

**T.C.
SİİRT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
BÖLGESEL KALKINMA İKTİSADI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**BÖLGESEL KALKINMADA İL ÖZEL İDARELERİNİN ROLÜ:
SİİRT İLİ ÖRNEĞİ (2005-2019)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlhami BARAN

Doç. Dr. Mehmet DAĞ

**2020
SİİRT**

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET	V
ABSTRACT	VII
KISALTMALAR	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ	XI
TABLolar DİZİNİ	XV
ÖNSÖZ	XVII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMI VE TEORİLERİ	5
1.1. Kalkınma Kavramı	5
1.2. Bölgesel Kalkınma Kavramı	5
1.3. Bölge Kavramı ve Çeşitleri	6
1.3.1. Homojen (Türdeş) Bölge	7
1.3.2. Polarize (Kutuplaşmış) Bölge	7
1.3.3. Plan Bölge	8
1.4. Bölgesel Kalkınma Teorileri ve Çeşitleri	8
1.4.1. Ürün Devreleri Teorisi	8
1.4.2. Sürdürülebilir Bölgesel Gelişme Modeli.....	9
1.4.3. Girişimcilik Yaklaşımı	10
1.4.4. Sanayi Kümeleri ve Esnek Uzmanlaşma.....	11
1.4.5. Yenilikçi Çevre Teorisi	12
1.4.6. İçsel Bölgesel Büyüme Teorileri	12
1.5. Gelişmişlik Düzeylerine Göre Bölgeler	13
1.5.1. Gelişmiş Bölgeler	13
1.5.2. Az Gelişmiş Bölgeler	14
1.6. Bölgesel Kalkınmayı Sağlayan Etkenler	14
1.6.1. Bölge Nüfusunun Yapısı	14

1.6.2. Bölgelerin Doğal Kaynakları.....	15
1.6.3. Bölgenin Ülke İçindeki Coğrafi Konumu	15
1.6.4. Bölgelerin Yerleşme Sistemi ve Yapısı.....	15
1.6.5. Bölgelerin Sektörel Yapısı	16
1.6.6. Bölgelerin Sermaye Yapısı.....	16
1.7. Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Politikalarının Tarihi Gelişimi	16
1.7.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967).....	16
1.7.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	17
1.7.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	18
1.7.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1978-1983).....	19
1.7.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989).....	20
1.7.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994).....	21
1.7.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000).....	21
1.7.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005).....	22
1.7.9. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013).....	23
1.7.10. Onuncu Kalkınma Planı (2013-2018)	24
1.7.11. On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)	24
İKİNCİ BÖLÜM.....	27
MAHALLİ İDARELER	27
2.1. Mahalli İdare Kavramı.....	27
2.2. Mahalli İdarelerin Türkiye’deki Tarihi ve Gelişimi.....	27
2.3. Mahalli İdarelerin Bölgesel Kalkınmaya Etkileri.....	28
2.4. Mahalli İdarelerin Kalkınmadaki Aktif Rolü	30
2.5. Türkiye’de Hizmet Yönünden Yerinden Yönetim İdareler.....	31
2.5.1. İdari Kamu Kurumları	31
2.5.2. Bilim ve Teknik Kamu Kurumları	31
2.5.3. İktisadi Kamu Kurumları (KİT)	31
2.5.4. Kamu Kurum Niteliğindeki Kuruluşlar.....	33
2.5.5. Sosyal Kamu Kurumları	33
2.5.6. Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar	33
2.6. Türkiye’de Yer Yönünden Mahalli İdareler	34
2.6.1. İl Özel İdareleri	34

2.6.1.1. İl Özel İdarelerin Tarihsel Gelişimi	35
2.6.1.2. İl Özel İdaresinin Görev ve Sorumlulukları	36
2.6.1.4. İl Özel İdaresinin Organları	37
2.6.2. Belediye ve Organları	39
2.6.2.1. Belediye Meclisi	39
2.6.2.2. Belediye Encümeni	39
2.6.2.3. Belediye Başkanı	40
2.6.3. Köy ve Organları	40
2.6.3.1. Köy Derneği.....	41
2.6.3.2. İhtiyar Meclisi.....	41
2.6.3.3. Muhtar.....	42
2.6.4. Yerel Yönetim Birlikleri	42
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	44
SIİRT VE SIİRT İL ÖZEL İDARESİ’NİN KIRSAL KALKINMA ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....	44
3.1. SIİRT İLİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	44
3.1.1. Siirt Adının Kaynağı	46
3.1.2. Siirt İlinin Tarihsel Gelişimi.....	46
3.1.3. Osmanlı Öncesi Dönem.....	47
3.1.4. Osmanlı Dönemi.....	48
3.1.5. Cumhuriyet Dönemi	48
3.2. İl Özel İdaresinin Tarihi Gelişimi.....	49
3.3. Bölgesel Kalkınmada Siirt İl Özel İdaresi’nin Faaliyetleri.....	49
3.3.1. Sağlık Hizmetleri.....	49
3.3.2. Gençlik ve Spor Hizmetleri	50
3.3.3. Tarımla İlgili Hizmetler.....	50
3.3.4. Afet Acil Durum Hizmetleri.....	51
3.3.5. Alt Yapı Hizmetleri	51
3.3.5.1. Yol ve Ulaşım Hizmetleri.....	51
3.3.5.2. Su ve Kanal Hizmetleri.....	52
3.3.6. Eğitim Hizmetleri	52
3.3.7. Kültür ve Turizm Hizmetleri.....	52

3.3.8. Çevre ve Orman Hizmetleri.....	53
3.3.9. Sosyal Hizmetler	53
3.3.9.1. Engellilere Yönelik Hizmetleri	53
3.3.9.2. Çocuklara Yönelik Hizmetler	53
3.3.9.3. Yaşlılara Yönelik Hizmetler	54
3.3.9.4. Kadın Aile ve Topluma Yönelik Hizmetler.....	54
3.3.10. İmar ve Ruhsatla İlgili Hizmetler	54
3.3.10.1. Ruhsat ve Denetim Hizmetleri.....	54
3.3.10.2. Yapı Kontrol Hizmetleri	55
3.3.10.3. Plan Proje ve Yatırım Hizmetleri.....	55
3.3.10.4. İmar ve Kentsel İyileştirme Hizmetleri	55
3.4. Siirt İl Özel İdaresi'nin İdari ve Mali Yapısı	56
3.4.1 Yönetim Şeması	56
3.4.2. Mali Yapısı	57
3.4.3. Siirt İl Özel İdaresinin Bölgesel Kalkınmada Etkili Olan Birim ve	
Müdürlüklerin Görev ve Faaliyetleri	71
3.4.3.1. KÖYDES Birimin Görev ve Faaliyetleri	71
3.4.3.2. Yol ve Ulaşım Hizmetler Müdürlüğü'nün Görev ve Faaliyetleri	96
3.4.3.3. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün Görev ve Faaliyetleri	103
3.4.3.4. İşletme Müdürlüğü'nün Görev ve Faaliyetleri	120
3.4.3.5. Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nün Görev ve Faaliyetleri.....	125
3.4.3.6. Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün Görev ve Faaliyetleri.....	130
3.4.3.7. İlçe Özel İdareler Müdürlükleri'nin Görev ve Faaliyetleri	136
3.4.4. Siirt İl Özel İdaresinin Bölgesel Kalkınmadaki Rolü	139
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	140
KAYNAKÇA	145
ÖZGEÇMİŞ VE MAKAM ONAYI YAZISI.....	154

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÖLGESEL KALKINMADA İL ÖZEL İDARELERİNİN ROLÜ: SİİRT İLİ ÖRNEĞİ (2005-2019)

İlhami BARAN

Danışman: Doç. Dr. Mehmet DAĞ

2020, Sayfa: 155

Jüri: Doç. Dr. Hamza ŞİMŞEK

Doç. Dr. Mehmet DAĞ

Dr. Öğr. Üyesi Semih Serkant AKTUĞ

Bölgesel kalkınma; az gelişmiş veya geri kalmış bölgelerin, kamu kurumları aracılığıyla ekonomik, sosyal, kültürel vb. şekillerde gelişmesini sağlamaktır. Bölgesel kalkınmayı doğrudan etkileyen mahalli idare kurumları; köy ve organları, belediyeler ve il özel idareleridir. Köy ve organları köyle ilgili alanlarda, belediyeler il merkezi ve il merkezi ile ilgili alanlarda, il özel idareleri ise yetkileri dâhilindeki konularda il sınırına kadar olan alanlarda faaliyetlerde bulunmaktadır.

Bölgesel kalkınmaya doğrudan etki eden il özel idareleri, yerel kamu kurumları içerisinde önemli bir konuma sahiptir. İl özel idareleri, çoğunlukla köy yolları, içme suyu şebekeleri ve kanalizasyon hatları inşa ederek bölgede yaşayan halkın sosyo ekonomik yapısını, demokratikleşme yönünü, refahını ve yaşam standartlarını geliştirmeyi hedeflemektedir.

İl özel idarelerinin iyileştirilmesi bölgesel kalkınmada, bölgesel kalkınma bir ülkenin topyekûn kalkınmasında, bir ülkenin kalkınması ise toplumsal barış ve refahın sağlanmasında önemli bir etkidir. Bu yönü dikkate alınarak il özel idarelerinin gelirlerinin arttırılması ve bölgesel kalkınmanın etkili ve verimli bir şekilde sağlanması üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Ancak bir taraftan da il özel idarelerinin geleceği, yetkileri ve yasal statüleri tartışma konusudur.

Bu tezin amacı; Türkiye'deki il özel idarelerinin yapmış olduğu faaliyetleri ve yatırımları bölge insanına tanıtmak, il özel idarelerinin bölgesel kalkınmada üstelendiği misyonu ve vizyonunu anlatmak ve bölgesel kalkınmaya olan etkilerinin anlaşılmasını sağlamaktır. Bu amaçları gerçekleştirmek için ortaya çıkan ve araştırma konusu olan bu

tez; İl özel idarelerinin kamuoyundaki bilinirliğini artırmak ve daha etkili, sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanması ve planlanması için gereken şartların bir çerçevesini oluşturmaktadır. Bu çalışmada incelenen Siirt İl Özel İdaresi özellikle altyapı faaliyetleri kapsamında 2005 – 2019 döneminde 1045 yol, 754 içme suyu ve 240 kanalizasyon olmak üzere toplam 2039 projesini hayata geçirerek başta kırsal alanlar olmak üzere Siirt il genelinde altyapı ile ilgili ihtiyacın büyük kısmını gidermiştir. Bu bakımdan Siirt İl Özel İdaresi'nin ve yatırımlar ile ilgili birim ve müdürlüklerinin yapmış olduğu yatırım ve projelerin kırsal kalkınmaya önemli katkıda bulunduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Siirt, Bölgesel Kalkınma, Mahalli İdareler, İl Özel İdareler

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

THE ROLE OF SPECIAL PROVINCIAL ADMINISTRATIONS IN REGIONAL DEVELOPMENT: THE CASE FOR SİİRT PROVINCE (2005-2019)

İlhami BARAN

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Mehmet DAĞ

2020, Page: 155

Jury: Assoc. Prof. Hamza ŞİMŞEK

Jury: Dr. Lecturer Semih Serkant AKTUĞ

Regional development is providing of underdeveloped or backwarded regions' improvement by economical, social, cultural, etc. ways. Local administrative institutions that directly affect regional development are villages and organs, municipalities and special provincial administrations. Villages and organs carry out activities in the areas related to the village, municipalities in the city centers and areas related to the city, and the special provincial administrations in the areas up to the provincial border within their authority.

Special provincial administrations, which directly affect regional development, have an important position among local public institutions. Special provincial administrations intend to improve the socio-economic structure, democratization, prosperity and life standards of the community by building village roads, water mains and sewerage lines in order to ensure regional development.

Improvement of special provincial administrations is an important factor in regional development, regional development in the overall development of a country, and the development of a country in ensuring social peace and prosperity. Considering this aspect, studies are carried out to increase the revenues of special provincial administrations and to provide regional development effectively and efficiently. On the other hand, the future, authority and legal status of the provincial special administrations are discussed.

The aim of this thesis is to promote the activities and investments of special provincial administrations of Turkey to the community, to express the mission and vision for regional development and to provide an understanding of the impacts on regional development. This thesis that emerged in order to realize these aims and which is the subject of research; It constitutes a frame for the conditions required to increase public awareness of the special provincial administrations and to ensure and plan for a more effective and sustainable development. The Siirt Special Provincial Administration examined in this study implemented a total of 2039 projects, especially in rural areas, in the rural areas of Siirt, especially in rural areas, in the period of 2005-2019, within the scope of infrastructure activities. In this regard, it has been determined that the investments and projects made by the Siirt Special Provincial Administration and its units and directorates related to investments have contributed significantly to rural development.

Keywords: Siirt, Regional Development, Local Administrations, Special Provincial Administrations

KISALTMALAR

DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
AR-GE	: Araştırma-Geliştirme
BM	: Birleşmiş Milletler
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
İBYKP	: İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
ÜBYKP	: Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı
DBYKP	:Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı
BBYKP	: Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
ABYKP	: Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı
YBYKP	: Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
SBYKP	:Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
DKP	:Dokuzuncu Kalkınma Planı
OKP	:Onuncu Kalkınma Planı
OBKP	:On Birinci Kalkınma Planı
Md.	: Madde
DKBB	: Doğu Karadeniz Bölgeler Birliği
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
M.Ö	: Milattan Önce
SiÖİ	: Siirt İl Özel İdaresi
TRT	:Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TSE	:Türk Standartlar Enstitüsü
KİT	:Kamu İktisadi Teşebbüsleri

- KHK** :Kanun Hükümünde Kararname
OYAK : Ordu Yardımlaşma Kurumu
BİO : Bağımsız İdari Otorite
CBS : Coğrafi Bilgi Sistemi
KÖYDES : Köylerin Altyapısının Desteklenmesi

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Siirt Haritası.....	44
Şekil 3.2. 2017- 2018 Yılları Siirt İl/İlçe Merkezi, Belde/Köy Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artış Hızı Grafiği.....	45
Şekil 3.3. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdaresi'nin Bütçe ile Öz Gelir Grafiği.....	58
Şekil 3.4. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdaresi'nin Toplam Bütçesi ile Elde Edilen Toplam Geliri.....	59
Şekil 3.5. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdaresi'ne Mahalli İdarelerden Gelen Ödenek ve Yapılan Harcama Grafiği	61
Şekil 3.6. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdaresi'ne Diğer Kurumlardan Gelen Ödenek ve Yapılan Harcama Grafiği	62
Şekil 3.7. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdaresi'nin Yapılan Toplam Ödeneği ve Gerçekleşen Toplam Harcama Grafiği.....	63
Şekil 3.8. Genel Bütçeli İdarelerden Alınan Yatırım ve Cari Proje Yardımları Grafiği.....	65
Şekil 3.9. Siirt İl Özel İdaresi'ne 2006-2018 Yılları Arası Genel Bütçeli İdarelerden Gelen Toplam Proje Yardımları(Yatırım+Cari) Grafiği.....	67
Şekil 3.10. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdaresi'nin Toplam Net Bütçe Ödeneği ile Bütçe Gider Değişim Grafiği.....	69
Şekil 3.11. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdaresi'nin Toplam Net Bütçe Ödeneği ile Toplam Bütçe Gideri Grafiği.....	70
Şekil 3.12. 2005–2019 Yılları KÖYDES'in Yol Ödeneği ve Yapılan Harcaması Grafiği.....	74
Şekil 3.13. 2005–2019 Yılları KÖYDES'in Yola Ait Proje Sayısı.....	75
Şekil 3.14. KÖYDES'in 2005–2019 Yılları Arası Nitelik Olarak Yaptığı Yol Çalışması.....	76
Şekil 3.15. Siirt İli Pervari İlçesi Beğendik Köy Yolu	77
Şekil 3.16. Siirt Merkez Sarı Tepe Köy Yolunun Asfalt Çalışması	78

Şekil 3.17. KÖYDES'in 2005–2019 Yılları Yaptığı Kilitli Parke Taşı Çalışması(M ²)..79	
Şekil 3.18. Siirt İli Tillo İlçesi Fersaf Köy Yolunun Parke Çalışması80	
Şekil 3.19. KÖYDES'in 2005–2019 Yılları İçme Suyu Ödeneği ve Harcama Grafiği..84	
Şekil 3.20. Siirt Merkez Tuzkuyusu Köyü Grup İçme Suyu Hattı Döşenmesi85	
Şekil 3.21. KÖYDES'in 2005–2019 Yılları İçme Suyu Proje Sayısı86	
Şekil 3.22. KÖYDES'in 2005–2019 Yılları Kanalizasyon Ödeneği ve Harcama Grafiği.....90	
Şekil 3.23. Siirt İli Kurtalan İlçesi Yayıklı Köyüne Kanalizasyon Hattı Döşenmesi91	
Şekil 3.24. KÖYDES'in 2005–2019 Yılları Kanalizasyon Proje Sayısı92	
Şekil 3.25. KÖYDES'in 2005–2019 Yılları Sektörlere Göre Ödenek Dağılımı.....95	
Şekil 3.26. Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün Yıllara Göre Tahmin Edilen Bütçe ve Yapılan Harcama Grafiği.....97	
Şekil 3.27. Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün 2018 Yılına Kadar Yapılan Toplam Bütçe ve Harcama Tutarı98	
Şekil 3.28. Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün 2018 Yılına Kadar Nitelik Olarak Yaptığı Yol Çalışması99	
Şekil 3.29. Siirt İli Şirvan İlçesi Yağcılar Köyü, Köy Yollarına Stabilize ve Asfalt Döküm Çalışması100	
Şekil 3.30. Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün 2018 Yılına Kadar Nitelik Olarak Yaptığı Parke ve Duvar Çalışması101	
Şekil 3.31. Siirt İli Şirvan İlçesi Yolbaşı Köyü Yolu Parke Yapım Çalışması.....102	
Şekil 3.32. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2008-2018 Yılları Toplam Bütçe ve Harcama Tutarı105	
Şekil 3.33. 2008-2018 Yılları Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün Bütçe ve Harcama Grafiği.....106	
Şekil 3.34. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları Sondaj Kuyusu Program Ödeneği ve Yapılan Harcama Grafiği107	

Şekil 3.35. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları Yaptığı Sondaj Kuyusu Proje Sayısı	108
Şekil 3.36. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005 - 2018 Yılları İçme Suyu Program Ödeneği ve Yapılan Harcama Grafiği.....	110
Şekil 3.37. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları Yaptığı İçme Suyu Proje Sayısı.....	111
Şekil 3.38. Merkez Aktaş Köyü İçme Suyu Depolarının Yapımı.....	112
Şekil 3.39. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları Kanalizasyon Program Ödeneği ve Yapılan Harcama Grafiği	114
Şekil 3.40. 2005-2018 Yılları Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün Kanalizasyon Proje Sayısı	115
Şekil 3.41. Merkez Dolu Harman Köyü Kanalizasyon Sisteminin Yapımı.....	116
Şekil 3.42. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları Nitelik olarak Toplam Program Ödeneği Tutarı.....	117
Şekil 3.43. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları Nitelik olarak Yapılan Toplam Harcaması Tutarı.....	118
Şekil 3.44. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları Nitelik olarak Yaptığı Toplam Proje Sayısı	119
Şekil 3.45. Yıllara Göre İşletme Müdürlüğü'nün Bütçe ve Harcama Grafiği.....	121
Şekil 3.46. İşletme Müdürlüğü'nün Toplam Bütçesi ve Toplam Harcama Tutarları.....	122
Şekil 3.47. Karla Mücadele Kapsamından Kapanan Siirt İli Pervari İlçesi Belenoluk Söğüt Önü Yolunun Açılma Çalışması.....	123
Şekil 3.48. Karla Mücadele Kapsamında Kapanan Siirt İli Pervari İlçesi Çavuşlu-Dolusalkım Yollarının Açılması.....	124
Şekil 3.49. Kültür Sosyal İşler Müdürlüğü'nün Yıllara Göre Bütçe ve Harcama Grafiği.....	126
Şekil 3.50. Kültür Sosyal İşler Müdürlüğü'nün 2018 Yılına Kadar Olan Toplam Bütçe ve Toplam Harcama Tutarları	127
Şekil 3.51. Sosyal ve Piknik Amaçlı Yapılan H. Recep GÜLDOĞAN Mesire Alanı.....	128

Şekil 3.52. Kültür, Sosyal ve Turizm Amaçlı Yapılan Rasel Hacer(Taş Başı) Mesire Alanı.....	129
Şekil 3.53. Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün Yıllara Göre Bütçe ve Harcama Grafiği.....	132
Şekil 3.54. Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün Toplam Bütçe ve Toplam Harcama Tutarları.....	133
Şekil 3.55. Siirt İli Eruh İlçesi Kemerli İlkokulu.....	134
Şekil 3.56. Siirt Merkezde Mehmetçik İlkokulu.....	135
Şekil 3.57. İlçe Özel İdare Müdürlükleri'nin Yıllara Göre Bütçe ve Harcama Grafiği.....	137
Şekil 3.58. İlçe Özel İdare Müdürlükleri'nin Toplam Bütçe ve Toplam Harcama Tutarları	138

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. 1. Nüfusun Sektörlere Göre Dağılımı.....	17
Tablo 1.2. On Birinci Kalkınma Planına Göre 2023 Hedefleri.....	26
Tablo 2.1. 233 Sayılı KHK Kapsamında Kamu İşletmeleri(KİT'ler) İktisadi Devlet Teşekkülleri.....	32
Tablo 3.1. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdare'sinin Tahmin Edilen Bütçe ile Gerçekleşen Öz Gelir Tablosu.....	57
Tablo 3.2. 2006-2018 Yılları Finansal Sınıflandırma Bazında Siirt İl Özel İdare'sinin Ödenek ve Harcama Tablosu.....	60
Tablo 3.3. Siirt İl Özel İdaresi'nin Yıllara Göre Genel Bütçeli İdarelerden Alınan Proje Yardımları (Dış Kurum Ödenekleri) Tablosu.....	64
Tablo 3.4. Siirt İl Özel İdaresi'ne Genel Bütçeli İdarelerden Gelen Toplam Proje Yardımları(Yatırım+Cari).....	66
Tablo 3.5. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdaresi'nin Net Bütçe Ödenegi, Bütçe Gider ve Devreden Ödenek Tablosu.....	68
Tablo 3.6. Siirt İl Özel İdaresi'nin 2005-2019 Yılları KÖYDES Yol Çalışmaları.....	73
Tablo 3.7. Siirt'in KÖYDES Öncesi ve Sonrası Yol Envanter Durumu.....	81
Tablo 3.8. 2018 Yılı Siirt İl Özel İdaresi'nden Köy Yolu Kapsamında Hizmet Alan Ünite ve Nüfus Sayısı.....	82
Tablo 3.9. KÖYDES'in 2005-2019 Yılları İçme Suyu Çalışmaları	83
Tablo 3.10. Siirt'in KÖYDES Öncesi ve Sonrası İçme Suyu Envanter Durumu.....	87
Tablo 3.11. 2018 Yılı Siirt İl Özel İdaresi'nden İçme Suyu Kapsamında Hizmet Alan Ünite ve Nüfus Sayısı.....	88
Tablo 3.12. Siirt İli 2005 - 2019 Yılları KÖYDES Kanalizasyon Çalışmaları.....	89
Tablo 3.13. Siirt'in KÖYDES Öncesi ve Sonrası Kanalizasyon Envanter Durumu...93	

Tablo 3.14. 2018 Yılı Siirt İli Envanter Özet Tablosu.....	94
Tablo 3.15. Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün Yıllara Göre Kesin Hesap Özeti..	96
Tablo 3.16. Yıllara Göre Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün Kesin Hesap Özeti	104
Tablo 3.17. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları İçme Suyu Çalışmaları	109
Tablo 3.18. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları Kanalizasyon Çalışmaları Tablosu.....	113
Tablo 3.19. Yıllara Göre İşletme Müdürlüğü'nün Kesin Hesap Özeti.....	120
Tablo 3.20. Yıllara Göre Kültür Sosyal İşler Müdürlüğü'nün Kesin Hesap Özeti.....	125
Tablo 3.21. Yıllara Göre Destek Hizmetler Müdürlüğü'nün Kesin Hesap Özeti.....	131
Tablo 3.22. Yıllara Göre İlçe Özel İdare Müdürlükleri'nin Kesin Hesap Özeti Tablosu.....	136

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmamda her türlü imkanı ve gerekli olan verilere ulaşmamı sağlayan Siirt İl Özel İdaresi Genel Sekreteri Sayın Hıfzullah CANPOLAT'a; çalışmamda akademik deneyimi ile bana her zaman yardımcı olup yol gösteren ve değerli desteğini esirgemeyen danışmanım Sayın Doç. Dr. Mehmet DAĞ hocama, motivasyon desteğini esirgemeyen Sayın Hamit EKİN müdürüme ve Remzi TURHAN arkadaşşıma teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Dünyada özellikle 21. yüzyılda ortaya çıkan teknolojik gelişmeler ve buna bağlı olarak iletişim imkanının artması ile birlikte hızlı bir değişim ve etkileşim meydana gelmiştir. Bu değişim ve etkileşim coğrafi, ekonomik, etnik, dinsel, kültürel ve sosyal nedenlere bağlı olarak en küçük topluluklardan en büyük devlet yapılanmalarına kadar birçok alanda az veya çok her kesimi etkisi altına almıştır. Topluların gelişen dünyadaki mevcut gelişmelerden haberdar olması ile birlikte toplumu oluşturan bireylerin ihtiyaç ve beklentilerinde değişimler meydana gelmektedir. Toplumsal beklenti ve ihtiyaçlar, öncesine göre ihtiyaçları daha kısa sürede belirleyebilme olanağına sahip olan ve mevcut kaynakları toplumların kullanımına sunmak durumunda olan yönetimlerdeki anlayışı da etkilemektedir. Söz konusu değişim, ülkelerde kamusal alanda, özellikle de kamu hizmetlerinin sunumunda kendisini hissettirmektedir ve yeni yönetsel düzenlemeler yapılmasına sebep olmaktadır.

Oluşan yeni kamu yönetimi anlayışı ile birlikte, yerinden yönetime, hesap verebilirliğe, şeffaflığa ve hizmet sunumunda memnuniyete dayalı yapılanmaya doğru gidilmektedir. Bu değişimlerle kamu yönetimleri kendilerine verilen yeni rolü üstlenmek, yetki ve görevleri içerisinde yer alan alanları yönetmek durumunda kalmışlardır. Yeni kamu yönetim anlayışı toplumun kamu hizmetine ilişkin ihtiyaç ve beklentilerini karşılamak üzere devletleri yeni arayışlar içine girmeye ve gelişmiş dünya ülkelerinde olduğu gibi, toplumun yaşam kalitesini etkileyen yol, içme suyu, eğitim, sağlık, kültürel, ekonomik v.b. alanlarda ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılamaya yöneltmiştir. Devletler bu faaliyetleri hem merkezde, hem de yerelde yer alan kamu idareleri aracılığıyla yerine getirmektedir.

Kamu idarelerinin yukarıda bahsedilen faaliyetleri, bölgelerin gelişmişlik ve ihtiyaç durumuna göre farklılık göstermektedir. Kimi bölgelere daha çok yatırım yapılırken, kimi bölgelere ise daha az yatırım yapılmaktadır. Yapılan yatırımları etkileyen çeşitli faktörler vardır. Bu faktörler bölgenin nüfus yapısı, coğrafi konumu, sermaye yapısı, doğal kaynakları, yerleşme yapısı ve bölgelerin sektörel yapısına bağlı olarak değişmektedir. Bu faktörlerin etkisiyle bazı bölgelerdeki bölgesel kalkınma hızı yüksek bazı bölgelerde ise bölgesel kalkınma hızları arasındaki oluşan fark ise bölgeler arası gelişmişlik farklarını ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada kamu idareleri de yaptığı

yatırımlarla hem az gelişmiş bölgelerin kalkınmasını sağlamaya çalışmakta, hem de diğer gelişmiş bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılığını en aza indirmeyi ve ülke genelinde bölgesel kalkınmayı etkili ve verimli bir şekilde sağlamayı amaçlamaktadır.

Devletler, bölgeler arası kalkınma farklarını minimum düzeye indirmek için yerelden genele doğru çeşitli kalkınma planlarını devreye sokmaktadır. Devletlerin uyguladığı kalkınma politikaların temelinde genellikle sanayiinin geliştirilmesi, istihdamın artırılması, işsizlik oranlarının düşürülmesi, turizmin canlandırılması, etkili tarımsal politikaların uygulanması, katma değeri yüksek tarımsal ve sanayii ürünlerinin üretilmesi ve enflasyonun minimize edilmesi gibi adımlar yer almaktadır. Merkezi yönetimler ve mahalli idarelerin bu adımları birbiriyle uyumlu ve planlı bir şekilde uygulaması bölgesel kalkınmanın gerçekleşmesine olanak sağlamaktadır.

Bölgesel kalkınmanın temel amacı merkezi yönetim ile yerel halkın güçlerini bir araya getirerek kalkınmayı sağlamaktır. Başka bir ifadeyle merkezi yönetimin halka, yerel ihtiyaçlarını belirleme ve özgür bir seçme prensibi ile bunları çözme konusunda her türlü imkânı sunmasını sağlamaktır. Bunu yapabilmeyen yolu da ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel ve demokratik gelişiminde aktif rol oynayan mahalli idarelerin geçmektedir.

Demokrasinin temeli olarak adlandırılan mahalli idareler, Avrupa demokrasisinin de temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. Özellikle Batı Avrupa demokrasisinin temelinde mahalli idareler konusunda bin yıldan fazla bir süreçte oluşmuş olan birikim ve gelenek söz konusudur. İkinci Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkilerinden sonra Avrupa sahip olduğu birikim ve geleneğin etkisiyle yeniden toparlanmaya başlarken yerinden yönetime daha çok önem vermiştir. Yönetim şekli ne olursa olsun Batı Avrupa devletleri ile gelişmiş pek çok ülkenin bugün en çok benimsenen ve referans gösterilen demokratik geleneğinin ortak noktası yerinden yönetimlerdir.

Yeni kamu yönetimi anlayışının değişmesi mahalli idarelere olan bakışı değiştirmiştir. Bu bakış ile yerinden yönetime verilen önem artmış ve yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Mahalli idareler reformuyla, mahalli idare kanunları da değiştirilmiştir. Bu bağlamda, 2004 yılında Büyükşehir Belediye Kanunu, 2005 yılında ise İl Özel İdaresi Kanunu ve Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir.

Yapılan bu reform, mahalli idareler sisteminde önemli ve büyük değişikliklere neden olmuştur.

Mahalli idareler, merkezi yönetimin taşradaki yerel hizmetlerini kaliteli ve hızlı bir şekilde yerine getiren ve bölgesel kalkınmada etkili olan yerel hizmet birimleridir. Hızlı ve etkili karar alıp hareket edebilme, verimli çalışmalar yapıp etkili sonuçlar alabilme ihtiyacından doğan yerellik ilkesi, kamu hizmetlerinin halkın en yakınındaki mahalli idare birimleri tarafından yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluk aynı zamanda mahalli idarelerin, problemlerin çözümü için yeni kaynaklar üretmesini de zorunlu hale getirmiştir.

Kıt kaynaklarını arttırmak durumunda olan mahalli idareler, merkezi hükümetle ilişkilerinin yanı sıra özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarıyla da ilişkilerini geliştirmiş, yönetim anlayışının etkisiyle toplumun birçok kesimiyle iletişime geçmek durumunda kalmıştır.

Merkezi hükümet bölgesel kalkınmayı merkezde diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla, yerelde ise en çok mahalli idareler içerisinde yer alan belediye, il özel idaresi ve köy ve organlarının eliyle yerine getirmektedir.

Mahalli idarelerden olan belediyeler genellikle merkezi ilgilendiren alanlarda, il sınırına kadar geniş bir alandan sorumlu olan il özel idareleri kırsal alanlarda, köy ve organları ise köy sınırları içerisinde halkın temel ihtiyaçlarını ilgilendiren ve daha kaliteli yaşam standartlarına ulaşmalarını sağlayabilecek faaliyetlerle bulunurlar. Mahalli idareler söz konu faaliyetlerini yerine getirirken, merkezden tümüyle bağımsız hareket edemediği gibi diğer kamu kurumlarıyla da etkili ve uyumlu bir şekilde çalışmak durumundadır. Çünkü mahalli idareler, kamu kurumlarıyla uyumlu çalıştığı sürece bölgesel kalkınma daha hızlı ve etkili olabilmektedir.

Mahalli idareler içerisinde önemli bir konumda olan il özel idareleri, yetki ve geniş sorumluluk alanı bakımından diğer hizmet birimlerinden ayrılmaktadır. İl özel idareleri vali başkanlığında merkezi idarenin yereldeki yönetim ve denetim kurumudur. Yetki alanına bakıldığında gerek doğrudan gerek dolaylı olarak sağlık, kültür, yol, içme suyu, kanalizasyon, spor, turizm, eğitim gibi alanlarda kentin kalkınması bakımından il özel idaresi önemli görevler üstlenmekte ve merkezle il sınırında yer alan köy arasında

köprü görevini üstlenmektedir. Söz konusu bu görevler atanmışlar ve seçilmişlerin uyumlu bir şekilde çalışmasıyla demokrasinin yerele yerleşmesini ve katma değeri yüksek projelerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Siirt İl Özel İdaresi'nin mali yapısına ve ürettiği projelere bakıldığında da söz konusu bu kurumların yerel kalkınmada ne kadar önemli olduğu görülmektedir.

İl özel idarelerinin başarılı ve etkili olabilmesinin belki de en önemli koşulu, kentini ve bulunduğu yeri sahiplenen halk ve halkından gerekli sevgiyi, güveni ve desteği gören il özel idarelerinin ortak paydada buluşabilmesidir. İl özel idareleri yaptığı faaliyetlerden dolayı sürekli halkla beraberdir. Bu beraberlik doğmuş veya doğabilecek bütün problemleri hızlı ve etkili çözebilme imkânı sağlamaktadır.

Bölgesel Kalkınmada İl Özel İdarelerin Rolü: Siirt Örneği (2005-2019) dönemi konu başlıklı yüksek lisans tez çalışmam üç bölümden oluşmaktadır.

Tez çalışmasının birinci bölümünü bölgesel kalkınma kavramı ve teorileri oluşturmaktadır. Bu bölümde bölge, kalkınma ve bölgesel kalkınma kavramları ile bölgesel kalkınmayı sağlayan etkenler ayrı ayrı incelenmiş gelişmişlik düzeyine göre bölge çeşitleri ve Türkiye'de bölgesel kalkınma politikaların tarihsel gelişimi ele alınmıştır.

Tez çalışmasının ikinci bölümünü ise mahalli idareler oluşturmaktadır. Bu bölümde mahalli idarelerin kavramsal tanımı, Türkiye'deki tarihsel gelişimi ile bölgesel kalkınmaya etkileri ve Türkiye'de hizmet yönünden yerinden yönetim idareleri konusu ele alınmıştır. Aynı zamanda Türkiye'deki mahalli idarelerden olan il özel idareleri, belediye ve köy ve organlarının yapısı ve faaliyetleri incelenmiştir.

Tez çalışmasının üçüncü ve son bölümünde ise Siirt İl Özel İdaresi'nin genel bilgileri, idari ve mali yapısı, bölgesel kalkınmada doğrudan etkisi olan birim ve müdürlüklerinin görevleri ve faaliyetleri sayısal verilere, tablo ve şekillere dökülerek anlamlı hale getirilmiş, ayrıntılı bir şekilde incelenerek ele alınmış ve il özel idarelerinin bölgesel kalkınmada daha etkili ve verimli olabilmesi için oluşan sorunlara çeşitli çözüm önerileri dile getirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMI VE TEORİLERİ

1.1. Kalkınma Kavramı

Kalkınma çok yönlü bir kavramdır. İçerisine, büyümeyi, sermaye birikimini, sanayileşmeyi ve yapısal değişimi almaktadır. Kalkınma kavramı daha çok gelişmekte olan ülkeler için kullanılırken, büyüme kavramı gelişmiş ülkeler için kullanılmaktadır. Kalkınmanın en önemli göstergeleri gerçek gelirdeki artış, istihdamdaki artış ve hayat standartlarının yükseltilmesidir. Kalkınmanın hedefi, sahip olunan kaynakların mevcut imkânlarla mantıklı, etkili ve maksimum verimle kullanılarak toplumun mutluluğunun sağlanmasıdır (T.C. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2011, s. 1).

Ekonomik kalkınma ekonomik büyümeden daha geniş bir anlam taşımaktadır çünkü gelişmekte olan ülkelerde hem üretim miktarındaki artış hem de sosyo-kültürel yapıda değişiklikler görülürken gelişmiş ülkelerde daha çok ekonomik büyüme görülür (Çeken, 2008, s. 295).

1.2. Bölgesel Kalkınma Kavramı

Kalkınma kavramına, toplumların gelişim durumlarına göre çeşitli dönemlerde farklı anlamlar yüklenmiş olmakla beraber aynı dönemde de farklı anlamlar yüklendiği olmuştur. Söz konusu kavram; bazen sanayileşme, modernleşme, ilerleme, büyüme ve yapısal değişim gibi kavramlarla özdeşleşmiş, yeri geldiğinde anlam değişimine uğrayarak onların yerine kullanıldığı görülmüştür. Günümüzde dahi bu kavram içerik ve anlam bakımından tam anlaşılır değildir. Teorilerde olduğu gibi günlük konuşmalarda da birçok alanda farklı ifadelerin yerine kullanılmaktadır (Yavilioğlu, 2002, s. 59).

Bölgesel kalkınma, mekânsal kalkınmadan gelir ve bu ifade istihdam ve sosyal yardım sorunlarını çözme konusundaki etkisi ve işlevi ile ilgilidir. Bölgesel kalkınma aynı zamanda bir bölgedeki faaliyetlerin tahsis süreci ve yatırım kararı olarak tanımlanmıştır (Rabe, 2014, s. 5).

Aynı zamanda bölgesel kalkınma sadece emek ve sermaye gibi özel üretim faktörlerinin değil, altyapının da sonucudur (Rietveld, 1989, s. 255).

İkinci Dünya Savaşından sonraki dönemlerde, kalkınma bir disiplin olarak tanımlanırken bile, daha çok ekonomik bir ifade olarak anlamlandırılmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen ekonomik buhranlardan çıkartılan dersler ve edinilen tecrübelerden kalkınma anlamı taşıyan politikaların yapılması zorunlu hale gelmiştir. Kalkınmanın, ekonomik göstergeleri dışında, siyasal, kültürel, sosyal ve psikolojik öğeleri de barındıran yönü ise ihmal edilmiştir. Yukarıda bahsedilen tanımlamalar ve açıklamalara ek olarak kalkınma; kişi başına düşen gelir ve üretim artışından farklı olarak sosyal, ekonomik ve kültürel yapının değiştirilmesi ve geliştirilmesidir (Han & Kaya, 1997, s. 7).

1.3. Bölge Kavramı ve Çeşitleri

Köken olarak Latince “regio: çevre-alan” manasına gelen bölge; anlam ve içerik bakımından sınırlandırılması zor olan bir kavramdır. Günümüzde bölge kriterindeki bölgesel çalışmalarda daha çok fiziksel unsurlar, doğal ve insan kaynakları, ekoloji ve çevre, iktisadi anlamda kalkınma, kent gelişmesi için çalışmalar ve planlamalar yapma, bölgenin tarihi edebiyatı ve sosyo-kültürel özellikleri temel alan usul ve teknik yöntemler kullanılmaktadır (Sevinç, 2011, s. 38).

Bölge kavramı, ülkelerin kalkınma planlarının en önemli parçası olan mekân kavramını ifade eder. Söz konusu mekân, ekonomik bakımından bölgeler arasında iktisadi anlamda ilişkiler geliştirmektedir. Dünyada hızlı yaşanan küreselleşme etkisine rağmen bölgesel faktörler, ekonomik anlamda kalkınmayı sağlayan ve bölgesel gelişmeyi tetikleyen önemli itici güçlerdir. Yerel davranırken küresel düşünmeyi bırakmayan bölgesel değerlere önem vermek, meydana gelen hızlı değişim sürecinin bir sonucu olmuştur. Bölge kavramsal olarak farklı sınıflandırmalara tabi tutulsa da geleneksel anlayışa göre yan yana dizilmiş yerel birimlerin mekân olarak bir bütünlük oluşturdukları, devlet dışına kapalı, devlet kontrolünde sınırları belirlenmiş bir bütündür (Mutlu, 2010, s. 41).

Küresel anlamda bölge ise, ilişki ağı ile belirlenen, mekân olarak süreklilik arz etmeyen yerel birimlerden meydana gelen, uluslararası alanlarda iletişim ve ilişki ağına direk açılan, sınırları değişen bir birimdir. Bölgenin gelişmişliğini ilişkiler ağının niteliği ve ilişkilerin yoğunluğu belirler. Bu durumda yerellerin faktör ve dinamikleri

ekonomik ve bölgesel kalkınmanın en önemli itici gücüdür (Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), 2000, s. 7-8).

Bölge kelimesinin birden fazla tanımının yapılmasının nedeni, bölge kavramının, farklı amaç ve şartlar için kullanılmasıdır. Bölgeler üç çeşit olarak sınıflandırılmaktadır (Keleş, 1973, s. 104).

1.3.1. Homojen (Türdeş) Bölge

Sınırlandırılan mekânlarda “bölge” meydana getiren özellik ve faaliyetler arasında benzerlik, uyum ve benzeşim (bütünlük) varsa ortaya çıkan bu bölgelere “homojen” ya da “türdeş” nitelikli bölge denilmektedir. Söz konusu bölgeler doğal unsurlar ve sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetler gibi insansı faaliyetlerin her biri için ayrı olarak belirlenmektedir. Homojen bölgelere yeryüzü şekilleri, bitki örtüsü, iklim, kadın nüfusu, bir hastalık veya tarımsal olarak yetiştirilen ürüne göre oluşturulan bölgeler örnek verilebilir. Homojen bölge oluşumunda, bölge sınırları içinde yer alan unsur ve özelliklerin türdeş olmalı, aynı zamanda belli ölçütler yönünden kendi içinde genel veya dereceli bir benzeşim göstermelidir. Bunun yanında bazı özellikleriyle de diğer bölgelerden farklı olmalıdırlar (Özçağlar, 2016, s. 12).

1.3.2. Polarize (Kutuplaşmış) Bölge

Polarize Bölge, ekonomik kutupları arasındaki ilişkilerle bu kutupları birbirine bağlayan akımların işlevlerini belirlenmesiyle tespit edilir. Yerleşmeler kendi çevrelerindeki diğer küçük ölçekli yerleşmeleri üzerinde egemen bir ticari etkiye sahiptirler. Söz konusu etki alanının belirlenmesi ve gözlemlenmesi Polarize Bölge kavramını meydana getirmiştir. Polarize Bölge, homojen bölgenin sahip olduğu birden fazla karakteristik özelliğin tasvirine göre değil, farklı birimler arasındaki ilişkiler ağına dayanmaktadır (Ecemiş Kılıç & Mutluer, 2004, s. 23).

Ekonomik küreselleşme çağında, Ekonomik Kutuplaştırılmış Alan kavramı, ekonomik unsurları bir araya getirmek ve bölgenin ekonomik yaşam çizgisini sürdürmek için etkili bir araç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu aracın işlevsel hale getirilmesi, bölgenin kendine özgü gelişim şekli ve inşaat biçimine dayanarak, ülkenin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde çalışması ve dünyadaki diğer

bölgeler veya ülkelerle rekabet etmesine katkı sağlamaktadır. (Duan, Yu, & Nipper, 2009, s. 1).

1.3.3. Plan Bölge

Bölgesel politikaların uygulanması için yetki alanını belirleme kararının verildiği alan olarak tanımlanabilir. Belirlenen sorunları çözmek için hazırlanan planların uygulanmasında bölgesel ayırım yapılmaktadır. İtalya, Türkiye, Almanya gibi bazı ülkelerde plan bölge kavramı bu ayrımı ifade etmektedir (Dinler, 2014, s. 99).

1.4. Bölgesel Kalkınma Teorileri ve Çeşitleri

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yarı sömürge durumundaki devletlerin bağımsızlıklarını kazanmasıyla beraber ekonomik anlamda ülkeler arasında gelişmişlik farkları artmış ve bunun sonucunda bölgesel gelişmişlik önem kazanmıştır. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş, küreselleşme sürecini de etkileyerek kalkınma anlayışını değiştirmiştir. Küreselleşme ile ulus devletleri sahip oldukları güçleri yitirmeye başlamış, ekonomik yönden bölgeler ve şehirler önem kazanmıştır. Küreselleşme sonucunda meydana gelen teknolojik gelişmeler, bilgi üretiminin yanında bölgesel kalkınma yaklaşımlarının ve politikalarının değişmesine sebep olmuştur (Ersöz, 2009, s. 4).

Başlıca Bölgesel Kalkınma Teorileri; Ürün Devreleri Teorisi, Sürdürülebilir Bölgesel Gelişme Modeli, Girişimcilik Yaklaşımı, Sanayi Kümeleri ve Esnek Uzmanlaşma, Yenilikçi Çevre Teorisi ve İçsel Bölgesel Büyüme Teorileri olmak üzere altı başlıkta incelenmektedir.

1.4.1. Ürün Devreleri Teorisi

Vernon tarafından 1966 yılında geliştirilen bu model, AR-GE faaliyetleri ile ortaya çıkarılan yeni ürünlerin üretimi, piyasa başarısı ve yeni ürünler ile ikame edebilmesini sağlayan bir süreç analizidir. Ürün devreleri teorisinin kullandığı temel araçlar, başlangıçta tümüyle şirketler ya da ürün bazlı kurulan işletme temelli teorilere dayanmaktadır. Vernon'a göre ekonomik büyümenin gerçekleşmesi, üretimde yeni teknolojilerle farklı ve yeni ürün üretimine bağlıdır. Bölgeler, uzmanlaştıkları ve

ürettikleri ürünün girdiği süreçlere göre gelişir veya küçülürler. Bu bölgeler potansiyel olarak teknoloji altyapısına, AR-GE bilgisine ve kaliteli nitelikli iş gücüne sahiptirler. Bunun sonucunda üretilen yeni ürünlerin piyasada yer edinmesi, değer görmesi ve başarı sağlaması büyümeyi de doğrudan etkiler. Planlanan bölgelere yeni teknolojilerin gönderilmesi, bölgelerin kalkınmasına doğrudan etki ederek girişimcilerin bölgeye yönelmesini sağlamaktadır (Acar, 2006, s. 78).

Üretim döngüsü teorisi ekonomik kalkınmayı, yeni ürünlerin üretim süreçleri, bunların geliştirilmesi ve üretimin standardizasyonu ile bir bütün olarak görmektedir. Bu teoriye göre teknolojik yenilikçilik ve yaratıcı ürün / hizmet dizileri bölgesel kalkınmanın uyarıcı etmenleridir. Teori, gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasında ekonomik bir kutuplaşmanın var olduğunu kabul eder. Gelişmiş ülkelerde kaliteli mallar, hizmetler ve standartlar üretilerek ikincil ülkelere aktarılır. Gelişmiş ülkelere olan bağımlılık, gelişmiş ülkelerde standart ürünlerin üretiminin artmasını sağlarken bağımlı çevrelerde ileri teknolojik öğelerin üretiminin kısıtlanmasına sebep olur (Szajnowska-Wysocka, 2009, s. 80).

1.4.2. Sürdürülebilir Bölgesel Gelişme Modeli

İnsanların doğal kaynaklar ve çevre arasında ilişki karmaşası yaşamaları çevre sorunları konusuna ilginin artmasına sebep olmuştur. Roma Kulübü'nün 1972 yılında hazırladığı "Büyümenin Sınırları Raporu" çevre gündemi konusunda ilk politikanın çıkmasında etkili olmuştur. Rapor; nüfusu, sanayi üretimini, gıdayı, yenilenemeyen kaynakları ve çevre kirliliği değişkenlerinin kendi arasındaki etkileşimlerini açıklamaya çalışmaktadır. Bahse konu değişkenler büyümeyi, büyümenin devamını ve sınırlarına varmasını etkilemektedir. İsveç'in başkenti Stockholm'de 1972 yılında BM tarafından düzenlenen Çevre Konferansı, uluslararası alanda oluşan sorunlarının tartışıldığı ve bu sorunların oluşmasının önlenmesi için yapılması gerekenlerin tartışıldığı ilk büyük toplantıdır. Bu konferansta eko kalkınma stratejisinin benimsenmiş, temel ihtiyaçların temel alındığı bir üretim ve tüketim düzeyi öngörülmüş, gelecek nesilleri düşünen, doğayı koruyan ve çevre ile uyumlu bir kalkınma anlayışı ele alınmıştır. (Ceylan, 1995, s. 203-204).

Sürdürülebilir kalkınma anlayışı, 1970'lerde dünyanın tamamında başlamış, çevre politikalarının ortaya çıkmasında etkili olmakla birlikte çevreyle sınırlı kalmamış, sosyal ve ekonomik gelişme anlayışlarıyla da bütünleşmiştir. Bir toplum varlığını sadece gelecek nesilleri ekonomik ve sosyal açıdan güvence altına alarak sürdürülebilir sürdürülebilir kalkınma ifadesinin yoğun kullanımı ilk kez Birleşmiş Milletler Çevre ve Gelişme Komisyonu'nun 1987 yılında yayınladığı Ortak Geleceğimiz adlı Brundtland Raporunda göze çarpmaktadır (Ersöz, 2009, s. 100).

Brundtland (1987) raporunun konseptini ortaya koyduğundan beri, sürdürülebilir kalkınma hakkında en az kırk farklı çalışma ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, sürdürülebilir kalkınma anlayışı altında birçok farklı proje geliştirilmiştir ve sürdürülebilir kalkınmanın gerçekte ne olduğu konusunda hala farklı düşünceler bulunmaktadır. (Clement & Hansen, 2001, s. 11).

Brundtland Raporu, bir taraftan bu zamandaki kuşakların ihtiyaçlarını karşılarken bir taraftan da gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini riske etmeyen bir kalkınma anlayışıdır. Farklı bir ifade ile doğal sermaye stokunda bir düşüş yaşanmadan gelecek kuşakların da bu günkü kuşaklar gibi eşit refah düzeyine sahip olmalarıdır (Çetin M. , 2006, s. 2).

1.4.3. Girişimcilik Yaklaşımı

Girişimcilik, küreselleşen dünyada ekonomi alanında gelişmeyi tetikleyen en önemli faktörlerdendir. Girişimcilik, yeniliğin ve yaratıcılığın temeli olarak aynı zamanda ekonomik büyümenin ve kalkınmanın itici gücüdür. Ekonomik yönden girişimciliğin önem arz etmesi, ekonomik teoride girişimcinin özelliklerini ve görev tanımının belirlenmesi konusunda bazı soruları da beraberinde getirmektedir. Schumpeter ekonomik gelişme açısından girişimcilerin hareketli rolüne önem veren ve girişimciyi inovasyonu gerçekleştiren kişi olarak tanımlarken, buluşlarla girişimcilerin üretim sürecine getirdikleri yenilikleri, liberal kapitalist gelişmenin motoru olarak kabul etmektedir. Başka bir ifadeyle Schumpeter teknolojik değişimi, yenilikleri ve girişimcilik faaliyetlerini, durgun ekonominin üretim kaynaklarını hareketli ve canlı yeniliklere yönlendiren güç olarak ele almaktadır (Er, 2013, s. 75).

Bu nedenle bölgesel kalkınmada en etkili aktörlerden biri olan ve yenilik üreten girişimcilerdir. Esnek üretim sistemine sahip Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) büyük ve kurumsal firmalardan farklı olarak bölgedeki aktörlerle güçlü ilişki ağına sahip olmaları sonucunda yenilikçi üretim sürecinde etkili olurlar. Talepteki değişimlere daha erken adapte olurlar. Bölge içerisinde pek çok iş alanı ve yenilik oluşturabilirler. Bölgenin sahip olduğu üretim faktörlerini, teçhizat ve emek gücünü aktif kullanırlar. Bölgede yer alan başka işletmeler, tüketiciler ve kamu kurumlarıyla güven ve işbirliği temeline dayalı ilişki ağlarına sahip olabilirler. KOBİ'ler iyi kalitede yeni ürün üretme, güçlü iş ilişkileri ağı kurma ve itibar kazanma yönünden daha isteklidirler. Ayrıca KOBİ yöneticileri kurumsal firma yöneticilerine göre daha büyük risk taşırlar (Acar, 2006, s. 78).

1.4.4. Sanayi Kümeleri ve Esnek Uzmanlaşma

Sanayi Kümeleri ve Esnek Uzmanlaşma, Bölgesel Kalkınma Teorilerinden olan Esnek Uzmanlaşma Teorisinin ve Sanayi Kümeleri Teorisinin, Marshall'ın "endüstriyel bölge" kavramı üzerine kurulmuştur. Uzmanlaşan endüstrilerin yerleşmesi olgusunu açıklamak amacıyla hareketle, Marshall bir veya birden fazla endüstri dalının gruplanmasını "endüstriyel bölge" olarak tanımlamaktadır. Sanayi kümeleri ve esnek uzmanlaşma teorisinde daha önce belirlenen bir bölgede bir veya birden fazla endüstri dalının gruplandırılması düşünülmektedir. Bu işletmelerin birbirleri ile alıcılar ve yerel halkla güçlü ilişkileri bulunmaktadır. Bu İşletmeler yeri geldiğinde iş olanaklarını, teknik becerilerini ve mali kaynaklarını dahi paylaşabilmektedirler (Alaçam, 2013, s. 3).

Konsept, endüstriyel kümeleri çağdaş küresel ekonomideki rekabet avantajını araştırmak için bir araç olarak gören Porter (1990) tarafından geliştirilmiştir. Porter (1990) ekonomik aktivitenin uygun yerini ana faktör olarak görmektedir. Paradoksta yerel olarak üretilenler lokasyonla karşı karşıya kaldığında küresel olarak satılmakta, işletmeler faaliyetlerini endüstriyel kümelerde yoğunlaştırmakta ve orada bir işbirliği ve rekabet ağı oluşturmaktadır. Konsepte göre Ekonomik kalkınma modeli, dört şartı yerine getirmek zorundadır. Bunlar; üretim faktörü, talep, ilgili ortak sektörler, ekonomi ve stratejiydi. Porter'a göre, endüstriyel kümeler; yakın tedarik bağlantıları, uzman tedarikçiler, servis sağlayıcılar, ilgili sanayii ve kurumlar ile birbirine bağlı şirketlerin coğrafi konsantrasyonlarıdır. Bu nedenle, kümelenmeler entegre şirketler ve kurumlar

sistemi olarak görünmektedir. Burada bir kümenin değeri yalnızca belirli öğelerin değerlerinin toplamını içermemekte, aynı zamanda “katma değeri” almaktadır. Ardından küme, konumun rekabet edebilirliğini artıran sayısız süreç başlatmaktadır. (Szajnowska-Wysocka, 2009, s. 81).

1.4.5. Yenilikçi Çevre Teorisi

Yenilikçi çevre teorisinde; yenilikler ve yenilikçi şirketler daha ön plandadır. Bu şirketler ağı ortak bir noktada yer almakla birlikte işbirliği içerisinde bulunmaktadır. Yenilikçi çevre teorisine göre, sosyo-ekonomik ortamda yer alan kurumlar ve şirketler arasında öğrenme amacıyla karşılıklı olarak bilgi alışverişi bulunmaktadır. Bu öğrenme sürecinde karşılıklı ilişkilerin gelişmesinde mekânsal yakınlık unsurunun çok önemli etkisi vardır. Bu karşılıklı ilişkiler ağı içerisinde yer alan işletmelerin neden olduğu ortam, yeniliklerin kaynağı olarak görülmektedir. Bu ortamı belirleyen en önemli öğe ise, “beşeri sermayedir”. Ayrıca yenilikçi çevre teorisinde ortak bir öğrenme süreci de yer almaktadır. Böylelikle yenilik; karmaşık ve karşılıklı etkileşime dayalı bir süreci tanımlamaktadır (Mutlu, 2010, s. 41-42).

1.4.6. İçsel Bölgesel Büyüme Teorileri

Ekonomik büyüme olgusunun tarihsel gelişiminde, en son dalga teorileri bir ekonominin dinamikleri ile etkileşime giren ve refah seviyesinin belirlenmesinde politikaları belirleyen bir çerçeve mekanizması benimsemektedir. Neoklasik büyüme modelinin toplumsal üretim işlevine dayanarak standart varsayımlarda değişiklikler yapılmış ve teknolojik büyüme ile teknolojik gelişimin önemi resmi modeller tarafından kanıtlanmaya çalışılmıştır. İçsel büyüme modellerinin temel fikirlerinin kabul edilmesine yol açan gelişmeler büyük ölçüde değerlendirildiğinde, teknoloji faktörünün rolü ön plana çıkmaktadır. İlk olarak, bilgi ve teknolojik gelişme, geleneksel büyüme modellerine dayanarak girdi ve çıktılardan farklı yapıya sahip unsurların analizini gerektirmiştir. Aslında, geleneksel bir emtia ekonomik olarak rekabetçidir. Bu özelliğin kullanımı başka bir bireyin kullanılmasını önler. Bununla birlikte, bilgi ve teknoloji rekabetçi piyasa koşulları altında kopyalanabilmekte ve aynı anda birçok kişi tarafından kullanılabilir (Yardımcı, 2006, s. 99-100).

1.5. Gelişmişlik Düzeylerine Göre Bölgeler

Ekonomik açıdan gelişme aşamasında olan bir ülkede gelişme, ülkenin her yerinde aynı zamanda başlayamamakta, gelişme giderek belli merkez ve yerlerde yoğunlaşmaya başlamakta ve bu durum sonucunda bölgeler arası gelişmişlik farkları ortaya çıkmaktadır. Ülkeler arasında sosyo-ekonomik ve coğrafi farklar olduğu gibi bir ülke sınırları içerisinde yer alan bölgeler arasında da çeşitli farklılıklar oluşabilmektedir (Kulaksız, 2008, s. 13).

Bu bölgeler gelişmiş ve az gelişmiş bölgeler olmak üzere ikiye ayrılır.

1.5.1. Gelişmiş Bölgeler

Gelişmiş bölge; iktisadi, ekonomik ve çeşitli sosyal faktörler yönünden ülkenin diğer bölgeleriyle kıyaslandığında daha ileri olan bölgeleridir. Gelişmiş bölgelerde, gelir artış hızı, gelir seviyesi, eğitim ve sağlık hizmetleri seviyesi ülke ortalamasının üstündedir. Bununla beraber sosyal ve kültürel göstergeler açısından da bölge gelişmiştir (Gündüz, 2006, s. 13).

Gelişmiş bölgelerde üretime yönelik yatırımlar bulunduğu gibi eğitim, sağlık, elektrik, yol, su gibi altyapı yatırımları yapılmakta, nüfus yoğunluğu az, hastane imkânları ve doktor sayısı nüfusun ihtiyaçlarını karşılayacak seviyede olmaktadır. Bununla beraber sosyal ve kültürel düzeyin yüksek olması, doğum oranlarını düşürmektedir. İşgücüne dayalı işlerde çalışan sosyal sigortalıların oranı ve park, otel, yeşil alan, tiyatro, sinema gibi sosyal ve kültürel ihtiyaçların giderilme düzeyi yüksektir (Erkal, 1982, s. 9-10).

Bütün bunlara bağlı olarak gelişmiş bölgelerde emek gücüne olan ihtiyacın artması istihdam imkânlarını artırmakta, bu da bölgeye yeni göçlerin gelmesine zemin hazırlamaktadır. Bu bölgelerde çalışanların sosyal güvenlik ve diğer sosyal hakları diğer bölgelerdeki çalışanların durumuna göre daha iyi seviyedir. Çalışanların büyük çoğunluğu sigortalı, kalifiye ve vasıflı kişilerdir. Ülkenin kalkınmasına katkıda bulunan söz konusu gelişmiş bölgelerde tasarruf oranı diğer bölgelere göre yüksektir. (Gündüz, 2006, s. 13).

1.5.2. Az Gelişmiş Bölgeler

Az gelişmiş bölge, bir ülke sınırları içerisinde yer alan belli bir zaman diliminde farklı sosyal ve ekonomik faktörler yönünden diğer bölgelerle karşılaştırıldığında iktisadi ve sosyal olarak geri kalmış bölge olarak tanımlanabilir (Baysal, Ceylan, & Işık, 2010, s. 6).

Az gelişmiş bölgelerde gelir düzeyi ve gelir artış hızı düşüktür. Tarım ekonomisi hâkimken, ekonomiye katkıda geridir. Nüfus artış hızı ülkenin nüfus artış hızına göre daha yüksektir. Toplam nüfus içinde 0 – 14 yaş grubun oranı yüksektir. Kadın nüfus istihdam oranının erkek istihdam oranına göre daha yüksek olması, kadını üretici durumuna geçirmiştir. Sendikalaşma oranı ülke ortalamasının altında yer almaktadır. Tasarrufların düşük olması yatırımlar için sermaye kısıtlılığına sebep olmakta, yerel pazar ekonomisi milli pazar ekonomisine uyum sağlayamamaktadır. Bölgede alt yapı yatırımları yeteri düzeyde gelişmemiştir. Üretim faktörlerinin verimliliği düşük seviyededir. İletişim ve ulaştırma ağı yetersizdir. Daha gelişmiş bölgelere doğru göç oranı yüksektir. Kentleşme oranı ülke kentleşme oranına göre daha düşüktür. Çocuk ölümleri oranı ülke ortalamasının üzerindedir (Erkan, 1999, s. 4).

1.6. Bölgesel Kalkınmayı Sağlayan Etkenler

Bölgesel kalkınmayı sağlayan etkenleri altı başlık altında sıralamak mümkündür:

1.6.1. Bölge Nüfusunun Yapısı

Bir bölgedeki nüfusun özelliği ve yıllık nüfus artış hızı, ülke ekonomisinin yıllık büyümesini doğrudan etkilemektedir. Bu sebeple nüfusun yıllık artış hızının ülke ekonomisinin yıllık büyüme hızının çok altında olması istenir. Bu durumda az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyümesi ve kalkınması açısından nüfus artışının kontrolü önemlidir. Nüfus artışı, işgücü ve istihdam düzeyini, ülkenin sahip olduğu sermaye birikimini, doğal kaynaklarını, teknolojik gelişimini, kamunun yaptığı harcamaları, milli gelirini, konuta olan talebini, beslenmeyi, iç göç ve kentleşme gibi ekonomik ve sosyal birçok değişkeni etkilemektedir. Bununla beraber nüfusun artmasına bağlı olarak eğitim ve sağlık gibi alanlardaki harcamalara daha çok gereksinim duyulmaktadır. Bu durumda nüfusun ihtiyacı olan söz konusu temel hizmetlerin karşılanması gerekmektedir. Bu da gelişmekte olan ülkelerde sahip olunan

sınırlı kaynakların, nüfustaki artışa bağlı olarak demografik yatırımlar için harcanması demektir. Hızlı nüfus artışı ülkenin ekonomik kalkınmasını olumsuz etkilemektedir (Karluk, 2015, s. 7).

1.6.2. Bölgelerin Doğal Kaynakları

İnsanların çevresinde yer alan, ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayan ve toplumsal amaçlara ulaşmasına zemin hazırlayan, aynı zamanda bu girişimleri kolaylaştıran tüm araçlara kaynak denir (Başol, 1991, s. 27).

İnsan sayesinde doğal varlıkların doğal kaynağa dönüşümü sağlanabilmekte onların değerlendirilerek üretimde ve tüketimde kullanılması mümkün olabilmektedir. Başka bir deyişle doğal kaynaklar; doğal yollardan meydana gelmiş ve insan ihtiyaçlarının giderilmesinde kullanılabilen kaynakların tümüdür. Başlıca doğal kaynaklar; madenler, sular, doğal bitki örtüsü, doğal hayvan topluluklarıdır. Ayrıca, dünyada yer alan bütün doğal ve doğal olmayan oluşumları meydana getiren doğal kaynakların başında güneş yer almaktadır. Bununla beraber, yağış ve rüzgârlar da doğal kaynaklar arasında yer almaktadır (Mustafa Durman, 2005, s. 62).

1.6.3. Bölgenin Ülke İçindeki Coğrafi Konumu

Bir bölgenin enlem ve boylamlara göre dünya üzerinde edindiği yer ve çevresiyle olan her türlü ilişkisine olanak sağlayan coğrafi koşulların bütününe "coğrafi konum" denir. Bir ülkenin coğrafi konumundan bahsedildiğinde, onun hangi iklim kuşağında yer aldığı, deniz ve okyanuslara olan konumu ve çıkış imkânları, ana ulaşım yolları ile beraber dünya siyasetinde etkili olan önemli güç merkezlerine ve önemli çatışma bölgelerine olan uzaklığı anlaşılmaktadır (Kaya F. , 2017, s. 7).

1.6.4. Bölgelerin Yerleşme Sistemi ve Yapısı

Bölgelerin yerleşme sistemi ve yapısı bölgesel kalkınma üzerinde çok etkilidir. Bölgesel kalkınma politikalarının amaçları arasında özellikle nüfusun kalabalık bölgelerden çok az olan diğer bölgelere yönlendirilmesi ve dengelenmesi yer almaktadır (Mutlu, 2010, s. 41-42).

1.6.5.Bölgelerin Sektörel Yapısı

Gelişmiş ülkeler sahip oldukları ekonomik avantajlarla kalkınmayı sağlamışlar ve az da olsa bölgeler arasındaki ekonomik dengesizliği minimum seviyeye indirmiş bulunmaktadır. Ancak bahse konu bu durum az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için söz konusu değildir. Kalkınmaya olan ihtiyaç ve az gelişmişlik, gelişmekte olan ülkelerin en önemli problemleridir. Bu sorunu aşmanın başlıca yolu söz konusu ülkelerin kalkınma için en önemli sektörü tespit etmektir (Çeken, 2008, s. 293).

1.6.6.Bölgelerin Sermaye Yapısı

Bölgelerin bölgesel kalkınmayı sağlayabilme koşullarından biri de sermaye birikimine sahip olmasıdır. Sermaye yapısının gelişmişliği kalkınmanın ekonomik tasarrufunu ifade etmektedir (Mutlu, 2010, s. 41-42).

Başka bir ifadeyle bölgesel sermaye, bölgesel ekonomik gelişme ve büyümeyi karakterize eden maddi ve maddi olmayan, içsel ve dışsal varlıkları uzaysal ekonometrik yöntemlerle toplayan ve kategorize eden yeni bölgesel büyüme teorisine aittir (Jona, 2015, s. 101).

1.7.Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Politikalarının Tarihi Gelişimi

Her ülkenin içindeki bölgeler, ekonomik ve sosyal kalkınma seviyeleri açısından farklılıklar göstermektedir. Bu farklılık az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde daha fazladır. Bir bölge zengin yer altı kaynaklarına sahipse, verimli bir arazideyse, ulaşım gelişmişse, altyapısı sorunsuzsa, eğitim, haberleşme ve sağlık hizmetleri iyi bir seviyede ise, o bölgede farklı sektörlerde iş bulabilme olanağı yüksekse ve halkın hayat kalitesi iyi ise söz konusu bu bölge başka bölgelere göre daha gelişmiş olacak ve bölgeler arası dengesizlik de artması söz konusu olacaktır (Çeken, 2008, s. 297).

1.7.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, kamu yönetimini hedeflerin amaçlarına ulaşılmasında en etkili araç olarak belirlendikten sonra kamu yönetiminin merkez ve taşra yönetimleriyle beraber bu görevi yapabilecek düzeye ulaşmasının zorunluluğunu belirten, idari reformu bütün yönleriyle inceleyen amaçlarını, ilkelerini, gerekliliğini,

niteliğini ve nasıl gerçekleştirileceğini detaylı bir şekilde ele alan ilk temel belge olmuştur. Bahse konu bu kalkınma planı, kamu yönetiminin amaçlarına uygun örgüt kurulması, çalışmaların planlı ve uyumlu olması, personel politikasını iş vermek, yetiştirmek ve verimli değerlendirme temeline göre saptaması, sahip olduğu yetki ve sorumlulukların kurulmuş olan yönetsel sınırlara açık bir biçimde uygun olarak dağıtılması, devredilen yetki ve görev bağlantılarının sıkı bir şekilde kurulması, iş bölümüne gidilmesi ve iş birliğinin sağlanması, yönetimin düzeltilmesi için yönetsel yapıda sürekli ve düzenli bir takibin yapılması şeklinde sıralamaktadır (Karabacak, 2011, s. 104).

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın en önemli özelliği amaçlanan bölgesel politikaların ulusal kalkınma planlarından ayrı ve bağımsız olmasıdır. Söz konusu plan çerçevesinde bölgeler üç başlıkta incelenmiştir. Bunlar: Geri Kalmış Bölgeler, Potansiyel Gelişme Bölgeleri ve Büyükşehir Bölgeleridir. Buradaki amaç, söz konusu bölgelerin ekonomik ve sosyal sınıflandırılmalarına ayrılarak kalkınma politikalarının verimli olmasını sağlamaktır (Ardıç, 2007, s. 174).

Tablo 1.1.'de belirtildiği üzere yıllara göre tarım sektöründe çalışan nüfus azalmakta sanayi ve hizmet sektöründe ise artış meydana gelmektedir.

Tablo 1.1. Nüfusun Sektörlere Göre Dağılımı

YILLAR	SEKTÖRLER		
	Tarım	Sanayi	Hizmetler
1962	77,4	9,8	12,8
1967	71,1	11,9	17,0

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Tablo 25.

1.7.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (İBKBP) 'nın asıl amacı Türk milletinin özgür ve medeni bir ortamda, demokrasi ve karma ekonomi düzenini temel alan, adaleti ve tam

bağımsız çalışma esasını baz alan herkes için, insanlık onuruna yakışır bir yaşama düzenine ulaşmasını sağlamaktır (DPT, 1968, s. 2).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın hedefleri şunlardır (DPT, 1968, s. 2-3):

1. İBYKP'nin temel gelişme hedefi, GSMH'nin 1967 - 1972 yılları arasında yüzde 40,3 yükseltmektedir. Bununla birlikte İBYKP, kalkınma hızını 1967 - 1972 yılları arasında artırmayı hedeflediği gibi hızlı bir gelişme temposunda ekonomik sosyal yapıyı, 1972 senesinin ilerisine götürebilecek bir üretim gücüne erdirmeyi hedeflemektedir.

2. İkinci Plan, köklü bir yapısal değişimle ülke ekonomisinin yılda ortalama % 7 oranında büyümesini ve gelişmesinin sağlanabilmesi ve devam ettirilebilmesi için de hedef olarak alınmıştır.

3. Tarımsal ekonominin hâkim olduğu bir düzenden sanayi sektörünün hâkim olduğu bir düzene geçerken tarımsal üretim koşullarının hava şartlarına aşırı bağıllığının azaltılması da hedef olarak alınmıştır.

4. İBYKP toplumun yaşam standardının iyileştirmesini amaç edinmiştir.

5. Türk toplumunun uzun vadedeki temel amacı, kalkınma hızını dış yardımlar almadan kendi kaynak ve imkânlarıyla devam ettirebilir bir yapıya kavuşturmadır. Bu amaca yönelik çabaların sonucu olarak İBYKP, kalkınma kredisi niteliğindeki dış borçlanmayı zorunlu görmekte birlikte, söz konusu bu borçlanmanın mümkün olan minimum seviyede kalmasını ve dış tasarrufların GSMH' ye oranının 1967 'de % 2'den 1972 yılında % 1,7'ye düşürülmesini hedef almıştır.

II. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın, I. Beş yıllık Kalkınma Planı'ndan farkı, belirlenen politikaların daha somut olmasıdır. Fakat yine de İBYKP'deki ilkeler değişmeden korunmasıyla beraber, ulusal plandan ayrı bir bölge planlamasının yapılmayacağı belirtilmiştir (Ardıç, 2007, s. 174).

1.7.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı(ÜBYKP)'nda yeni strateji benimsenmiştir. Bu strateji, Atatürkçü bir görüşü temel alan ve en kısa sürede çağdaş medeniyet düzeyine ulaşmayı hedefleyen bir atılım stratejisidir. Söz konusu bu stratejide amaç, Türkiye'yi

22 yılda sanayileştirecek kalkınma prensibini getirmektedir. Sanayileşmeden kasıt, ara mallar, yatırım malları, yani makina yapan makinalar anlaşılmalıdır (DPT, 1973, s. 6).

Yapılan hesaplara göre bu stratejiyle 22 yıllık zaman zarfında istihdam sorunu genel itibariyle çözümlenecek, tarım sektörü 22 yıl sonra verimli ve yüksek bir üretime kavuşacak, nüfusu ve sanayiye besleyecek bir üretkenliğe sahip olacaktır. Böylece tarımda etkili ve verimli bir üretimle bugünkü nüfustan daha az bir nüfusla 22 yıl sonraki Türkiye'nin ihtiyaçlarını karşılayacak seviyeye ulaşılabilecektir. Böyle bir Türkiye 22 yıl sonra batı ülkeleriyle hem Gümrük Birliğini sağladığında hem de tam üyeliğe aday olduğunda, batı ülkelerinin sanayi ve teknoloji düzeyine yaklaştığı için daha güçlü ve güvenilir olacaktır. Bunun sonucunda Avrupa'ya milli bütünlüğünden ve öz yararlarından taviz vermeden katkılarda bulunabilecektir (DPT, 1973, s. 6).

1.7.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1978-1983)

IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı (DBYKP)'nda başlıca hedefler şunlardır (DPT, 1979, s. 3):

✓ Sanayileşmede hızlı bir ilerleme sağlanabilmesi için kaynak tedarik eden kurumsal düzenlemelerin yapılmasına ve dışa satımda önemli adımların atılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun sonucunda ülke, birçok ihtiyacını kendi imkânlarıyla karşılayacak ve başka ülkelere önemli ölçüde satış yapabilecek düzeye gelecektir.

✓ Türkiye, teknik deneyimi ve yetişmiş insan gücü olarak önemli doğal kaynaklara sahip bir ülkedir. Temel ihtiyaçlarının büyük bir bölümünü karşılayabilecek düzeye gelen ekonomi, Dördüncü Plan döneminde, kimyasal gübre, bitkisel yağlar gibi pek çok maddede de kendi ihtiyaçlarını giderecek duruma gelecektir. Bu gelişmeler sonucunda tarımda ve sanayide verimlilik artacak ve bu artışlar dış satımda sıçramalara zemin hazırlayacaktır.

✓ Ekonomide çok unsurlu dengeye dayanarak daha geniş kapsamda planlı ve dışa açılma biçiminde özetlenecek yeni dış ödeme gücünü artırma stratejisinde, ihracattaki artışlarla beraber, turizm ve dış ticaret filolarının geliştirilmesi, işçi tasarruflarını ülkeye getirme imkânları oluşturulması, diğer ülkelere teknik ve diğer hizmetlerin gönderilmesi öngörülmektedir.

✓ Dördüncü Planda imalat sanayisi teknoloji yolunda önemli süreçlerden geçip ileri ve rekabetçi bir sanayi yapısına zemin hazırlayacaktır. Yeni sanayileşmeyle sanayi girdileri ulusal imkânlarla dayanacak, daha çok ara mallar ve yatırım malları üretimine ağırlık verilecektir.

✓ Sağlıklı ve hızlı bir sanayileşme ulusal savunma gücünü de verimli bir şekilde etkileyerek birbirini destekleyen bir bağlantı oluşturacaktır. Böylelikle, dördüncü plan döneminde hem ulusal savunma gücü hem de sanayileşme güçlendirilecektir.

1.7.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (BBYKP)'nda temel amaç toplumun refah düzeyinin artırılmasıdır. Bu nedenle ülke ekonomisinin dışa açılması için ihracata öncelik ve önem veren kalkınma politikalarının uygulanmasına ağırlık verilmiştir. Ekonomiye kamu müdahalesinin minimum seviye indirilmesini, altyapı ve konut yatırımlarının artırılmasını, liberal bir dış ticaret ve yabancı sermaye politikasının uygulanmasını ve bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılmasını öngörmüştür. Endüstriyel üretim oranının yükseltilmesi, genç işsizliğin düşürülmesi, istihdam oranının artırılması, gelir dağılımının alt gelir gruplarının faydasına göre değiştirilmesi, kalkınmada başta öncelik verilen yerlerde gelişmenin hızlandırılması, ekonomik ve sosyal altyapı sistemin geliştirilmesi de beşinci kalkınmanın başlıca hedefleri arasında yer alır. İstihdamda ise özellikle verimli olabilecek istihdamın artırılması planlanmıştır. İstihdamın yapay şekillerde artırılması istenilmemekte, hatta kamu sektörünün ihtiyaç duyduğu işgücünü mevcut işgücü fazlası olan yerlerden tedarik edilerek giderilmesi hedeflenmiştir. Bununla beraber mobil işgücünü sağlayabilmek için ücret politikasının ve çalışma koşullarının düzeltilip iyileştirilmesi gerektiği öngörülmüştür (Tüzünkan, 2015, s. 94-95).

BBYKP'de ilk iki kalkınma planında yer aldığı gibi Türkiye'de bir taraftan ülke içindeki işsizlikle uğraşılırken diğer taraftan da yurtdışı istihdam olanaklarının değerlendirilmesi gündeme gelmiş ve söz konusu bu durumun devamlılığının zorunlu olduğu vurgulanmıştır (Artukoğlu, 2005, s. 42-43)

1.7.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)

“Türk milletinin refah seviyesini açık toplum ve rekabete açık ekonomi ilke ve esasları doğrultusunda, hür ve güvenli bir ortamda yükseltmek VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı (ABYKP) ’nın temel amacıdır. Hızlı, dengeli ve istikrarlı bir kalkınma süreci içinde gelir dağılımını iyileştirmek, işsizliği, bölgesel ve yöresel gelişmişlik farklarını azaltmak Planın başlıca amaçları arasındadır” (DPT, 1990, s. 1).

Ekonominin kötü gidişatı, altıncı planın hedeflerine dengeli ve istikrarlı bir sürecin takip edilmesi gerekliliğinin de dâhil edilmesini zorunlu kılmış ve 1990 senesinde yeni bir plan dönemi başlamıştır. Altıncı Plan, “Temel Amaçlar ve Politikalar” başlığı altında *“açık toplum ve rekabete açık ekonomi ilke ve esasları doğrultusunda Türk ulusunun hayat seviyesini yükseltmeyi”* temel amaç olarak tespit etmiştir. Bunlara ek gelir dağılımını, dengeli ve istikrarlı kalkınma sürecinde iyileştirmek, işsizliği düşürmek, bölgesel ve yöresel açıdan gelişmişlik farklarını azaltmak da planın amaçlarından olmuştur. Söz konusu plana göre Avrupa Birliği’ne tam üye olmak için gerekli olan hazırlık ve uyum çalışmaları hızlandırılacak, topluluğun ekonomik koşullarına uymak için belirlenmiş bazı öncelikler ve önlemler alınacaktır (Özdemir, 2014, s. 21-22).

1.7.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)

1996 yılında hazırlanıp uygulamaya konulan ve Türkiye’yi 2000’li yıllara hazırlayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (YBYKP) yaklaşımında öncelikleri ve politikaları itibarıyla dönemin değişen ekonomik ve sosyal gelişmeleri göz önünde bulundurulmaktadır. 1970’li yılların ortalarından sonra gelişmiş pek çok ülkede özellikle teknolojik anlamda yavaşlamayla beraber bazı tıkanmaların da yaşandığının görülmesi müdahaleci devlet anlayışı ve refah devleti politikalarının sorgulanmasına zemin hazırlamıştır. Bu nedenle söz konusu politikaların küreselleşmeyle hızlı rekabetin olduğu dünyada devam ettirilmesinin mümkün olmadığı, bölgesel entegrasyonlara katılmanın temel şartı olarak bahse konu gelişime ayak uyduramayan ülkelerin ekonomilerinin marjinal olarak küçüleceği ortaya çıkmıştır. Bu anlamda Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planının hazırlanışında, meydana gelebilecek dar boğazları tahmin edip gidermek ve değişen dünya şartlarının gereği olarak Avrupa veya dünya ülkeleriyle

bütünleşme ve uyum sürecinde görülebilecek sorunları çözmek için yapısal ve kurumsal özellikli önlemler almak önem kazanmıştır (Türkiye’de 5 Yıllık Kalkınma Planları, 2015)

YBYKP’de istenen başarıya ulaşılamamıştır. Bu kalkınma döneminde de ekonomik dalgalanmalar görülmüş, 17 Ağustos 1999 yılında meydana gelen ve büyük kayıplara neden olan deprem felaketinden sonra ülkemizde ekonomide % 6,4 oranında bir daralma yaşanmıştır (Özdemir, 2014, s. 21-22).

1.7.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı(SBYKP)’nda, toplumun hayat standartları ve kalitesinin artırılması, ülkenin dünyadaki gelirden daha çok pay alması, dünya ile adaptasyonun hızlandırılması ve Türkiye’nin hem dünyada hem de bölgesinde daha etkin ve güçlü bir seviyeye gelmesi amaçlanmıştır (DPT, 2001, s. 21).

Söz konusu plan stratejisine göre özelleştirmenin hızlandırılmasına, kamu açıklarının düşürülmesine, Ar-Ge çalışmaları için gereken harcamalarının artırılmasına, katma değeri yüksek hizmet ve sanayi sektörlerinin geliştirilmesine öncelik verilmesi planlanmıştır. Bu plan döneminde Topluluk Müktesebatının benimsenmesi ve Kopenhag Kriterleri’ne uyum sağlanmasına yönelik ihtiyaç duyulan adımların atılması hedeflenmiştir. Bu amaçla planda belirlenen ilkeler ve hedefler kapsamında, DPT tarafından hazırlanacak “Ulusal Program”ın uygulamaya konması, Ulusal Program’da Topluluk müktesebatına uyum sağlayabilmesi için Türk mevzuatında gereken değişiklikler, yenilikler ve oluşturulması ihtiyaç duyulan yeni kurumlar ve düzenlemenin gerektireceği finansman ihtiyacının tespit edilmesi amaçlanmıştır (DPT, 2001, s. 220).

Plandaki stratejiye göre, enflasyonun düşürülmesi için 2002 yılı sonuna kadar kullanılan kur hedefleme politikası, 2003 yılından sonra ise fiyat istikrarını temel alan bir para politikasının yerine getirilmesi, makroekonomik dengenin sağlanması koşuluyla, sürdürülebilir kamu kesimi dengesi hedefine varıncaya kadar uygun gelir ve mali uyum politikalarının sürdürülmesi ve özelleştirme programının hızlandırılması

amaçlanmıştır. Bu kapsamda, Plan döneminde Maastricht Kriterleri'ne ulaşılması ve yıllık ortalama büyüme oranının da % 6.5 olması öngörülmüştür (Ekonomi, 2000).

1.7.9. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)

2007-2013 yıllarını ele alan Dokuzuncu Kalkınma Planı(DKP), değişimin hızlı ve çok boyutlu olarak yaşandığı, rekabetin çok olduğu ve belirsizliklerin arttığı bir döneme denk gelmektedir. Küreselleşmenin her yerde etkili olduğu, fırsatlar ve risklerin, bireyler, kurumlar ve ülkeler için arttığı bu zamanda plan; Türkiye'nin bütüncül bir bakış açısıyla ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda yapacağı dönüşümleri belirleyen temel politika dokümanıdır. Bu kapsamda DKP istikrarlı bir şekilde büyüyen, gelirini daha adil olarak paylaşan, küresel anlamda rekabet edebilecek güce sahip, bilgi toplumuna dönüşen, Avrupa Birliği'ne üye olmak için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye vizyonu ve Uzun Vadeli Strateji (2001-2023) kapsamında hazırlanmıştır (DPT, 2007).

Bu vizyona ulaşılırken aşağıdaki ilkelerin temel alınması amaçlanmıştır (DPT, 2007, s. 12):

- ✓ Ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda bütünü ele alan bir yaklaşım şarttır.
- ✓ Toplumsal katılımçılık ve diyalog daha güçlü hale getirilerek, toplumsal katkı ve sahiplenmenin olması şarttır.
- ✓ İnsan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışı şarttır.
- ✓ Rekabetin olduğu bir piyasa, etkin olan bir kamu yönetimi ve demokratik yapıya sahip bir sivil toplum gelişme aşamasında birbirini tamamlayan kurumlar olarak faaliyet gösterecektir.
- ✓ Kamunun vereceği hizmetlerde şeffaflık, hesap verilebilirlik, katılımçılık, verimlilik ve vatandaş memnuniyeti olacaktır.
- ✓ Devlet, politika oluşturma, düzenleme ve denetleme işlevinin güçlendirilmesini esas alarak ticari mal ve hizmet üretiminden çekilecektir.
- ✓ Politikalar yapılırken kısıtlı olan kaynaklar temel alınarak önceliklendirme yapılacaktır.

- ✓ Uygulamaların vatandaşın en yakın olduğu birimlerin yapması esastır.
- ✓ Ortak miras ve paylaşılan değerler kapsamında toplumsal yapı ve bütünlüğümüzün güçlendirilmesi esastır.
- ✓ Gelecek kuşakları da düşünerek doğal ve kültürel varlıklar ile çevreyi koruyan bir anlayışın korunması esastır.

1.7.10. Onuncu Kalkınma Planı (2013-2018)

Onunca Kalkınma Planı(OKP) yüksek, istikrarlı ve etraflı ekonomik büyümeyle birlikte hukukun üstünlüğünü, bilgi toplumunu, uluslararası rekabet gücünü, insani gelişmişliği, çevrenin korunmasını ve kaynakların sürdürülebilirliğini temel alacak şekilde hazırlanmıştır. 2023 hedeflerini temel alan bu plan, ülkemizin sahip olduğu potansiyeli, bölgesel dinamikleri ve insan yeteneklerini aktif halde kalkınmayı hızlandırmak amacıyla hazırlanmakla beraber yeniden şekillenen uluslararası ekonomilerde iş bölümü ve değer zinciri hiyerarşisinde Türkiye'yi daha üst düzeye çıkarmayı hedeflemektedir (Karagöl, 2013, s. 1).

Küreselleşme ve meydana gelen krizlerin oluşturduğu belirsizlikler sebebiyle planların kurumların ve ekonomik aktörlerin ileriye dönük karar alma süreçlerinde daha tutarlı ve bilinçli olarak hareket etmelerine yardımcı olma işlevi ön plana çıkmaktadır. Planlar, daha iyi bir refah düzeyine ulaşılması için topluma yol göstererek kısa vadeli yaklaşımların ötesinde uzun vadeli temel amaç ve öncelikleri ortaya koymaktadır. Hazırlanan kalkınma planlarının uzun vadeli bakış açısına sahip olması ve toplumun tümünü kapsayan ortak hedef ve bütüncül bir perspektif sağlaması, kalkınma sürecinin başarılı olabilmesi için önem arz etmektedir. Bununla birlikte, karmaşıklaşarak çeşitlenmeye başlayan ekonomik ve sosyal ihtiyaçlar, ülkemizin sahip olduğu kısıtlı kaynakları etkin kullanılabilmeyi zorunlu hale getirmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2014, s. 1-2).

1.7.11. On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)

On Birinci Kalkınma Planı (OBKP) 'nın başlıca hedefleri şunlardır (Strateji Ve Bütçe Başkanlığı, 2019, s. 1-3):

✓ Birçok alanda tümden bir değişim ve atılım başlatılarak uzun süreli bir perspektifte durmadan ve kararlı bir şekilde yapılmasını öngörmektedir. Bu dönemde ekonomi uzun süreli kararlılık ve devamlılık sağlayacak şekilde dönüşüme tabi tutularak eğitimle atılan adımla bireyin kazandığı paranın ve teknoloji alanında yapılan adımlarla yenilik ve teknolojik becerilerin artırılması amaçlanmaktadır.

✓ On Birinci Kalkınma Planı, ortak amaçlara yönelen stratejilerin uygulamaya dâhil edilmesiyle ekonomik ve sosyal kaynakların orta ve uzun süreli olmasını sağlayarak üretimin elverişli olduğu alanlara yönlendirilmektedir.

✓ Bu planda, hukukun üstünlüğü, güçlü demokrasi adı altında geliştiren ve muhafaza edilen temel hak ve özgürlükler, kalkınma planının temelini oluşturmakta; ekonomide devamlılık ve kararlılık, sosyal ve çevresel gelişim alanlarında toplumsal refahın artışı ve eşit paylaşımın devamlılığını sağlamak gibi yönelimlere öncelik verilmektedir.

✓ Cumhurbaşkanlığı Hkmet Sisteminde yürütmenin hızlı ve etkili bir şekilde uygulanacak en üst politikaların belirlendiği OBKP kurumlarca etkin ve verimli bir şekilde faaliyete geçilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Kalkınma Planındaki gelişmelerin takip edilmesi ve değerlendirilmesi Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı koordinasyonu aracılığıyla etkili bir takip ve değerlendirme sistemi kurularak gerçekteşirilecek ve her yıl bir rapor halinde Cumhurbaşkanına sunulacaktır.

✓ Kamu idareleri planda belirlenen amaç, hedef, ilke ve politikaları doğrultusunda kendi görev sorumluluklarına ait alt politika ve tedbirlerin geliştirenmesinden mesul olacaktır. Bütçe ve harcama aştamalarında planın amaç, hedef ve politikaları temel kapsam olacaktır.

Tablo 1.2. On Birinci Kalkınma Planına Göre 2023 Hedefleri

<u>YAPILMASI PLANAN</u>	<u>HEDEFLENEN</u>
GSYH(Gayri Safi Yurt İçi Hasıla)	1 Trilyon 80 Milyar Dolar
Kişi Başı Milli Gelir	12 Bin 484 Dolar
İhracat	226,6 Milyar Dolar
İşsizlik	Yüzde 9,9
İlave İstihdam	4,3 Milyon
Cari İşlemler Açığının Milli Gelire Oranı	Yüzde 0,9
Turizm Geliri	65 Milyar Dolar
Turist Sayısı	75 Milyon
Sanayinin Yıllık Ortalama Büyümesi	Yüzde 5,7
Sanayinin Gsyh İçerisindeki Payı	Yüzde 24,2
Ar-Ge Harcamalarının GSYH'ya Oranı	Yüzde 1,8
GSYH'ya Oranla Merkezi Yönetim Bütçe Açığı	Yüzde 2 olarak gerçekleşmesi hedefleniyor.
Enflasyon	Yüzde 5 hedefine kademeli şekilde inecek.
Erken Çocukluk Eğitimi	5 yaş zorunlu eğitim kapsamına alınacak.
Dünya Akademik Başarı Sıralamaları	2023 itibarıyla Türkiye'den en az 2 üniversitenin ilk 100'e ve en az 5 üniversitenin de ilk 500'e girmesi sağlanacak.
Sanayileşme İcra Kurulu	Cumhurbaşkanı Başkanlığında ilgili kurumların en üst düzey yöneticilerinin katılımıyla oluşturulacak.
Karasal Yük Taşımacılığı	Demiryolunun Payı %5,15'ten %10'a Çıkarılacak.
İltisak Hattı	38 adet OSB, özel endüstri bölgesi, liman ve serbest bölge ile 36 adet üretim tesisine yönelik toplam 294 kilometre uzunluğunda iltisak hattı yapılacak.
Kamu Tasarrufu	GSYH'ya oran olarak kamu tasarrufunun 2018'de %1,8'lik seviyesinden %2,4'e yükselmesi öngörülüyor.

Kaynak : (Anadalo Ajansı, 2019)

Tablo 1.2.'de görüldüğü gibi Türkiye Cumhuriyeti'nin On Birinci Kalkınma Planı, ülkeyi çağdaş medeniyetler seviyesine ve güçlü bir ekonomik yapıya kavuşturmayı ve dünya ülkeleri arasında etkili bir konuma getirmeyi amaçlamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

MAHALLİ İDARELER

2.1. Mahalli İdare Kavramı

Mahalli idareler; belli sınırlar içerisinde yaşayan bir toplumun gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan, yürütme ve karar organları seçimler aracılığıyla toplum tarafından belirlenen, kendi personeli, bütçesi ve geliri olan, görev ve sorumlulukları yasalar tarafından belirlenen kamu tüzel kişilerdir (Batal & Tuğlu, 2018, s. 191-192).

Diğer bir tanımlamada ise mahalli idareler; köy, belediye ve il halkına yönelik mahalli görevleri yerine getirmeleri sebebiyle ülkemizin yönetim anlayışı ve gelişmişliğinin merkezinde yer alan kurumlardır (Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 2018, s. 2).

2.2. Mahalli İdarelerin Türkiye’deki Tarihi ve Gelişimi

Türkiye tarihinde mahalli yönetimlerin yetersiz olduğu ve uzun bir geçmişe sahip olmadığı söylenilebilir. Ancak Tanzimat’ın ilan edilmesiyle Türk tarihinde çağdaş anlamda bir mahalli yönetim geleneğinin varlığından söz edilebilir (Çiçek, 2014, s. 55-56).

Türkiye’de kentsel yaşamla ilgili temel ihtiyaçların karşılanması amacıyla yerel yönetim teşkilatı oluşturulmuştur. Bununla beraber kurumsal olarak mahalli idarelerin oluşmasından önce Türk kentlerinde bireylerin günlük ortak temel ihtiyaçlarını yerel unsurların (esnaf, lonca, vakıflar) çabaları ile sağladıkları bilinmektedir. Osmanlı döneminde ortaya çıkan belediye kuruluşları ve mahalli yönetimlere ilişkin diğer yapılanmalar Cumhuriyetin ilk dönemlerine kadar varlıklarını sürdürüp Cumhuriyet Türkiye’sinde yeni bir anlayış ve farklı bir bakışla modern ölçülere uygun yapılara dönüşmüşlerdir. Öbür taraftan, Avrupa’yla gelişen ticari ilişkiler mahalli idareler birimlerinden olan belediyelerin oluşmasında ve gelişmesinde etkili olmuştur. Ülkemizde mahalli idareler üçe ayrılmaktadır. Bunlar; il sınırları içinde hizmet sunan il özel idareleri, belediye sınırları içinde hizmet sunan toplumsal boyutta bilinen belediyeler ve köylerdir. Türkiye’de il özel idareleri ilk kez 1864 yılında Vilayet Nizamnamesi ile oluşturulmuş, ilk belediye teşkilatı ise “İstanbul Şehremaneti” adı ile

1854 senesinde İstanbul'da kurulmuştur. Köy yönetimleri ise 1864 yılında Vilayet Nizamnamesi ile düzenlenmiştir. Ayrıca, Türkiye'de büyükşehir belediyeleri ve mahalli idare birlikleri de bulunmaktadır (Alaçam, 2013, s. 3).

Osmanlı Devleti'nin son dönemleri hariç Türkiye'deki mahallî idareler çok uzun geçmişe sahip değildir. Günümüz mahallî idarelerinin yapmış oldukları faaliyetler, devletin atadığı görevliler ve bazı teşkilatlar tarafından yürütülmekteydi. Fakat her alanda batı üstünlüğünün benimsenmesi ve batıdaki uygulamaların ülkemize getirilmesiyle mahallî idare kavramı kendisine yer bulmaya ve gelişmeye başlamıştır. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte mahallî idareler Türk demokrasinde daha güçlü ve modern bir şekilde yer almaya başlamıştır. Mahallî idareler demokrasinin tabana yayılmasında ve kurumsallaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda hizmet üretiminde halka yakın olmasıyla merkezi yönetimin hantallığını ortadan kaldırmaktadır. Günümüze kadar yapılan yasal düzenlemeler ile mahallî idarelerin yetki görev ve sorumlulukları tam olarak açıklanmış ve biçimsel özellikleri tanımlanmıştır (Özsaltık, 2018, s. 17-18).

2.3. Mahalli İdarelerin Bölgesel Kalkınmaya Etkileri

Demokratik yaşamın temel taşı il, ilçe ya da beldedeki mahalli idarelerdir. Hızla değişen ve gelişen dünyada, sosyal ve ekonomik yaşamda meydana gelen değişimlerle iyileşen refah düzeyi, demokratik hayatın geliştirilip bir yaşam şekli olarak kabul edilmesi, bireylere daha çok söz sahibi ve yetki vererek yeni görevler yüklemektedir. Gelişmekte olan ülkemizde merkezi yönetim belediyelere, toplumun gereksinimlerinin giderilmesi için bir girişimci gibi sanayi ve ticari teşebbüslerde bulunma konusunda yasal düzenlemeler yaparak geniş yetkiler vermiştir. Belediyeler verilen söz konusu bu yetkilerle sadece özel sektörün oluşturduğu boşluğu doldurmakla kalmayıp aynı zamanda, onu yönlendirmek ve yatırımları teşvik etmek amacıyla da girişimde bulunabilirler (Alaçam, 2013, s. 43).

Kalkınmanın yerel düzeyde sahip olduğu sosyal ve ekonomik gelişmişlik farklılıklarının minimum seviyeye düşürülmesinin hedeflenmesi ile refah kazançlarının yönetim alanlarına daha adaletli bir şekilde dağıtılması amaçlanmaktadır. Kalkınma; istihdam, faktör verimliliği, etkin kaynak kullanımıyla beraber, teknolojik inovasyon,

demokratikleşme, kentsel yaşam koşullarının iyileştirilmesi, çevre, yönetim, örgütsel yeniliği de tanımlayıp değerlendirmektedir. Bölgesel kalkınma politikalarının amaçları arasında kentsel ve bölgesel düzeyde ekonominin güçlendirilmesi, yeni istihdam alanlarının oluşturulması, işsizlik ve yoksulluk düzeylerinin düşürülmesi, demokratik, özerk kurumların etkinleştirilerek yerel politikaların oluşumu sayılabilir. Diğer bir ifadeyle, yerel kalkınma yerel toplumun hayat kalitesi ve standartlarını devam ettirebilir şekilde yükseltilmesi olarak algılanabilir (Sakınç, 2013, s. 25).

Mahalli idareler yeni yatırımlar için ihtiyaç duyulan arsaları tahsis etmek gibi bir yetkiye sahiptirler. Bahse konu bu yasal yetki ihtiyaç duyulduğunda yapılacak olan yatırıma ortak olmak şekliyle de karşılanabilecektir. Aynı zamanda mahalli idareler içme suyu, atık su kanalları, ulaşım altyapısı hizmetleri gibi yatırımlara ortak olma yetkisine sahiptir. Bununla yatırımcıların yapacağı yatırımın maliyeti düşecek, yatırımcılar daha iyi şartlarda yatırım yapabileceği imkânına sahip olabileceklerdir (Alaçam, 2013, s. 44).

Mahalli idareler mevcut konumları ve yerel halkla iç içe olmasından dolayı beklenti ve ihtiyaçların giderilmesinde etkili olan ve önemli görevler üstlenen yönetsel birimlerdir. Altyapı, çevre düzenlenmesi, çöplerin toplanması, yerel kalkınma gibi birçok alanda mahalli idarelerin görevleri kanunlarda bulunmaktadır. Bölgede yaşayan insanların yerel düzeydeki ihtiyaçlarını, sahip olduğu kaynakları oranında gidermeye çalışan söz konusu bu birimlerin özellikle kalkınma konusunda bölgeye ciddi faydaları olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle yerel düzeydeki yerel idarelerin yerel kalkınma konusu gibi durumlarda yönetim sürecinde bulunmaları günümüzde zorunlu olmuştur. Başta vatandaşlardan gelen talepler olmak üzere, bölgenin geliştirilmesi, kentsel alanın cazip hale gelmesi için iktisadi yönden kalkınmış bir bölge insanı ve mekân gerekmektedir. Bu çerçevede birçok yerel idare birimi yerel kalkınmaya destek olmak için kaynaklarını zorlamasına rağmen, kaynakların yetersiz olması ve yönetsel politikaların hâkim olması nedeniyle başarılı olamamaktadır (Acungil & Güven, 2018, s. 213).

2.4. Mahalli İdarelerin Kalkınmadaki Aktif Rolü

Bölgesel kalkınma kavramı, ülkenin tamamında bulunan bölgelerin, çevre bölgeler ve dünyayla mütakabil etkileşimi ile ortaya çıkan bölge vizyonuna önem veren, katılımcılık ve devamlılığı temel alan ve insan kaynaklarının geliştirilmesi, ekonomik ve toplumsal potansiyellerin faaliyete yönlendirilmesiyle bölgenin refah düzeyinin yükseltilmesini amaçlayan çalışmaların tümü olarak tanımlanabilmektedir (Çetinkaya, 2012, s. 89).

Yerel kalkınmanın bir üst basamağını bölgesel kalkınma oluştururken bölgesel kalkınmanın bir üst basamağını da ulusal kalkınma oluşturmaktadır. Bunu bir benzetmeyle açıklarsak; yerel kalkınma insan vücudundaki kılcal damarlar olarak görülürse bölgesel kalkınma da ana damarlar olarak ulusal kalkınma ise kan dolaşım sistemi olarak görülür. Sistemin sağlıklı işlemesi ise; ancak sistemi oluşturan tüm parçaların sağlıklı işlemesi ile mümkündür (Kaya E. , 2007, s. 19).

Mahalli idareler buldukları bölgede toplumun ortak gereksinimlerini tespit ederek bu gereksinimleri hızlı ve etkili bir şekilde giderip söz konusu bölgenin gelişmişlik seviyesini yerel düzeyde ortaya koymaktadır. Bu nedenle idarecilerin kendi bölgelerinin kalkınması için aldıkları ve uyguladıkları kararlar çok önemli olmaktadır. Kalkınmanın sosyal ve ekonomik boyutlu olan bir olgu olması nedeniyle, mahalli idarelere düşen görevler de önem arz etmektedir. Devletin istenilen kalkınmaya ulaşabilmek için kısa vadeli, orta vadeli ve uzun vadeli hedefler belirleyerek bahse konu bu hedeflere varabilmek için planlama yapması gereklidir. Ulusal kalkınma anlayışı temel alınarak merkezi düzeydeki planlama faaliyetleri ile bölgesel problemler ülke şartları göz önüne alınarak çözülmeye çalışılırken yerel kalkınma faktörleri ve toplumun kalkınması modelleri unutulmamalıdır (Alaçam, 2013, s. 45).

Bugün başta Avrupa Birliği ülkeleri içinde “Bölgeler” en önemli birimler olarak oluşmuştur. Bölgeler, ekonomik gelişme politikaları bakımından diğer bölge politikalarından ayrılarak kendine özgü bir anlayışla bölgelerine yabancı yatırımları çekmek amacıyla kendi kalkınma örgütlerini kurmaktadır (DPT, s. 173).

2.5. Türkiye’de Hizmet Yönünden Yerinden Yönetim İdareler

Hizmet bakımından yerinden yönetim kuruluşları teknik, bilim ve uzmanlık gerektiren alanlarda belirli bir hizmetin devlet veya mahalli idare tüzel kişiliği dışında örgütlenmesi ve tüzel kişiliğe sahip olması sonucu meydana gelen kuruluşlardır (Kaplan & Gözler, 20018, s. 202).

Hizmet yönünden başlıca kurumlar şunlardır:

2.5.1. İdari Kamu Kurumları

İdari Kamu Kurumları, genel yönetim kurumlarının eliyle yapılması gereken zor bir hizmetin etkin, verimli ve rasyonel bir şekilde yapılabilmesi için, merkezi yönetimden ayrı olarak bir tüzel kişilik yapısı ile örgütlenmesi sonucu meydana gelen kurumlardır. Bu kurumlara; Vakıflar Genel Müdürlüğü, Spor Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü örnek olarak gösterilebilir (Nohutçu, 2016, s. 116).

2.5.2. Bilim ve Teknik Kamu Kurumları

Bu kurumlar; bilim, teknik, sanat ve kültürel hizmet alanlarındaki faaliyetleri yerine getiren görevli kamu kurumlarıdır. Bahse konu bu hizmet ve faaliyetlerin şekli özerk bir yapıyı ortaya çıkarmıştır. Bu sebeple devlet, söz konusu bu tür hizmetleri kendi bünyesi dışında tutarak ayrı bir tüzel kişilik olarak örgütlemiştir. Ülkemizde bu tür kurumlara; Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT), üniversiteler, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Türk Standartlar Enstitüsü (TSE), Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü örnek olarak gösterilebilir (Ağar, 2006, s. 301-302).

2.5.3. İktisadi Kamu Kurumları (KİT)

Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT), kamu karı amacını gözeterek karlılık ve verimlilik gibi özel teşebbüs amaçlarını en iyi şekilde uyumlaştıran kuruluşlar olarak isimlendirilebilir (Günege, 1984, s. 6-7).

Başka bir tanımlamaya göre halen yürürlükte olan 1984 tarih 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye göre “Kamu İktisadi Teşebbüsleri, İktisadi Devlet Teşekkülü ile Kamu İktisadi Kuruluşlarının ortak adı olup; sermayesinin % 50'den fazlası devlete ait olan kuruluşlardır” (Altunbağ & Türkoğlu, 2015, s. 33).

Bahse konu kurumlarla ilgili örnekler aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Tablo 2.1. 233 Sayılı KHK Kapsamında Kamu İşletmeleri(KİT'ler) İktisadi Devlet Teşekkülleri

KİT'ler	Bağlı Ortaklıklar	Kuruluşlar	Diğer Kamu İşletmeleri	Kamu Bankaları
Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş.	Kemerköy Elektrik Üretim ve Ticaret A.Ş.	Ankara Doğal Elektrik Üretim ve Ticaret A.Ş.	Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü	T.C. Ziraat Bankası A.Ş.
Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü	TCDD Taşımacılık A.Ş.	Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.	Posta ve Telgraf Teşkilatı A.Ş.	Türkiye Halk Bankası A.Ş.
Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü	Türkiye Vagon Sanayii A.Ş.	Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.	TÜRKSAT Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme A.Ş.	Türkiye Vakıflar Bankası A.O
Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğü	Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayii A.Ş.	Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş.	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu	Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.
Elektrik Üretim A.Ş.	Türkiye Demiryolu Makinaları Sanayii A.Ş.	İTİ Gayrimenkul A.Ş. Genel Müdürlüğü	Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü	Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş.
Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü	Yeniköy Yatağan Elektrik Üretim ve Ticaret A.Ş.	Sümer Holding A.Ş.		İller Bankası A.Ş.
Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü	Soma Elektrik Üretim ve Ticaret A.Ş.	Karadeniz Bakır İşletmeleri A.Ş.		
Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü				
Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu				
Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü				
Toprak Mahsulleri Ofisi				
Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü				
Türkiye Elektrik İletim A.Ş.				
Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş.				
Türkiye Elektromekanik Sanayi Genel Müdürlüğü				
Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu				
Türkiye Petrolleri A.O.				

Kaynak: (Devletin Elinde Kalan KİT'ler, 2015)

2.5.4. Kamu Kurum Niteliğindeki Kuruluşlar

Anayasada kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları; meslek mensuplarından oluşan, tüzel kişiliğe sahip bazı kamu görevlerini yerine getiren ve üyelerindeki kamu hukukundan kaynaklanan belirli yetkilere sahip topluluklar olarak tanımlanmaktadır. Yapıları ve görevleri bakımından diğer kamu kurumlarından ayrılan kamu tüzel kişilikleridir (Bakaoğlu Deliorman & Üstünoldu Kandemir, 2009, s. 5).

Anayasadaki düzenleme değerlendirildiğinde, kamu kurumları niteliğindeki meslek kuruluşlarının, kamu tüzel kişiliğine sahip ve organlarının yargı denetiminde ve bağımsız olarak üyeleri tarafından seçilen kuruluşlar olduğu görülmektedir. Buradaki en çarpıcı nokta, kamu kurumu doğasının anayasal bir temele sahip olması ve yasalarla kurulabilmesidir (Avşarbay & Dilekçi, 2014, s. 329).

Başlıca kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ise şunlardır: Türkiye Tohumcular Birliği, Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Ve Yeminli Mali Müş. Odaları Birliği, Türk Eczacıları Birliği, Türk Esnaf Ve Sanatkârları Konfederasyonu, Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği, Türk Tabipleri Birliği, Türk Veteriner Hekimleri Birliği, Türk Diş Hekimleri Birliği, Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Barolar Birliği, Türk Mühendis Ve Mimar Odaları Birliği, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Türkiye Noterler Birliği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği, Türkiye Sigorta Ve Reasürans Şirketleri Birliği v.b.

2.5.5. Sosyal Kamu Kurumları

Sosyal kamu kurumları; sosyal güvenlik, iş, sağlık ve emeklilik gibi sosyal ihtiyaçları karşılamak için kurulan özerk bütçeli kurumlardır. Zorunlu üyelik ve yönetiminde zorunlu kesintiler vardır. Karışık yasal rejime tabidir. Basın İlan Kurumu, İŞKUR, Sosyal Güvenlik Kurumu ve OYAK bu kurumlara örnektir (Nohutçu, 2016, s. 118).

2.5.6. Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar

Düzenleyici ve denetleyici kurumlar, “*Belirli sayıda kişilerden oluşan karar organı olan; kanunla verilen belirli bir alanda esas itibariyle düzenleme ve denetim*

yapmakla görev verilmiş ve yetkilerle donatılmış; mali ve idari özerkliğe sahip; yetkilerini kendi sorumluluğu altında bağımsız olarak kullanan; yasalarda belirlenen ilkeler çerçevesinde hesap veren tüzel kişiliğe sahip kamu kuruluşlar” şeklinde ifade etmek mümkündür (Karacan, 2001, s. 7).

Başka bir tanımda ise, Düzenleyici ve Denetleyici Kurum ya da Bağımsız İdari Otorite (BİO) olarak adlandırılan bu kurumlar; yasal olarak belirlenmiş özel statülerin yanında, yasama, yürütme ve yargı organlarına bağlı kalarak devletin kaynaklarından faydalanabilen, sektörlere göre düzenleme yapma ve denetleme görevlerini kendiliğinden gerçekleştirme yetkisi tanınmış kamusal kuruluşlardır (Ay, Egeli, & Keyifli, 2014, s. 210).

Başlıca Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar ise şunlardır:

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Kamu İhale Kurumu, Rekabet Kurumu, Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu'dur.

2.6. Türkiye’de Yer Yönünden Mahalli İdareler

Bu başlık altında yer yönünden mahalli idarelerden olan il özel idaresi, belediye ve son olarak ise köy yönetimleri ele alınmaktadır.

2.6.1. İl Özel İdareleri

Varlığını anayasadan alan il özel idareleri mahalli idare kuruluşlarından birisidir. 1982 Anayasasının 127. Maddesinde yer alan üç mahalli idareden birisi olan il özel idareleri, ilde yaşayan halkının yerel özellikli ortak gereksinimlerini gidermekle sorumlu olan kamu tüzel kişileridir (Dönmez, 2011, s. 62).

5302 Sayılı Kanun, il özel idaresini “*il halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi*” olarak tanımlamıştır. Söz konusu bu tanım daha önceki yasal metinlerde yapılan il özel idaresi tanımlarından farklıdır. Tanım, kanun yapanlar tarafından nasıl bir özel idare yapılması açısından

önemlidir. Özel idarelerin daha çok özerk bir yapı ve yerindelik ilkesi kapsamında düşünülerek yapıldığı fakat sonuçların bu şekilde olmadığı görülmektedir (Kartal, 2010, s. 191-192).

İl özel idare kanunlarında daha önceki düzenlemelerde özel idareleri tanımlanırken, anayasada yer alan il yönetimini ilgilendiren ilkelere bahsedilir ve ildeki yerel hizmetleri yürüten ve genel olarak tüzel kişiliğe sahip bir yönetim birimi olarak tanımlanırdı. Bu kanunda il özel idaresinin genel özellikleriyle beraber bu tanım da yer aldı (Oktay, 2010, s. 79).

2.6.1.1. İl Özel İdarelerin Tarihsel Gelişimi

Yaklaşık 150 yıllık bir tarihi olan il özel idareleri, Osmanlı İmparatorluğu'ndan devraldığımız bir yerel yönetim birimleridir (Duran, 2009, s. 3).

1839 yılında Osmanlı Devleti, Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nun kabul edilmesiyle hem merkezde hem de yerel düzeyde çeşitli meclisler oluşturup ekonomi, siyasi ve sosyal bir değişim sürecine girerek Müslüman olmayanlarla Müslümanların eşitliğini ve kanun hâkimiyetinin sağlanmasını amaçlamıştır. Bunun ilk örnekleri de eyalet ve sancaklarda idare meclisleri kurmakla başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin çöküş döneminde yaptığı yenileştirme faaliyetlerinin idare ve yönetim sistemini de etkilemesiyle Fransa modeli olarak il özel idareleri, Osmanlı idare sistemine girmiştir (Denizli İl Özel İdaresi , 2010, s. 11).

Bu kuruluşlar ilk kez Osmanlı Devleti döneminde 1864 senesinde ve devletin eyalet sistemine dayanan idari bölümünü il esasına dayandırmak amacıyla yürürlüğe konulan Teşkili Vilayet Nizamnamesi (İllerin kuruluşuna ilişkin tüzük) ile kabul edilmiştir. Bu tüzüğe göre vali başkanlığında her ilde Müslüman ve gayrimüslim halk arasından seçilecek bireylerden oluşacak bir il genel meclisi bulunacaktır. Bu meclis yılda en çok 40 gün süre ile 1 defa toplanarak il içindeki yolların yapım ve bakımı onarımı, kamuya ait bazı binaların yapım bakım ve korunması, bazı vergilerin ödeme zaman ve şartlarının tespit edilmesi, ticaret ve tarımın kolaylaştırılarak geliştirilmesi gibi durumları görüşüp düşünce ve isteklerini belirtecek daha sonra oluşan görüş ve kararlar vali tarafından merkezi hükümete bildirilecek ve padişahın onaylamasıyla vali tarafından uygulamaya geçirilecektir (Uşak İl Özel İdaresi, 2010, s. 3).

İl özel idareleri yasal olarak ilk defa “1876 Kanuni Esasi” ile özerk bir yerel yönetim idaresi haline gelebilmiştir. 1876 yılında I. Meşrutiyet ile anayasal kimliğe kavuşan il özel idaresi, 1913 yılında Vilayet Kanunu ile oldukça gelişmiş, yetkili ve girişimci bir yapıya sahip olmuştur. Özel idareler organik yasasına ilk defa 1913 tarihli kanunla kavuşmuştur. 74 yıl yürürlükte kalan bu kanunun özel idarenin gelişmesine büyük katkıları olmuştur. 1980’lerde dünyanın tamamında meydana gelen değişim ve gelişmelerden ülkemiz de etkilenmiş ve bu etkilenmeden il özel yönetimi de payını almış ve 1987 yılında çıkarılan 3360 sayılı İl Özel İdare Kanunu, 1913 yılında geçici olarak çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu’nun yerine geçmiştir. Ancak 1913 tarihli Kanun’un hükümleri 3360 Sayılı Kanun’da değiştirilmemiştir. O dönemde Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün kurulması ve yeni bir çalışma sistemi oluşturulması sebebiyle, özel idareler uygulama açısından bu yeni düzenlemeden çok etkilenmemiştir (Koçak & Kavsara, 2012, s. 64).

Ancak ülkemizde birçok anayasanın yeniden yapıldığı ve değiştirildiği dönemde çok az değişime uğrayarak 2000’lere kadar gelen 1913 tarihli geçici İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu ihtiyaçları gideremez hale gelmişti ve yeni “İl Özel İdaresi Kanunu”na olan gereksinim sürekli gündeme gelmekteydi. Bu kapsamda 2005’te Köy Hizmetleri kapatılıp il özel idarelerinin yeniden yapılandırılmasına hız verilmiş ve 5302 sayılı İl Özel İdareleri Kanunu 4 Mart 2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Koçak & Kavsara, 2012, s. 65).

2.6.1.2. İl Özel İdaresinin Görev ve Sorumlulukları

İl özel idaresi mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

“ a) Gençlik ve spor Sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde

b) İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma; orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında yapmakla görevli ve yetkilidir.”

2.6.1.4. İl Özel İdaresinin Organları

İl Özel İdarelerinin üç organı vardır. Bunlar, İl Genel Meclisi, İl Encümeni ve Vali'dir.

2.6.1.4.1. İl Genel Meclisi

“İl genel meclisi, il özel idaresinin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre ildeki seçmenler tarafından seçilmiş üyelerden oluşur” (İl Özel İdaresi Kanunu, 2005).

Ülkemizde yapılan yönetim reform sürecinde önem arz eden görev ve sorumluluklar il özel idarelerinin ana karar organı konumuna getirilmişlerdir. Meclis, kendi içinden seçilen başkan tarafından yönetilir (Çetin S. , 2009, s. 252).

İl genel meclisi, kendisinin belirlediği bir aylık tatilin dışında her ayın ilk haftasında önceden günü ve toplantı yeri belirlenmiş yerde toplanır. Bütçe görüşmelerine denk gelen toplantı süresi en fazla yirmi gün olurken, diğer toplantılar ise en fazla beş gün olur. İl genel meclisinin toplantıları açıktır. İl genel meclisi başkanı, acil durumlarda ihtiyaç duyması halinde il genel meclisini bir yılda üç defayı geçmemek ve her toplantı bir birleşimi aşmamak üzere toplantıya çağırır. İl genel meclisi, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanıp toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla karar verir. Fakat karar için gerekli olan sayı, üye tam sayısının dörtte birinden az olamaz. İl genel meclisi almış olduğu karar tam metnini, en geç beş gün içinde valiye gönderir. Vali, hukuka aykırı olan kararları, gerekçesini de belirtmek suretiyle yedi gün içinde tekrar görüşülmek üzere il genel meclisine geri gönderir. Valiye gönderilmeyen meclis kararları yürürlüğe girmez. Valinin geri göndermediği kararlar kesinleşir. Kesinleşen il genel meclisi karar özetleri toplantıyı izleyen en geç yedi gün içinde çeşitli yollarla halka duyurulur.

İl genel meclisi; kanunla kendisine verilen görevleri zamanında yapmayıp ihmal ederse ve bu durum il özel idaresine ait işleri kesintiye uğrattırsa, il özel idaresine verilen

görevlerle alakası olmayan siyasî konularda karar alırsa, İçişleri Bakanlığının bildirisini üzerine Danıştay kararı ile feshedilir (İller İdaresi Genel Müdürlüğü, 2005).

2.6.1.4.2. İl Encümeni

İl encümeni, il özel idaresinin yürütme organıdır. Valinin başkanlığında her yıl il genel meclisinin üyeleri arasından seçilecek beş üye ile biri mali hizmetler birim amiri ve diğerleri birim amirleri arasından seçilecek beş üye olmak üzere toplam on üyeden oluşmaktadır (Çetin S. , 2009, s. 252).

2.6.1.4.3. Vali

5302 Sayılı Kanununa göre vali, il özel idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir.

İl özel idarelerinin başı olan valiler teşkilatın sevk ve idaresini gerçekleştirmektedirler. Stratejik plana göre il özel idaresinin yapacağı faaliyetleri ve personel verimliliğini belirten kriterleri hazırlayıp uygulamak, takip etmek ve buna ilişkin değerlendirme yapıp rapor halinde meclise sunmak valinin sorumlulukları arasında yer alır. 2005 yılına kadar vali başkanlığında toplanan il genel meclisine bu tarihten sonra kendi üyeleri arasından seçilen bir üyenin başkanlık yapması, valinin il genel meclisinde etkisinin azalmasına neden olmuştur (Erdoğan, 2016, s. 37).

İl özel idarelerinin başında diğer mahalli idarelerden farklı olarak merkezden gelen bir valinin bulunması, merkezi idare için önemli faydalar sağlamaktadır. Çünkü vali; il genel meclisi ve daimi encümenler aracılığıyla şehrin problemlerini, isteklerini, şikâyetlerini ve sahip olduğu imkânları direkt öğrenme ve bunların çözümlenmesi noktasında tartışma ve görüşme olanağına sahip olmaktadır. Vali, il özel idaresinin imkânlarının yetersiz olduğu durumlarda merkezi idarenin diğer il kuruluşlarını devreye sokarak, ikisini birlikte harekete geçirerek sorunları çözüp talepleri yerine getirmektedir. İl özel idaresi sayesinde merkezi idare, vali aracılığıyla hem mahalli temsilcilerle hem de halkla ilişki kurmaktadır. Bununla il özel idareler, ilde valinin pozisyonunu ve etkinliğini güçlendiren bir rol üstlenmektedir. Merkezi idare bu şekilde il özel idarelerinden yararlanmayı tercih etmektedir (Erhan, 2007, s. 97).

2.6.2. Belediye ve Organları

Belediye, belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini ifade eder (Belediye Kanunu, 2005).

Belediyenin yönetim sistemimiz içinde yaklaşık 150 yıllık bir geçmişi bulunmaktadır. Belediye, il özel idaresi gibi, Osmanlıdan Cumhuriyet'e intikal eden yerel yönetim birimlerindedir. 1930 yılında tarihinde kabul edilmiş olan 1580 sayılı Belediye Kanunu, ülkemizdeki belediyecilik deneyimine önemli katkı sağlamış ve 75 yıllık uygulamadan sonra yerini 03.07.2005 tarihinde kabul edilen 5393 sayılı Belediye Kanunu'na bırakmıştır (Eryılmaz, 2013, s. 111).

Osmanlı'da 1855 yılında Şehremaneti ile başlayan belediye yönetimi, 1877 yılında Dersaadet Belediye Kanunu ve Vilayet Belediye Kanunu ile tüzel kişiliğe kavuşmuştur (Ekşi & Koçak, 2010, s. 298).

Belediye yönetiminin Belediye Meclisi, Belediye Encümeni ve Belediye Başkanı olmak üzere üç organı vardır.

2.6.2.1. Belediye Meclisi

Belediye yönetiminin karar organı olan belediye meclisi üyeleri, 5 yıllığına doğrudan halk tarafından seçilir. Nispi temsil yöntemiyle seçilen üyelerin sayısı belde, kasaba ve kentin nüfusuna göre değişmektedir (Polat, 2018, s. 44).

Üyelerinin sayısı 9-55 arasında değişen belediye meclisleri üzerinde merkezi yönetimin vesayet denetimi yeni yasayla minimum düzeye indirilmiştir. Belediye meclisinin yasama, danışma ve denetim olmak üzere üç tür görevi vardır (Özgür & Azaklı , 2005, s. 304).

2.6.2.2. Belediye Encümeni

Belediye Encümeni, belediye yönetiminin, yürütme ve danışma organıdır. Başkanı, belediye başkanıdır. Başkanın katılmadığı toplantılarda başkanın görevlendireceği başkan yardımcısı veya encümen üyesi başkanlık yapar (Eryılmaz, 2013, s. 111).

2.6.2.3. Belediye Başkanı

Belediye başkanı, belediye teşkilatının başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Belediye başkanı, beldede yaşayan seçmenler tarafından mahalli idare seçimlerinde doğrudan seçilmektedir. Belediyenin en büyük yürütme organı olan belediye başkanı, 1963 yılına kadar belediye meclis üyeleri arasından ya da belediye meclisi dışından seçilmekteydi. 1963 yılından itibaren yapılan değişiklikle belediye başkanlarının doğrudan doğruya halk tarafından seçilmesi benimsenmiştir. Belediye başkanlığı ölüm, istifa halinde kendiliğinden sona ermektedir. Ayrıca belediye başkanının mazeretsiz ve kesintisiz olarak 20 günden fazla görevini terk etmesi, seçilme yeterliliğini kaybetmesi, görevini sürdürmesine engel hastalık veya sakatlık durumunun ortaya çıkması, meclisin feshine neden olan eylem ve işlemlerine katılmış olması gibi nedenlerden dolayı İçişleri Bakanlığı'nın başvurusu üzerine Danıştay kararıyla başkanlık sıfatına son verilmektedir (Keskin, 2015, s. 9-10).

2.6.3. Köy ve Organları

Mahalli idare birimi olarak önemli bir yer edinen köy yönetimi, 7 Nisan 1924 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 442 Sayılı Köy Kanunu hükümlerine göre yönetilmektedir. 1924'ten önce köylere ilişkin hükümlere 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi'nde, 1870 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi'nde, 1876 tarihli Bucakların Yönetimi Hakkındaki Tüzükte (İdare-i Nevahi) ve 1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu'nda yer verilmiştir. Köy 1961 ve 1982 Anayasalarıyla güvence altına alınmıştır (Kızılboğa, 2011, s. 183).

1924 yılında yürürlüğe giren Köy Kanunu için 1937, 1951, 1956 ve 1963 yıllarında farklı düzenlemeler ile yeni kanun teklifleri sunulmuştur. Fakat bazı sebeplerden dolayı kanun teklifleri kabul edilmemiştir. İl özel idaresi kanunlarında yapılan değişikliklerle köy tüzel kişiliğine yönelik değişiklikler yapılmıştır. Aynı zaman da kanun içeriği ile ilgili madde ekleme, çıkarma ve kaldırma ile ilgili bazı tarihlerde değişiklikler olmuştur (Kızılboğa, 2011, s. 183).

2005 yılında mahalli idareler ile ilgili yapılan çok büyük değişikliklerle birlikte 1930 yılından beri kamu yönetim eksenli güç, mahalli idarelerin eline geçmiştir. Bununla birlikte 2005 yılından itibaren kamusal sınırlara büyükşehir-bütünşehir

tartışmaları çerçevesinde farklı bir düzenleme getirilmiştir. Bu düzenleme ile birlikte köy sayıları azalmış ve sınırları gittikçe küçülmüştür (Fidan, 2013, s. 1-2).

Köy yönetiminin organları; köy derneği, ihtiyar meclisi ve köy muhtarıdır.

2.6.3.1. Köy Derneği

Köy derneği, köy içinde ikamet eden ve seçmen vasfını taşıyan herkesten oluşan organdır. Bu organ köyde yaşayan bütün haklın yönetime katılması amaç edinmiştir. Bu uygulama, doğrudan demokrasinin mahalli idareler tarafından uygulandığının en bariz göstergesidir. Köy derneği, köy yönetimi ile ilgili bazı kararların almasında da etkili bir organdır (Doğu Karadeniz Belediyeler Birliği, 1992).

2.6.3.2. İhtiyar Meclisi

İhtiyar meclisi, köy derneğince yani bütün köy seçmeni tarafından seçilen bir karar organdır. Yönetime ilişkin kararlar bu organ tarafından alınmaktadır. Üyeleri 5 yılda bir yapılan yerel seçimler sonucu oluşur. Üye seçilebilmek için, 6 aydan az olmamak üzere o köyde ikamet etmek gerekmektedir. Bununla birlikte 25 yaşını doldurmak ve okur-yazar olmak yeterlidir. Türk vatandaşı olmak ve 2972 sayılı kanunda belirtilen şartları taşımak gerekir. Üyelikte ilkokul mezuniyetine bakılmaz, okur-yazar olanlar üye olabilir. Köy ihtiyar meclisine yapılan son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre; nüfus sayısı 1.000 kişiye kadar olan köylerde 8, nüfus sayısı 1001'den 2000 kişiye kadar olan köylerde 10, nüfus sayısı 2 000'den fazla olan köylerde 12 üye seçilir. Oyların sayımı sonucuna göre en çok oy alanlardan başlanmak üzere nüfus sayısı 1000 kişiye kadar olan köylerde ilk dört üye, nüfusu 1001 'den 2 000 kişiye kadar olan köylerde ilk beş üye ve nüfusu 2000 kişiden fazla olan köylerde ilk altı üye asıl, geri kalanlar ise yedek üye olur. Köy muhtarlığı ve köy ihtiyar meclisi üyeliği seçimlerinde adaylık usulü yoktur. Köy imamı ile öğretmeni ya da başöğretmeni ihtiyar meclisinin doğal üyesidirler. Bir köyde birden fazla imam varsa ihtiyar meclisinde aza olarak yer alacak imamı kaymakam seçer (İller İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019).

2.6.3.3. Muhtar

Arapçadan dilimize geçmiş olan muhtar, köy ya da mahalle tüzel kişiliğinde, idarenin başı olan kimsedir. Muhtar kelimesi Arapçada “seçilmiş kimse” anlamına gelir. İsminden de belli olduğu gibi muhtarlar seçimle bu göreve gelirler. Muhtarlar, köy ve mahallede ikamet eden halk tarafından oylanarak seçilirler. Muhtar seçimlerinde partilerin bir rolü olmamakla birlikte ve partiler ile de aday olunmaz. Muhtarlar 5 yıllık bir görev süresine sahip olarak köy tüzel kişiliğini temsil ederler. Bireysel olarak aday olan ve halkın çoğunluğunun kararıyla göreve getirilen muhtarlar, kararlarını diğer dört üyenin oluşturduğu ihtiyar heyeti ile birlikte alırlar. Bu heyette yer alacak kişiler ile ilgili özel düzenlemeler vardır (Kutluay, 2018).

2.6.4. Yerel Yönetim Birlikleri

Birlikler, kendi aralarında veya diğer mahalli idarelerle, kendilerine kanunlarla verilen zorunlu ya da isteğe bağlı görevlerin bir veya birkaçını beraber yürütmek amacıyla kurdukları ortak idarelerdir. Mahalli idareler, yerel ihtiyaçlarını zamanında gidermek amacıyla daha iyi, kaliteli hizmet üretebilmeyi, yatırım potansiyellerini artırabilmeyi hedefler. Yerel yönetim birlikleri ise bahse konu genel amaçlara ulaşılmasında yardımcı olan ve unutulmaması gereken bir destek kuruluşudur. Cumhuriyet’in kuruluşundan önceki dönemde ortaya çıkan lonca teşkilatı, ahilik, vakıflar ve divanlar yerel yönetim birliklerine benzese de yerel yönetim birliklerinin örneklerini Cumhuriyet’in kurulması ile görmeye başlarız. Bu dönemde yerel yönetim birlikleri çok az sayıda kurulmuştur. Daha önce kurulan ve anayasada yer edinmeyen birliklere, 1961 Anayasası’nda ilk kez yer verilerek yönetim birlik sayısının artırılması hedeflenmiştir. 1982 Anayasası’yla beraber birlik sayısında yüksek bir artış olmuştur (Köseoğlu, 2010, s. 86).

Yerel yönetim birlikleri kendi arasında ikiye ayrılır. Birincisi hizmet odaklı birlikleri, ikincisi ise lobi, dayanışma ve prestij birlikleridir. Birden fazla yerel yönetimin bir araya gelmesiyle yerel yönetim birliği kurulur. Yerel yönetim birliğini kuran mahalli idareler, belli konu ve alanlarda işbirliğine gitmek veya kamunun bazı hizmetlerini beraber yapmak gibi amaçlarla “yeni bir örgütlenmeye” giderler. Bahse konu bu örgütlenme, yasaya göre hem kamu tüzel kişiliğine hem de belirli bir teşkilat

yapısına sahiptir. Ancak bu süreçte temel belirleyici, yerel yönetim birliğini kuran mahalli idarelerin iradesidir. Birliğin kurucu iradesi veya birliğin kurucu üyeleri, söz konusu birliğin ismini, amacını, temel faaliyetlerini, görev ve yetki alanının kapsamını vs. tespit eder. Başka bir ifadeyle, birliğin adından diğer bütün işlere kadar her şey kuruluş aşamasında belirlenir. Bu birlikler de her organizasyon gibi sonraki dönemlerde değişime uğrayabilir. Bu değişim aşamasında yeni üyeler, yeni faaliyetler ve yeni işbirlikleri olabilir. Fakat yine de söz konusu bir birlik, çoğunlukla yol haritasını “kendisi” çizer (Arıkboğa, 2017, s. 78).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SIİRT VE SIİRT İL ÖZEL İDARESİ'NİN KIRSAL KALKINMA ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

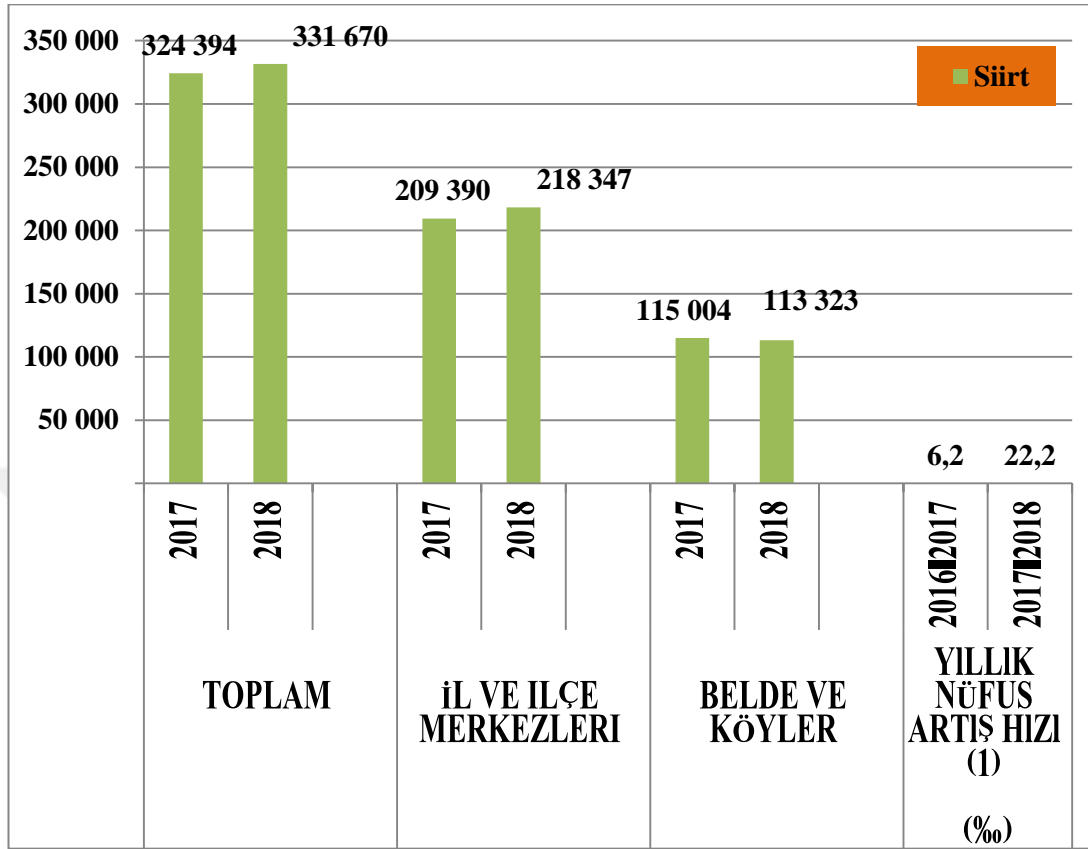
3.1. SIİRT İLİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

Şekil 3.1. Siirt Haritası

5.406,00 km² alana sahip olan Siirt, toplamda 6 ilçe, 12 belediye ve 279 köye sahiptir. 2019 yılı 2019 yılı TÜİK verilerine göre Siirt'in toplam nüfusu ise 330.280 kişidir.

Aşağıda Şekil 3.2’de Siirt ilinin 2017-2018 yıllarındaki nüfus değişimi verilmiştir.

Şekil 3.2. 2017-2018 Yılları Siirt İl/İlçe Merkezi, Belde/Köy Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artış Hızı Grafiği

Kaynak: TÜİK.

Şekil 3.2. incelendiğinde Siirt’te 31.12.2018 tarihli TÜİK verilerine göre il ve ilçe merkezlerinde 2017 yılına göre 8.957 kişi artarak toplamda 218.347 olurken belde ve köylerde ise 2017 yılına göre 1.681 kişi azalarak toplamda 113.323 kişi olduğu görülmektedir. Bahse konu TÜİK verilerine göre kent nüfusu artarken belde ve köy nüfusu azalmaktadır.

Siirt şehri Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde Dicle Bölümü ile Güneydoğu Toroslari’nin kenarında bulunan küçük bir şehirdir. Tarihten beri Anadolu’ya egemen olmuş uygarlıklar ile Mezopotamya krallıkları arasında yapılan savaşlarda devamlı el değiştirerek ciddi yıkım ve tahribatlara uğramıştır. Kentin bulunduğu platoyu doğu ve batısını sınırlandıran Botan Nehri ve Kezer Çayı’nın aşındırmasıyla çevresiyle iletişimi kesilen ve arızalı bir görünüme kavuşan Siirt’te daha çok Türk- İslam kültürünün etkisi

görülmektedir. Şehir, ilk kez Şeyhşemu ve Rasinnebah Tepeleri'nde kurulan ve batı yamacından Kezer Çayı'na doğru genişleyen, topografik şartların uygun olması ve Siirt-Batman- Diyarbakır kara yolu ağının etkisiyle hızlı ve yoğun bir büyüme göstermektedir (Özgen & Karadoğan, 2009, s. 61).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Dicle Bölümü'nde yer alan Siirt'te, Cumhuriyet'ten önceki dönemde bazen fazlaca nüfusa ev sahipliği yaptığı, bazen de çeşitli faktörlerin etkisiyle nüfusunun oldukça azaldığı görülmektedir. Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze kadar ise ildeki yerleşmelerle beraber, nüfusun da arttığı gözlenmektedir. Ancak ilin idari yapısında yapılan düzenlemeler ve göçlerden kaynaklı nüfus sayısında önemli değişiklikler görülmektedir (Alkan, 2017, s. 53).

3.1.1. Siirt Adının Kaynağı

Siirt isminin nereden geldiği konusunda farklı söylentiler vardır. Milattan önceki yıllara ait Asur tabletlerinde “Seriri” sözcüğü Siirt'in ilk ismi olarak kabul edilmektedir. Başka bir söylentiye göre Siirt adı, Samilerin bir bağı olan Keldanilerde “kent” manasına gelen “keert” (ka'art) kelimesinden geldiği ifade edilmekte iken, Ermeni dilinde “kent” manasına gelen “gerd” kelimesine de benzemektedir. Arapça kitaplarda “İs'ird” diğer adıyla “Us'ird”, Süryanice kaynaklarda “Se'erd”, Bizans ve Roma kaynaklarında ise “Sı'ird”, “Sa'ird”, “Sert”, “Sa'èrd”, “Sört”, “Sö'ört”, “Sairt” , “Tigrakert” şeklinde pek çok kelimeyle ilişkilendirilmektedir. Bazı görüşlere göre Siirt'in kurulmuş olan bölgeyi işaret eden “sirt” adından geldiği söylenmektedir. Başka bir iddia ise Siirt adının kurulmuş olunan bölgenin ardında yer alan üç tepe anlamına gelen sehirt (üç tepe) kelimesinden geldiğidir. Siirt'in adı Osmanlı Devleti döneminde Siirt olarak kullanılmış ve günümüze kadar aynı ad kullanılmaya devam etmiştir. Siirt adının yerine bazen Siirt merkezi anlatmak için Veleye adı da kullanılmaktadır (Demir, 2016, s. 9-10).

3.1.2. Siirt İlinin Tarihsel Gelişimi

Siirt'in yer aldığı alan, Anadolu sınırları içerisinde ilk kez siyasi kimlik kuran Hititlerin yönetiminin dışında kalmıştır fakat kısa bir süreliğine olsa da Hititlerin yönetimine geçmiştir. M.Ö. 2000 yıllarında Sâmiler, Asur ve Babil imparatorlukları, bu

yerlere hüküm sürmüşlerdir. Kısa bir zaman Hurri Mitanni Krallığının himayesinde kalan Siirt bir müddet sonra Urartu Krallığına geçip, daha sonraki zamanlarda tekrar Asurluların kontrolüne geçmiştir. M.Ö. 7. asırda Medlerin, M.Ö. 6. asırda Pers İmparatorluğunun himayesinde yer aldı. M.Ö. 4. asırda Makedonya Krallığı Persleri yenip, Anadolu ve İran'ı Makedonya Devletine kattı. Makedonya Krallığı komutanları arasında yaşanan mücadele sonucunda devlet güç kaybedip, bu topraklar Selevkosların egemenliği altına girdi (Eliçalışkan, 2007).

Siirt, Mezopotamya ve Anadolu uygarlıklarının hüküm sürdüğü bölgede kurulmuştur. Bu sebepten çevresinde hüküm süren uygarlıklar, bölgenin kültürel ve siyasi gelişiminde etkili olmuştur. Yörenin dağlık ve engebeli oluşu ve ulaşım olanaklarının kısıtlı oluşu, kültürel bakımdan gelişmesinde engel olmuştur. 1963 senesinde Halet ÇAMLIBEL ve R.J.BRAIDWOOD önderliğinde boy gösteren Güneydoğu Anadolu Tarih Öncesi Araştırmaları Karma Projesi doğrultusunda, Siirt kentinde yapılan yüzey araştırmalarında Neolitik, Kalkolitik, Tunç ve Helenistik, Roma, Bizans-İslam dönemlerine ait bulgular ortaya çıkarılmıştır. Günümüzdeki kültürel yapı Türk – İslam Kültürü'nün etkisiyle biçimlenmiştir (Siirt Valiliği, 2019).

3.1.3. Osmanlı Öncesi Dönem

Anadolu'nun kapılarını Türklere açan Malazgirt Savaşı ile birlikte Anadolu'da küçük Türk devletleri kurulmuştur. Siirt ve Mardin bölgeleri Artukluların himayesi altındaydı. Göçebe Türkmenler bölgeye yerleşmiş, Artuklular, şehirlerde Türkleşmenin merkezini oluşturmuşlardır. Artuklu ileri gelenlerinin adlarında Alp, İnanç, Yağbu Orta Asya adlarını kullanmaları Artuklularda Orta Asya Türk kültürünün var olduğunu göstermektedir. Artuklular dağıldıktan sonra bölgede Akkoyunlular ve Safeviler hüküm sürmüştür. Akkoyunlular bölgeye Türkmenleri yerleştirmişlerdir. Safeviler Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Şii mezhebini yerleştirmişlerdir. Anadolu'da Şii mezhebini yaygınlaşmasını önlemek isteyen Yavuz Sultan Selim, günümüzde İran toprakları içerisinde bulunan Urmiye Gölü'nden Malatya ve Diyarbakır'a kadar uzanan alanı Osmanlı Devleti'ne katmak istemiştir. Bu sebepten dolayı Kürt kökenli olarak bilinen ünlü bilgin İdris-i Bitlisi'nin katkılarıyla Siirt, Osmanlı devleti egemenliğine girmiştir. Bu yıllarda Siirt yarı özerkliğe sahip beyliklerin himayesinde bölgede aşiret kültürünün etkisinden yer almıştır.

16.yüzyılda Osmanlı Devleti himayesine giren Siirt, Osmanlı Devleti'nin dağılına kadar bu devletin egemenliği altında kalmıştır. 19.yüzyılın ikinci döneminden sonra devlete olan bağlılıklarını reddeden Siirt Beyleri'nin tekrar devlet otoritesine alınmaları için birçok güçlkle karşılaşılmıştır. Siirt, bu zamana kadar çok sıkı yönetilmiştir. 1839 Tanzimat'ın ilanından sonra yayımlanan_1864 Vilayet Nizamnamesi ile kaza haline getirilen Siirt, İstanbul'dan gönderilen kaymakamlar tarafından yönetilmiştir (Siirt Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019).

3.1.4. Osmanlı Dönemi

Malazgirt Savaşı ile birlikte Türkler bölgeye yerleşmeye başlamış ve Anadolu'da küçük Türk devletleri kurulmuştur. Siirt ve Mardin bölgeleri Artukluların himayesi altındaydı. Göçebe Türkmenler bölgeye yerleşmiş, Artuklular, şehirlerde Türkleşmenin merkezini oluşturmuşlardır. Beylerinin Artuklu ileri gelenlerinin adlarından Alp, İnanç, Yağbu Orta Asya adlarını kullanmaları Artuklular'da Orta Asya Türk kültürünün var olduğunu göstermektedir. Bağlı kollarda "ok gönderme" şeklindeki Orta Asya geleneği de bu devlette sürmekteydi (Siirt Belediyesi, 2019).

19. yüzyılda Siirt'te meydana gelen tek olay Sason civarlarında baş gösteren Ermeni ayaklanmasıdır. İran ve Rusya'da bulunan Ermeni lobisinin kışkırtması sonucu bölgede büyük bir isyan ortaya çıkmıştır. Bu olay karşısında Osmanlı Devleti bazı tedbirler almak zorunda bırakıldı. Sason'daki Ermeni ayaklanması İngiltere'yi harekete geçirmiştir. Çünkü İngiltere Ermeni devletinin tam bağımsızlığını savunurken Rusya ise ilgili bölgenin kendilerine katılmasından taraftı. Merkezi Tiflis'te bulunan Ermeni Hınçak Komitesi ile Taşnak Sutyun Komiteleri Osmanlı Devleti'ndeki Ermenilerin Rusya ve İran'da bulunan Ermenilerle birleştirilip tam bağımsız bir Ermenistan Devleti'nin kurulması hedefini gütmekteydi (Siirtliler Dayanışma Vakfı, 1996).

3.1.5. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyetin kurulmasından sonra sancaklıktan çıkıp vilayet statüsüne geçen Siirt'te çeşitli zamanlarda coğrafi değişiklikler meydana gelse de bu süreç fiziki yapıyı fazla etkilememiştir. Fakat 16 Mayıs 1990 tarih ve 3697 sayılı kanunla Batman ve Şırnak'ın il statüsüne alınıp Siirt'ten ayrılmasından sonra ilin hem coğrafi sınırları hem de nüfusu büyük bir evrim geçirmiştir (Elmas & Yılmaz, 2018, s. 125).

Cumhuriyetin kurulması ile birlikte vilayet olan Siirt coğrafi yapı olarak şu şekilde değişimlere uğramıştır:

- ✓ 1924 yılında Beytüşşebap, 1926 yılında ise Sason ile Beşiri Siirt'e katıldı. Fakat 1936 yılında Beytüşşebap tekrar il yapılan Hakkâri'ye bağlandı.
- ✓ 1938 yılında şimdiki adı ile Yanarsu eski adı Garzan olan ilçenin merkezi günümüzde Kurtalan o zamanki adı Mısırcı'ya taşınıp aynı ilçeye bağlı Baykan bucağı ilçe yapıldı. Aynı yılda bucak olan Hazo yeni adı Kozluk olacak şekilde değiştirilip ilçe yapıldı.
- ✓ 1943 yılında Garzan olarak bilinen ilçenin adı Kurtalan olarak değiştirildi.
- ✓ 1957 yılında o zamanlarda İluh olarak adlandırılan bucak Batman adıyla değiştirilip ilçe yapıldı.
- ✓ 1967 yılında Pervari'ye bağlı olan Müküs bucağı Van ilinin Gevaş ilçesine bağlandı.
- ✓ 1990 yılında yeni kurulan Batman iline, ilçe olarak Siirt'te bağlı olan Batman, Kozluk, Beşiri ve Sason ilçeleri bağlandı. Aynı yıl il olan Şırnak'a ise Şırnak ilçesi ile Güçlükönak beldesi bağlandı ve aynı yıl Siirt Merkez sınırları içerisinde yer alan Tillo bucağı Aydınlar ismi altında ilçe yapıldı. Daha sonraki yıllarda ismi tekrar Tillo olarak değiştirilmiştir (Travel Terminal, 2019).

3.2. İl Özel İdaresinin Tarihi Gelişimi

2005 yılında o günkü ismiyle Köy Hizmetlerinin kapatılması sonucu il özel idarelerinin yapılandırılmasına hız verilmiş ve 5302 sayılı İl Özel İdareleri Kanunu'nun 4 Mart 2005 tarihli Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle kurulan İl Özel İdareleri yaklaşık 15 yıllık bir geçmişe sahiptir (Koçak & Kavsara, 2012, s. 65).

3.3. Bölgesel Kalkınmada Siirt İl Özel İdaresi'nin Faaliyetleri

3.3.1. Sağlık Hizmetleri

Siirt İl Özel İdaresi diğer faaliyetlerde olduğu gibi sağlık hizmetleri alanında da ilgili kuruluşlarla etkin ve verimli bir şekilde çalışmaktadır ve bireylerin sağlık gereksinimlerini, hızlı, adil ve eşit bir şekilde karşılamak Siirt Sağlık Müdürlüğü'nün

öncelikli görevi olup bütün halkın hayatını ruhen ve sosyal bakımdan tam olarak sağlamak için (Siirt İl Özel İdaresi, 2015):

- ✓ Tüm bireylerin sağlığını koruyup bu amaç doğrultusunda gerekli projeleri hayata geçirmek ve bu çerçevede her türlü önlemi almak.
- ✓ Bulaşıcı ve salgın hastalıklara karşı tedavi edici çözüm hizmetlerini yapmak.
- ✓ Aile içinde anne ve çocukların sağlık sorunlarıyla ilgilenmek ve kanunların vermiş olduğu doğrultuda aile planlanması hizmetlerini yerine getirmek.
- ✓ İlaç ve benzeri maddelerin üretim ve tüketimini her aşamada kontrol edip denetlemek.
- ✓ Tıbbi malzeme üreten işyerlerinin veya bu malzemelerin sevkiyatını yapan firmaların çalışmalarını denetlemek.
- ✓ Toplum sağlığı ile ilgili tedbirleri almak.
- ✓ Sağlık hizmetlerini yürüten kurum ve kuruluşların denetimini sağlamaktır.

3.3.2. Gençlik ve Spor Hizmetleri

Siirt İl Özel İdaresi, spor faaliyetlerini genç bireylere yönelik yaparak bu bireylerin sağlıklı bir şekilde yetişmesini hedeflemektedir. Bu doğrultuda idarenin başlıca faaliyetleri ise şunlardır (Siirt İl Özel İdaresi, 2015):

- ✓ Vatandaşların beden sağlığını güçlendiren eğitimi ve spor faaliyetlerini kontrol edip denetlemek.
- ✓ Genç nesle yönelik çeşitli kurslar ve eğitimler verip genç neslin bilgi ve beceri seviyelerini yükseltmek.
- ✓ İllerde bulunan çeşitli branşlara yönelik hizmet veren spor kulüplerine malzeme yardımında bulunmak.
- ✓ İl kapsamında çeşitli branşlara yönelik saha yapmak.
- ✓ İl kapsamında eğitim veren okullara yönelik spor malzemesi almak.
- ✓ Tüm yaş grubundaki vatandaşları spor yapmaya teşvik etmek.
- ✓ İlde çeşitli branşların toplu halde yürütüldüğü spor salonlarını inşa etmek.

3.3.3. Tarımla İlgili Hizmetler

Siirt İl Özel İdaresi'nin tarım ilgi hizmet alanındaki başlıca faaliyetleri şunlardır (Siirt İl Özel İdaresi, 2019):

- ✓ Siirt fıstığını üretim kapasitesini artırıp çiftçilerin yaşam seviyesinin yükseltilmesi.
- ✓ Siirt Fıstığı Sertifikalı Fidanları temin edip çiftçilere dağıtılmasının sağlanması.
- ✓ İlimizde fıstıkçılık haricinde ceviz, nar, incir, üzüm ve bodur elma gibi tarımsal ürünlere yönelik çalışmaların yapılması.
- ✓ Hayvancığın geliştirmesi gibi faaliyetlerdir.

3.3.4. Afet Acil Durum Hizmetleri

Siirt İl Özel İdaresi'nin afet durum hizmetleri alanındaki başlıca faaliyetleri şunlardır (Siirt İl Özel İdaresi, 2015):

- ✓ Vatandaşı, deprem ve doğal afetlere karşı koruyup bilgilendirmek.
- ✓ Deprem ve doğal afet durumunda kurtarma çalışmalarını sağlamak.
- ✓ Kamu kurum ve kuruluşlarında depremden önce, deprem esnasında ve sonrasında ne gibi önlemler alınabilir temalı seminerler ve hizmet içi eğitimler düzenlemek.
- ✓ Trafik kazası geçirmiş vatandaşlara yardımcı olmak.
- ✓ İlimizde bulunan gölet ve akarsularda gerçekleşen boğulma olaylarında müdahalelerde bulunmak.

3.3.5. Alt Yapı Hizmetleri

3.3.5.1. Yol ve Ulaşım Hizmetleri

Siirt İl Özel İdaresi'nin yol ve ulaşım hizmetleri alanındaki başlıca faaliyetleri şunlardır (Siirt İl Özel İdaresi, 2015):

- ✓ İl Özel İdaresi yol ağında bulunan köy yollarını, orman ve orman içi yollarını yapmak.
- ✓ İdarenin yol ağına alınacak yeni yollara yönelik etüt proje ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
- ✓ Yol ağında bulunan herhangi bir yol üzerinde kurulacak olan tesise yol geçiş ön izin belgesi düzenlemek ve bu tesisi denetlemek.
- ✓ Yol ağında bulunan yolların açık olmasını sağlamak, bakım onarımını yapmak, eğer karla kaplanmış bir yol varsa ilgili yolun kardan temizlenmesini sağlamak.

3.3.5.2. Su ve Kanal Hizmetleri

Siirt İl Özel İdaresi'nin su ve kanal hizmet alanındaki başlıca faaliyetleri şunlardır (Siirt İl Özel İdaresi, 2014):

- ✓ İl ve ilçelerde faaliyet gösteren askeri birliklerin su ihtiyacını karşılamak.(Sondaj kuyusu açma, ihtiyaç halinde baraj, gölet veya keson kuyulardan su teminini sağlamak.).
- ✓ Köy içme suyu tesislerinin bakım onarım hizmetlerini yapmak.
- ✓ İl özel idaresi bünyesindeki içme suyu tesislerini geliştirmek için çalışmalar yapmak.
- ✓ Köy ve mezra yerleşimlerinde çevre sağlığı tedbirlerini almak.
- ✓ İlde bulunan kamu kurum ve kuruluşlarının içme suyu taleplerini kanunların olanak verdiği ölçüde yerine getirmek.
- ✓ Kar erimelerinin ve sel sularının tarım arazilerine ve içme suyu hatlarına vereceği zararı önleyici gölet ve benzeri sanat yapılarının yapılmasına öncülük etmek.
- ✓ Yağışlar sonucu oluşacak toprak erozyonuna minimize edecek tedbirler almak. Bu doğrultuda gerekli tesisleri inşa etmek.
- ✓ Bünyesinde bulunan içme suyu tesislerine ait sanat yapılarının(depo, terfi binası, kaptaj vs.) projelerini yapmak.
- ✓ İçme suyu hizmetlerinde gerekli olan harita, etüt gibi çalışmaların fiyat analizini yapmaktır.

3.3.6. Eğitim Hizmetleri

Siirt İl Özel İdaresi'nin eğitim hizmeti alanındaki başlıca faaliyetleri şunlardır (Siirt İl Özel İdaresi, 2014):

- ✓ Eğitim faaliyetlerini daha kapsamlı bir hale getirmek için okul, pansiyon ve ek derslik gibi yapıları inşa etmek.
- ✓ İl kapsamında faaliyet gösteren okulların bakım ve onarımını yapmak.

3.3.7. Kültür ve Turizm Hizmetleri

Siirt İl Özel İdaresi'nin kültür ve turizm hizmetleri alanındaki başlıca faaliyetleri şunlardır (Siirt İl Özel İdaresi, 2014):

İlde bulunan turistik yapıları/öğeleri aslına bozmadan restore etmek, bu yapıları korumak, geliştirmek ve bir bütün olarak faaliyetlerini yerine getirmede yardımcı olmaktır. İlin değerlerini ülke ve dünya çapında tanıtmak için gerekli fuar, etkinlik gibi çalışmalar yapmaktır.

3.3.8. Çevre ve Orman Hizmetleri

Siirt İl Özel İdaresi'nin çevre ve orman hizmetleri alanındaki başlıca faaliyetleri şunlardır (Siirt İl Özel İdaresi, 2015) :

- ✓ Ormanlık bölgelerin genişletilmesine katkıda bulunmak ve bu alanların korunmasını sağlamak.
- ✓ İl genelinde bulunan doğal bitki ve hayvanları koruyup kollamak.
- ✓ Fidan üretimini yapıp eğer gerekiyorsa fidanları dışarıdan temin etmek.
- ✓ Fidan dikim çalışmalarını gerçekleştirmek.

3.3.9. Sosyal Hizmetler

Siirt İl Özel İdaresi'nin sosyal hizmetler alanındaki başlıca faaliyetleri şunlardır (Siirt İl Özel İdaresi, 2015) :

3.3.9.1. Engellilere Yönelik Hizmetleri

- ✓ 7 ile 12 yaş grubu engelli çocukların eğitimini ve bakımını yapmak.
- ✓ 13 yaş ve üzeri engelli bireylerin bakım ve eğitimini yapmak.
- ✓ Engelli bireylerin isteklerine göre evde bakım hizmetlerini yerine getirmek.

3.3.9.2. Çocuklara Yönelik Hizmetler

- ✓ 0 ile 6 yaş grubu devlet korumasında olan çocuklara yönelik faaliyetler.
- ✓ 7 ile 12 yaş grubu devlet korumasında olan çocuklara yönelik faaliyetler.
- ✓ Sosyal Yardım Hizmeti: Korunmaya muhtaç olup, nakdi yardımla desteklenen ve aile tarafından bakılması uygun olan çocuklara yönelik yardımlar.
- ✓ Koruyucu Aile Hizmetleri: Bazı sebeplerden dolayı biyolojik ailesi yanında olmayan çocukların, devlet gözetimi altında bakımlarını üstlendiği ailelere bırakılması.

- ✓ Evlat Edindirme Hizmetleri: Maddi ve manevi durumu elverişli olan kişi ile çocuk arasındaki hukuki bağları sağlamak.
- ✓ Çocuk ve Gençlik Merkezleri: Çevresel tehlikelere karşı evsiz çocuklara ve dışarıda çalıştırılan çocuklara yönelik rehabilitasyon merkezleri kurup bu merkezdeki çocukları tekrar topluma kazandırmaktır.

3.3.9.3. Yaşlılara Yönelik Hizmetler

Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Hizmetleri: Yaşı ilerlemiş bireylerden koruma ve bakıma muhtaç olanları tespit edip bu bireylerin bakımını ve korunmasını sağlamak.

3.3.9.4. Kadın Aile ve Topluma Yönelik Hizmetler

- ✓ Kadın Konukevleri: Toplum ve aile içinde fiziksel, cinsel ya da ekonomik olarak şiddete uğramış olan kadınları varsa yanlarında çocuklarını da alıp geçici ve sorunlarını bir şekilde çözüme kavuşturana kadar ikamet edebilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşları.
- ✓ Toplum Merkezleri: Hızlı kentleşme ve göçün yarattığı toplumsal değişim sonucunda bireylerin topluma ayak uydurabilmesi için kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları (dernek, vakıf, baro vs.) ve gönüllü kişilerle işbirliği yapan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

3.3.10. İmar ve Ruhsatla İlgili Hizmetler

Siirt İl Özel İdaresi'nin imar ve ruhsat hizmetleri alanındaki başlıca faaliyetleri şunlardır (Siirt Özel İdaresi, 2018):

3.3.10.1. Ruhsat ve Denetim Hizmetleri

- ✓ Sıhhi ve sıhhi olmayan firmalar ile topluma açık konaklama ve eğlence mekânlarına ruhsat vermek ve ilgili firmaları denetlemek.
- ✓ Kamu ve tüzel kişiliğe sahip kurum ve kuruluşlara hammadde çıkarma ve üretme izni vermek ve bu kuruluşların ruhsat denetimini yapmak.
- ✓ (a) grubu maden kategorisine giren madenleri çıkaran firmalara ruhsat vermek ve denetimini yapmak.

- ✓ (a) grubu kategori ve devletten hammadde üretim izni alan firmalara teknik raportör atamasını yapıp iş ve işlemleri ile ilimizde yeralan tüm madenlerin sevk fişlerinin kontrol ve denetimini sağlamak.
- ✓ Yeraltı suları ve kaynak(Jeotermal vs.) sularını kiraya vermek,
- ✓ Jeotermal kaynak sularına ait işlemler(Teknik analiz yapımı vs.) yapmak.

3.3.10.2. Yapı Kontrol Hizmetleri

- ✓ İdareimiz bünyesinde yapılmış olan yapıların ilgili şartnamelere göre yapılıp yapılmadığını kontrol etmek,
- ✓ Kaçak olan yapıları tespit edip mevzuatlara aykırı yapılmış olan yapılar için ceza kesimini yerine getirmek, eğer gerekiyorsa yıkım işlemlerini gerçekleştirmek.

3.3.10.3. Plan Proje ve Yatırım Hizmetleri

- ✓ Tatbikat projeleri ve bu projeler ile ilgili detayların listede yapılması işlemleri.
- ✓ Birim fiyat tanzimi, iş artışı, revize birim fiyatları hazırlamak.
- ✓ Tarihi kültürel taşınmazların restore edilerek korunması ve yaşatılarak kullanılması için yenileme projelerinin yapılması.

3.3.10.4. İmar ve Kentsel İyileştirme Hizmetleri

- ✓ Belediye sınırları dışında olan yerler imar planı, parselasyon planı hazırlamak, kontrol etmek, onaylamak ve uygulamak.
- ✓ Köylerde, il özel idare sınırları içerisinde yer alan yerleşimlerde iç iskân ve köy geliştirme merkezlerinin kurulup düzenlenmesi ile ilgili çalışmaları yürütmek, köy yerleşim alan sınırlarının tespitini yapmak.
- ✓ Mücavir alanların tespitini yapmak,
- ✓ Belediye ve mücavir alan sınırları dışındaki alanların imar uygulamasını, ifraz tevhit, yola terk, ihdas işlemlerini yapmak.
- ✓ İmar durum belgesini tanzim etmek.

3.4. Siirt İl Özel İdaresi'nin İdari ve Mali Yapısı

3.4.1 Yönetim Şeması

İL GENEL MECLİSİ	VALİ	İL ENCÜMENİ
GENEL SEKRETER		
GENEL SEKRETER YARDIMCISI (İDARİ BİRİMLER)	GENEL SEKRETER YARDIMCISI (TEKNİK BİRİMLER)	
MALİ HİZMETLER MÜDÜRLÜĞÜ	İMAR VE KENTSEL İYİLEŞTİRME MÜDÜRLÜĞÜ	
İNSAN KAYNAKLARI VE EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ	PLAN PROJE YATIRIM VE İNŞAAT MÜDÜRLÜĞÜ	
DESTEK HİZMETLER MÜDÜRLÜĞÜ	YAPI KONTROL MÜDÜRLÜĞÜ	
ENCÜMEN MÜDÜRLÜĞÜ	İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ	
KÜLTÜR VE SOSYAL İŞLER MÜDÜRLÜĞÜ	YOL ULAŞIM HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ	
YAZI İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ		
BASIN YAYIN VE HALKLA İLİŞKİLER MÜDÜRLÜĞÜ		
İLÇE ÖZEL İDARE MÜDÜRLÜKLERİ		

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

3.4.2. Mali Yapısı

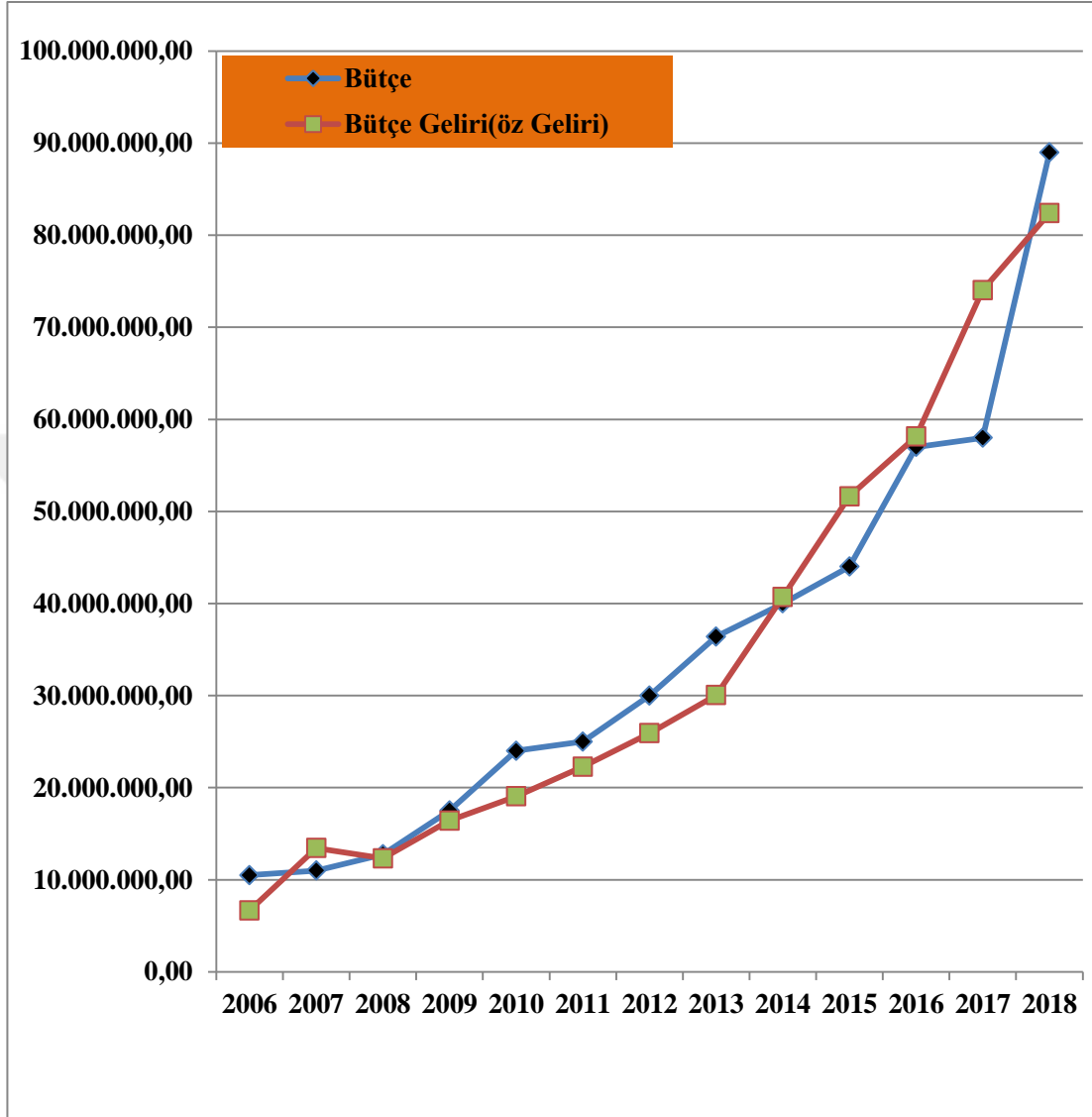
Aşağıda yer alan Tablo 3.1.'e bakıldığında İl Özel İdarenin bütçe öz geliri yıllara göre incelendiğinde en çok değişimin 2017 yılından 2018 yılına geçerken yaşandığı görülmekle beraber kurumun kendi bütçesi her yıl artarken öz gelirin bazı yıllarda artmadığı görülmektedir.

Tablo 3.1. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdaresi'nin Tahmin Edilen Bütçe ile Gerçekleşen Öz Gelir Tablosu

YIL	TAHMİN EDİLEN BÜTÇE (₺)	GERÇEKLEŞEN BÜTÇE GELİRİ (ÖZ GELİR) (₺)
2006	10.500.000,00	6.672.892,38
2007	11.000.000,00	13.431.771,47
2008	12.750.000,00	12.318.589,41
2009	17.500.000,00	16.417.748,25
2010	24.000.000,00	19.059.561,44
2011	25.000.000,00	22.280.196,39
2012	30.000.000,00	25.919.862,51
2013	36.400.000,00	30.042.134,94
2014	40.000.000,00	40.713.173,36
2015	44.000.000,00	51.636.881,51
2016	57.000.000,00	58.131.023,84
2017	58.000.000,00	74.042.574,20
2018	89.000.000,00	82.417.697,04

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.3.'te Siirt İl Özel İdaresi'nin yıllara göre bütçe ve öz gelir dalgalanması verilmiştir.

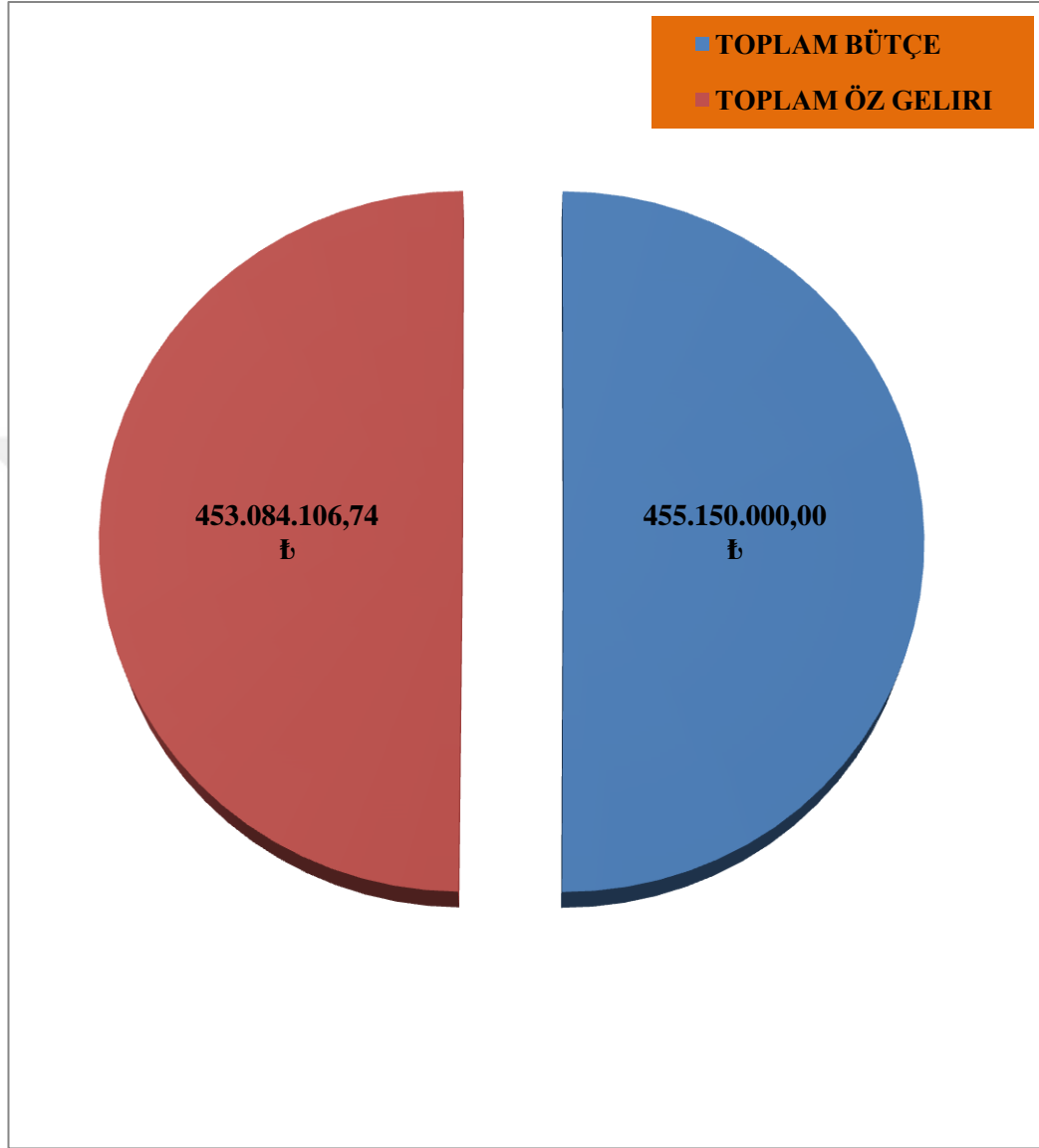

Şekil 3.3. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdaresi'nin Bütçe ile Öz Gelir Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.3. incelendiğinde bütçe eğrisiyle öz gelir eğrisi yıllara göre dalgalanma göstermiştir. Bu dalgalanmada bazı yıllarda bütçe eğrisi, bütçe gelirinin üstüne çıkarken bazı yıllarda ise altında kaldığı ve bu iki eğri arasındaki en çok farkın da 2017 yılında meydana geldiği görülmektedir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.4.'te Siirt İl Özel İdaresi'nin 2006 yılından 2018 yılına kadar toplam bütçesi ve toplam öz geliri verilmiştir.

Şekil 3.4. 2006-2018 Yılları Yapılan Siirt İl Özel İdaresi'nin Toplam Bütçesi ile Elde Edilen Toplam Geliri

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin verilerinden derlenmiştir.

Yukardaki Şekil 3.4.'e göre Siirt il Özel İdaresi'nin toplam bütçesi ve toplam öz gelirinin birbirine yakın çıktığı ve öz gelir hesaplamasının toplamda tahmin edilen bütçenin üstünde olduğu bu da kurumun bütçe öz gelir hesaplamasının doğru yolda ilerlediğini göstermektedir.

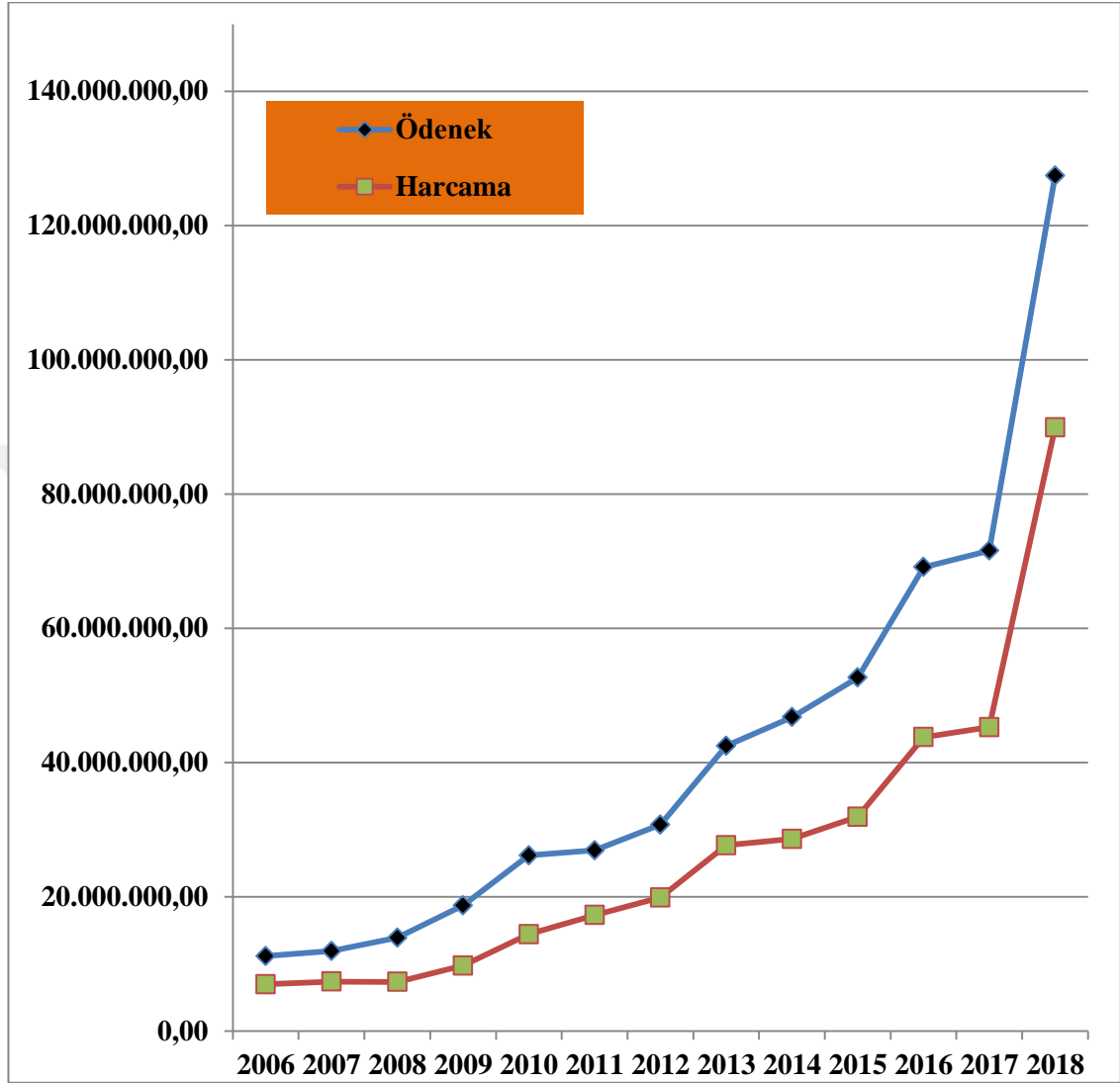
Aşağıda yer alan Tablo 3.2.'ye göre Siirt İl Özel İdaresi'nin ödenek ve harcamalarının yıllara göre değiştiği görülmektedir. Bu tabloya göre mahalli idarelerden gelen ödenek ve harcama tutarı ile dış kurumlardan gelen ödenek ve harcama tutarlarının değişim gösterdiği görülmektedir.

Tablo 3.2. 2006-2018 Yılları Finansal Sınıflandırma Bazında Siirt İl Özel İdaresi'nin Ödenek ve Harcama Tablosu

YIL	FİNANSAL AYIRIM			
	MAHALLİ İDARELER		DIŞ KURUM ÖDENEKLERİ (TAHSİSLİ)	
	ÖDENEK (₺)	HARCANAN (₺)	ÖDENEK (₺)	HARCANAN (₺)
2006	11.154.907,64	6.951.786,00	51.390.912,19	38.607.900,92
2007	11.904.882,30	7.362.979,96	54.201.151,46	42.397.726,64
2008	13.898.589,63	7.312.929,47	56.052.136,81	39.663.623,29
2009	18.691.775,09	9.734.669,80	84.003.975,00	52.526.102,09
2010	26.161.084,15	14.411.446,50	131.563.092,30	94.374.652,47
2011	26.900.236,93	17.268.364,10	123.994.849,71	83.772.885,14
2012	30.738.780,88	19.869.743,58	140.200.514,32	77.747.698,87
2013	42.473.101,45	27.672.703,37	217.981.302,58	104.437.071,96
2014	46.752.241,19	28.601.895,86	253.163.696,91	146.605.315,03
2015	52.635.600,22	31.914.751,58	234.671.965,40	107.986.502,63
2016	69.109.771,22	43.783.080,13	283.418.591,95	130.369.163,13
2017	71.563.381,30	45.267.319,35	259.644.768,98	121.571.343,72
2018	127.434.958,53	89.902.608,46	254.306.908,71	158.396.605,35

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.5.'te yıllara Siirt İl Özel İdaresi'ne mahalli idarelerden gelen ödenek ve harcaması verilmiştir.

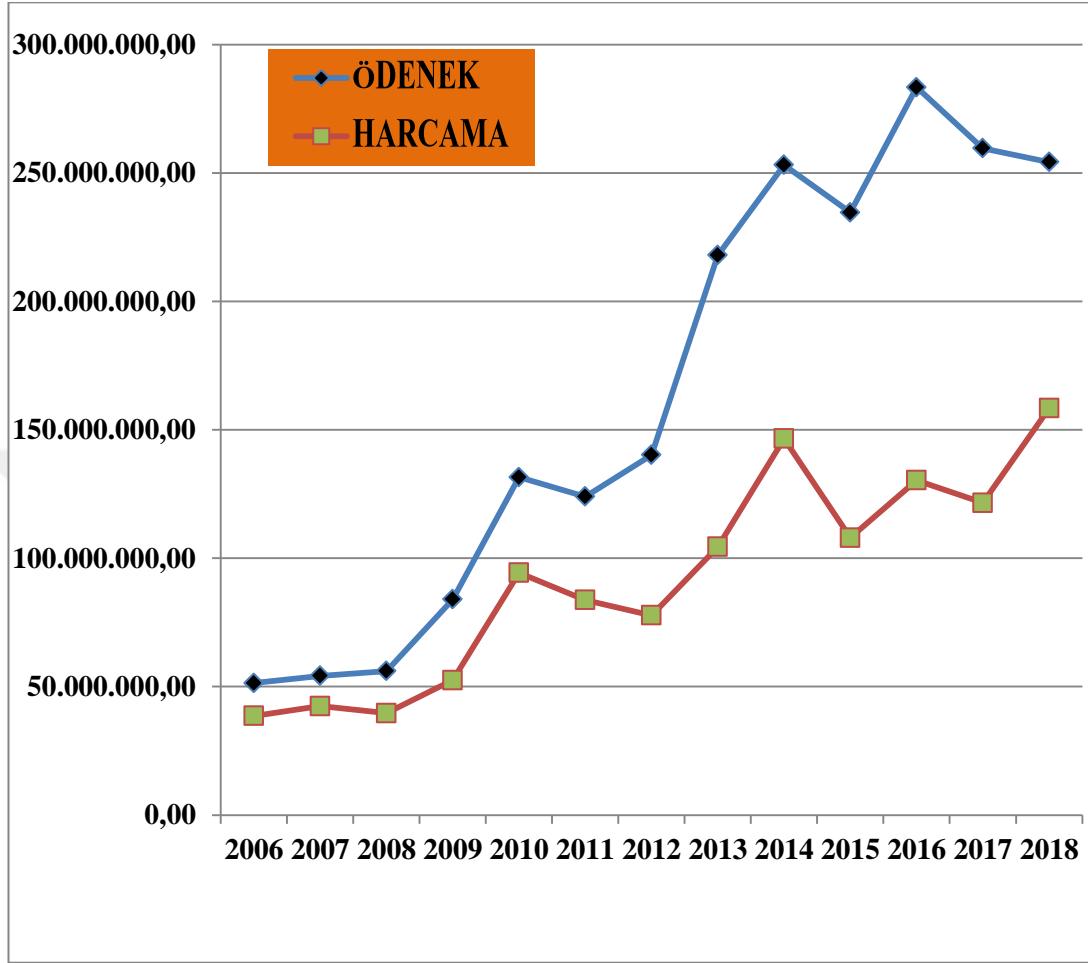

Şekil 3.5. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdaresi'ne Mahalli İdarelerden Gelen Ödenek ve Yapılan Harcama Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.5.'e bakıldığında Siirt İl Özel İdaresi'nin ödenekleri ile yapılan harcama, yıllara göre dalgalanmıştır. Yine yukarıdaki şekle göre hem bütçenin hem de harcamanın en çok yükseliş gösterdiği yıllar ise 2017 'den 2018 yılına geçerken yaşanmıştır. Ancak bütçe eğrisine bakıldığında bütçe eğrisinin daima harcama eğrisinin üstünde olduğu görülmektedir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.6.'da yıllara göre Siirt İl Özel İdaresi'ne diğer kurumlardan gelen ödenek ve yapılan harcama verilmiştir.

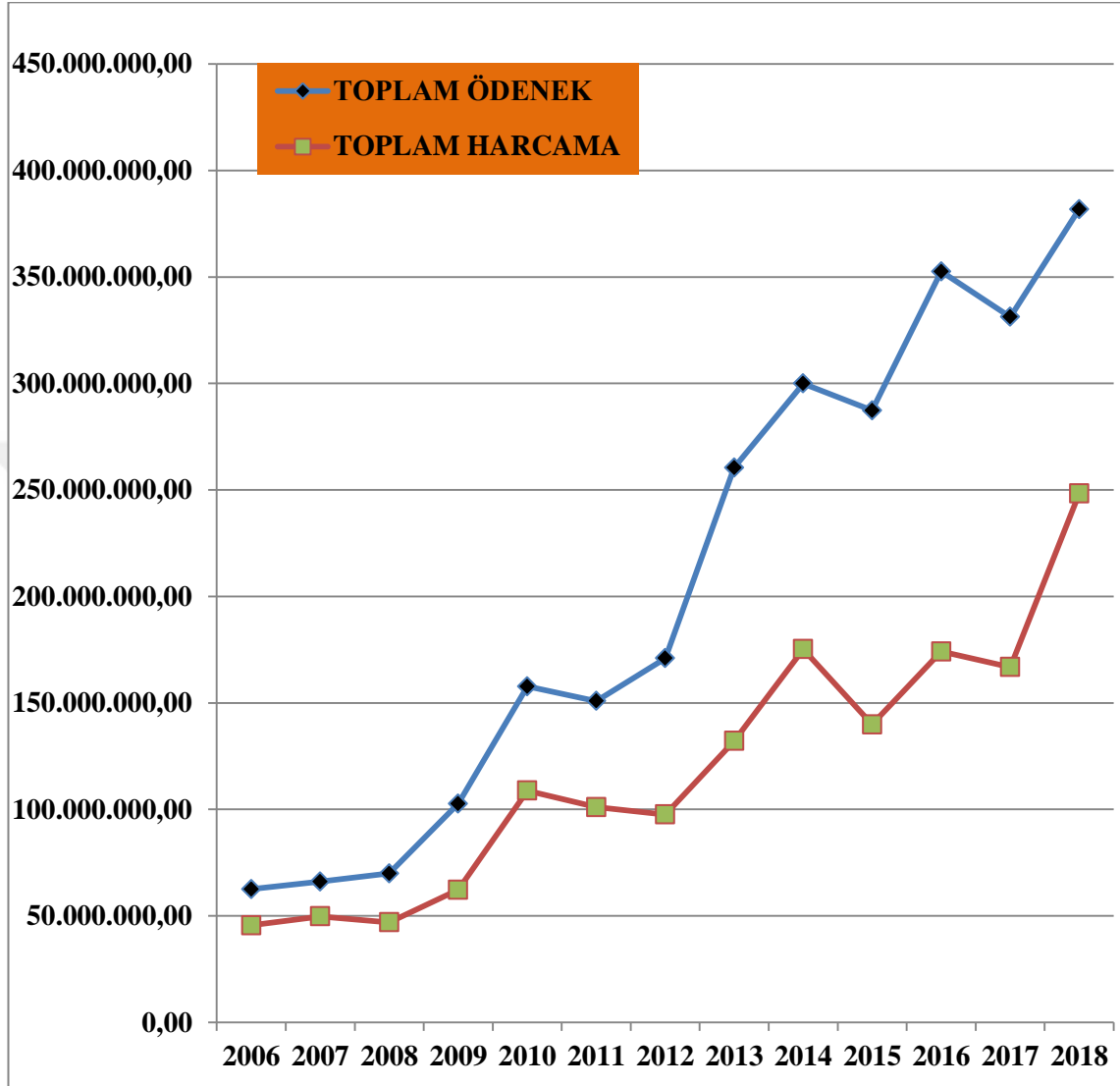

Şekil 3.6. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdaresi'ne Diğer Kurumlardan Gelen Ödenek ve Yapılan Harcama Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.6.'ya bakıldığında Siirt İl Özel İdaresi'ne, diğer kurumlardan gelen ödenekler ve buna bağlı olarak yapılan harcamalarda, yıllara göre dalgalanma yaşanmıştır. Söz konusu şekil incelendiğinde 2006 yılından 2009 yılına kadar bütçe ve harcama eğrisinin birbirine yakın olduğu ancak bu yıllardan sonra bu eğrilerin birbirinden uzaklaşmaya başladığı görülmektedir. Yine yukarıdaki şekle göre gelen ödenek eğrisinin 2016 yılında, harcamanın ise 2018 yılında en yüksek noktaya çıktığı görülmektedir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.7.'de Siirt İl Özel İdaresi'nin yıllara göre toplam ödenek ve harcaması gösterilmiştir.

Şekil 3.7. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdaresi'nin Yapılan Toplam Ödenği ve Gerçekleşen Toplam Harcama Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.7. incelendiğinde Siirt İl Özel İdaresi'nin toplam bütçe eğrisi ile toplam harcama eğrisi 2006-2008 yılları arasında birbirinde çok yakınken bu tarihten sonra birbirinden uzaklaşmaya başlamış ve 2017 yılında ise iki eğri arasındaki bu fark maksimum seviyeye ulaşmıştır.

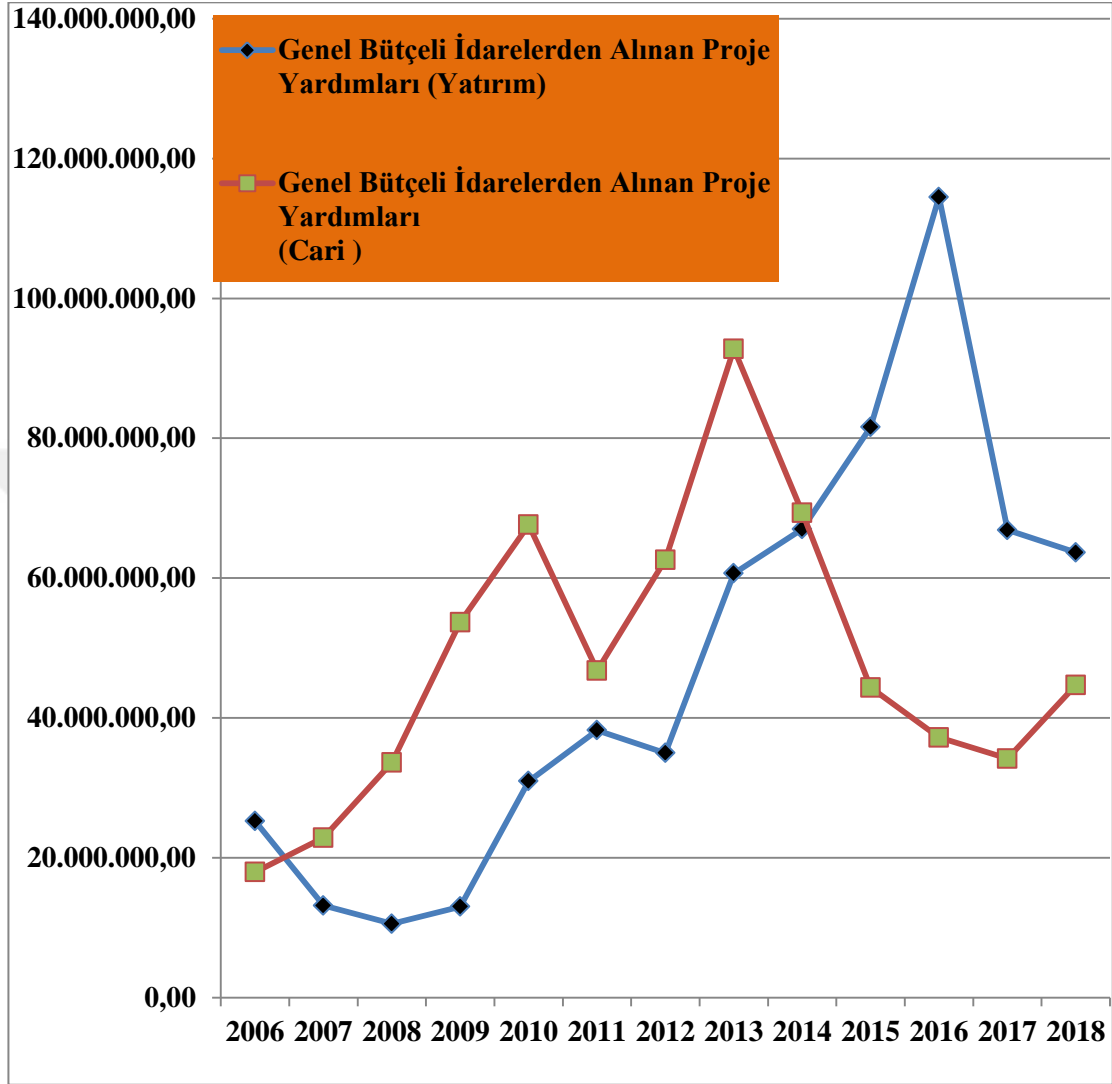
Aşağıda yer alan Tablo 3.3. incelendiğinde yıllara göre genel bütçeli idarelerden gelen proje yardım tutarları, proje durumuna göre bazı yıllarda arttığı bazı yıllarda ise azaldığı görülmektedir. Yani söz konusu yardımlar proje durumuna göre artış ve azalış göstermiştir.

Tablo 3.3. Siirt İl Özel İdaresi'nin Yıllara Göre Genel Bütçeli İdarelerden Alınan Proje Yardımları (Dış Kurum Ödenekleri) Tablosu

Yıl	GENEL BÜTÇELİ İDARELERDEN ALINAN PROJE YARDIMLARI (YATIRIM) (₺)	GENEL BÜTÇELİ İDARELERDEN ALINAN PROJE YARDIMLARI (CARİ) (₺)	MUHTAR ÖDENEKLERİ İÇİN GENEL BÜTÇELİ İDARELERDEN ALINAN YARDIMLAR (₺)
2006	25.267.809,56	17.947.881,82	Muhtar yardımları cariye yardımlara dahil
2007	13.175.110,70	22.882.798,32	Muhtar yardımları cariye yardımlara dahil
2008	10.571.926,39	33.644.186,59	Muhtar yardımları cariye yardımlara dahil
2009	13.021.895,63	53.696.657,85	Muhtar yardımları cariye yardımlara dahil
2010	30.952.455,40	67.636.456,66	1.472.502,68
2011	38.228.355,91	46.767.877,01	1.537.442,27
2012	34.975.906,81	62.607.648,41	1.712.644,31
2013	60.659.018,67	92.770.190,32	1.685.340,14
2014	66.997.972,14	69.344.962,94	3.424.791,71
2015	81.586.521,36	44.350.542,94	3.839.999,22
2016	114.468.466,00	37.204.527,38	5.051.714,18
2017	66.863.915,34	34.176.012,31	5.557.265,43
2018	63.668.531,88	44.681.010,29	6.878.363,42

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.8.'de Siirt İl Özel İdaresi'ne genel bütçeli idarelerden alınan yatırım ve cari proje yardımları gösterilmiştir.

Şekil 3.8. Genel Bütçeli İdarelerden Alınan Yatırım ve Cari Proje Yardımları Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.8. incelendiğinde bazı yıllarda cari toplam proje yardım eğrisi yatırım proje yardımları eğrisinin üstündeyken bazı yıllarda ise altında olduğu görülmektedir. Yine yukarıdaki şekle göre genel bütçeli idarelerden alınan yatırım proje yardımları 2008 yılında en düşük seviyede iken 2016 yılında ise en yüksek seviyeye çıkmıştır. Genel bütçeli idarelerden alınan cari proje yardımları ise 2006 yılında en düşük seviyede iken 2014 yılında ise en yüksek seviyeye çıkmıştır.

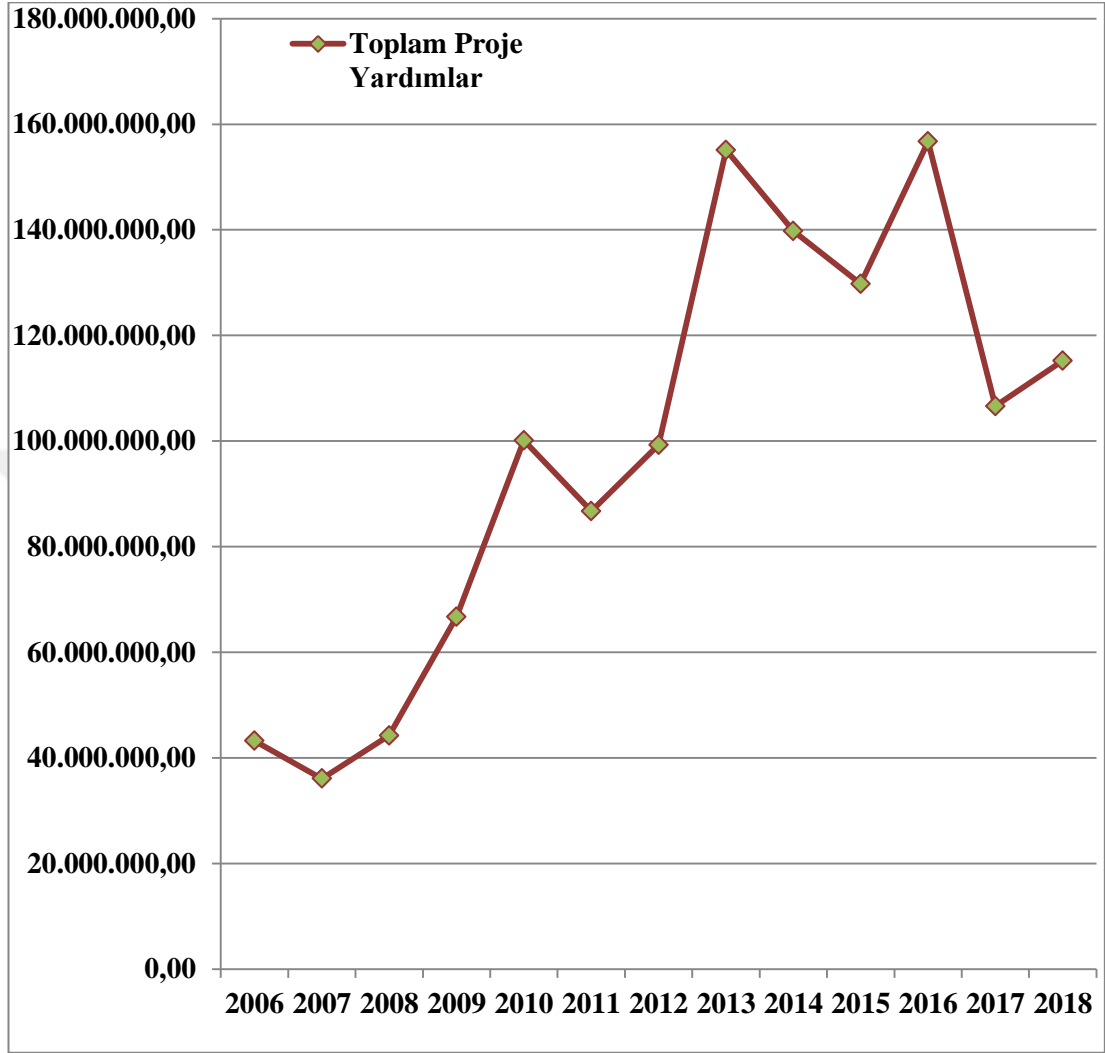
Aşağıda yer alan Tablo 3.4. incelendiğinde toplam proje yardımlarına bakıldığında, proje yardımlarında bazı yıllarda artış yaşanırken bazı yıllarda ise düşüş yaşandığı görülmektedir. Yani söz konusu proje yardımları sürekli dalgalanma göstermiştir.

Tablo 3.4. Siirt İl Özel İdaresi'ne Genel Bütçeli İdarelerden Gelen Toplam Proje Yardımları(Yatırım+Cari)

YIL	TOPLAM PROJE YARDIMLARI (₺)
2006	43.215.691,38
2007	36.057.909,02
2008	44.216.112,98
2009	66.718.553,48
2010	100.126.354,33
2011	86.708.877,23
2012	99.268.895,36
2013	155.114.549,13
2014	139.767.726,79
2015	129.777.063,52
2016	156.724.707,56
2017	106.597.193,0
2018	115.227.905,59
TOPLAM	1.279.521.539,37

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekilde 3.9.'da Siirt İl Özel İdaresi'ne genel bütçeli idarelerden gelen toplam proje yardımları gösterilmiştir.

Şekil 3.9. Siirt İl Özel İdaresi'ne 2006-2018 Yılları Arası Genel Bütçeli İdarelerden Gelen Toplam Proje Yardımları(Yatırım+Cari) Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin verilerinden derlenmiştir.

Şekilde 3.9. incelendiğinde toplam proje yardımları, bazı yıllarda azaldığı bazı yıllarda arttığı görülmektedir. Yine yukarıdaki şekle göre 2007 yılında toplam proje yardımları eğrisi en düşük seviyede iken 2016 yılında bu eğrinin en yüksek seviyeye çıktığı görülmüştür.

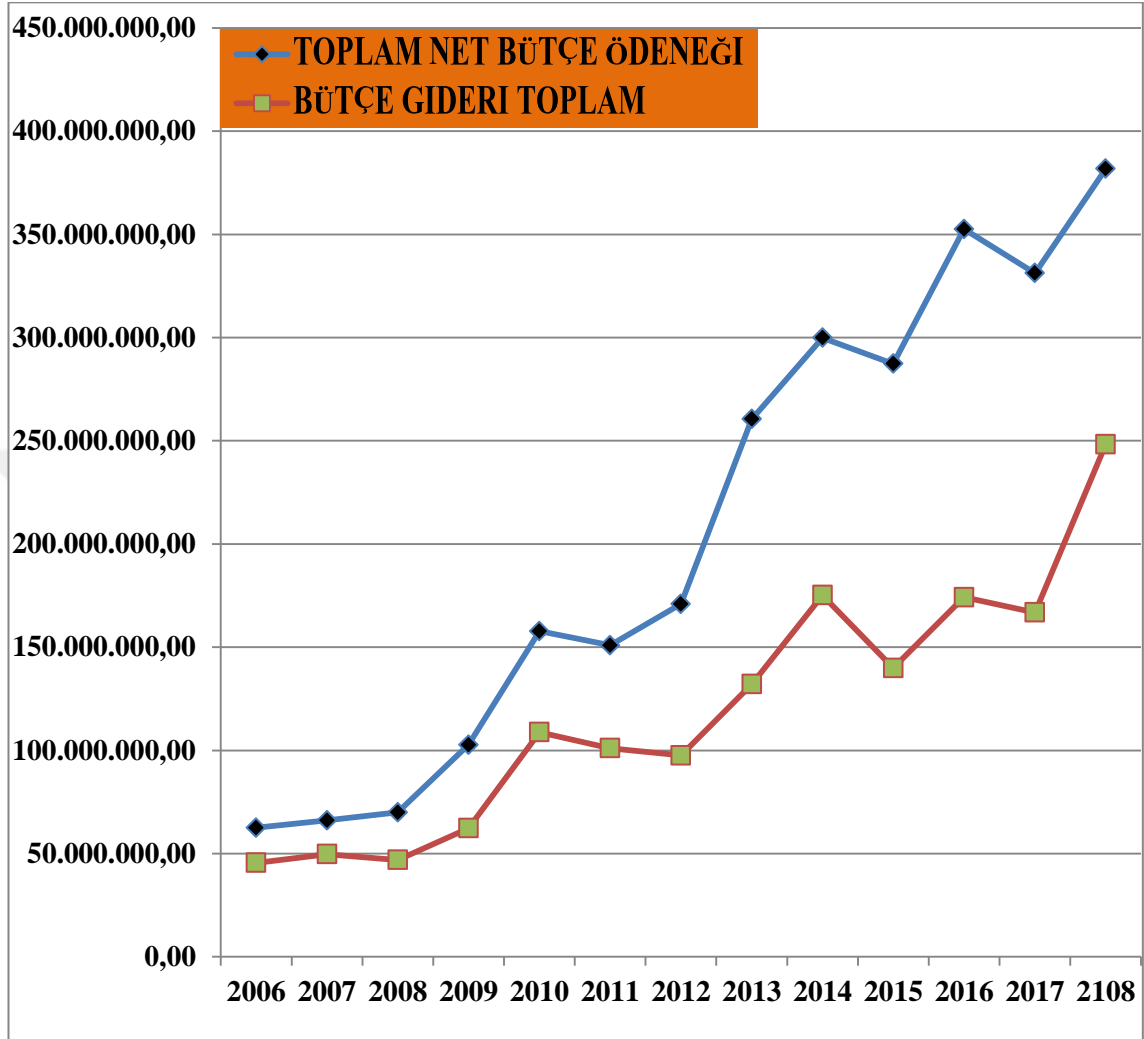
Aşağıda yer alan Tablo 3.5. incelendiğinde hem toplam net bütçe ödeneği hem de toplam bütçe gideri yıllara göre yükselip azaldığı görülmektedir. Buna bağlı olarak da devreden ödeneğin de yıllara göre değişim gösterdiği görülmektedir.

Tablo 3.5. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdaresi'nin Net Bütçe Ödeneği, Bütçe Gideri ve Devreden Ödenek Tablosu

YIL	TOPLAM NET BÜTÇE ÖDENEĞİ (₺)	BÜTÇE GİDERİ TOPLAMI (₺)	DEVREDEN ÖDENEK (₺)
2006	62.545.819,83	45.559.686,92	16.986.132,91
2007	66.106.033,76	49.760.706,60	12.954.367,44
2008	69.950.726,44	46.976.552,76	18.366.296,10
2009	102.695.750,09	62.260.771,89	33.579.888,97
2010	157.724.176,45	108.786.098,97	38.911.442,89
2011	150.895.086,64	101.041.249,24	41.574.364,45
2012	170.939.295,20	97.617.442,45	67.979.754,90
2013	260.454.404,03	132.109.775,33	120.296.471,81
2014	299.915.938,10	175.207.210,89	113.530.502,10
2015	287.307.565,62	139.901.254,21	138.803.655,61
2016	352.528.363,17	174.152.243,26	166.610.959,20
2017	331.208.152,28	166.838.663,07	153.725.961,65
2018	381.741.867,24	248.299.213,81	127.736.368,80

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.10.'da Siirt İl Özel İdaresi'nin toplam net bütçe ödeneği ve toplam bütçe gideri gösterilmiştir.

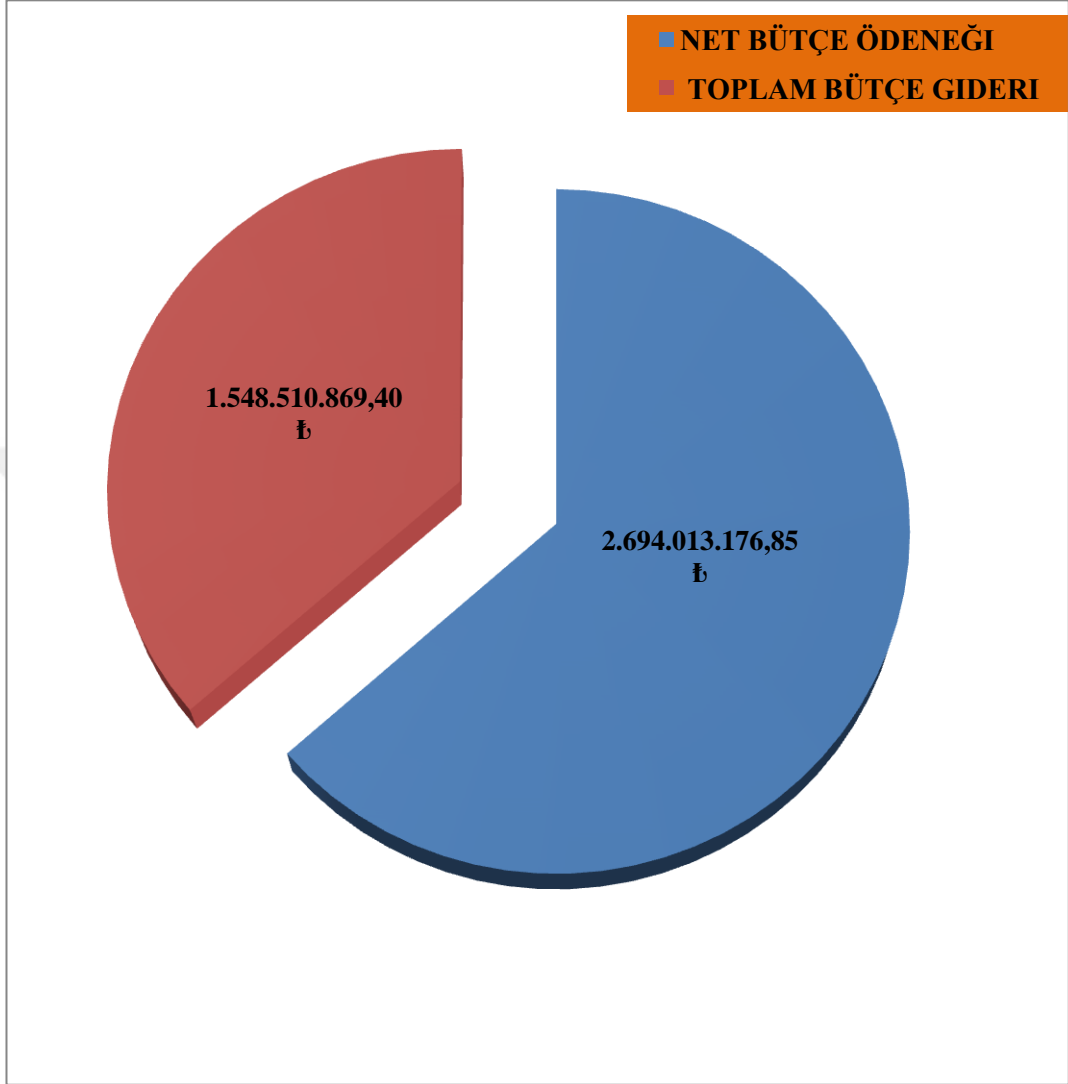

Şekil 3.10. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdaresi'nin Toplam Net Bütçe Ödenek ile Bütçe Gider Değişim Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.10.'a bakıldığında bazı yıllarda toplam net bütçe ödenek eğrisi ile toplam bütçe gideri eğrisi birbirine yakınken bazı yıllarda bu eğrinin birbirinden uzaklaştığı görülmektedir. Yine yukarıdaki şekle göre net bütçe ödenek eğrisi ile bütçe gideri eğrisi arasındaki farkın en yüksek olduğu yıl 2016 iken en az olduğu yıl ise 2007 yılıdır. Fakat yine de bütün yıllarda bütçe ödenek eğrisi bütçe gideri eğrisinin üstünde yer almış bu da bütçenin açık vermediğini ve doğru hesaplandığını göstermiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.11.'de Siirt İl Özel İdaresi'nin toplam net bütçe ödeneği ile toplam gider gösterilmiştir.

Şekil 3.11. 2006-2018 Yılları Siirt İl Özel İdaresi'nin Toplam Net Bütçe Ödeneği ile Toplam Bütçe Gideri Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.11'a bakıldığında Siirt İl Özel İdaresi'nin 2006-2018 yılları arasında toplam net bütçe ödeneğinin toplam bütçe giderinden yüksek olduğu yani kurumun genel toplamda bütçe açığı vermediği görülmektedir.

3.4.3. Siirt İl Özel İdaresinin Bölgesel Kalkınmada Etkili Olan Birim ve Müdürlüklerin Görev ve Faaliyetleri

3.4.3.1. KÖYDES Birimin Görev ve Faaliyetleri

2005 yılında İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünce Köylerin Altyapısının Desteklenmesi (KÖYDES) Projesi hayata geçirilmiştir. KÖYDES Projesi ödeneğinin kullanılmasına ve izlenmesine, yatırım programında yer alan ödeneğin ilçeler bazında dağılımı, kullanılması, izlenmesi ve denetimine ilişkin usul ve esasların uygulanmasına dair iş ve işlemleri yürütmek olarak görev tanımı belirlenmiştir (Siirt İl Özel İdaresi, 2016).

2018 yılından sonra KÖYDES Projesi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğüne devredildi. KÖYDES'in amaç, kapsam ve dayanağı ise aşağıda gösterilmiştir.

I. AMAÇ

“(1) Bu Kararın amacı; susuz veya suyu yetersiz köy ve bağlularının sağlıklı ve yeterli içme suyuna kavuşturulması, grup köy yolları öncelikli olmak üzere köy yollarının kalite ve standartlarının yükseltilmesi, küçük ölçekli sulama altyapısının geliştirilmesi ile köy atık su altyapısının iyileştirilmesi için uygulanmakta olan Köylerin Altyapısının Desteklenmesi (KÖYDES) Projesine ait ödeneğin iller ve ilçeler bazında dağılımına, kullanılmasına, izlenmesine ve denetimine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesidir.”

II. KAPSAM

“(1) Bu Karar kapsamında il özel idaresi (İÖİ) bulunan illerde, köy muhtarlıklarının ve bunların bağlı yerleşimlerinin;

- a) Susuz üniteler başta olmak üzere içme suyu projeleri,*
- b) Trafik yoğunluğu ve hizmet ettiği nüfusu fazla olan grup köy yolları öncelikli olmak üzere köy yollarının kalite ve standartlarının yükseltilmesine yönelik yol projeleri,*
- c) Küçük ölçekli sulama projeleri,*
- ç) Atık su projeleri,*
- d) Yukarıda belirtilen yatırımlarla ilişkili bakım ve onarım projeleri, desteklenir.*

(2) Arazi toplulaştırma işleri bu Karar kapsamı dışındadır.”

III. DAYANAK

“ (1) Bu Karar, 22/12/2018 tarihli ve 7156 sayılı 2019 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 10' uncu ile 18/2/2019 tarihli ve 767 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararıyla yürürlüğe konulan 2019 Yılı Yatırım Programı hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.”

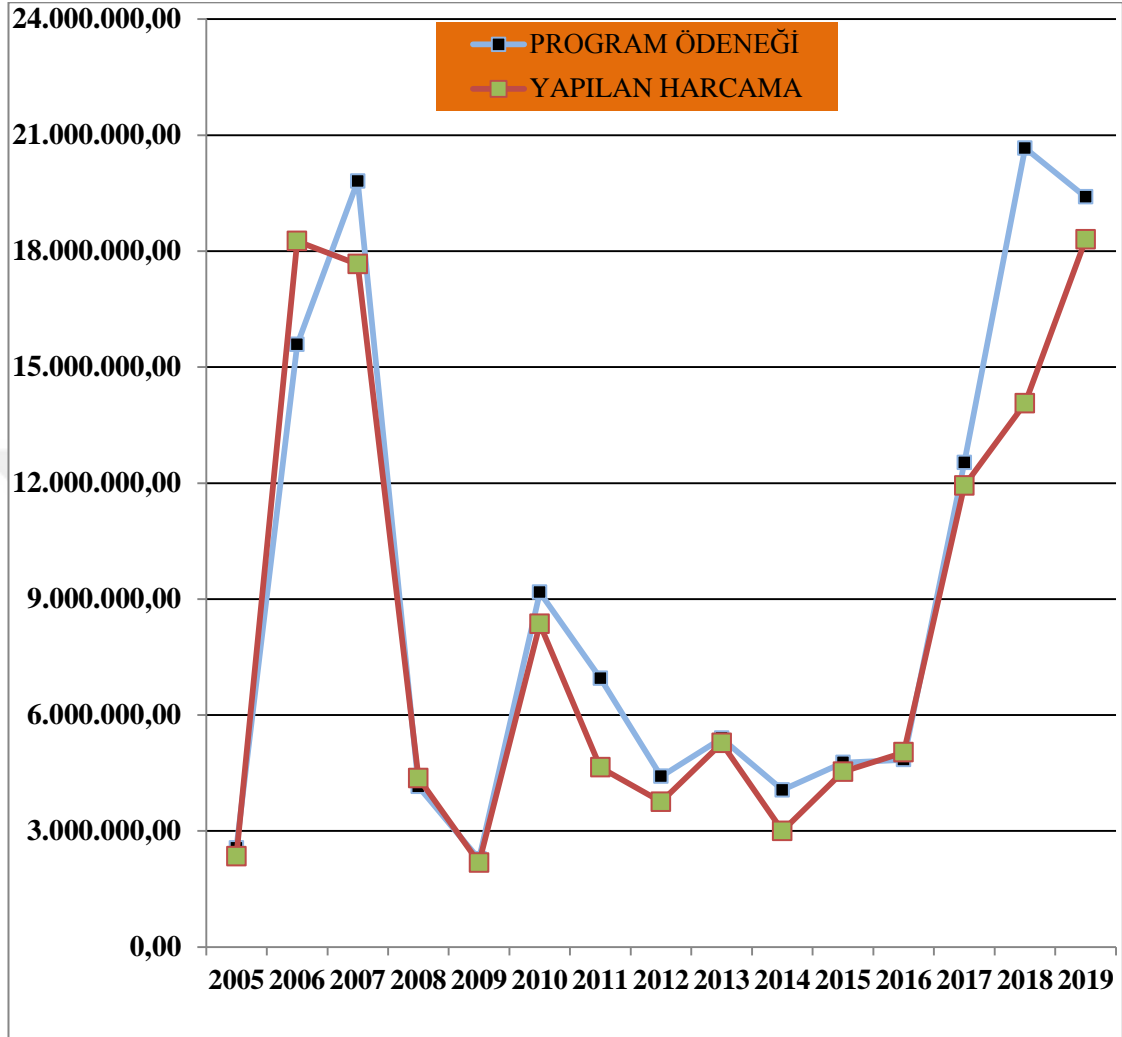
Aşağıda yer alan Tablo 3.6.'ye göre, KÖYDES yol çalışmaları için yapılan bütçe ve harcama tutarları proje sayılarının bazı yıllarda arttığı bazı yıllarda ise azaldığı görülmektedir.

Tablo 3.6. Siirt İl Özel İdaresi'nin 2005 - 2019 Yılları KÖYDES Yol Çalışmaları

YILLAR	PROGRAM ÖDENEĞİ (₺)	YAPILAN HARCAMA (₺)	PROJE SAYISI
2005	2.559.813,50	2.346.048,46	32
2006	15.582.654,21	18.260.152,00	152
2007	19.813.000,00	17.664.491,21	101
2008	4.145.715,94	4.367.715,46	29
2009	2.275.000,00	2.175.640,45	21
2010	9.175.000,00	8.354.913,35	74
2011	6.950.568,00	4.645.759,66	57
2012	4.412.000,00	3.752.606,64	33
2013	5.399.350,00	5.273.063,97	36
2014	4.061.729,35	3.001.400,62	27
2015	4.767.750,00	4.531.082,16	43
2016	4.844.817,00	5.033.068,31	33
2017	12.529.191,00	11.931.113,00	45
2018	20.663.667,00	14.064.085,18	45
2019	19.399.976,00	18.298.439,98	62

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.12.'de, Siirt İl Özel İdaresi KÖYDES projesi kapsamında yol sektörüne ayrılan ödenek ve harcama tutarları gösterilmiştir.

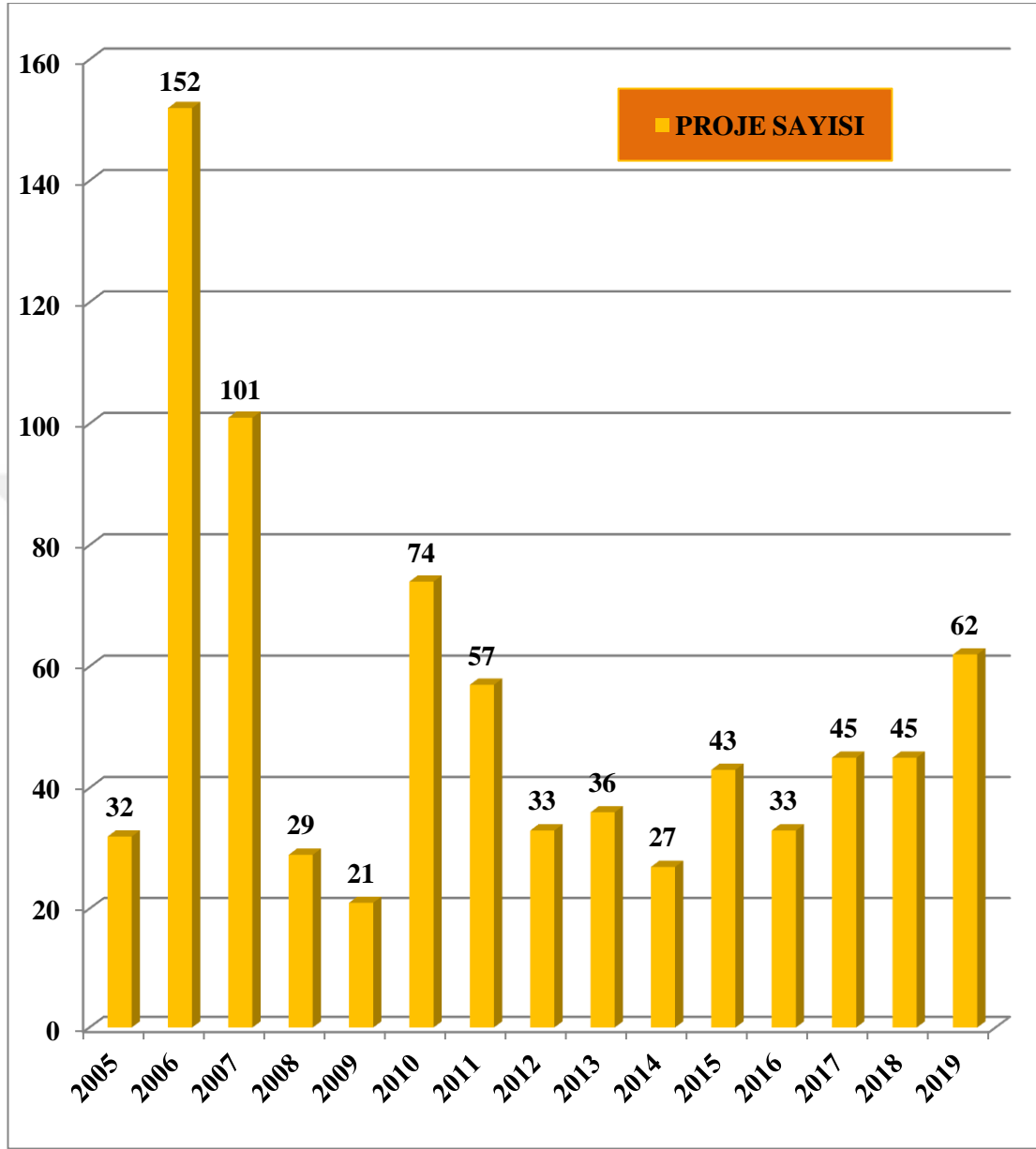

Şekil 3.12. Şekil 3.12. 2005–2019 Yılları KÖYDES’in Yol Ödeneği ve Yapılan Harcama Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.12.'de program ödenek eğrisi ile harcama eğrisi incelendiğinde, bu iki eğride en çok dalgalanma 2006 yılında gerçekleşmiştir. Yine yukarıdaki şekle göre 2009 yılında program ödeneği ve harcama tutarı en düşük seviyeye inerken, program ödeneği 2018 yılında, buna bağlı olarak harcama ise 2019 yılında en yüksek seviyeye çıkmıştır. Diğer yıllarda ise program ödeneği eğrisi ile harcama eğrisi arasındaki değişimler devam etmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.13.'te, KÖYDES'in yol proje sayısı gösterilmiştir.

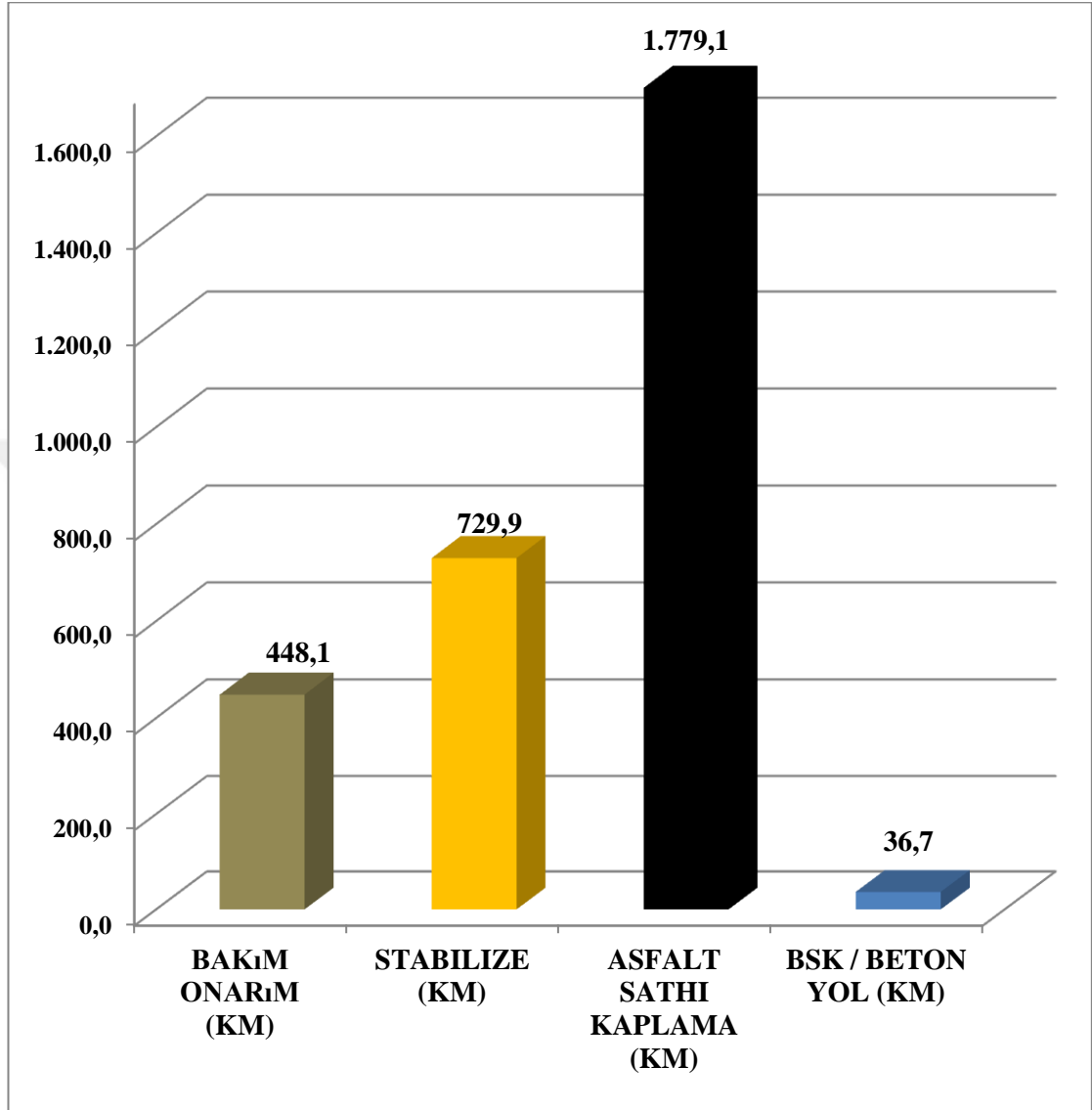

Şekil 3.13. 2005–2019 Yılları KÖYDES'in Yola Ait Proje Sayısı

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.13 incelendiğinde yol proje sayıları yıllara göre değişim göstermektedir. Bazı yıllarda proje sayısındaki artış yüksekken bazı yıllarda düşük olmaktadır. Yukarıdaki şekle göre en çok proje 2006 yılında yapılırken en az proje ise 2009 yılında yapılmıştır.

Aşağıda yer alan Şekil 3.14.'te, Siirt geneli KÖYDES birimin yol projesinin nitelik olarak çalışmaları verilmiştir.

Şekil 3.14. KÖYDES'in 2005–2019 Yılları Arası Nitelik Olarak Yaptığı Yol Çalışması

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.14. incelendiğinde yol niteliği olarak en çok çalışmanın kilometre olarak asfalt sathi kaplamada olduğu en az çalışmanın da maliyeti yüksek olan BSK/Beton yolda olduğu görülmektedir. Yine yukarıdaki şekle göre asfalttan sonra stabilize ve bakım onarımda kilometre olarak yüksek bir artış olduğu görülmektedir.

Şekil 3.15. Siirt İli Pervari İlçesi Beğendik Köy Yolu

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi fotoğraf arşivinden alınmıştır.

Yukarıdaki şekil 3.15'te zorlu doğa şartlarına rağmen Beğendik köy yolu açılarak söz konusu köyde yaşamlarını sürdüren insanların önemli ihtiyaçlarından olan ulaşım ile ilgili sorunların giderildiği görülmektedir.

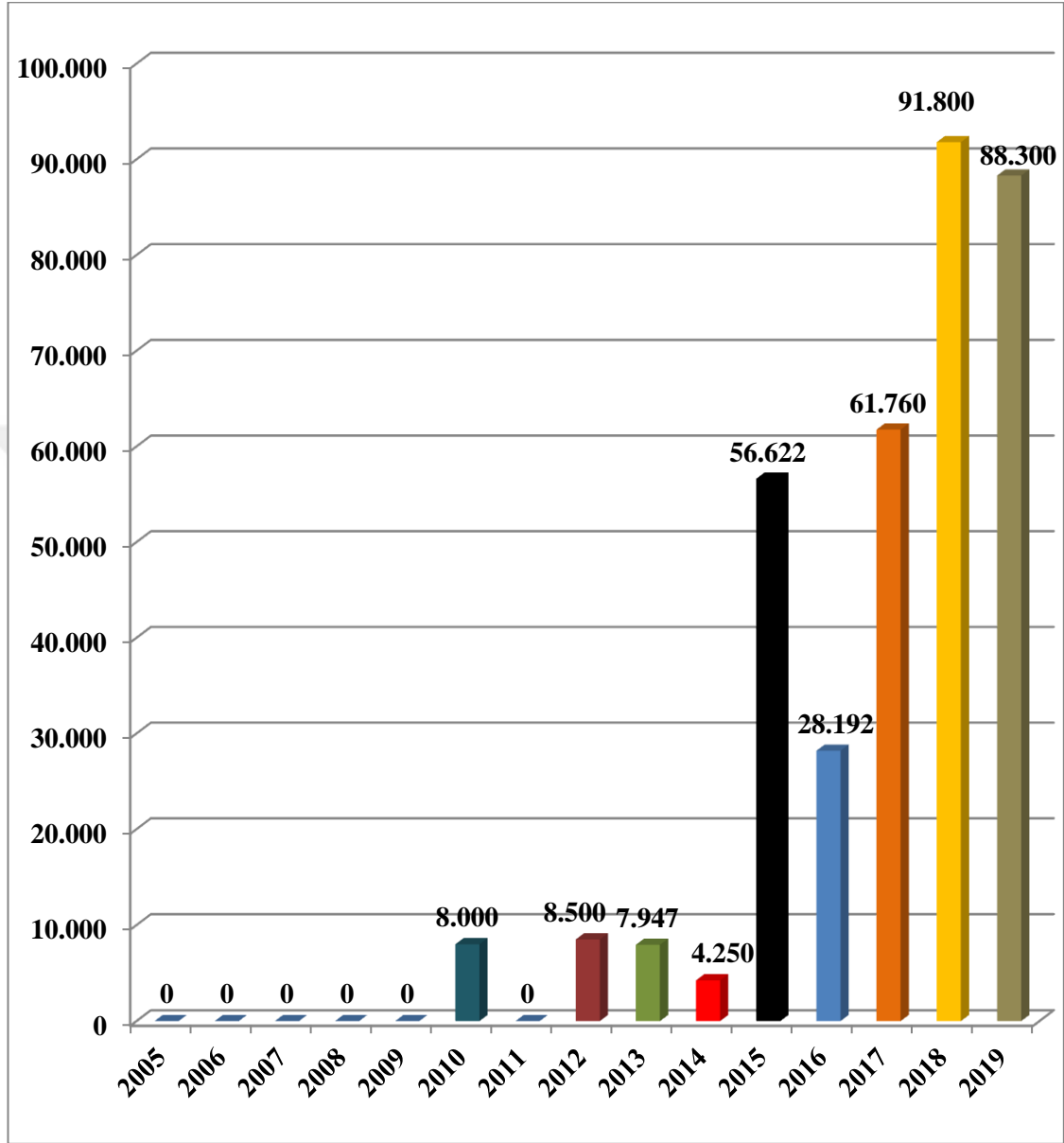

Şekil 3.16. Siirt Merkez Sarı Tepe Köy Yolunun Asfalt Çalışması

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi fotoğraf arşivinden alınmıştır.

Yukarıdaki şekil 3.16.'da Sarıtepe köy yolunda asfaltlama çalışmalarıyla köyde yaşamlarını sürdüren insanların daha rahat ulaşım imkânına sahip olması için faaliyetler yapıldığı görülmektedir.

Aşağıda yer alan grafik 3.17.'te, Siirt geneli KÖYDES birimin kilitli parke taşı yapımının yıllara göre metre kare olarak verileri verilmiştir.

Şekil 3.17. KÖYDES'in 2005–2019 Yılları Yaptığı Kilitli Parke Taşı Çalışması(M²)

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.17. incelendiğinde metrekare bazında kilitli parke taşı 2010 yılına kadar yapılmadığı ancak bu yıllarda KÖYDES birimin faaliyetlerinde olan kilitli parke yapımında dalgalanma yaşandığı ve 2018 yılında toplamda yapılan işin en yüksek seviyeye çıktığı görülmektedir.

Şekil 3.18. Siirt İli Tillo İlçesi Fersaf Köy Yolunun Parke Çalışması

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi fotoğraf arşivinden alınmıştır.

Yukarıdaki şekil 3.18’de Fersaf köy içi parke taşları döşenmiş olması köyde yaşamlarını sürdüren insanların daha rahat bir ulaşım imkânına sahip olduğunu göstermektedir.

Aşağıda yer alan Tablo 3.7 incelendiğinde, KÖYDES öncesi dönemde Siirt İl Özel İdaresi'ne bağlı yol ağının yeterli standartlarda olmadığı ancak KÖYDES sonrası dönemde ise hızlı ve katma değeri yüksek bir çalışmanın yapıldığı ve bunun sonucunda ulaşım ağında büyük iyileşmeler yaşandığı görülmektedir. Yine aşağıdaki tabloya göre KÖYDES birimin yapmış olduğu yol ağında nitelik olarak % 51,3 oranla asfalt birinci sırada yer alırken bunu % 37,3 oranla stabilize yol çalışmasının takip ettiği görülmektedir.

Tablo 3.7. Siirt'in KÖYDES Öncesi ve Sonrası Yol Envanter Durumu

	HAM YOL		STABİLİZE		ASFALT		BETON / BSK		KİLİTLİ PARKE		TOPLAM
	KM	%	KM	%	KM	%	KM	%	KM	%	
2005 YILI KÖYDES ÖNCESİ	604	32,1	1040	55,2	237	12,6	3,5	0,19	0	0	1884,5
KÖYDES SONRASI 2018 YILI	129,8	7,1	681,3	37,3	937,5	51,3	72,1	4	5,35	0,2	1826,1

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Tablo 3.8. incelendiğinde, Siirt İl Özel İdaresi, köy yolu kapsamında toplamda 487 köy ve bağlı mezralara hizmet götürdüğü ve bu hizmetin götürüldüğü yerlerde toplamda 86.553 kişinin yaşadığı görülmektedir. Yine aşağıdaki tabloya göre köy yolu kapsamında bu hizmetlerden yaşayan nüfus sayısına göre en çok Pervari ilçesinin yararlandığı görülmektedir. Ayrıca köy ve mezra âdeti olarak tabloya bakıldığında hizmet alma konusunda Şirvan ilçesi 111 adet köy bağlı mezra olarak en çok köye sahip olurken, en az köy ve bağlı mezra olarak ise Tillo ilçesi gelmektedir.

Tablo 3.8. 2018 Yılı Siirt İl Özel İdaresi'nden Köy Yolu Kapsamında Hizmet Alan Ünite ve Nüfus Sayısı

İLÇESİ	KÖY		BAĞLI		TOPLAM	
	ADET	NÜFUS (KİŞİ)	ADET	NÜFUS (KİŞİ)	ADET	NÜFUS (KİŞİ)
MERKEZ	27	7.229	30	1.810	57	9.039
BAYKAN	29	8.562	33	1.450	62	10.012
ERUH	56	8.123	24	948	80	9.071
KURTALAN	48	12.370	47	5.464	95	17.834
PERVARI	40	19.642	31	3.804	71	23.446
ŞİRVAN	49	11.096	62	4.034	111	15.130
TİLLO	6	1919	5	102	11	2.021
GENEL TOPLAM	255	68.941	232	17.612	487	86.553

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

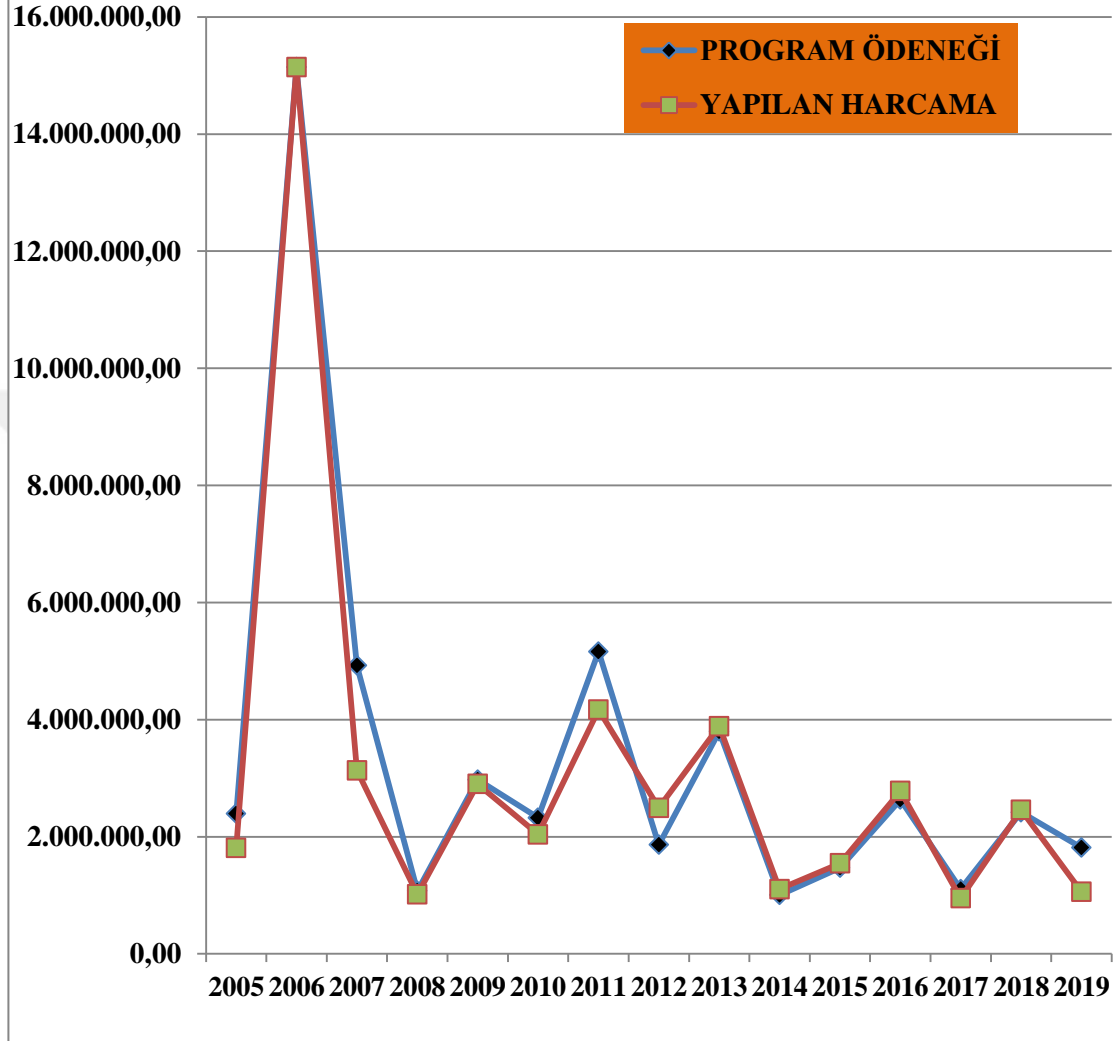
Aşağıda yer alan Tablo 3.9.'a göre, KÖYDES içme suyu çalışmalarındaki bütçe ve harcama tutarları ile proje sayılarında, bazı yıllarda artış yaşanırken bazı yıllarda ise azalma olduğu görülmektedir. Yine aşağıdaki tabloya göre 2006 yılında KÖYDES birimi için ayrılan ödeneğin yapılan harcama tutarları ve proje adedi bazında en yüksek seviyede olduğu görülmektedir.

Tablo 3.9. KÖYDES'in 2005-2019 Yılları İçme Suyu Çalışmaları

YILLAR	PROGRAM ÖDENEĞİ(₺)	YAPILAN HARCAMA(₺)	PROJE SAYISI
2005	2.393.696,00	1.809.141,02	58
2006	15.140.972,85	15.140.972,85	196
2007	4.925.000,00	3.133.703,60	63
2008	1.074.284,06	1.014.143,60	13
2009	2.975.000,00	2.901.238,05	28
2010	2.325.000,00	2.039.588,72	48
2011	5.162.106,00	4.169.468,94	63
2012	1.861.000,00	2.493.848,34	47
2013	3.796.400,00	3.888.287,06	56
2014	1.003.389,00	1.103.905,63	19
2015	1.469.670,00	1.545.898,09	21
2016	2.633.624,00	2.781.626,93	28
2017	1.105.094,00	947.954,89	4
2018	2.418.000,00	2.458.401,83	17
2019	1.812.000,00	1.059.286,00	7

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.19.'da, Siirt İl Özel İdaresi bünyesinde faaliyet gösteren KÖYDES birimin 2005-2019 yılları arasındaki içme suyu projeleri için ayrılan ödenek ve yapılan harcama eğrisi gösterilmiştir.

Şekil 3.19. KÖYDES'in 2005–2019 Yılları İçme Suyu Ödeneği ve Harcama Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.19.' da içme suyu program ödeneği eğrisi ile yapılan harcama eğrisi sürekli değişiklikler göstermesine rağmen genelde bu eğrilerin birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yine yukarıdaki şekle göre ödenek ve harcama eğrileri 2006 yılında en yüksek seviye çıkarken 2008 yılında söz konusu bu eğrilerin ise en düşük seviyeye indiği görülmektedir.

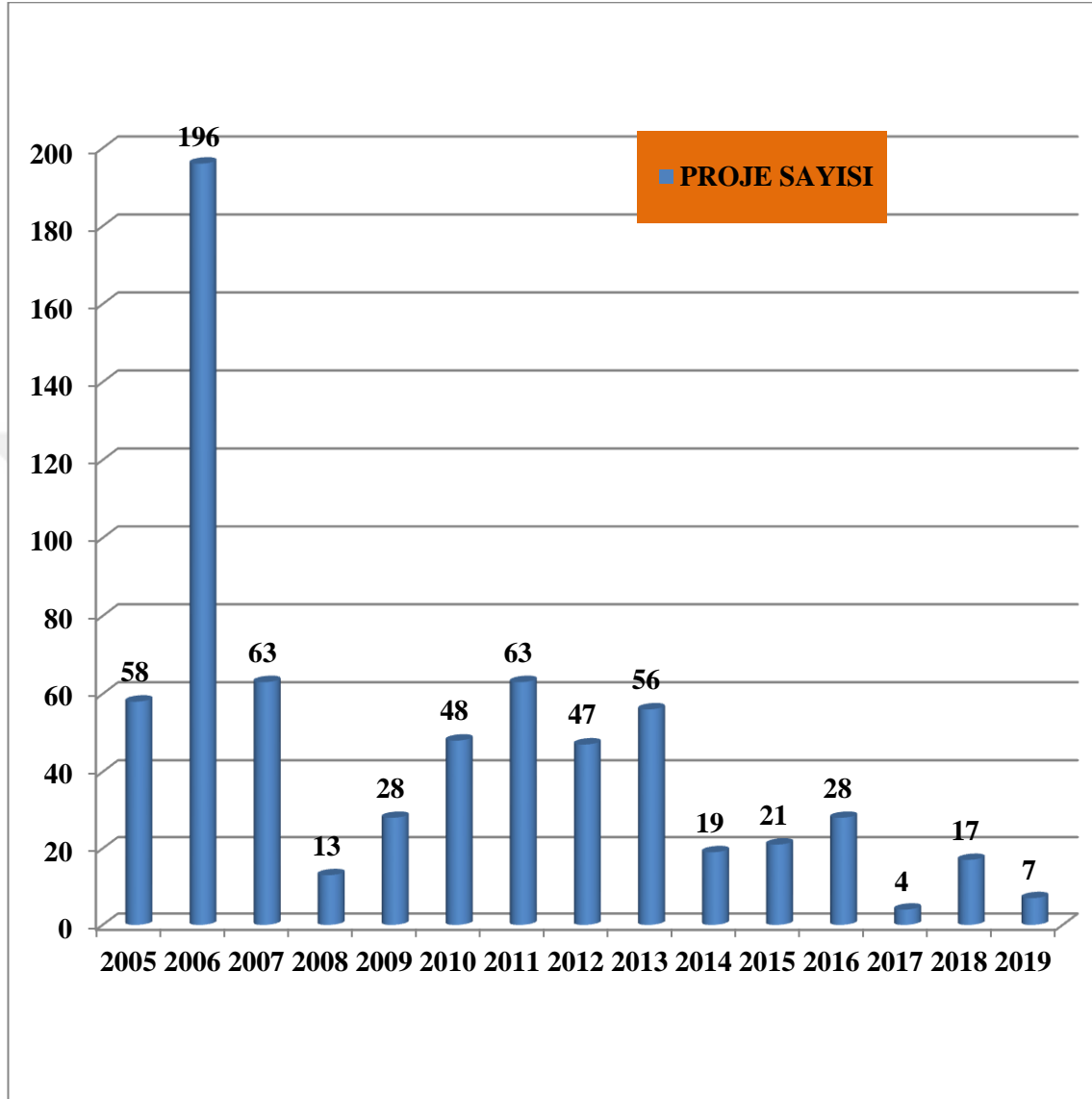

Şekil 3.20. Siirt Merkez Tuzkuyusu Köyü Grup İçme Suyu Hattı Döşenmesi

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi fotoğraf arşivinden alınmıştır.

Yukardaki şekil 3.20’de görüldüğü gibi Siirt Merkez Tuzkuyusu grup içme suyu hattı döşenerek köyde yaşamlarını sürdüren insanların daha sağlıklı ve daha temiz bir suya kavuşma imkânına sahip olduğunu göstermektedir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.21’de, KÖYDES’in 2005-2019 yılları arasında yapmış olduğu içme suyu proje sayısı gösterilmiştir.

Şekil 3.21. KÖYDES’in 2005–2019 Yılları İçme Suyu Proje Sayısı

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi’nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.21. incelendiğinde içme suyu proje sayıları yıllara göre değişim göstermektedir. Yine yukarıdaki şekilde içme suyu projelerinin 2006 yılında yapılan 196 proje sayısı ile en yüksek noktaya çıkıp 2017 yılında yapılan 4 proje sayısı ile ise en düşük noktaya gerileyerek hayata geçtiği görülmektedir.

Aşağıda yer alan Tablo 3.10 ‘deki içme suyu envanterinde görüldüğü gibi KÖYDES öncesi köy ve mezraların yaklaşık yarısı susuz iken KÖYDES sonrası tamamı suya kavuşmuştur. Yine KÖYDES öncesi suyu yetersiz olan köy sayısı 244 iken KÖYDES sonrası 84 köye indiği, sulu köy mezra sayısının da 7’den 350’ye çıkarak genel toplamda % 80,6 oranına yükseldiği görülmektedir.

Tablo 3.10. Siirt’in KÖYDES Öncesi ve Sonrası İçme Suyu Envanter Durumu

	SUSUZ		SUYU YETERSİZ		SULU		TOPLAM KÖY MEZRA
	ÜNİTE SAYISI (ADET)	% YÜZDE	ÜNİTE SAYISI (ADET)	% YÜZDE	ÜNİTE SAYISI (ADET)	% YÜZDE	
2005 YILI KÖYDES ÖNCESİ							
	246	49,5	244	49,1	7	1,4	497
KÖYDES SONRASI 2018 YILI							
	0	0,0	84	19,4	350	80,6	434

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi’nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Tablo 3.11. incelendiğinde, Siirt İl Özel İdaresi'nin içme suyu olarak toplam 521 köy ve bağlı mezralara hizmet götürdüğü ve bu hizmetin götürdüğü yerlerde toplam 96.115 kişinin yaşadığı görülmektedir. Yine aşağıdaki tabloda nüfusu en fazla olan Pervari ilçesinin içme suyundan en çok, köy sayısının azlığına göre en az nüfusa sahip Tillo ilçesinin de içme suyundan en az faydalandığı görülmektedir.

Tablo 3.11. 2018 Yılı Siirt İl Özel İdaresi'nden İçme Suyu Kapsamında Hizmet Alan Ünite ve Nüfus Sayısı

İLÇESİ	KÖY		BAĞLI		TOPLAM	
	ADET	NÜFUS	ADET	NÜFUS	ADET	NÜFUS
MERKEZ	34	8.403	32	2.200	66	10.603
BAYKAN	30	8.877	33	1.450	63	10.327
ERUH	60	9.330	24	948	84	10.278
KURTALAN	54	15.019	48	5.785	102	20.804
PERVARI	40	19.642	33	3.890	73	23.532
ŞİRVAN	57	14.165	65	4.385	122	18.550
TILLO	6	1.919	5	102	11	2.021
GENEL TOPLAM	281	77.355	240	18.760	521	96.115

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

2012 yılına kadar köy içme suları ve köy yolları projeleri öncelikli projelerdi. Susuz köy ve mezra kalmayınca ve köy yolları belirli standartlara ulaştıktan sonra kanalizasyon projeleri de KÖYDES projesine dâhil edildi.

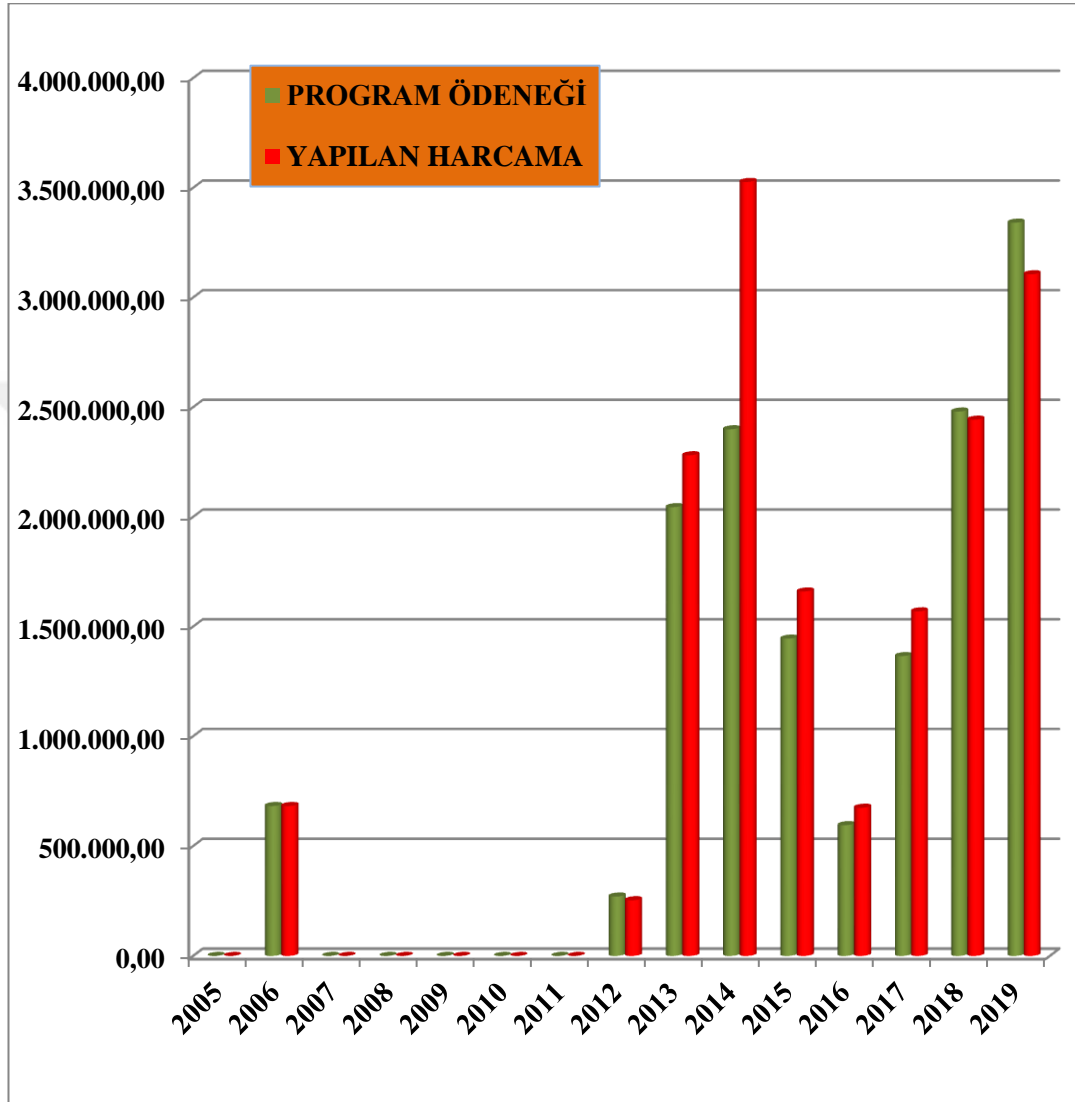
Aşağıda yer alan Tablo 3.12'ye göre, KÖYDES kanalizasyon çalışmalarının ödeneği, harcaması ve proje sayıları bazı yıllarda arttığı bazı yıllarda azaldığı, bazı yıllarda ise hiç olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.12. Siirt İli 2005 - 2019 Yılları KÖYDES Kanalizasyon Çalışmaları

YILLAR	PROGRAM ÖDENEĞİ(₺)	YAPILAN HARCAMA(₺)	PROJE SAYISI
2005	-	-	-
2006	681.940,00	681.940,00	14
2007	-	-	-
2008	-	-	-
2009	-	-	-
2010	-	-	-
2011	-	-	-
2012	270.091,00	253.366,00	2
2013	2.044.250,00	2.280.773,50	35
2014	2.399.107,67	3.526.416,49	31
2015	1.445.000,00	1.659.765,17	14
2016	594.975,00	674.185,52	8
2017	1.365.281,00	1.569.276,95	12
2018	2.480.000,00	2.443.076,98	17
2019	3.341.090,00	3.105.760,00	13

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.22’de, 2005-2019 yılları KÖYDES kanalizasyon projeleri için ayrılan ödenek ve harcama durumu verilmiştir.

Şekil 3.22. KÖYDES’in 2005–2019 Yılları Kanalizasyon Ödeneği ve Harcama Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi’nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.22’de kanalizasyon ödeneği ve harcama tutarlarının bazı yıllarda hiç olmadığı bazı yıllarda ise yüksek olduğu görülmektedir. Yine yukarıdaki şekle göre 2014 yılı en çok harcamanın yaşandığı yıl olurken 2019 yılı ise ödeneğin en yüksek düzeyde olduğu yıl olmuştur.

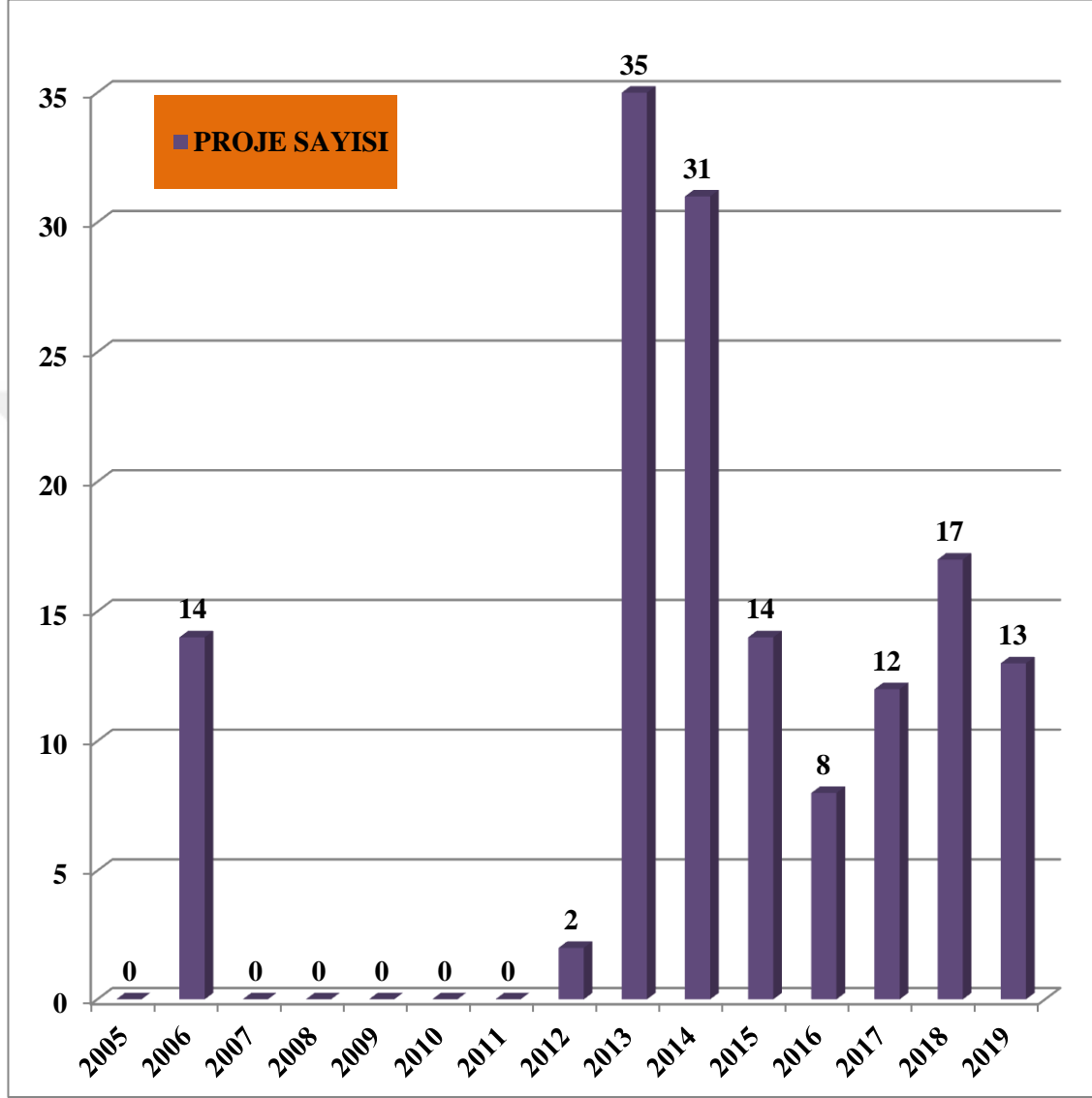

Şekil 3.23. Siirt İli Kurtalan İlçesi Yayıklı Köyüne Kanalizasyon Hattı Döşenmesi

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi fotoğraf arşivinden alınmıştır.

Yukardaki şekil 3.23'te görüldüğü gibi Siirt ili Kurtalan ilçesi Yayıklı köyüne kanalizasyon hattı döşenerek köyde yaşamlarını sürdüren insanların daha sağlıklı ve daha temiz bir havaya kavuşma imkânına sahip olduğunu göstermektedir

Aşağıda yer alan Şekil 3.24'te, 2005-2019 yılları KÖYDES kanalizasyon proje sayıları verilmiştir.

Şekil 3.24. KÖYDES'in 2005–2019 Yılları Kanalizasyon Proje Sayısı

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.24. incelendiğinde kanalizasyon proje sayıları yıllara göre değişim göstermekle beraber en çok projenin 35 projeye 2013 yılında hayata geçirildiği bazı yıllarda ise hiç projenin olmadığı görülmektedir. Yine yukarıdaki şekle göre projeler 2012 yılıyla beraber sonraki yıllarda devamlı olmuştur.

Aşağıda yer alan Tablo 3.13'teki kanalizasyon envanterinde görüldüğü gibi KÖYDES öncesi köy ve mezraların % 84,2' sinde kanalizasyon yok iken KÖYDES sonrası bu oran % 1,6'ya düşmüştür. Yine KÖYDES öncesi ferdi fosseptik ünite sayısı 72 adet iken KÖYDES sonrası bu sayının 231 âdete çıktığı, kanalizasyon olan köy mezra sayısını da 6 adetten 196 adete çıktığı görülmektedir. Yani aşağıdaki tabloya genel bakıldığında KÖYDES sonrası tüm köy ve mezralarda bahse konu kanalizasyon durumuyla ilgili büyük oranda iyileştirmeler yapıldığı görülmüştür.

Tablo 3.13. Siirt'in KÖYDES Öncesi ve Sonrası Kanalizasyon Envanter Durumu

	KANALİZASYON SİSTEMİ OLMAYAN		FERDİ FOSEPTİK		KANALİZASYON SİSTEMİ OLAN		TOPLAM KÖY MEZRA
	ÜNİTE SAYISI (ADET)	% YÜZDE	ÜNİTE SAYISI (ADET)	% YÜZDE	ÜNİTE SAYISI (ADET)	% YÜZDE	
2005 YILI KÖYDES ÖNCESİ	417	84,2	72	14,5	6	1,2	495
KÖYDES SONRAS I 2018 YILI	7	1,6	231	53,2	196	45,2	434

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

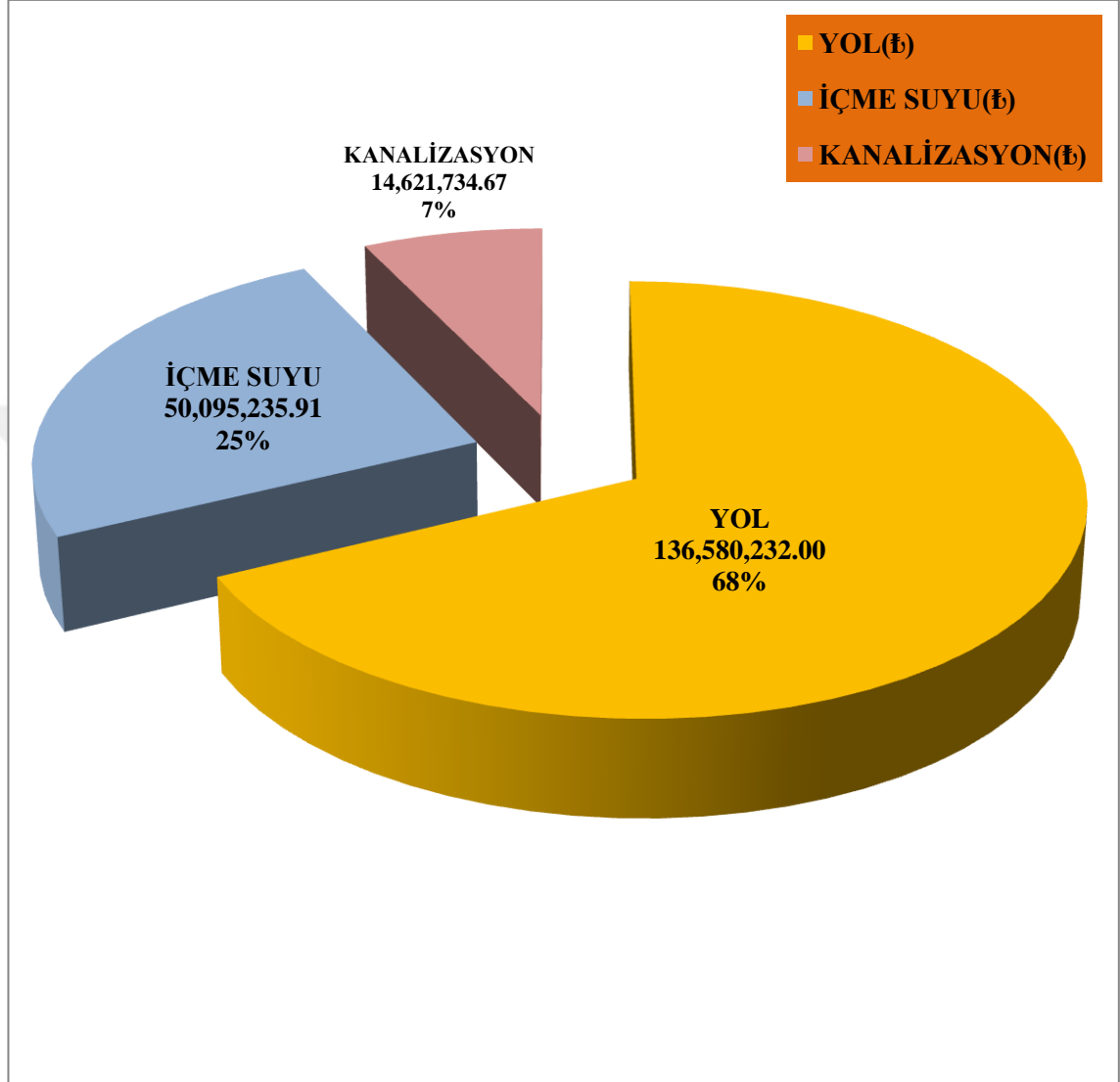
Aşağıda yer alan Tablo 3.14'deki Siirt envanterine bakıldığında KÖYDES sonrası köy ve mezraların köy yolu uzunluğunun % 56'sının asfaltlandığı, içme suyunun % 81 yeterli hale getirildiği ve kanalizasyon sistemi oranının da % 45'e çıkarıldığı görülmektedir. Yine aşağıdaki tabloda köy ve mezraların bağlı olduğu ilçeler incelendiğinde mevcut asfalt yol çalışmasında Kurtalan'ın % 89 oranla en yüksek düzeye sahip olduğu, mevcut içme suyunda Pervari ilçesinin % 98 oranında suyu yeterli ünite sayısına ulaştığı, mevcut kanalizasyonda ise Tillo ilçesinin % 100 oranına ulaştığı gözlemlenerek büyük faaliyetler yapıldığı görülmektedir.

Tablo 3.14. 2018 Yılı Siirt İli Envanter Özet Tablosu

İLÇESİ	KÖY SAYISI	MEZRA SAYISI	KÖY YOLU UZUNLUĞU (KM)	ASFALT YOL		MEVCUT İÇME SUYU				MEVCUT KANALİZASYON	
				UZUNLUĞU (KM)	ORANI (%)	SULU YETERLİ ÜNİTE SAYISI	ORANI (%)	SUYU YETERSİZ ÜNİTE SAYISI	ORANI (%)	ÜNİTE SAYISI	ORANI (%)
MERKEZ	32	20	190,85	147,05	77	48	92	4	8	45	87
BAYKAN	29	25	230,5	139,6	61	41	76	13	24	24	44
ERUH	52	14	279,15	170,65	61	58	88	8	12	36	55
KURTALAN	54	44	286,9	255,15	89	66	67	32	33	33	34
PERVARI	37	19	430,2	121,8	28	55	98	1	2	14	25
ŞİRVAN	57	40	341,55	138,65	41	76	78	21	22	36	37
TİLLO	6	2	66,9	42,05	63	6	75	2	25	8	100
TOPLAM	267	164	1.826,05	1.014,95	56	350	81	81	19	196	45

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.25'te, KÖYDES biriminin sektörlere göre ödenek dağılımı verilmiştir.

Şekil 3.25. KÖYDES'in 2005–2019 Yılları Sektörlere Göre Ödenek Dağılımı

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi'nin KÖYDES verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.25'e bakıldığında KÖYDES ödeneğinin % 7'si kanalizasyona, % 68'i yola % 25'i de içme suyuna ayrıldığı görülmektedir. Yani KÖYDES'in ödeneğinin tutar olarak en fazla yol çalışmalarına ayrıldığı görülmektedir.

3.4.3.2. Yol ve Ulaşım Hizmetler Müdürlüğü'nün Görev ve Faaliyetleri

Yol ve Ulaşım Hizmetler Müdürlüğü'nün görev ve faaliyetleri aşağıda verilmiştir. Köy yollarının değişen bütün hava koşullarında daima trafiğe açık tutarak yol konforunu artırmakla beraber kırsal bölgede yaşayan vatandaşlarımızın rahatı için ulaşım ve trafik konusunda sağlıklı ve kalıcı üretmek; bozulan yolların bakım ve onarımını, stabilize kaplamasını, asfalt kaplamasını ve alt yapı iyileştirmesini tamamlamaktır (Siirt İl Özel İdaresi, 2014).

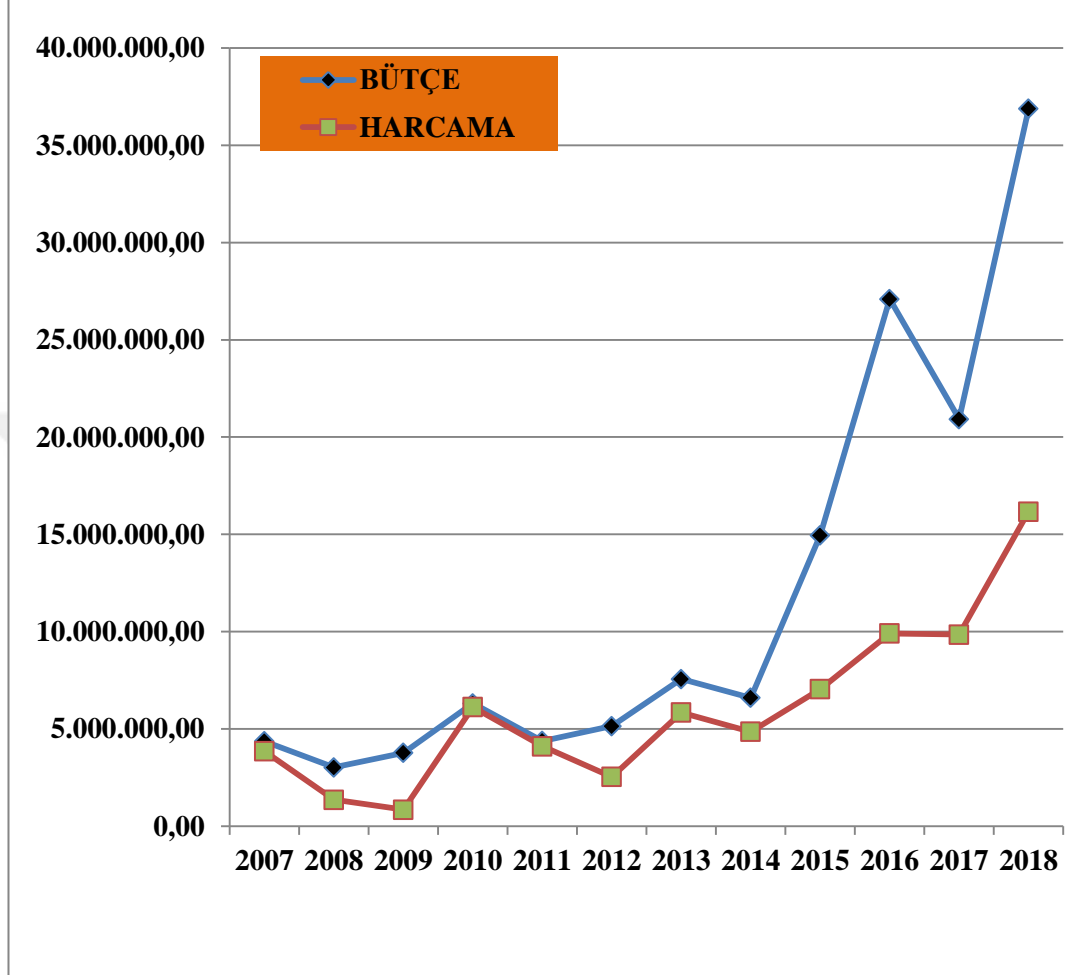
Aşağıda yer alan Tablo 3.15'te Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün bütçesi, harcaması ve sonraki yıllara devredilen ödenek tutarının bazı yıllarda arttığı bazı yıllarda ise azaldığı görülmektedir.

Tablo 3.15. Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün Yıllara Göre Kesin Hesap Özeti

YIL	TAHMİN EDİLEN BÜTÇE (₺)	YAPILAN HARCAMA (₺)	DEVİR (₺)
2007	4.359.306,00	3.850.037,20	465.862,80
2008	3.018.869,19	1.351.832,84	1.651.807,35
2009	3.767.731,62	846.220,84	632.000,00
2010	6.305.698,00	6.116.544,85	145.000,00
2011	4.377.925,38	4.102.003,71	266.700,00
2012	5.139.202,69	2.528.340,30	2.552.675,95
2013	7.557.042,95	5.838.733,73	1.702.845,22
2014	6.597.815,84	4.847.813,53	1.640.960,00
2015	14.952.189,87	7.037.685,52	7.914.504,35
2016	27.097.480,38	9.906.465,63	17.191.014,75
2017	20.923.370,81	9.845.326,18	11.078.044,63
2018	36.881.036,05	16.169.612,02	20.711.356,03

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.26'da, Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün kesin hesap bütçesi verilmiştir.

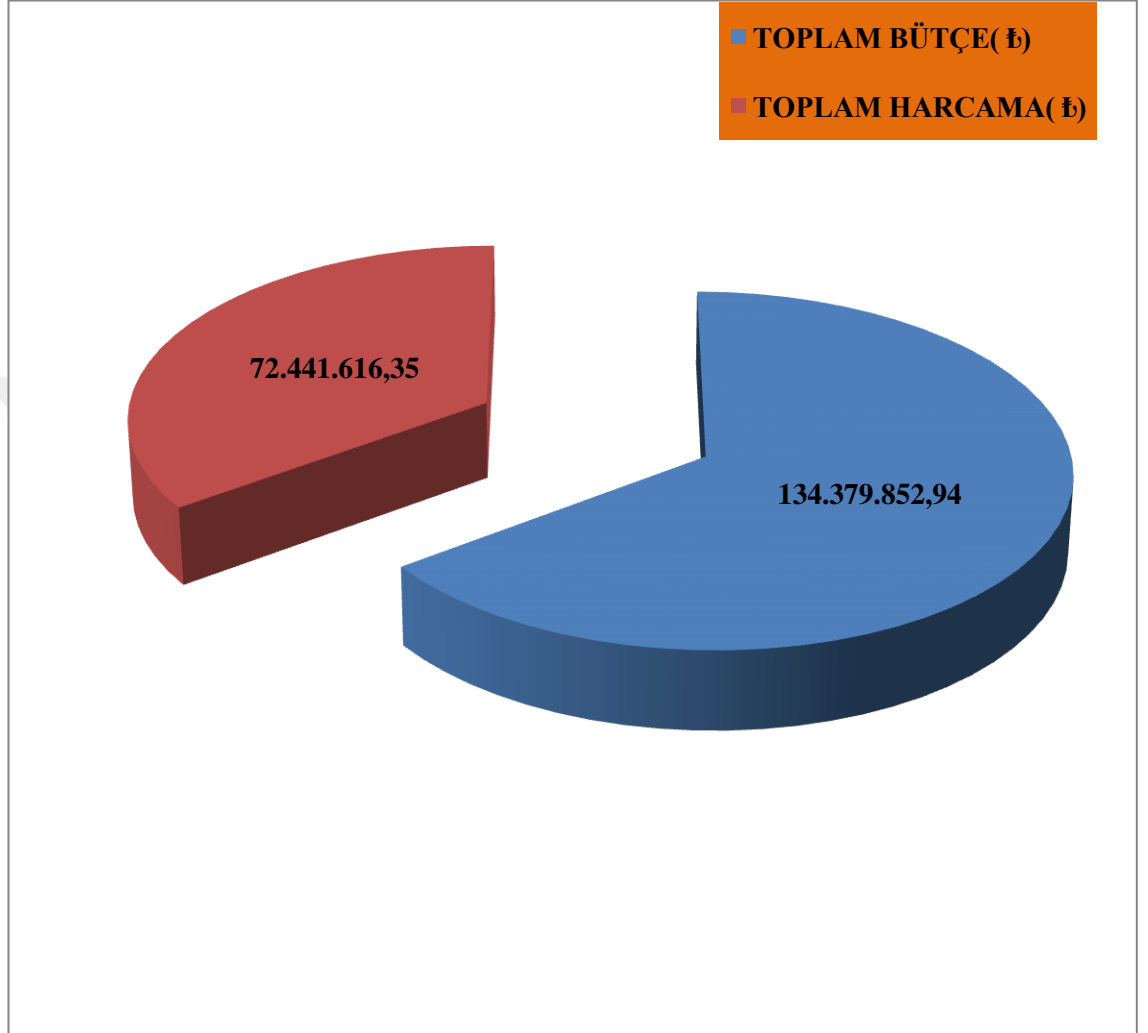

Şekil 3.26. Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün Yıllara Göre Tahmin Edilen Bütçe ve Yapılan Harcama Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.26'da Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün bütçe eğrisinin 2008 yılında, harcama eğrisinin ise 2009 yılında en düşük seviyeye indiği, 2018 yılında ise hem harcama eğrisi hem bütçe eğrisinin en yüksek seviye çıktığı görülmektedir. Tüm yıllarda bütçe eğrisinin harcama eğrisinin üstünde olması, Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün bütçe açığı vermediğini göstermektedir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.27’de, Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü’nün kesin hesap özetinde 2018 yılına kadarki toplam bütçesi ve toplam harcaması verilmiştir.

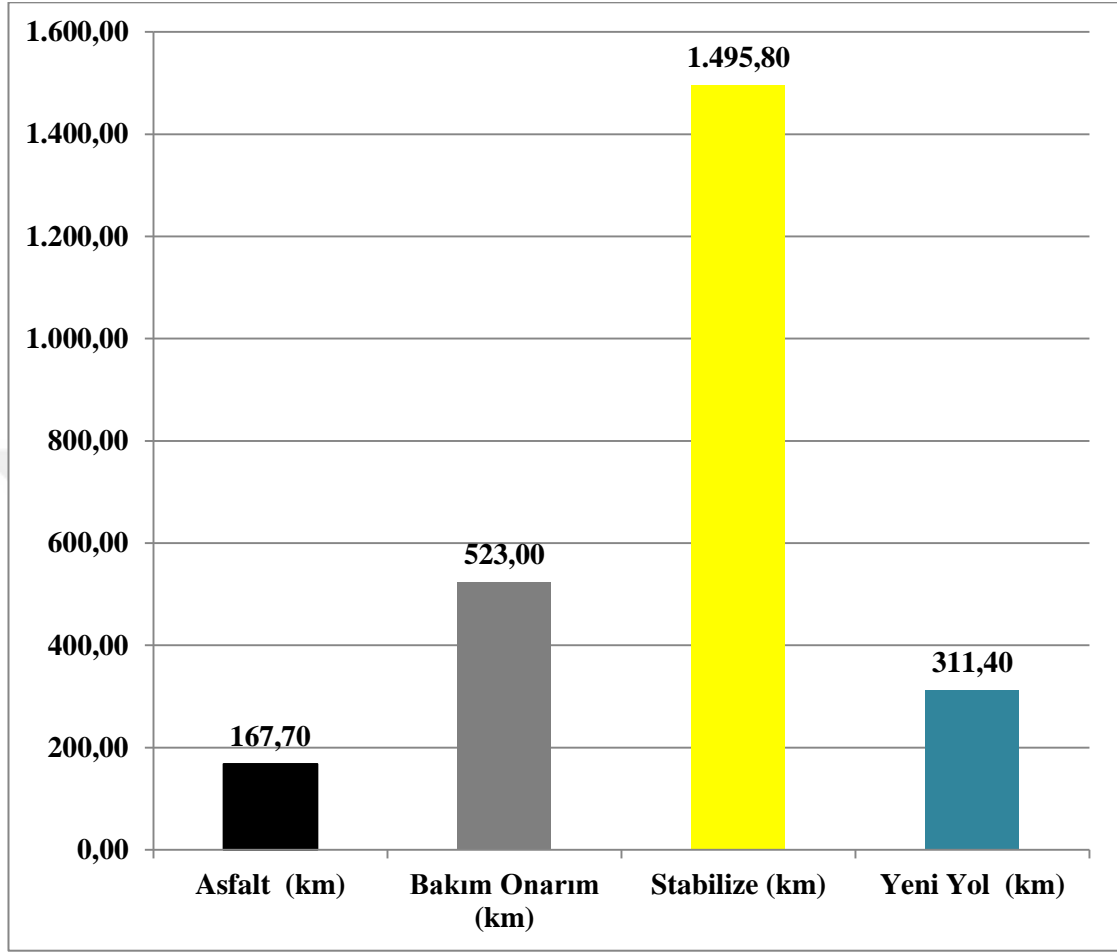

Şekil 3.27. Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü’nün 2018 Yılına Kadar Yapılan Toplam Bütçe ve Toplam Harcama Tutarı

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü’nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.27’de Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü’nün 2007-2018 yılları arası toplam bütçesinin toplam harcamasından fazla olduğu görülmektedir. Yine bahse konu müdürlüğün 2018 yılına kadarki toplam harcaması toplam bütçenin % 56,13 ‘üne denk gelmektedir. Yani 2018 yılına kadar oluşan toplam bütçenin % 56,13’ünün harcadığı ve bahse konu müdürlüğün toplamda hiç bütçe açığı vermediği görülmektedir

Aşağıda yer alan Şekil 3.28’de, Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü’nün 2007-2018 yılına kadar nitelik olarak yaptığı yol çalışması verilmiştir.

Şekil 3.28. Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü’nün 2018 Yılına kadar Nitelik Olarak Yaptığı Yol Çalışması

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü’nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.28’e göre Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü bünyesinde asfalt, bakım onarım, stabilize ve yeni yol olmak üzere büyük çalışmalar yapılmıştır. Bu yol çalışmalarında kilometre olarak en fazla stabilize, en az ise asfaltın olduğu görülmektedir. Bununla beraber genel anlamda yukarıdaki şekle bakıldığında yapılan yol çalışmalarıyla Siirt’in yol ağında sürekli iyileştirmeler yapıldığı görülebilmektedir.

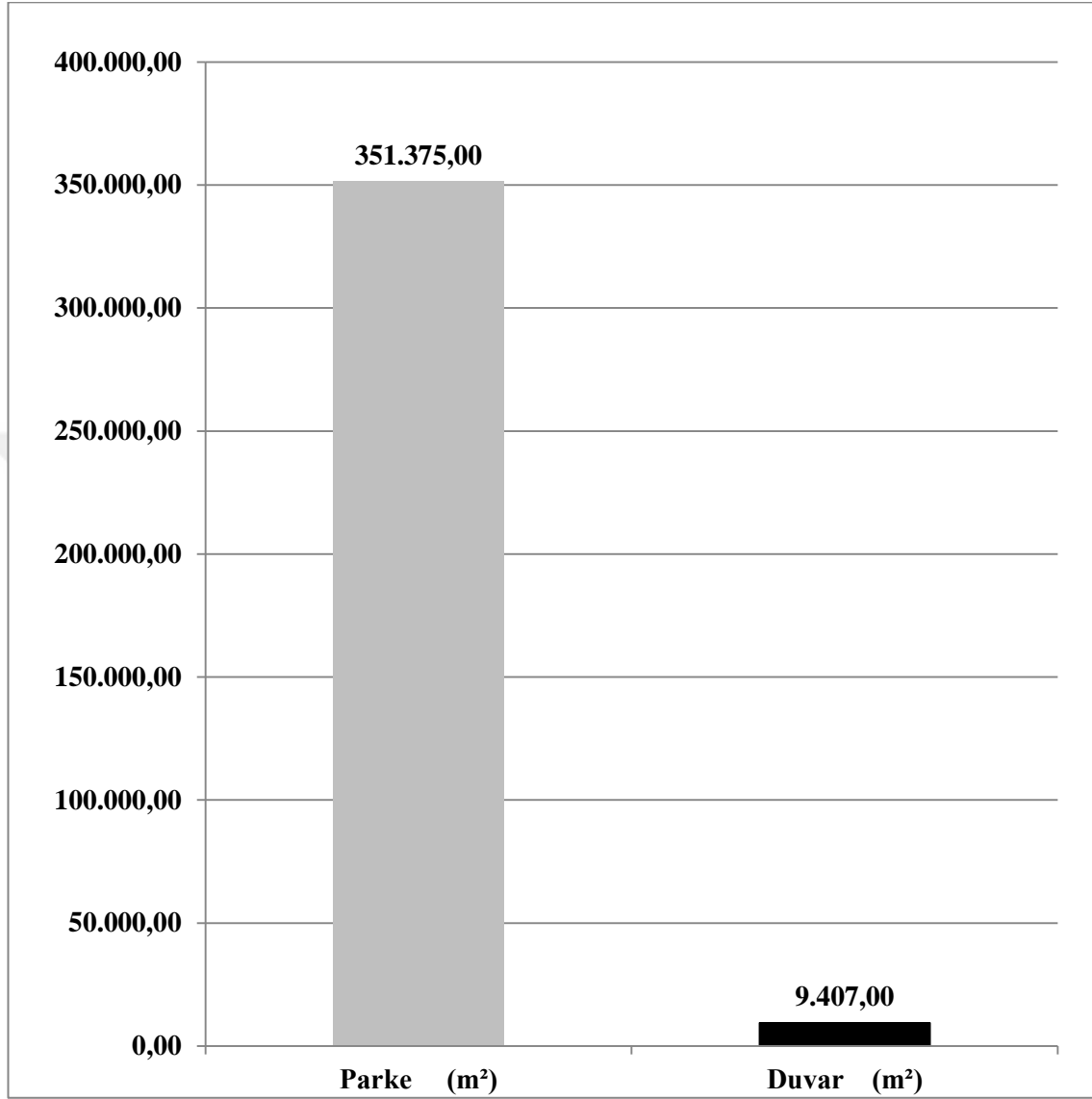

Şekil 3.29. Siirt İli Şirvan İlçesi Yağcılar Köyü, Köy Yollarına Stabilize ve Asfalt Döküm Çalışması

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi fotoğraf arşivinden alınmıştır.

Yukarıdaki şekil 3.29’da görüldüğü gibi Yağcılar köy yoluna sıcak asfalt yapılarak köye daha hızlı ulaşım imkânı sağlanmıştır.

Aşağıda yer alan Şekil 3.30.'da Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü bünyesinde 2007-2018 yılına kadar yapılan parke ve duvar çalışması verilmiştir.

Şekil 3.30. Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün 2018 Yılına Kadar Nitelik Olarak Yaptığı Parke ve Duvar Çalışması

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Yol Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.30'a göre metrekare olarak toplamda başta parke olmak üzere duvar ile ilgili yol çalışmalarında büyük faaliyetler yapıldığı görülmektedir.

Şekil 3.31. Siirt İli Şirvan İlçesi Yolbaşı Köyü Yolu Parke Yapım Çalışması

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi fotoğraf arşivinden alınmıştır.

Yukarıdaki şekil 3.31’de görüldüğü gibi Yolbaşı köy yoluna parke taşları döşenerek köyde yaşamlarını sürdüren insanların daha rahat bir ulaşım imkânına sahip olmaları sağlanmıştır.

3.4.3.3. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün Görev ve Faaliyetleri

Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün görev ve faaliyetleri aşağıda verilmiştir.

Bahse konu müdürlüğün görevi başta sürdürülebilirlik ilkesi temel alınarak kırsal kesimde ekolojik, ekonomik ve sosyolojik alanda kalkınmanın olabilmesi için; kırsal kesimin sağlıklı mevcut altyapısının korunması ve var olan problemlerin katılımcı bir bakış açısıyla giderilmesi, sahip oluna doğal kaynakların korunması, verimliliğinin artırılması, katma değeri yüksek ve gelir artırıcı ürünlerin ve imkanların artırılması, kırsal kesimle şehir arasındaki yaşam kalitesi farkının en aza indirilmesi, kırsal alandaki kültürü korumak ve geliştirmektir. Bununla beraber ilimize bağlı ve su kaynakları bakımından fakir olan tüm köylerin yeterli ve sağlıklı içme suyuna kavuşturulmasını, arıtma tesisi ihtiyacı olan köylerde arıtma tesisi inşa edilmesini, grup ve münferit içme suyu tesislerinin sağlıklı bir şekilde çalışmasını sağlamaktır (Siirt İl Özel İdaresi, 2019).

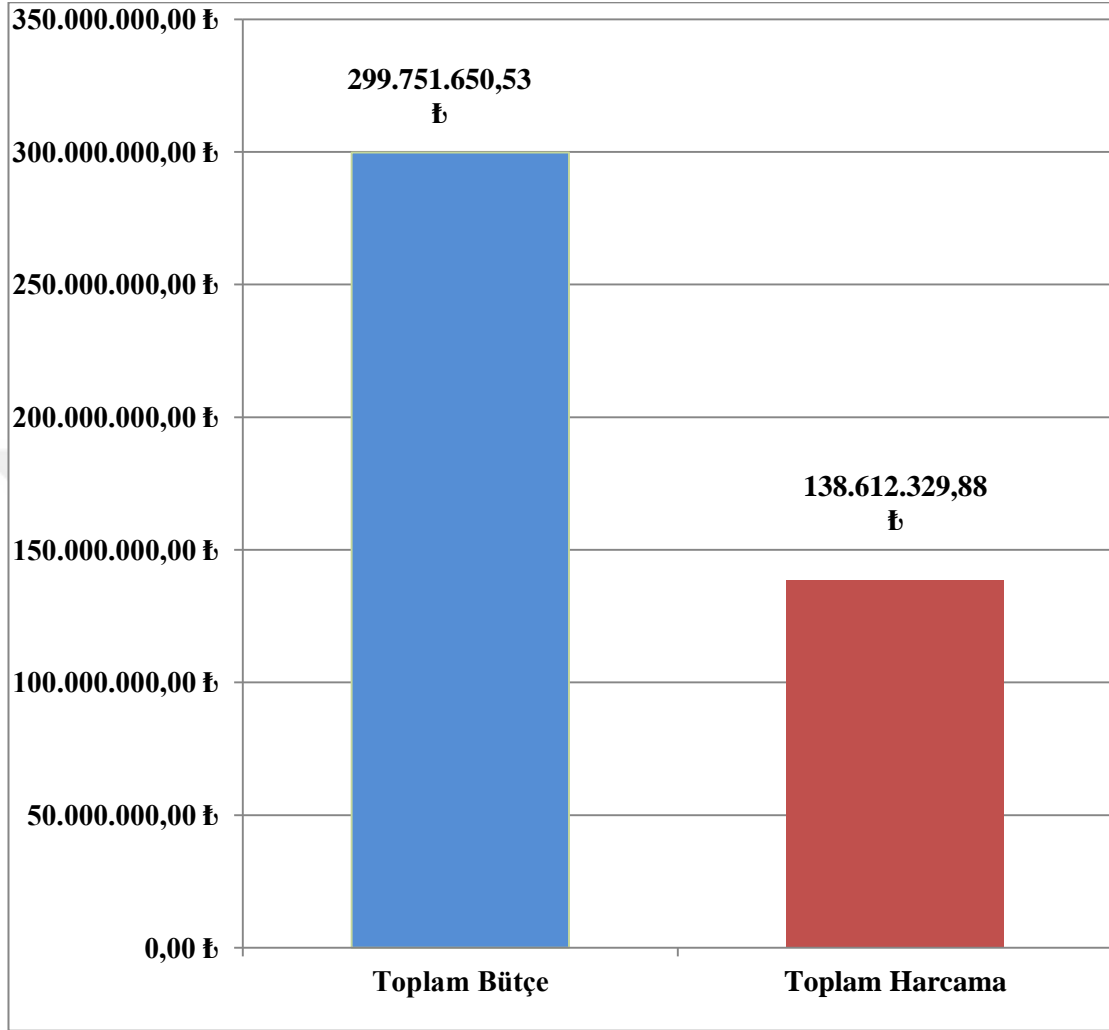
Aşağıda yer alan Tablo 3.16.'ya göre Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün bütçesi, harcaması ve devirlerinin bazı yıllarda arttığı bazı yıllarda ise azaldığı görülmektedir. Yine aşağıdaki tabloya göre Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'ne ait bütçe ve harcamadaki en hızlı artış 2008 yılından 2009 yılına geçişteki zaman diliminde olmuştur.

Tablo 3.16. Yıllara Göre Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün Kesin Hesap Özeti

YIL	TAHMİN EDİLEN BÜTÇE (₺)	YAPILAN HARCAMA (₺)	DEVİR (₺)
2008	628.541,00	97.753,00	513.541,00
2009	5.634.041,00	744.841,75	4.109.863,00
2010	7.124.434,76	2.580.533,70	4.512.189,14
2011	24.440.876,35	13.301.029,49	11.014.092,16
2012	19.161.109,54	6.664.041,99	12.497.027,13
2013	34.344.971,93	11.666.296,99	22.550.919,85
2014	57.028.902,17	26.963.211,36	30.042.521,61
2015	52.310.037,62	23.618.796,79	28.688.498,98
2016	53.246.834,34	27.104.215,64	26.142.316,68
2017	19.436.078,12	11.537.042,62	7.898.374,70
2018	26.395.823,70	14.334.566,55	12.041.116,54

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.32.'de Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2008-2018 yılları arasındaki toplam bütçesi ve harcaması verilmiştir.

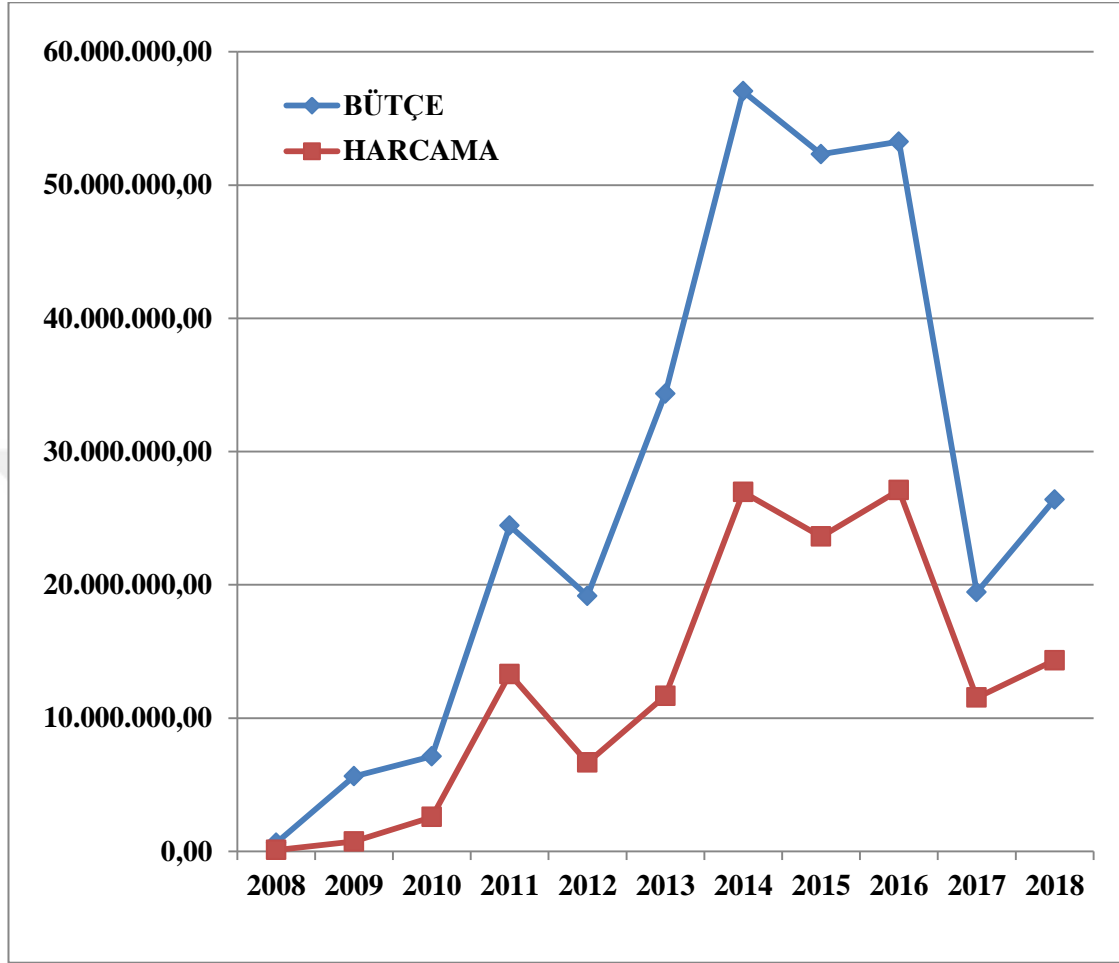

Şekil 3.32. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2008-2018 Yılları Toplam Bütçe ve Harcama Tutarı

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Yukarıdaki Şekil 3.32. incelendiğinde bahse konu müdürlüğün 2008-2018 yılları arasındaki toplam harcaması toplam bütçenin % 46,24 'üne denk gelmektedir. Yani toplam bütçenin % 46,24'ünün harcadığı görülmektedir. Yine yukarıdaki şekil esas alındığında yıllar itibariyle oluşturulan toplam bütçenin yapılan toplam harcamadan fazla olması, Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün bütçe açığı vermediğini göstermektedir.

Aşağıdaki Şekil 3.33.'te Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2008-2018 yılları arası yapılan bütçe ve harcama eğrileri verilmiştir.

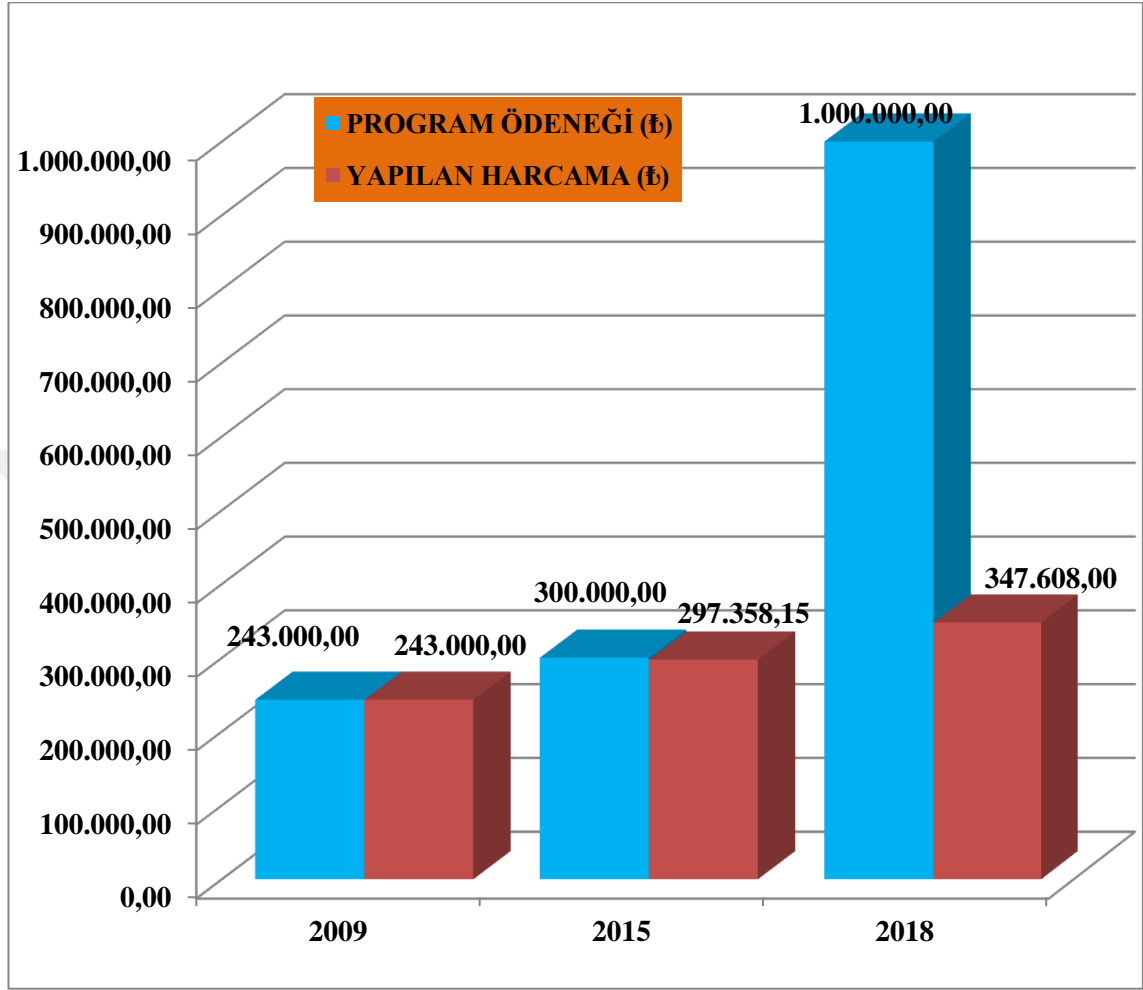

Şekil 3.33. 2008-2018 Yılları Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün Bütçe ve Harcama Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.33.'e göre Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2008-2018 yılları arası bütçe eğrisinin her zaman harcama eğrisinin üstünde olduğu görülmektedir. Yani harcama eğrisi daima bütçe eğrisinin altında kalmıştır. Ayrıca söz konusu müdürlüğün bütçe eğrisinin 2014 yılında, harcama eğrisinin ise 2016 yılında en yüksek seviye ulaştığı, 2008 yılında ise hem bütçe eğrisi hem de harcama eğrisinin en düşük seviyeye indiği görülmektedir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.34.'de Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün sondaj kuyusu için yapılan program ödeneği ve harcaması verilmiştir.

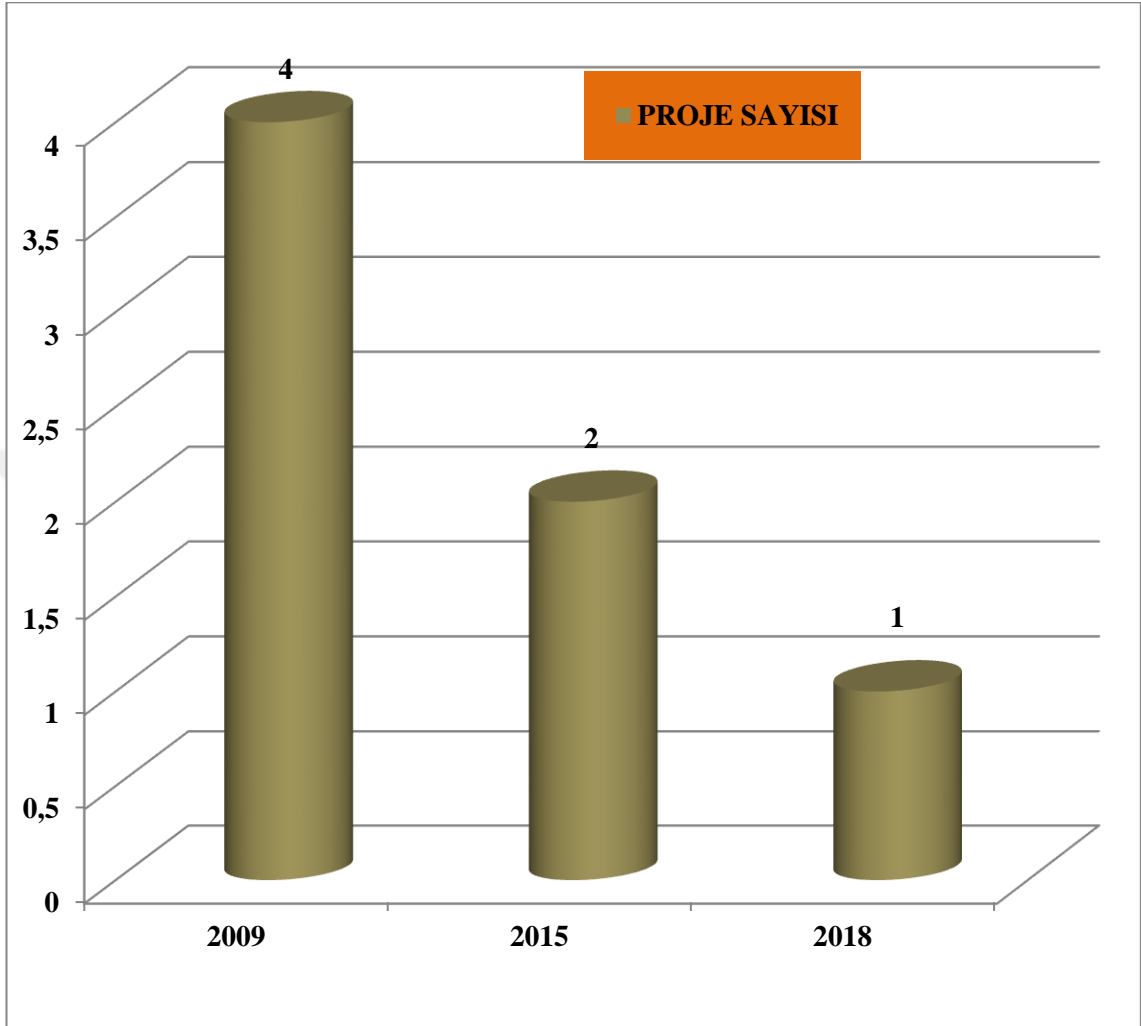

Şekil 3.34. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları Sondaj Kuyusu Program Ödeneği ve Yapılan Harcama Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.34.'e göre Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2009 yılında program ödeneği ve harcama tutarlarının en düşük düzeyde yer aldığı, 2018 yılında ise bu tutarın en yüksek düzeye geldiği görülmektedir. Yine yukarıdaki şekle göre bahse konu müdürlüğün sondaj çalışması için 2009 yılında program ödeneği ve harcama birbirine eşit iken bu yıldan sonra yapılan program ödeneğinin yapılan harcamadan fazla olduğu yani sondaj çalışması için hiç bütçe açığı verilmediği görülmektedir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.35.'te Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün sondaj kuyusu için yapılan proje sayıları verilmiştir.

Şekil 3.35. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları Yaptığı Sondaj Kuyusu Proje Sayısı

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.35.'e göre Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2009'da 4, 2015'te 2 ve 2018'de 1 olmak üzere toplam 7 adet sondaj kuyusu projesi yaptığı görülmektedir. Yine söz konusu müdürlüğün proje sayılarında 2009 yılından sonra hızlı bir düşüş yaşanmıştır.

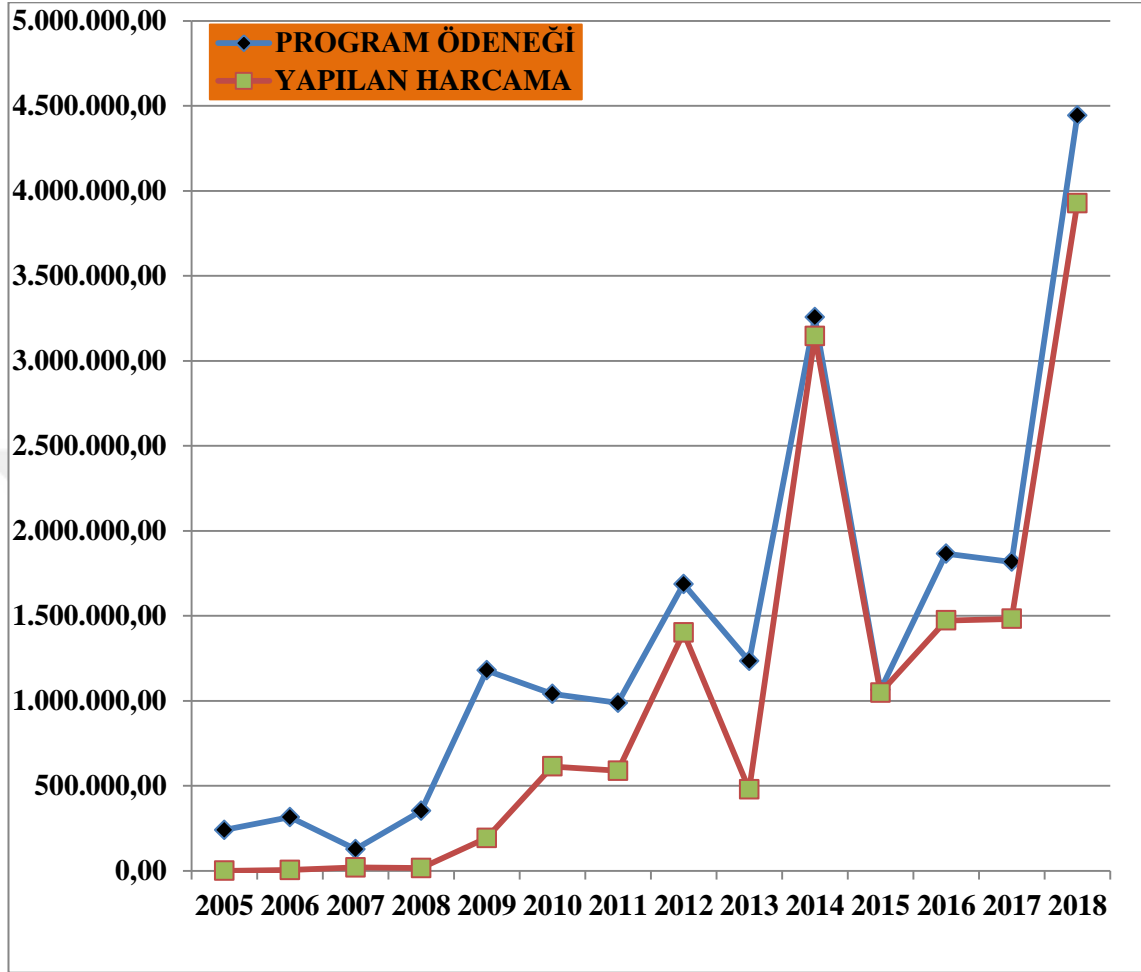
Aşağıda yer alan Tablo 3.17.'ye göre Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün içme suyun ödeneği ve harcaması bazı yıllarda arttığı bazı yıllarda ise azaldığı görülmektedir.

Tablo 3.17. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları İçme Suyu Çalışmaları

YILLAR	PROGRAM ÖDENEĞİ (₺)	YAPILAN HARCAMA (₺)	PROJE SAYISI
2005	240.620,00	0.00	0
2006	315.620,00	4.749,50	1
2007	127.135,50	20.188,00	1
2008	352.745,00	16.376,50	1
2009	1.178.745,00	193.285,11	2
2010	1.040.341,62	613.990,66	10
2011	988.449,00	589.019,36	1
2012	1.686.973,42	1.401.455,34	7
2013	1.233.548,59	479.048,59	1
2014	3.256.514,19	3.145.307,07	10
2015	1.064.253,78	1.048.754,60	10
2016	1.865.499,18	1.472.854,05	2
2017	1.817.645,13	1.482.496,72	10
2018	4.442.648,41	3.926.307,37	30

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.36.'de Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün içme suyu için yapılan program ödeneği ve yapılan harcama verilmiştir.

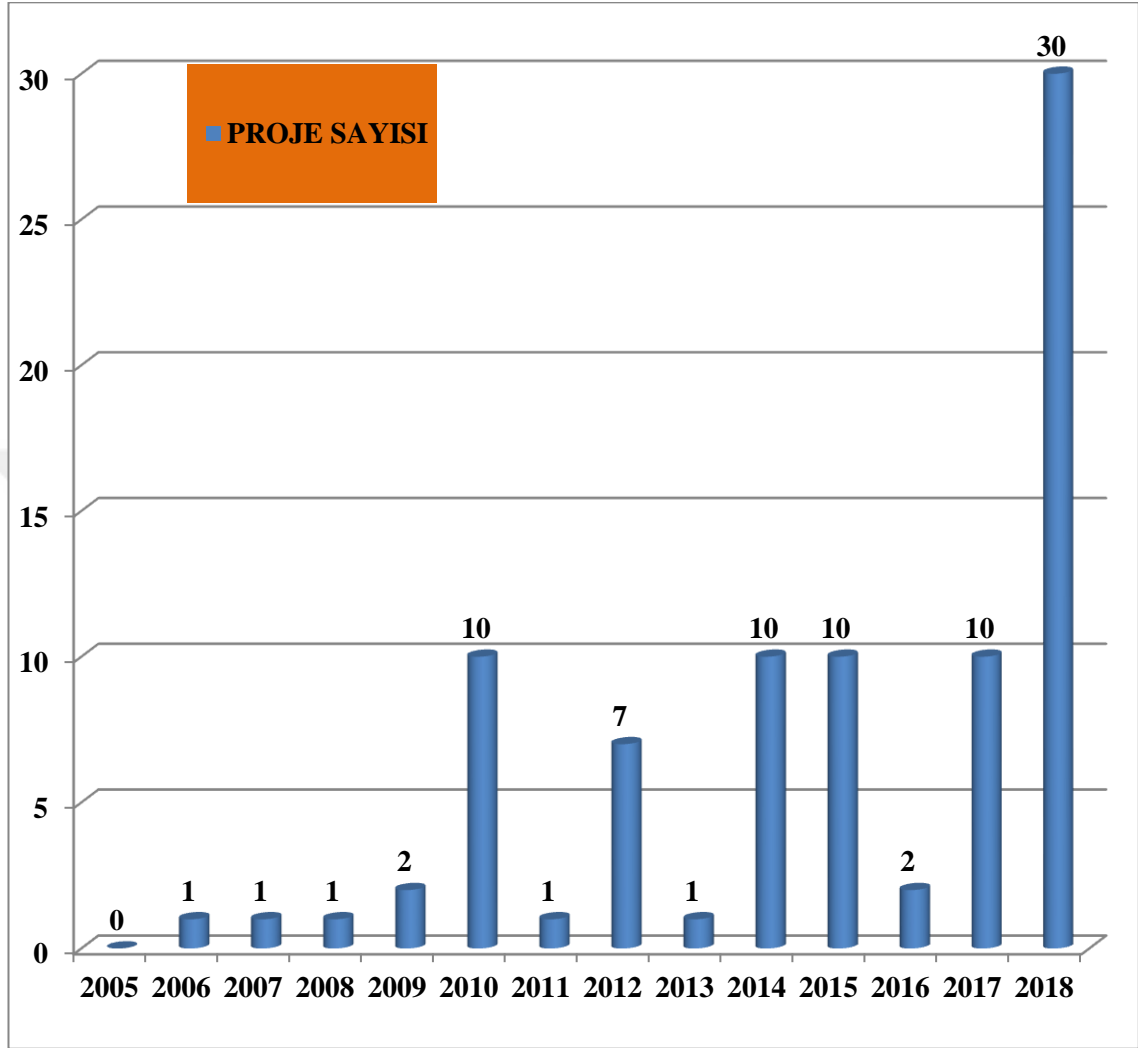

Şekil 3.36. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005 - 2018 Yılları İçme Suyu Program Ödeneği ve Yapılan Harcama Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.36.'ya bakıldığında söz konusu müdürlüğün içme suyu program ödeneği ve harcama eğrisinin yıllara göre dalgalandığı ancak program ödeneği eğrisinin harcama eğrisinin sürekli üstünde olduğu görülmektedir. Ayrıca içme suyu çalışması için yapılan program ödeneği eğrisi ve harcama eğrisinin, 2018 yılında en yüksek seviyeye çıktığı görülmektedir.

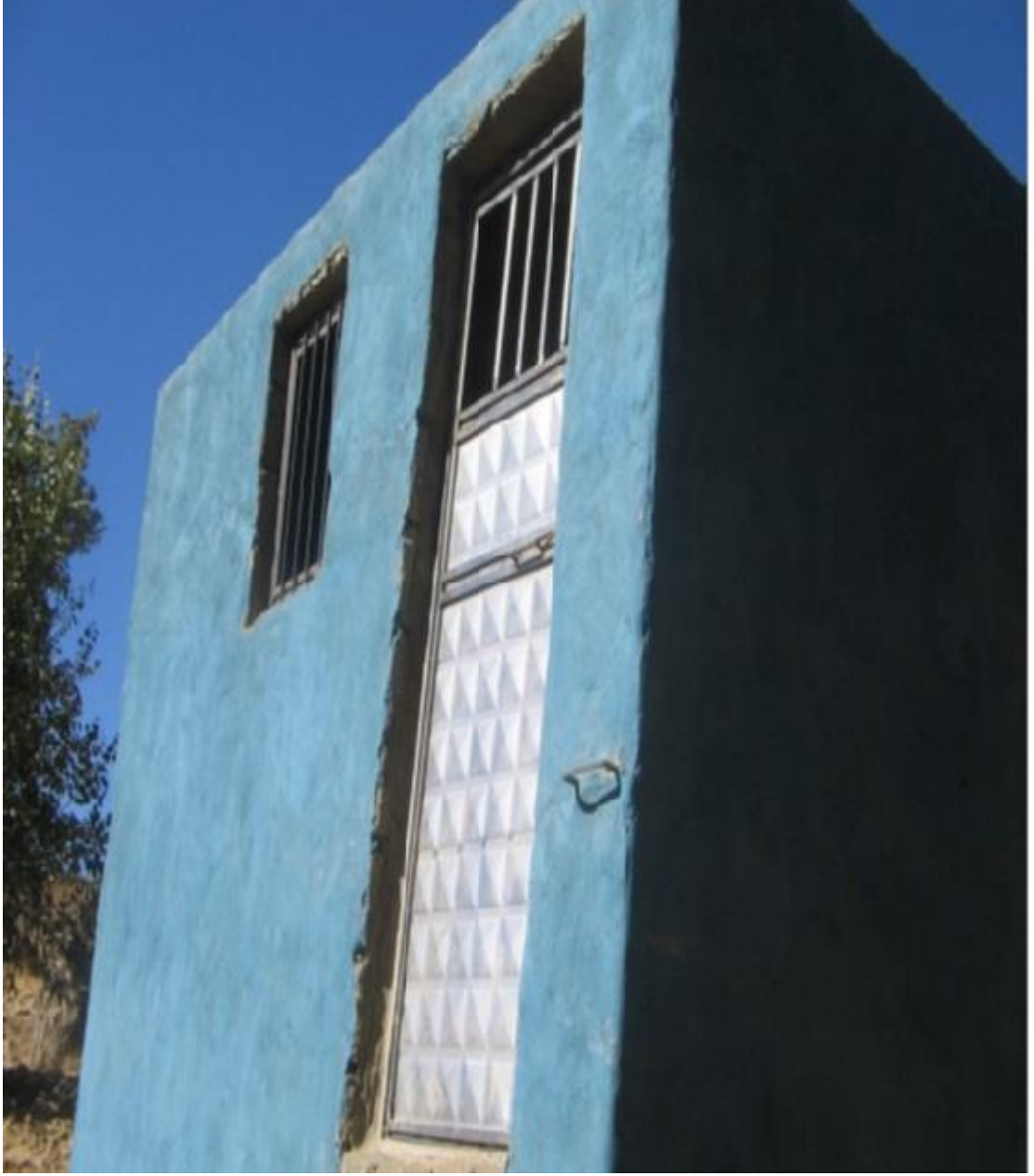
Aşağıda yer alan Şekil 3.37.'de Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün içme suyu için yapılan proje sayıları verilmiştir.

Şekil 3.37. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları Yaptığı İçme Suyu Proje Sayısı

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.37. incelendiğinde içme suyu projesi sayısının yıllara göre dalgalanma gösterdiği, 2018 yılında proje sayısının en yüksek seviyeye çıktığı 2005 yılında ise projenin olmadığı görülmektedir.

Şekil 3.38. Merkez Aktaş Köyü İçme Suyu Depolarının Yapımı

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi fotoğraf arşivinden alınmıştır.

Yukarıdaki şekil 3.38’de görüldüğü gibi Aktaş köyüne su depoları yapılarak köyde yaşamlarını sürdüren insanların daha sağlıklı ve daha temiz bir içme suyu depolama imkânına sahip olmaları sağlanmıştır.

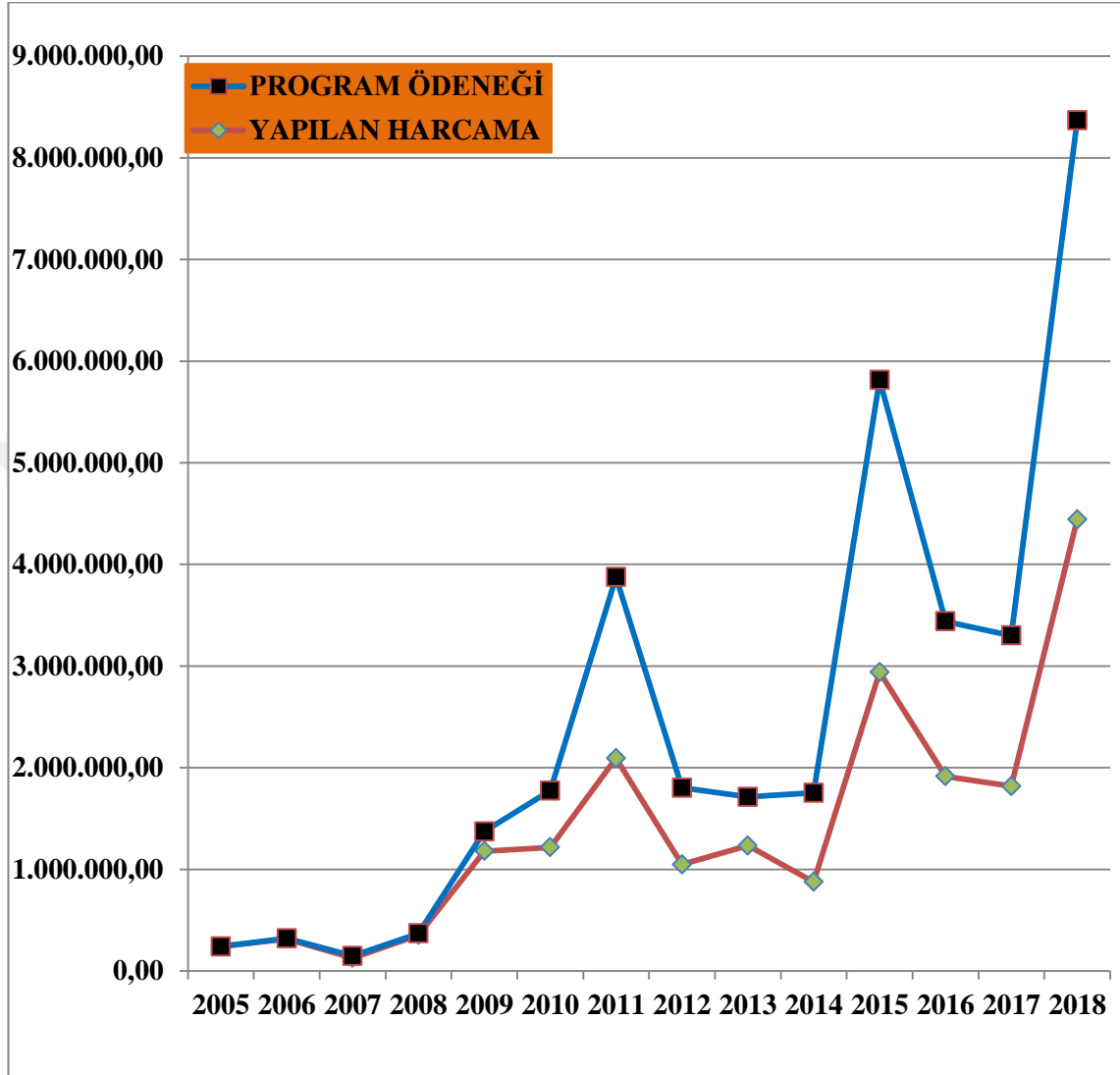
Aşağıda yer alan Tablo 3.18.'e göre Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün kanalizasyon ödeneği, yapılan harcama ve proje sayısı bazı yıllarda artarken bazı yıllarda ise azaldığı görülmektedir.

Tablo 3.18. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları Kanalizasyon Çalışmaları Tablosu

YILLAR	PROGRAM ÖDENEĞİ (₺)	YAPILAN HARCAMA (₺)	PROJE SAYISI
2005	240.620,00	0	0
2006	315.620,00	4.749,50	0
2007	127.135,50	20.188,00	1
2008	352.745,00	16.376,50	1
2009	1.178.745,00	193.285,11	0
2010	1.216.100,14	557.394,04	7
2011	2.093.221,13	1.782.428,49	20
2012	1.046.985,22	754.650,14	4
2013	1.233.548,59	479.048,59	3
2014	876.519,19	876.404,59	6
2015	2.940.278,00	2.874.650,66	25
2016	1.915.627,34	1.522.981,84	0
2017	1.817.645,13	1.482.496,72	4
2018	4.442.648,41	3.926.307,37	23

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.39.'da Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün kanalizasyon çalışmaları için yaptığı program ödeneği ve yaptığı harcama verilmiştir.

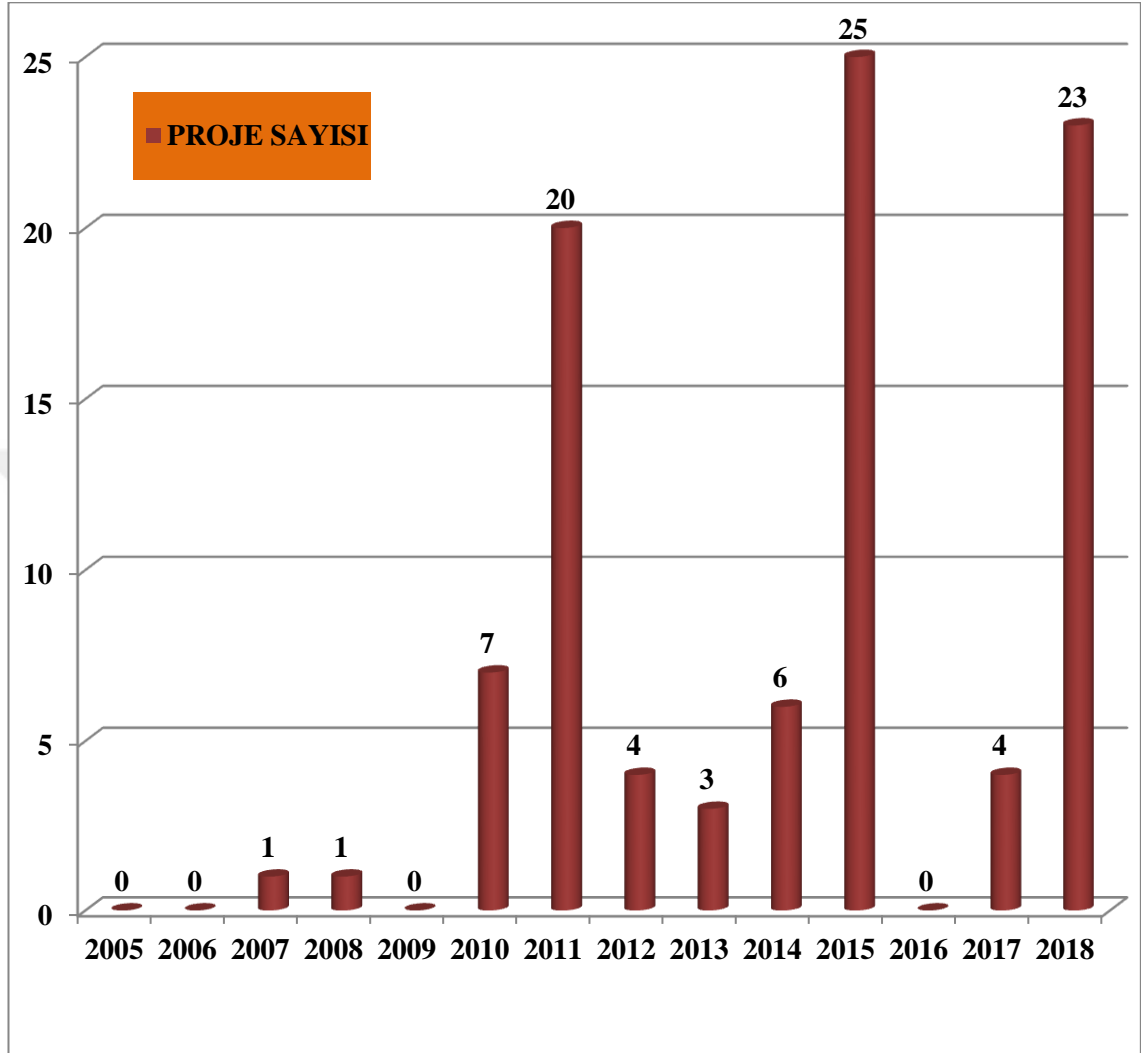

Şekil 3.39. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları Kanalizasyon Program Ödeneği ve Yapılan Harcama Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.39'a bakıldığında söz konusu müdürlüğün kanalizasyon program ödeneği ve harcama eğrilerinin yıllara göre dalgalandığı bazı yıllarda bu eğrilerin birbirine çok yakın olduğu bazı yıllarda ise birbirinden uzaklaştığı görülmektedir. Yine yukarıdaki şekle göre Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2018 yılında hem program ödeneğinin hem de harcama eğrilerinin en yüksek düzeye çıktığı görülmektedir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.40.'ta Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün kanalizasyon çalışması için yapılan proje sayıları verilmiştir.

Şekil 3.40. 2005-2018 Yılları Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün Kanalizasyon Proje Sayısı

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.40 incelendiğinde kanalizasyon projesi sayısı bazı yıllarda az iken bazı yıllarda ise yüksek olduğu görülmektedir. Yine bu şekle göre en çok kanalizasyon projesinin yapıldığı yıl 2015 yılı olduğu, 2005, 2006, 2009 ve 2016 yıllarında ise projenin hiç yapılmadığı görülmektedir.

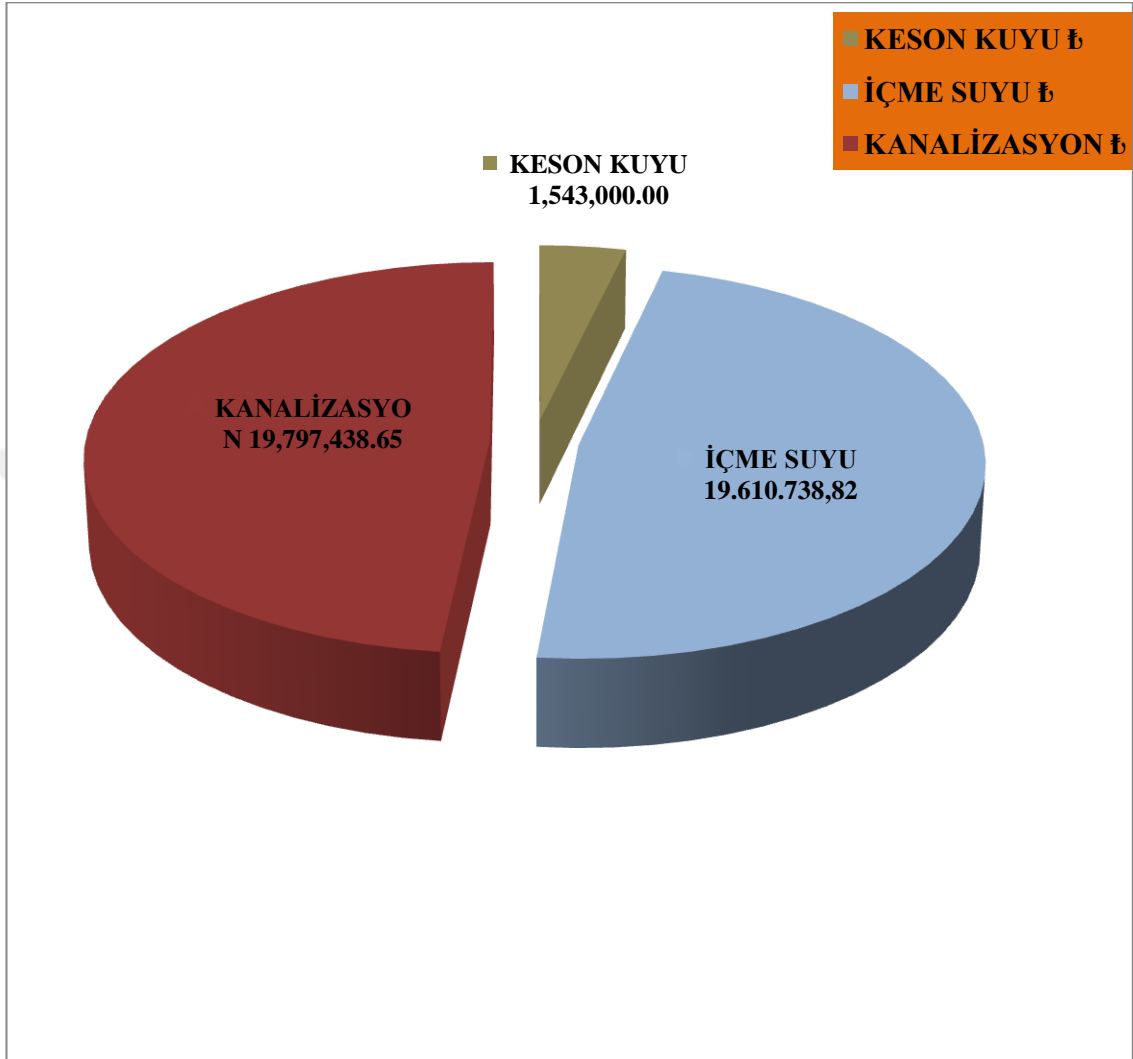

Şekil 3.41. Merkez Dolu Harman Köyü Kanalizasyon Sisteminin Yapımı

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi fotoğraf arşivinden alınmıştır.

Yukarıdaki şekil 3.41’de görüldüğü gibi Merkez Dolu Harman köyü gibi köylerde kanalizasyon sistemi kurularak köy halkının daha sağlıklı ve daha temiz bir çevreye sahip olduğunu göstermektedir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.42.'de Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'n nitelik olarak yapılan toplam program ödeneği verilmiştir.

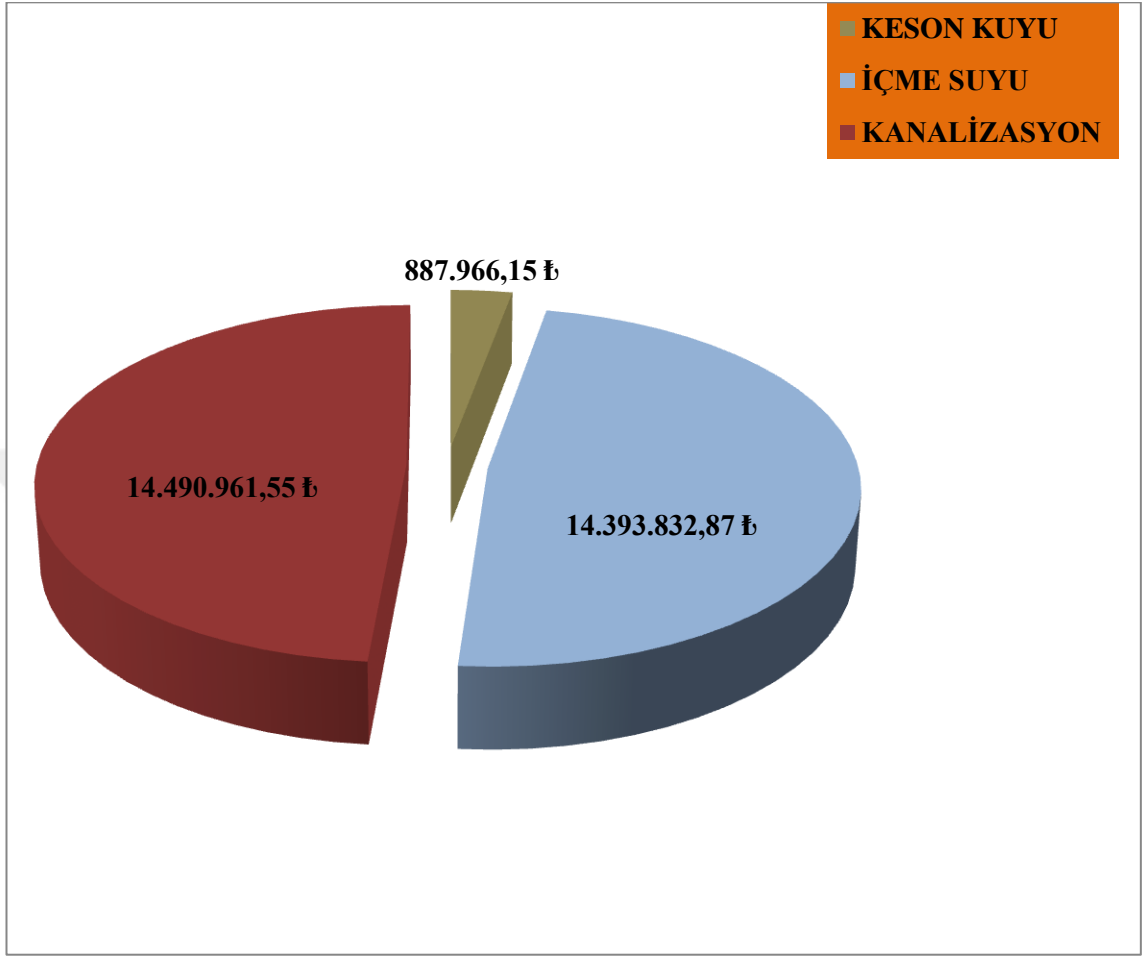

Şekil 3.42. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları Nitelik olarak Toplam Program Ödeneği Tutarı

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.42'ye göre Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 yılları yapılan toplam bütçesinin % 3,77'si keson kuyuya, % 47,89'u içme suyuna ve % 48,34'ü de kanalizasyon çalışmalarına ayrıldığı görülmektedir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.43.'de Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün nitelik olarak yapılan toplam harcaması verilmiştir.

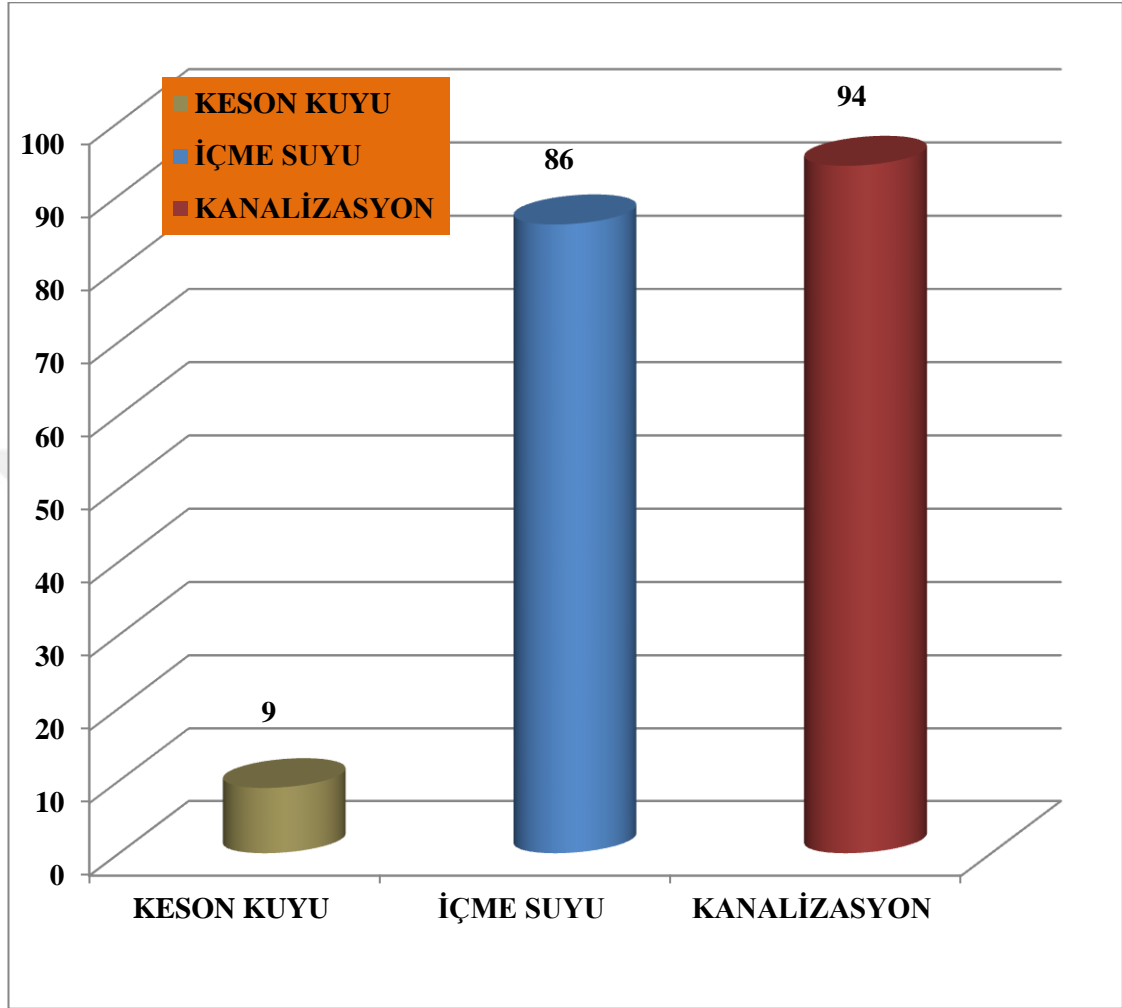

Şekil 3.43. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları Nitelik olarak Yapılan Toplam Harcama Tutarı

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.43'e göre Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 yılları toplam harcamasının % 2,98'i keson kuyuya, % 48,35'i içme suyuna ve % 48,67'si de kanalizasyon çalışmalarına harcanmıştır. Yine yukarıdaki şekle göre içme suyu ve kanalizasyon çalışmalarına yapılan harcama, toplam harcamanın % 97,02'sine denk gelmiştir

Aşağıda yer alan Şekil 3.44.'te Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'n nitelik olarak toplam proje sayıları verilmiştir.

Şekil 3.44. Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün 2005-2018 Yılları Nitelik olarak Yaptığı Toplam Proje Sayısı

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.44. incelendiğinde, Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü'nün çalışmalarında nitelik olarak 94 proje kanalizasyon, 86 proje içme suyu ve 9 proje ise keson kuyu için yapılmıştır. Yani yapılan toplam projelerin % 49,74'ünde kanalizasyon, % 45,50'sinde içme suyu ve % 4,76'sında ise keson kuyu yer almaktadır.

3.4.3.4. İşletme Müdürlüğü'nün Görev ve Faaliyetleri

İşletme Müdürlüğü'nün Görev ve Faaliyetleri aşağıda verilmiştir.

İl Özel idaresi hizmet alanı içinde yer alan köy ve mezralara ait yolların yapılması, stabilize çalışmaları, asfalt yamalama işleri, kışın karla kapanan köy yollarının açılması ile ilgili çalışmalar, içme suyu borularının döşenmesi, bakım ve onarımı, su ikmali, etüt, plan-proje, imar, ruhsat işlemleri, personel servisleri vb. işler için gerekli olan her türlü iş makinelerini ve araçları sağlamak, bu iş makinelerinin ve araçların bakım ve onarımlarını yapıp onları hazır bir şekilde bulundurmaktır. Bunun için gerekli olan akaryakıt ve yedek parça alımı yapmak, alım ve satım için gerekli olan ihale dokümanı hazırlamak, iş makinelerinin ve araçların fenni muayenelerini ve trafik sigorta poliçelerini yenilemektir (Siirt Özel İdaresi, 2018).

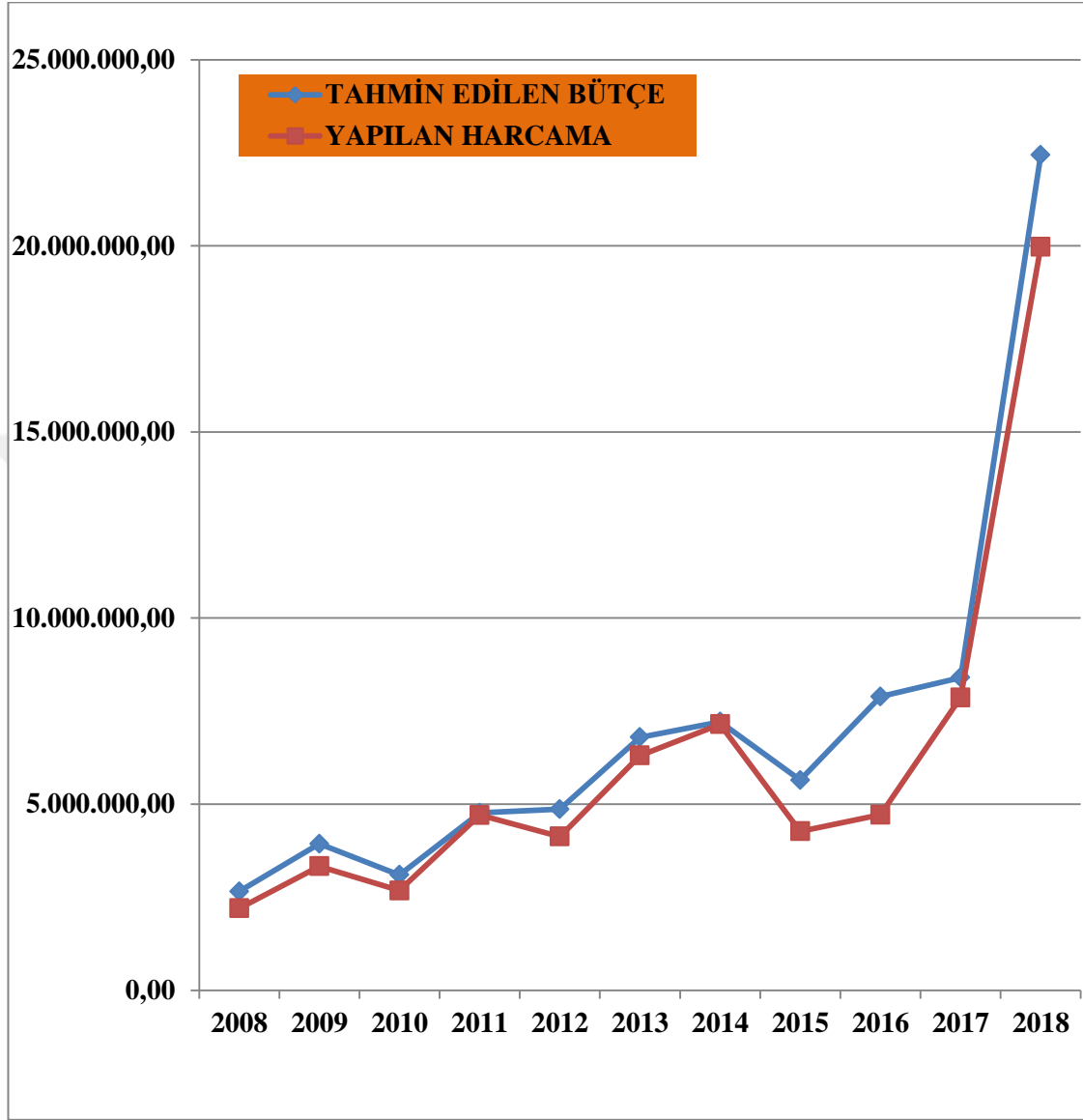
Aşağıda yer alan Tablo 3.19'a göre İşletme Müdürlüğü'nün bütçesi, harcaması ve sonraki yıllara devir tutarı bazı yıllarda artarken bazı yıllarda ise azaldığı görülmektedir.

Tablo 3.19. Yıllara Göre İşletme Müdürlüğü'nün Kesin Hesap Özeti

YIL	TAHMİN EDİLEN BÜTÇE (₺)	YAPILAN HARCANAN (₺)	DEVİR (₺)
2008	2.652.085,39	2.199.627,77	283.719,01
2009	3.932.719,01	3.330.643,36	563.310,02
2010	3.098.310,02	2.676.610,71	327.314,53
2011	4.763.314,53	4.707.405,48	30.994,52
2012	4.863.194,52	4.130.517,95	656.178,26
2013	6.795.523,26	6.308.283,79	487.085,83
2014	7.214.085,83	7.144.942,28	10.311,74
2015	5.643.790,74	4.271.937,41	1.361.143,41
2016	7.889.678,50	4.715.964,89	3.173.233,08
2017	8.399.283,07	7.863.511,07	519.950,12
2018	22.441.623,12	19.974.709,25	2.464.768,22

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi İşletme Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.45.'te İşletme Müdürlüğü'nün 2008-2018 yılları yapılan bütçesi ve harcaması verilmiştir.

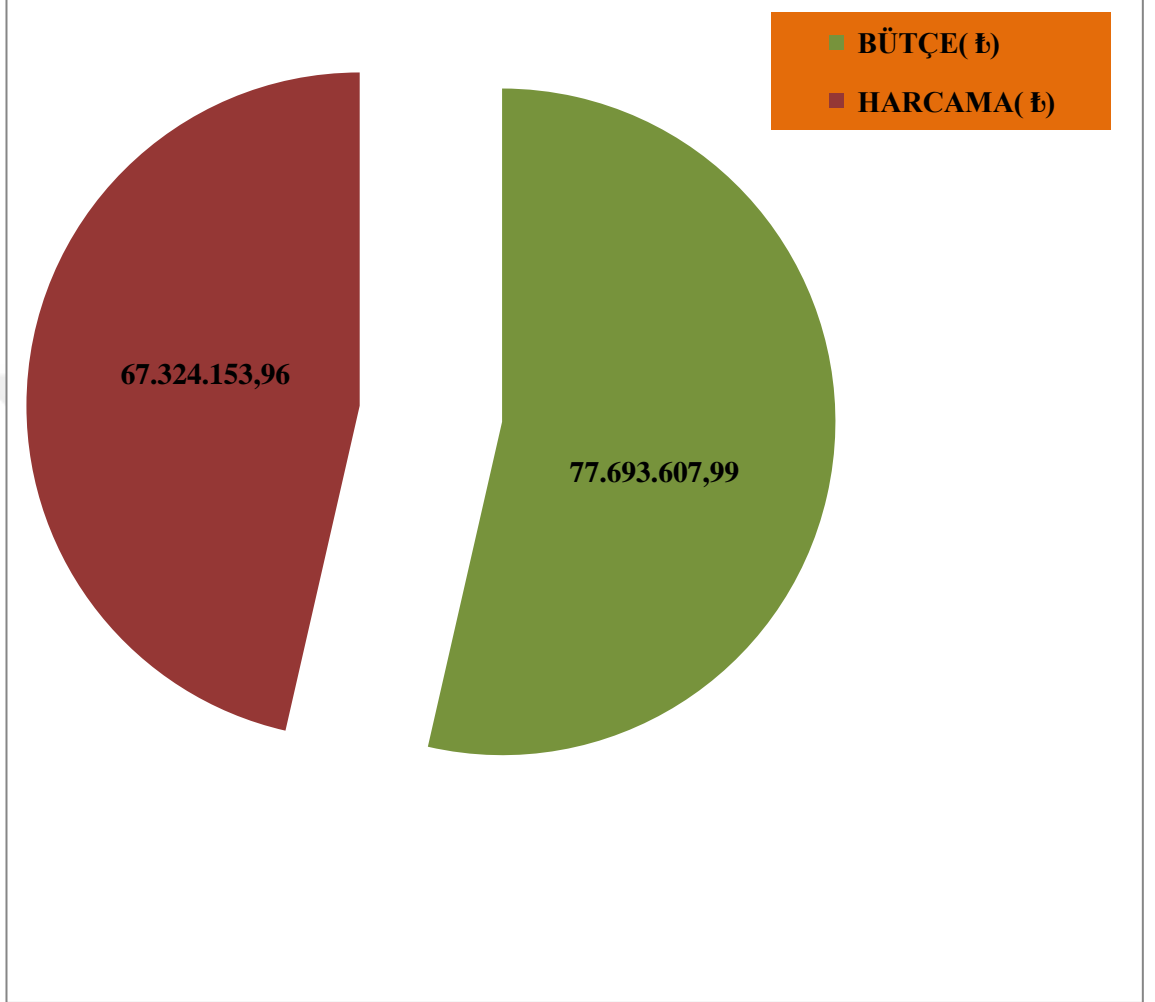

Şekil 3.45. Yıllara Göre İşletme Müdürlüğü'nün Bütçe ve Harcama Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi İşletme Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.45.'e bakıldığında İşletme Müdürlüğü'nün bütçe ve harcama eğrisinin yıllara göre dalgalandığı ancak yine bütçe eğrisinin harcama eğrisinin sürekli üstünde olduğu görülmektedir. Yine yukarıdaki şekle göre İşletme Müdürlüğü'nün bütçe ve harcama eğrileri 2008 yılında en düşük seviyede iken, 2018 yılında ise en yüksek seviyede olduğu görülmektedir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.46.'de İşletme Müdürlüğü'nün yapılan toplam bütçe ve harcaması verilmiştir.

Şekil 3.46. İşletme Müdürlüğü'nün Toplam Bütçe ve Toplam Harcama Tutarları

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Kültür Sosyal İşler Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.46'ya göre İşletme Müdürlüğü'nün sahip olduğu 11 yıllık toplam bütçesinin % 86,65'ini harcadığı ve bütçe açığı vermediği görülmüştür. Yani yukarıdaki şekilde bahse konu müdürlüğün toplam harcama tutarı toplam bütçe tutarının altında yer almıştır.

Şekil 3.47. Karla Mücadele Kapsamından Kapanan Siirt İli Pervari İlçesi Belenoluk Söğüt Önü Yolunun Açılma Çalışması

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi fotoğraf arşivinden alınmıştır.

Yukarıdaki şekil 3.47’de görüldüğü gibi karla kapanan Siirt ili Pervari ilçesi Belenoluk ve Söğüt Önü köy yolunun iş makineleriyle açılarak yöre halkının ulaşım imkanına kavuşması sağlanmıştır.

Şekil 3.48. Karla Mücadele Kapsamında Kapanan Siirt İli Pervari İlçesi Çavuşlu-Dolusalkım Yollarının Açılması

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi fotoğraf arşivinden alınmıştır.

Yukarıdaki şekil 3.48’de görüldüğü gibi Siirt ili Pervari ilçesi Çavuşlu- Dolusalkım’ın karla kapanan köy yolunun iş makineleriyle açılarak yöre halkının ulaşım imkânına kavuşması sağlanmıştır.

3.4.3.5. Kùltür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nün Görev ve Faaliyetleri

Kùltür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nün görev ve faaliyetleri aşağıda verilmiştir.

İl Özel İdarenin mülkiyetinde olan gayrimenkul envanterlerinin çıkarılması, sicillerin kaydı yapılması, tapularının alınması, tevhit, ifraz, tahsis, devir alım ve satım işgallerin önlenmesiyle beraber diğer kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetinde olan taşınmazların bedelsiz devirlerinin alınması veya tahsislerinin sağlanması, özel ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan taşınmazların kamulaştırılması gibi işlemlerinin sağlıklı olarak yürütülmesidir (Siirt İl Özel İdaresi, 2014).

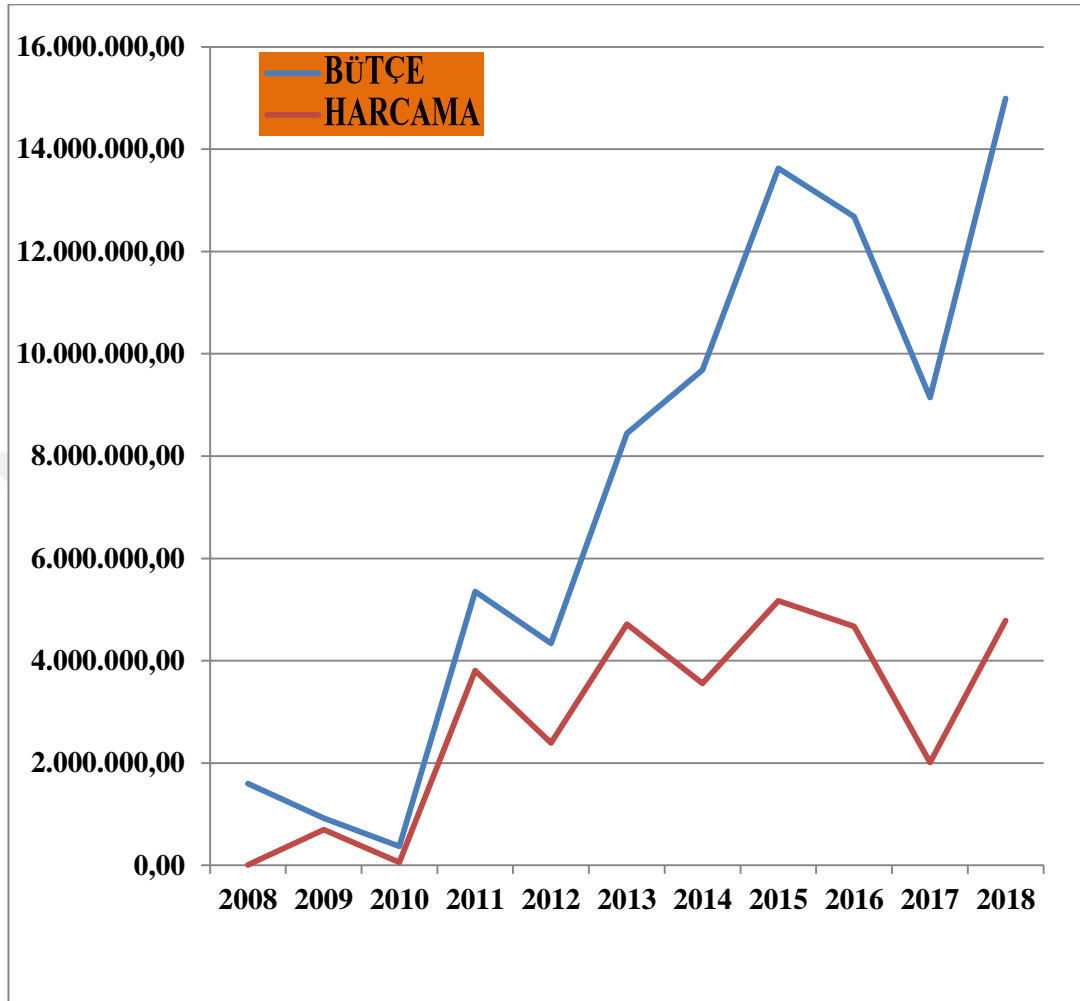
Aşağıda yer alan Tablo 3.20'ye göre Kùltür Sosyal İşler Müdürlüğü'nün bütçesi, harcaması ve devirlerinin bazı yıllarda arttığı bazı yıllarda ise azaldığı görülmektedir

Tablo 3.20. Yıllara Göre Kùltür Sosyal İşler Müdürlüğü'nün Kesin Hesap Özeti

YIL	TAHMİN EDİLEN BÜTÇE (₺)	YAPILAN HARCAMA (₺)	DEVİR (₺)
2008	1.596.120,00	7.684,47	626.120,00
2009	923.247,52	692.633,43	196.868,67
2010	372.773,69	60.141,15	163.032,54
2011	5.351.887,86	3.806.810,06	1.402.298,74
2012	4.338.948,88	2.389.514,77	1.655.676,23
2013	8.443.861,72	4.716.130,33	3.553.367,67
2014	9.682.815,80	3.556.145,25	6.014.488,95
2015	13.626.102,85	5.173.767,07	8.388.410,54
2016	12.680.573,70	4.669.597,74	7.891.814,25
2017	9.143.829,06	2.008.357,28	7.123.606,78
2018	14.992.332,73	4.783.822,53	9.973.072,29

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Kùltür Sosyal İşler Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.49.'da Kültür Sosyal İşler Müdürlüğü'nün 2008-2018 yılları yapılan bütçe ve harcama grafiği verilmiştir.

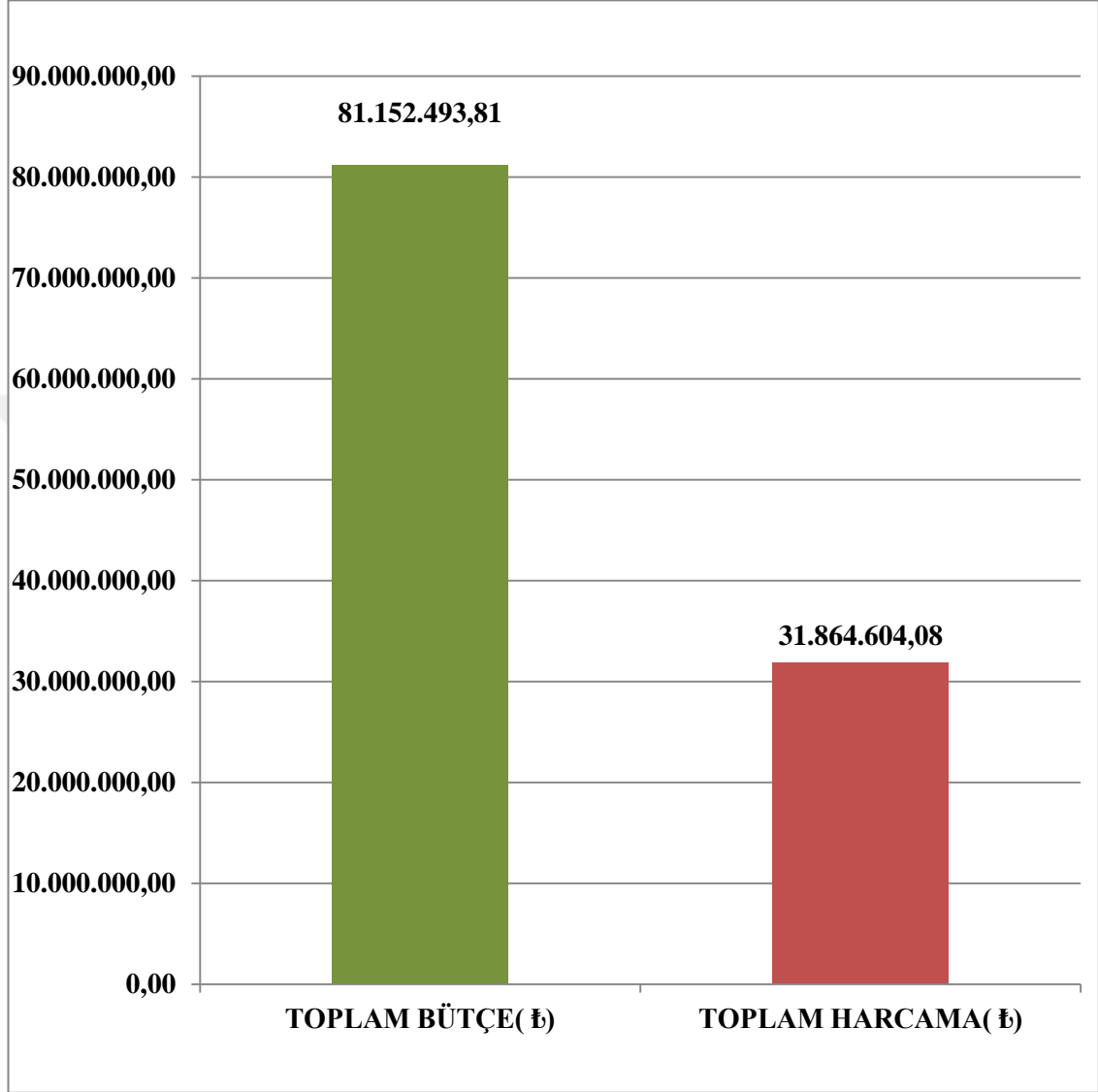

Şekil 3.49. Kültür Sosyal İşler Müdürlüğü'nün Yıllara Göre Bütçe ve Harcama Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Kültür Sosyal İşler Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.49'a bakıldığında Kültür Sosyal İşler Müdürlüğü'nün bütçe ve harcama eğrisinin yıllara göre dalgalandığı, bütçe eğrisinin bazı yıllarda harcama eğrisine yakın olduğu bazı yıllarda ise harcama eğrisinden oldukça uzak kaldığı görülmektedir. Bununla birlikte bahse konu müdürlüğün hem bütçesini hem de yapılan harcamayı gösteren eğrilerin 2015 yılında en yüksek seviyeye çıktığı görülmektedir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.50.'de Kültür Sosyal İşler Müdürlüğü'nün 2008-2018 yılları yapılan toplam bütçesi ve harcaması verilmiştir.

Şekil 3.50. Kültür Sosyal İşler Müdürlüğü'nün 2018 Yılına Kadar Olan Toplam Bütçe ve Toplam Harcama Tutarları

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Kültür Sosyal İşler Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

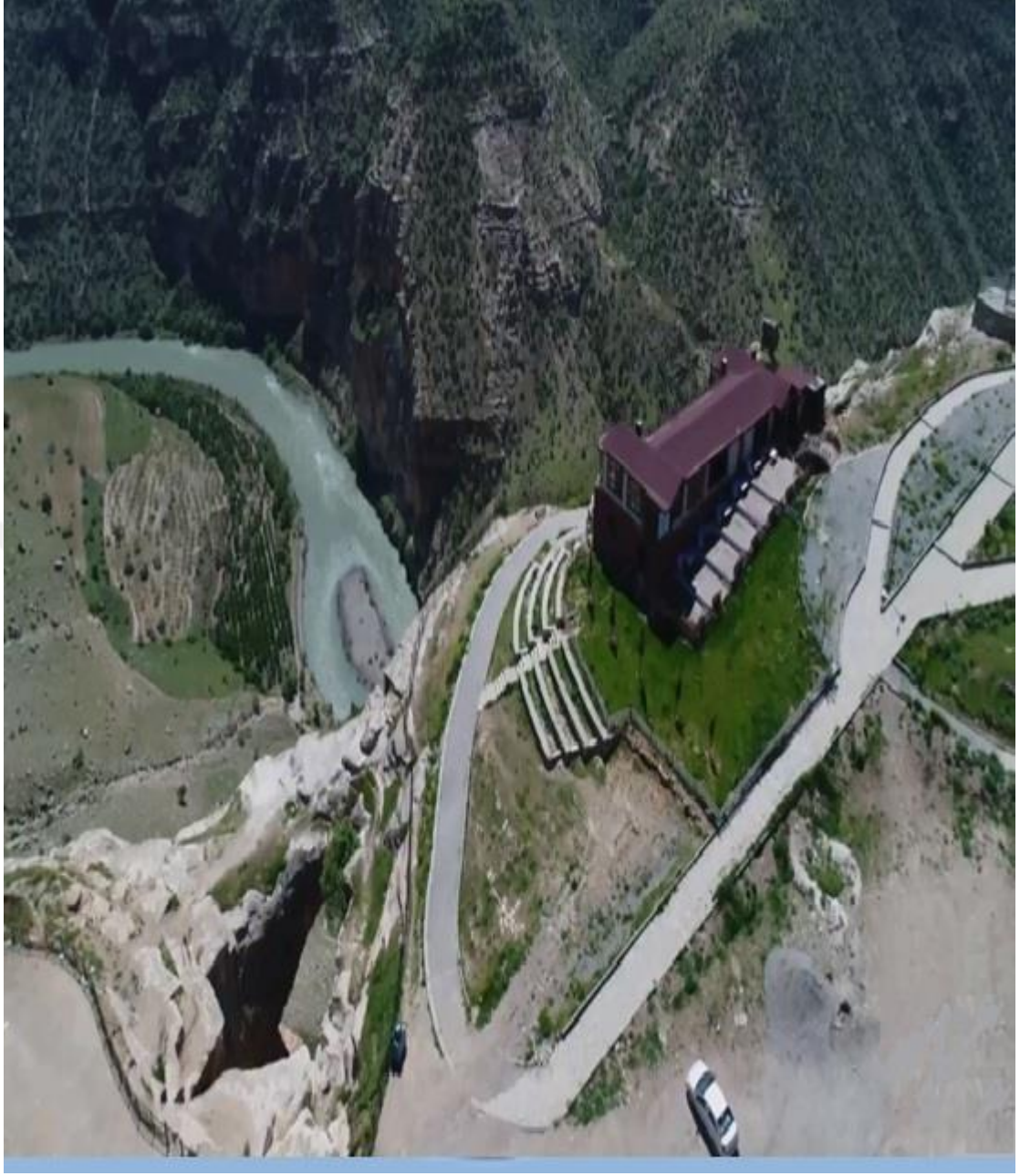
Şekil 3.50.incelendiğinde bahse konu müdürlüğün 2018 yılına kadarki toplam harcaması toplam bütçenin % 39,27'sine denk gelmektedir. Yani toplam bütçenin % 39,27'si harcanmış olup, söz konusu müdürlüğün toplamda bütçe açığı hiç vermediği görülmektedir.

Şekil 3.51. Sosyal ve Piknik Amaçlı Yapılan H. Recep GÜLDOĞAN Mesire Alanı

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi fotoğraf arşivinden alınmıştır.

Yukarıdaki şekil 3.51’de görüldüğü gibi Siirt Kezer yerleşkesinden yer alan sosyal ve piknik amaçlı yapılan H. Recep GÜLDOĞAN Mesire Alanı, bölge insanının şehir stresinden uzaklaştıracak bir ortama kavuşmasına olanak sağlamıştır.

Şekil 3.52. Kültür, Sosyal ve Turizm Amaçlı Yapılan Rasel Hacer(Taş Başı) Mesire Alanı

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi fotoğraf arşivinden alınmıştır.

Yukarıdaki şekil 3.52’de görüldüğü gibi Siirt’te kültür, sosyal ve turizm amaçlı yapılan Rasel Hacer(Taş Başı) Mesire Alanı, bölge insanının şehir stresinden uzaklaştırıp doğayla bütünleşmesine olanak sağlamıştır.

3.4.3.6. Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün Görev ve Faaliyetleri

Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün görev ve faaliyet alanları aşağıda verilmiştir.

İdarenin ihtiyaçları doğrultusunda gerekli olan mal ve hizmetlerin satın alınması ile ilgili iş ve işlemleri yapmak,

İl Özel İdaresi bünyesinde tüm yatırımcı kamu kurum ve kuruluşların (Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, Valilik, İl Emniyet Müdürlüğü, Sağlık Müdürlüğü ile müdürlüğü bünyesinde bulunan diğer birimlerin ihale iş ve işlemlerini yapmak.

Aynı zamanda harcama yetkilisi olarak İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün il geneli okul bakım onarımı ve yeni okul yapımı ile ilgili ihalelerini yapıp onaylamakla sorumlu olmakla beraber bahse konu ihaleler ile ilgili tüm hak ediş ödemelerini yapmak.

Valilik özel kalemin temsil ağırlama, tören ve fuar organizasyon ihtiyaçlarını sağlamak, vali konağı, vali yardımcılarını lojmanları ve il özel idaresinin tüm hizmet binaları ile tüm birimlerinin taşınır ve sarf malzeme ihtiyaçları ile bakım, onarım ve diğer tüm ihtiyaçlarını mevzuatı çerçevesinde temin etmek ve kayıtlarını tutmaktır (Siirt İl Özel İdaresi, 2015).

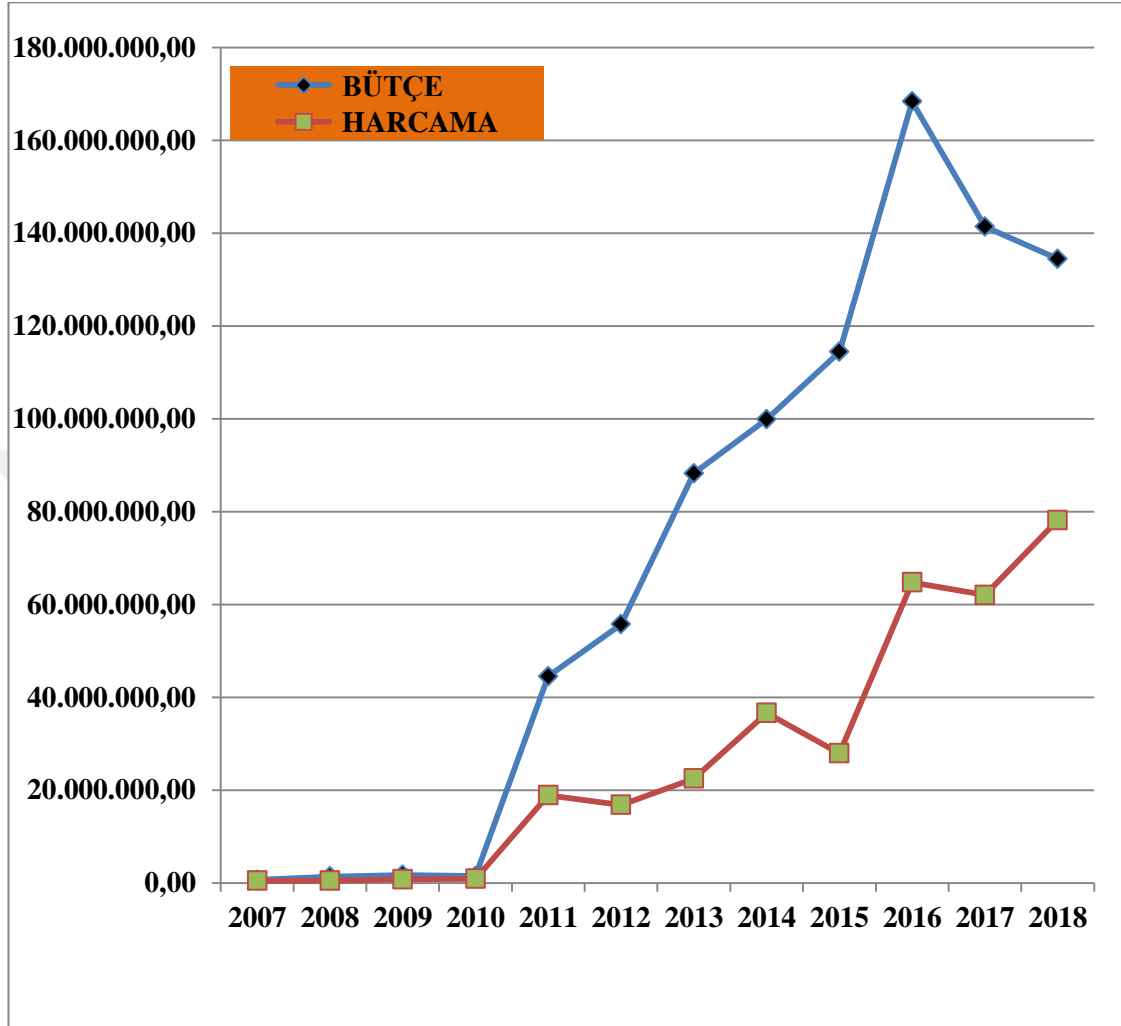
Aşağıda yer alan Tablo 3.21'e göre Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün bütçesi, harcaması ve sonraki yıllara devir tutarları bazı yıllarda artarken bazı yıllarda ise azaldığı görülmektedir.

Tablo 3.21. Yıllara Göre Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün Kesin Hesap Özeti

YIL	TAHMİN EDİLEN BÜTÇE (₺)	YAPILAN HARCAMA (₺)	DEVİR (₺)
2007	629.400,00	480.836,70	0
2008	1.359.090,00	469.219,66	80.090,00
2009	1.720.090,00	771.693,42	144.282,47
2010	1.453.782,47	882.329,99	110.062,10
2011	44.505.537,44	18.898.296,32	25.256.410,78
2012	55.727.349,20	16.835.128,81	38.500.405,85
2013	88.261.197,56	22.470.908,21	65.222.917,06
2014	99.919.824,43	36.630.204,37	61.758.081,92
2015	114.421.674,49	27.940.690,99	85.954.042,88
2016	168.386.771,37	64.767.478,31	103.521.682,98
2017	141.403.848,32	62.026.533,47	79.154.469,01
2018	134.462.344,01	78.189.443,61	56.254.798,77

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.53.'te Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün 2007-2018 yılları yapılan bütçe ve harcama eğrileri verilmiştir.

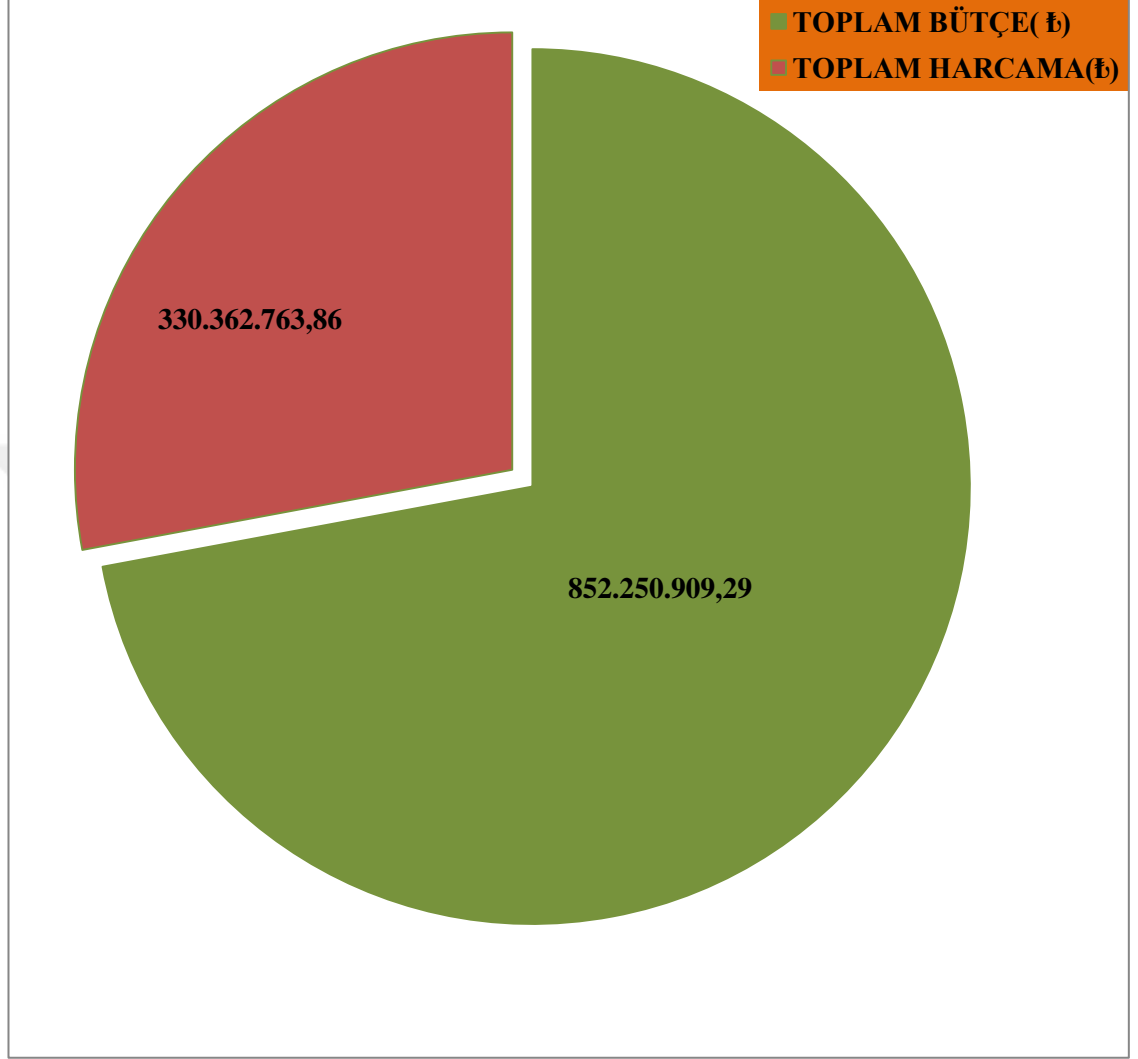

Şekil 3.53. Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün Yıllara Göre Bütçe ve Harcama Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.53. incelendiğinde bahse konu müdürlüğün hem bütçe eğrisi hem de harcama eğrisinin 2010 yılına kadar fazla değişmediği ancak 2011 yılından itibaren dalgalanmaların hızlı olarak yaşandığı, bütçe eğrisi ile harcama eğrisi arasındaki mesafenin hızla değiştiği görülmektedir. Yine yukarıdaki şekle göre Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün bütçe eğrisinin 2016, harcama eğrisinin ise 2018 yılında en yüksek seviyeye çıktığı görülmektedir.

Aşağıda yer alan Pasta Şekil 3.54.'ta Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün 2007-2018 yılları yapılan toplam bütçesi ve toplam harcaması verilmiştir.

Şekil 3.54. Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün Toplam Bütçe ve Toplam Harcama Tutarları

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.54. incelendiğinde Destek Hizmetler Müdürlüğü'nün 12 yıllık toplam harcamasının toplam bütçesinin yaklaşık % 38,76'sına denk geldiği yani toplam bütçenin % 38,76'sının harcandığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle yukarıdaki şekil göz önüne alındığında bahse konu müdürlüğün bütçe açığı hiç vermediği görülmektedir.

Şekil 3.55. Siirt İli Eruh İlçesi Kemerli İlkokulu

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi fotoğraf arşivinden alınmıştır.

Yukarıdaki şekil 3.55’de görüldüğü gibi Siirt Eruh Kemerli İlkokulu, köyde yaşayan ve okul çağına gelmiş çocukların en temel haklarından biri olan eğitim ve öğretim hakkını elde etmelerine olanak sağlayarak bilinçli ve bilgili bir nesil yetiştirme fırsatı sağlamıştır.

Şekil 3.56. Siirt Merkez Mehmetçik İlkokulu

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi fotoğraf arşivinden alınmıştır.

Yukarıdaki şekil 3.56’de görüldüğü gibi Siirt Merkezdeki Mehmetçik İlkokulu; modern binası ve gelişmiş imkânlarıyla çocukların en temel haklarından biri olan eğitim ve öğretim hakkını elde etmelerine olanak sağlayarak bilinçli ve bilgili bir nesil yetiştirme fırsatı sağlamıştır.

3.4.3.7. İlçe Özel İdareler Müdürlükleri'nin Görev ve Faaliyetleri

İlçe Özel İdarelerin görev ve faaliyetleri aşağıda gösterilmiştir.

İl Özel İdaresini taşrada temsil edip görev alanında yer alan köylerin taleplerini merkeze ileterek sıkıntı ve sorunların giderilmesini sağlamak ve bütçelerinde bulunan diğer kamu kurum ve kuruluşlarının ödeneklerinin etkili ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamaktır (Siirt İl Özel İdaresi, 2014).

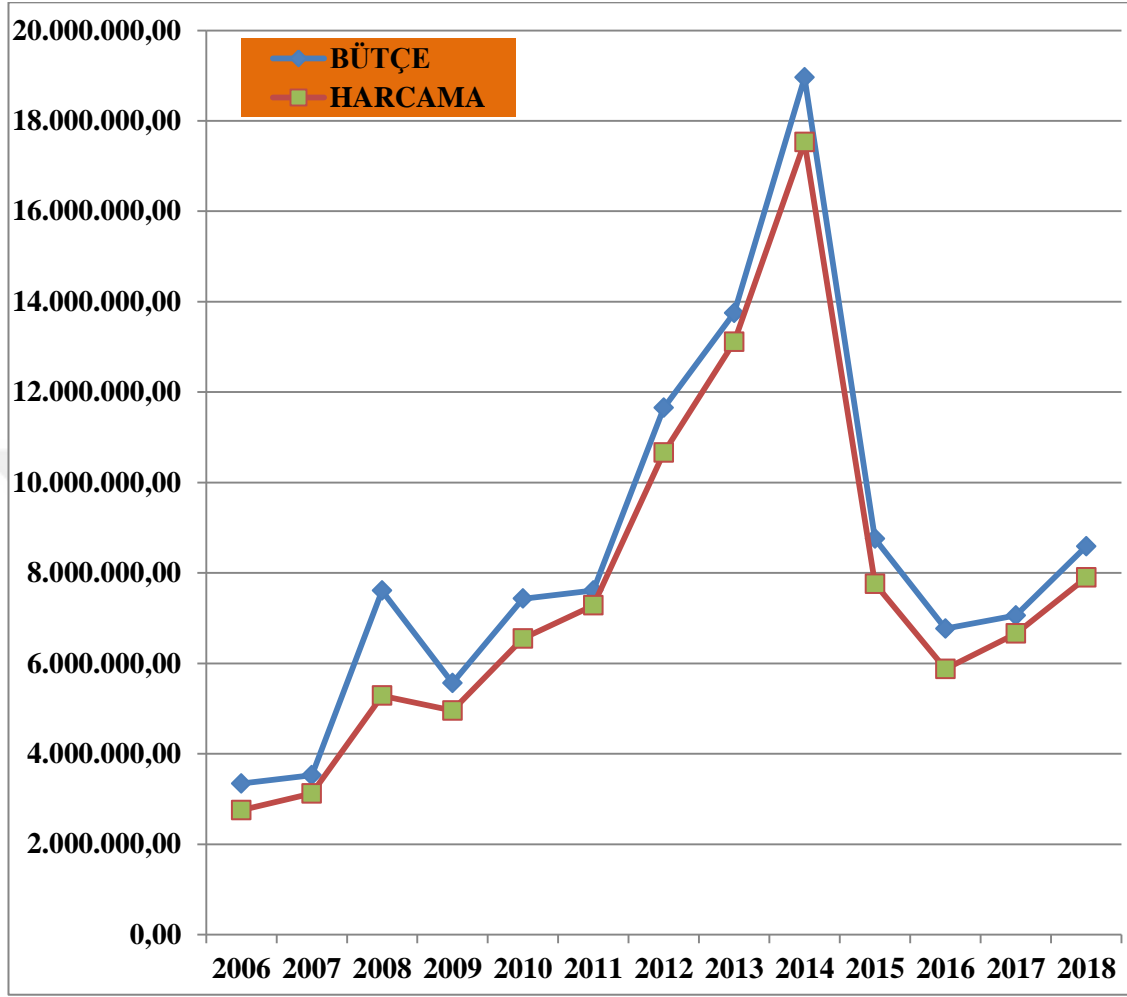
Aşağıda yer alan Tablo 3.22'e göre İlçe Özel İdare Müdürlükleri'nin bütçesi, harcaması ve sonraki yıllara devir tutarları bazı yıllarda artarken bazı yıllarda ise azaldığı görülmektedir.

Tablo 3.22. Yıllara Göre İlçe Özel İdare Müdürlükleri'nin Kesin Hesap Özeti Tablosu

YIL	TAHMİN EDİLEN BÜTÇE (₺)	YAPILAN HARCAMA (₺)	DEVİR (₺)
2006	3.340.409,03	2.752.142,59	588.266,44
2007	3.526.099,10	3.122.939,94	240.545,25
2008	7.607.574,50	5.283.312,18	1.121.093,86
2009	5.564.130,12	4.957.005,86	382.227,39
2010	7.429.804,38	6.547.454,24	537.699,83
2011	7.609.297,40	7.279.815,30	277.109,71
2012	11.649.062,78	10.658.007,29	844.889,61
2013	13.751.439,41	13.108.701,97	545.172,06
2014	18.959.168,19	17.528.788,70	1.348.811,87
2015	8.754.246,39	7.760.317,54	903.337,44
2016	6.769.512,75	5.874.329,07	742.482,43
2017	7.060.028,20	6.659.486,24	612.432,71
2018	8.587.894,54	7.896.442,06	546.909,56

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi İlçe Özel İdare Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.57.'de İlçe Özel İdare Müdürlükleri'nin 2006-2018 yılları yapılan bütçe ve harcama eğrileri verilmiştir.

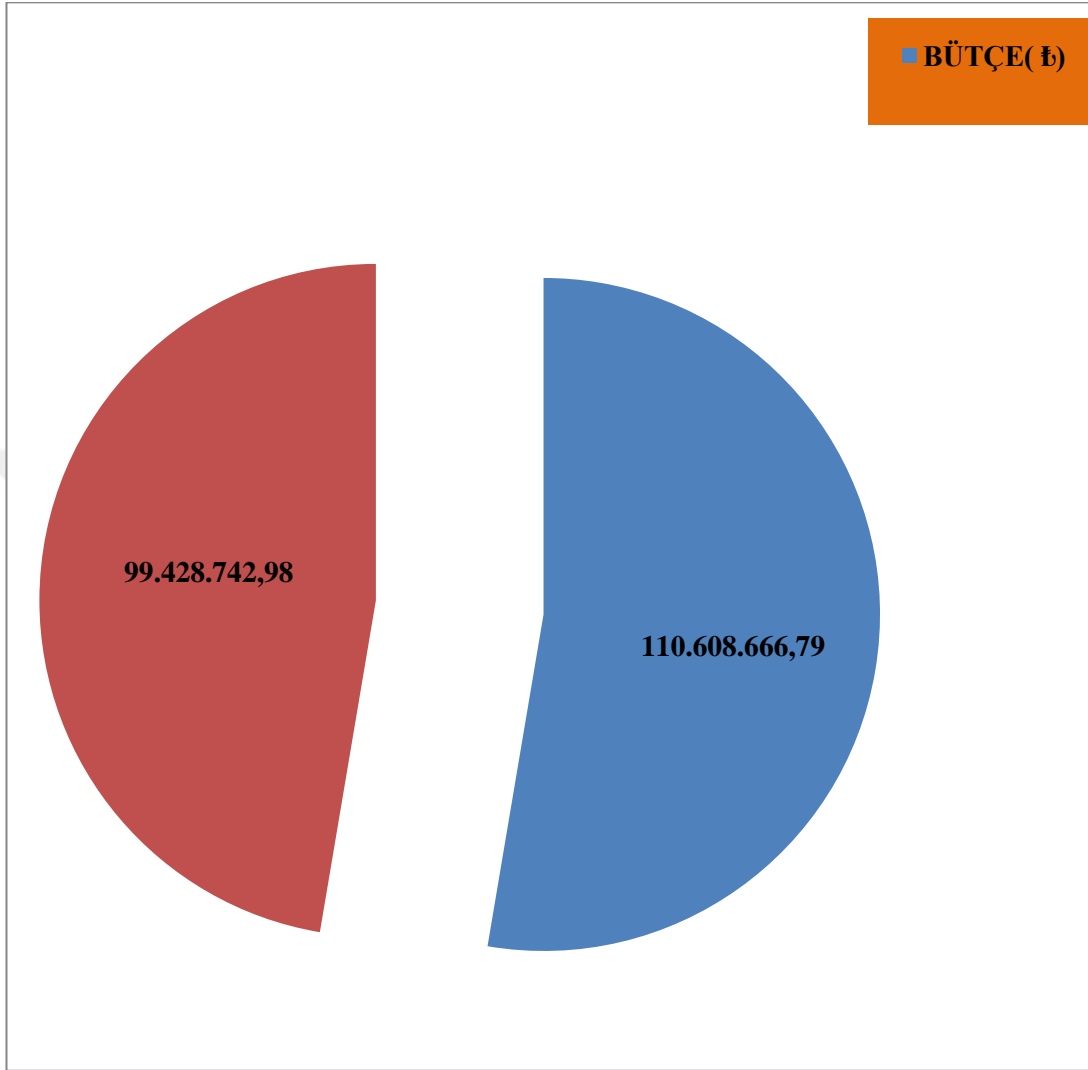

Şekil 3.57. İlçe Özel İdare Müdürlükleri'nin Yıllara Göre Bütçe ve Harcama Grafiği

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi İlçe Özel İdare Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.57. incelendiğinde bahse konu müdürlüklerin hem bütçe eğrisi hem de harcama eğrisinin yıllara göre değiştiği görülmektedir. Yine yukarıdaki şekle göre bütçe ve harcama eğrisinin 2014 yılında en yüksek seviyeye çıktığı ve bütçe eğrisinin bütün yıllarda harcama eğrisinin üstünde olduğu görülmektedir.

Aşağıda yer alan Şekil 3.58.'ta İlçe Özel İdare Müdürlükleri'nin 2006-2018 yılları yapılan toplam bütçe ve toplam harcaması verilmiştir.

Şekil 3.58. İlçe Özel İdare Müdürlükleri'nin Toplam Bütçe ve Toplam Harcama Tutarları

Kaynak: Siirt İl Özel İdaresi İlçe Özel İdare Müdürlüğü'nün verilerinden derlenmiştir.

Şekil 3.58. incelendiğinde İlçe Özel İdare Müdürlükleri'nin 13 yıllık toplam harcamasının toplam bütçesinin yaklaşık % 89,89'una denk geldiği yani toplam bütçenin % 89,89'unun harcandığı görülmektedir. Yine yukarıdaki şekle göre ilçe özel idaresinin toplamda bütçe açığı hiç vermediği görülmektedir.

3.4.4. Siirt İl Özel İdaresinin Bölgesel Kalkınmadaki Rolü

İl Özel İdareleri bölgelerin kalkınmasında kamu kurumları içerisinde edindiği misyon ve sahip olduğu vizyon ile öncü ve itici güce sahip kamu kurumlarıdır. Siirt İl Özel İdaresi de Siirt İlinin kalkınmasında yürüttüğü, sonlandırdığı ve öncülük ettiği projelerle Siirt İlinin kalkınmasına son derece etkili olmuştur. Bu çalışma kapsamında elde edilen verilerden Siirt İl Özel İdaresi'nin kırsal kalkınma alanındaki faaliyetlerinin genellikle spor, tarım, alt yapı, acil durum ve afet yönetimi, eğitim, kültür, çevre ve orman, sosyal hizmetler, imar ve ruhsat hizmetleri alanında yoğunlaştığı, bu faaliyetlerle ilgili hazırlanmış olan tablo, grafik ve sayısal çıktılardan Siirt İl Özel İdaresinin kalkınma projelerini yürütmede son derece etkili olduğu, faaliyetlerin yeni yatırım ve projelerin oluşturulmasına öncülük ettiği tespit edilmiştir.

Siirt Özel İdaresi altyapı faaliyetleri kapsamında 2005 -2019 döneminde 1045 yol, 754 içme suyu, 240 kanalizasyon projesini hayata geçirilerek başta kırsal alanlar olmak üzere Siirt genelinde alt yapıyla ilgili ihtiyacın büyük kısmını gidermiştir. Yine Siirt Özel İdaresi'nin mali yapısı içerisinde büyük bir paya sahip olan ve aynı zamanda İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün harcama birimi olan Destek Hizmetleri Müdürlüğü'nün bütçe ve harcamalarına bakıldığında Siirt genelinde eğitim alanında birçok yatırım yapıldığı, gençlerin çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşması için gereken zeminin hazırlandığı görülmektedir.

Ayrıca tezin üçüncü bölümünde Siirt İl Özel İdaresi mali açıdan ve yapılan faaliyetler yönünden incelendiğinde Siirt'in sahip olduğu köy yolları ağının yaklaşık % 56' sının asfaltlandığı, köylerin % 81 oranında içme suyuna ve % 45 oranında da kanalizasyon alt yapısına kavuştuğu görülmektedir. Bununla beraber yapılan sosyal, kültürel ve spor tesisleriyle Siirt İl Özel İdaresi'nin bölgesel kalkınmada aktif rol aldığı görülmektedir. Siirt İl Özel İdaresi sahip olduğu mevcut imkânlarla bağlı olarak yaptığı söz konusu yatırımlarla, bölgede yaşayan insanlara daha rahat ve daha refah bir yaşam standardına kavuşma imkânı sağlamaya çalışmıştır ve Siirt ilini gerek ekonomik gerek sosyal gerek kültürel alanda çağdaş medeniyetler seviyesine çıkarmayı hedeflemiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kalkınma; genel anlamda bir ülke veya bir bölge için ekonomik, toplumsal, sosyal ve kültürel olarak ilerleme, çağdaş bir düzeye gelme durumudur. Kalkınma, dünyanın tüm ülkelerinde aynı düzeyde gerçekleşmemektedir. Her ülke kendi içinde de bölgesel gelişmişlik düzeyi bakımından farklılıklara sahiptir. Bu sorunu, gelişmiş ülkeler sahip olduğu ekonomik kaynaklar ve güçlü bir yönetimle çözerken gelişmekte olan ülkeler için söz konusu bu sorunun çözümü zor görünmektedir. Ülke içinde coğrafi yapısı ve jeopolitik konumu iyi, olumlu iklim koşullarına ve yeterli düzeyde önemli doğal kaynaklara sahip olan bölge kalkınmada daha hızlı gelişirken iklim koşullarının olumsuz ve doğal kaynakların yetersiz olduğu, ulaşım ağının gelişmediği veya güç olduğu bölgelerde kalkınma, istenilen düzeyde olamamaktadır. Bunun sonucunda bölge insanları bölgesel kalkınma olarak daha gelişmiş bölgelere göç etmekte, bu durum göç alan bölgelerde sosyal, kültürel ve ekonomik sorunların ortaya çıkmasına sebep olmakla beraber ülke içinde bölgeler arası kalkınma farklılığının giderek artmasına sebep olmaktadır. Söz konusu olumsuz farklılıkları en aza indirebilmek veya ortadan kaldırmak için devlet yönetimi kalkınma politikaları yapmıştır. Bu kalkınma politikaları yerelde bölgelerin, genelde ülkenin bütünü için ekonomik, sosyal ve kültürel olarak gelişmeyi amaçlayarak oluşturulmuştur. Ancak yine de yapılan kalkınma politikalarıyla istenilen seviyeye gelinememektedir. Bölgesel kalkınma sorunlarının çözümü aşamasında bölgenin fiziki yapısını, doğal kaynaklarını, beşeri kaynaklarını ve sermayesini iyi bilen mahalli idareler önem kazanmıştır.

Mahalli idareler, halk iradesinin yerelde direkt yansıması sonucu oluşturulan demokrasinin yapı taşıdır. Mahalli idarelerin yerelde daha etkili ve verimli hizmet üretmek amacıyla kanunlarla hem görev alanları hem de sorumlulukları belirlenmiştir. Bunun sonucunda merkezi yönetimin mahalli idareler üzerinde etkisi az da olsa azalmıştır. Mahalli idareler kanunlarla yapılan bu reformlar sayesinde kendi teşkilatlanmasında daha özgür, karar almada daha etkili, sözleşmeli personel çalıştırma hususunda daha yetkili olmuştur.

Mahalli idarelerde meydana gelen bu değişimler çeşitli sorunları da beraberinde getirmiş olup özellikle büyükşehirlerde il özel idarelerin kapatılması sonucu yetki alanı

belirsizliğini ortaya çıkarmıştır. Bu da bölgesel kalkınmada bazı yatırımların zamanında yapılmasını olumsuz etkilemiştir.

Bölgesel kalkınmada, bölgenin sadece ekonomik olarak değil kültürel ve sosyal yönden de geliştirilip desteklenmesi gerekir. Bu kalkınmanın yereldeki il özel idareleriyle tek başına başarıya ulaştırılması mümkün olmamakla beraber bu durum bölge içinde yapılan yatırımların etkili ve verimli olmasını engellemektedir. Söz konusu yaşanan bu sorunları çözmek veya en aza indirebilmek için, başta il özel idarelerinin diğer kamu kurumlarıyla etkin ve verimli bir iletişim içinde olması ve bölgede yaşayan insanların kalkınma için yapılan yatırımlara sahip çıkma bilincini ve sorumluluğunu taşıması gerekir çünkü il özel idarelerinin yaptığı yatırımların ana amacı bölgede yaşayan insanların hayat standartlarını gerek ekonomik gerek sosyal gerekse kültürel anlamda yükseltmektir. Bu standartlara ulaşabilmek de etkili, verimli ve gerekli yatırımların gereken zaman ve gereken yerde yapılmasıyla mümkün olacaktır. Bu durum olduğu sürece il özel idareleri güçlü ve katkısı giderek artan bir kamu kurumu haline gelecektir. Ayrıca il özel idareleri bölgesel kalkınmada daha aktif, gelişmeyi hızlandıran bir role bürünmüş olacaktır. Aynı zamanda yerelde olacak olan bu olumlu durum, ülkeyi pozitif yönde etkileyecektir. İl özel idarelerinin bölgesel kalkınmada üstüne düşen görev ve sorumluluğu etkili ve verimli bir şekilde yerine getirmediği durumlarda söz konusu idarelerin bölgeye yeterince faydası olmamakla beraber ülkenin gelişimine katkıları giderek azalacaktır. Bu durum istenilen hedeflere ulaşmada sıkıntı çıkaracak hatta büyük problemlerin de ortaya çıkmasına zemin hazırlayacaktır. Bu sorunlara ilgili müdürlüklerin idari ve teknik uzmanları tarafından yapılan çözüm önerileri aşağıda sıralanmıştır:

SORUN: Yıl bazında bazı ilçe ve köylerde kış mevsiminin uzun olması sonucu yol çalışmaları olumsuz etkilenmekte ve ilçelerden istenilen verim sağlanamamaktadır.

ÖNERİ: Kış mevsiminin uzun olduğu bazı ilçe ve köylerde, ilkbahar ve yaz aylarında yol yapım çalışmalarına daha çok ağırlık verilmelidir. Mevsimin uygun olduğu ilçelerdeki personel ve iş makinelerinin ilgili ilçelere kaydırılması sonucu daha etkili çalışmalar yapılabilecektir.

SORUN: İdare faaliyetlerinin verimli bir şekilde yapılabilmesi için görevlendirilen teknik personellere, yıl bazında düşen kontrollük alanının çok fazla olması sonucu teknik personelin verimliliği düşmektedir.

ÖNERİ: Güçlü, tecrübeli ve teknik olarak uzmanlaşmış personel sayısının yeterli düzeyde artırılması ve yıl bazında teknik personele düşen kontrollük alanının düşürülmesi sonucunda, hem faaliyetlerin daha kaliteli bir şekilde tamamlanmasına imkân sağlanacak hem de teknik personelin verimliliği artırılabilecektir.

SORUN: Yol yapım çalışmalarında gerekli olan etüt, topografya ve projenin hazırlanamaması ile kalite kontrol, test eden laboratuvar, ekip ve ekipmanlarının bulunmaması yapılan çalışmanın marjinal faydasını düşürmektedir.

ÖNERİ: İdare içinde etüt, topografya ve proje için birimlerin oluşturulması ve harita mühendisi, topograf ve teknisyen kadrosunun bu birimlerde görevlendirilmesi, kalite kontrol ve test laboratuvarlarının idare tarafından kurulması sonucunda kalite kontrol ve test için bekleme süresinin ortadan kalkmasıyla işlerin zamanında bitirilmesi sağlanacaktır.

SORUN: KÖYDES ödeneklerinin Çevre Şehircilik Bakanlığı tarafından ilçelere dağıtılarak gönderilmesi sonucu bazı ilçelerin ihtiyaç durumuna göre ödeneği artarken, bazı ilçelerin ise ödeneği yetersiz kalabilmektedir. Bu durum ödeneklerin verimli ve etkili kullanılmasını kısıtlamaktadır.

ÖNERİ: Çevre Şehircilik Bakanlığının göndereceği KÖYDES ödeneğinin ilçelerin ihtiyaç durumuna göre göndermesi ile yatırımlar daha hızlı ve verimli bir şekilde tamamlanacaktır.

SORUN: KÖYDES projesi kapsamında yürütülen Coğrafi Bilgi Sisteminin(CBS) kurulmaması, verilerin işin uzmanları tarafından hazırlanıp sayısallaştırılamaması, köy ihtiyaçlarının belirlenmesini olumsuz etkilediği görülmektedir.

ÖNERİ: Coğrafi Bilgi Sistemi(CBS) projesi kapsamlı bir proje olup ekip olarak konunun uzmanlarının bir araya gelmesi ve teknik kadronun güçlendirilmesi, CBS ve KÖYDES'in uyumlu hale gelmesiyle köylerin ihtiyaçlarının daha sağlıklı belirlenmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

SORUN: Siirt İl Özel İdaresi olarak projeler hazırlanırken köy muhtarı ile beraber güzergâhlar belirlenip sorun olan yerler kapsam dışında tutulmaya çalışılmaktadır. Projeler hazırlanırken köy halkı, muhtarı ve ihtiyar heyeti “Her şeye müsaade var, herhangi bir sorun olamaz.” derken proje bitiminden sonra uygulama esnasında belirlenen güzergâh üzerinde itirazların olduğu veya projenin reddedildiği görülmektedir. Proje kapsamında bulunan arazilerin tahsisi (istimlak veya arazi terki) sorunların çıkması sonucunda projelerin hayata geçirilmesinde sıkıntılara sebep olduğu görülmektedir.

ÖNERİ: Proje kapsamında bulunan köylerin veya yerlerin ait oldukları kişi veya mercilerden tahsis onayı ve arazi terki almadan projenin hazırlanmaması gerektiği düşünülmektedir.

SORUN: Projesi hazırlanıp ihalesi yapılan ve uygulanan projelerin bir kısmında yeni yerleşim alanları açılmakta veya köy yer değiştirmektedir. Tesisin daha önceden yapılıp tamamlanması, farklı alanların ihtiyacı olması sebebiyle özellikle yeni yerleşim yerleri için talep edilen ek projelerin yapılmasında sorun çıkmaktadır. Ayrıca bu ek projeler için ödenek konusunda da ekstra sorun çıktığı düşünülmektedir.

ÖNERİ: Yapılması gereken ek projelere köy tesisinin bütünlüğü düşünüldüğünde hem ödenek hem de ek proje konusunda idarecilerin öncelik vermesi gerektiği düşünülmektedir.

SORUN: Projesi uygulanan birimlerin yapım işleri bittikten sonra projeye ilgili ortaya çıkan tüm sorunların tekrardan idareye yüklenmesi, yapılan tesise gereken hassasiyetin gösterilmemesi ve tesisin yeteri kadar sahiplenilmemesi sonucu yapılan projelerden istenilen verimin alınamadığı düşünülmektedir.

ÖNERİ: Uygulanan projeler; uygulandıkları yerleşim yerlerinin idarecileri, muhtarları ve köy heyetine teslim tesellüm kapsamında zimmetlenerek işin kesin kabulünden sonra en az 5 yıl boyunca tesis için gerekli olan bakım onarım ve ihtiyaçlarının kendileri tarafından karşılanması gerektiği belirtilerek teslim edilmelidir.

SORUN: Tescilli tarihi Kültür Varlıkları Taşınmazları Siirt İl Özel İdaresince kamulaştırılmakta ancak daha sonra bunlar kullanılmadığı için boş kalmakta, metruk hale gelmesi sonucu sokakta yaşayan madde bağımlıları tarafından işgal edilmektedir.

ÖNERİ: Tarihi Kültür Varlıkları Taşınmazlarının ilde bulunan İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri vasıtasıyla çeşitli etkinliklerde kullanılması veya müze haline getirilmesi durumunda söz konusu bu varlıkların hem daha iyi korunacağı hem de daha yararlı olacağı düşünülmektedir.

SORUN: İlimizde bulunan okulların büyük çoğunluğu İl Özel İdaresi adına tescil edildiğinden uygulamada İl Milli Eğitim Müdürlüğüyle sıkıntı yaşanmaktadır.

ÖNERİ: Bütün okulların tapu tescillerinin Milli Eğitim Bakanlığına devredilmesi durumunda kullanım hakları Milli Eğitime Bakanlığına geçeceği için iş ve işlemlerin sevk ve idaresinin daha sağlıklı ve hızlı olacağı düşünülmektedir.

SORUN: Devlete ait taşınmazların il özel idareler, belediyeler, maliye hazinesi ile köy tüzel kişilikleri adına tescil edilmektedir. Bu durum kamu kurumları arası tahsise veya devire konu olması durumunda, alınacak karar süresinin çok uzamasına sebep olmakta ve bazı yatırımların yapılmasını engellemektedir.

ÖNERİ: Devlete ait taşınmazların tek elde toplanması ve tahsislerin illerde valilik veya belediyeler aracılığıyla yapılması durumunda sürecin daha hızlı ve sağlıklı olacağı düşünülmektedir.

Yukarda verilen çözüm önerileri Siirt ili ölçeğinde kalkınmaya ilişkin problemlerin çözümüne katkı sağlayabilecektir. Bu amaçla ilgili kamu idareleri çeşitli politika seçenekleri geliştirerek gerekli kanun ve idari düzenlemeleri gerçekleştirecektir.

İdarenin bu hedefler doğrultusunda kurum içi atamalarda ve sözleşmeli personel alımlarında teknik bilgi, donanım ve tecrübeye sahip adayların alınmasına dikkat etmesi gerekir. Ayrıca hem yönetici hem de idari ve teknik personelin kanun, yönetmelik gibi mevzuat konularına daha hâkim olması, değişim ve güncellemelere açık kalabilmesi, kurum içi ve kurum dışı eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi ve çalışanın takdir edilip teşvik edilmesi ve istihdam, işsizlik ve alt yapı problemlerin etkin, süratli ve ihtiyaca cevap verebilecek düzeyde çözümünün il özel idare gelirlerinin artırılması ve güçlü bütçelerine kavuşturulması ile kurum bu hedeflere daha etkili ve hızlı ulaşabilecektir.

KAYNAKÇA

- Avşarbey, A., & Dilekçi, T. (2014). Türkiye’de Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları İle İlgili Temel Tartışmalar ve İngiltere’deki Tıp Mesleği İle İlgili Uygulama. *Türk İdare Dergisi*(478), 323-358.
- Clement , K., & Hansen, M. (2001). *Sustainable Regional Development In The Nordic Countries*. Stockholm: Nordregio.
- Duan, X., Yu, X., & Nipper, J. (2009). Economic polarized trends, function and expanded boundaries of the Yangtze Delta Region. *Journal of Geographical Sciences*, 733-749.
- Ecemiş Kılıç , S., & Mutluer, M. (2004). Coğrafyada ve Bölge Planlamada Bölge Kavramının Karşılaştırılmalı Olarak İrdelenmesi. *Ege Coğrafya Dergisi*(13), 17-18.
- Özgür, H., & Azaklı , S. (2005). Belediye organları ve organlar arası ilişkiler:. H. Özgür içinde, *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar -I: Reform* (s. 297-319). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Acar, T. (2006). *Bölgesel Kalkınma Potansiyelinin Harekete Geçirilmesinde İnsan Kaynağının Rolü ve Balıkesir İli Örneği. (Yüksek Lisans Tezi)*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Acungil, Y., & Güven, A. (2018). Yerel Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Etkinliği Konusuna Yerel Halkın Bakışı(Tokat Üzerinede Bir Uygulama). 2. *Uluslararası El Ruha Sosyal Bilimler Kongresi* (s. 213). Şanlıurfa: Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Ağar, S. (2006). Kamu Kurumları (Hizmet Yerinden Yönetim Kuruluşları) Teorisi. *Türkiye Barolar Birliği (TBB) Dergisi*(65), 277-309.
- Alaçam, K. (2013). *Mahalli İdarelerin Bölgesel Kalkınma Üzerindeki Etkileri. (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul: Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alkan, A. (2017, Ocak). Siirt İlinin Nüfus Gelişimi, Yapısı Ve Dağılışı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 53-82.
- Altunbağ, D. D., & Türkoğlu, İ. (2015). Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Türkiye Ekonomisindeki Yeri. *Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 32-58.
- Anadalo Ajansı. (2019, Temmuz 8). 11. Kalkınma Planı TBMM'ye sunuldu. Eylül 14, 2019 tarihinde Ekonomi: <https://www.aa.com.tr> adresinden alındı

- Ardahan İl Özel İdaresi. (2011, 10 27). *İl Encümen Görev Yetkileri*. 07 22, 2019 tarihinde Ardahan İl Özel İdaresi: <http://www.ardahanozelidare.gov.tr> adresinden alındı
- Ardıç, Ö. (2007). *Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Bölgesel Planlama Çalışmaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arıkboğa, E. (2017, Ağustos-Kasım). Yerel Yönetim Birlikleri Üstüne. *Şehir ve Toplum*, 77-87.
- Artukoğlu, O. S. (2005). *Yurtdışı İşçi Tsarruflarının Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası*. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası.
- Ay, H., Egeli, H., & Keyifli, N. (2014). Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar ve Ülke Uygulamaları. K. T. Asuman Altay, & D. E.-I. Fakültesi (Dü.) içinde, *Fevzi Devrim'e Armağan* (s. 209-218). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Matbaası.
- Bakaoğlu Deliorman, R., & Üstünoldu Kandemir, A. (2009). *Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları ve Etik*. Ankara: T.C. Başbakanlık.
- Başol, K. (1991). *Doğal Kaynaklar Ekonomisi*. İzmir : Akliselim Basımevi.
- Batal, S., & Tuğlu, K. (2018, Nisan). Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Çok Düzlemli Yönetişim Ve Kent Diplomasisi Bakımından Değerlendirilmesi. *TESAM Akademi Dergisi* , 191-192.
- Baysal, D., Ceylan, O., & Işık, N. (2010). Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Bir Politika Aracı Olarak Kalkınma Ajansları. *Niğde Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi* , 3(2), 1-18.
- Belediye Kanunu*. (2005). T.C. Resmi Gazete, 25874 13 Temmuz 2005.
- Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi(1985-1989)*. (tarih yok). Eylül 21, 2019 tarihinde Ekodialog.com: <http://www.ekodialog.com/Turkiye-iktisat-tarihi/besinci-bes-yillik-kalkinma-plani-donemi.html> adresinden alındı
- Ceylan, T. (1995). *Sürdürülebilir Kalkınma*. (E. T. Gelişme İktisadı, Çev.) İstanbul: Beta Yayınları.
- Çeken, H. (2008). Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 293-306.
- Çetin, M. (2006). Teori Ve Uygulamada Bölgesel Sürdürebilir Kalkınma. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(1), 1-20.

- Çetin, S. (2009, Aralık). Yerel Yönetim Birimi Olarak Türkiye’de İl Özel İdareleri. (D. Üniversitesi, Dü.) *Sosyal Bilimler Dergisi*(25), 249-258.
- Çetinkaya, Y. Ö. (2012). *Yerel Yönetimler Reformunun Yerel Ve Bölgesel Kalkınmaya Etkisi*. İktisat Ana Bilim Dalı. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çiçek, Y. (2014, Nisan). Geçmişten Günümüze Türkiye’de Yerel Yönetimler. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 54-64.
- Demir, Ş. (2016). *Cumhuriyet Döneminde Siirt*. İstanbul: Düzey Yayınevi.
- Denizli İl Özel İdaresi . (2010). *Denizli İl Özel İdaresi Stratejik Plan 2010-2014*. Denizli: Türkerler Ofset.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2000). *Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: DPT Yayın No:2502.
- Devletin Elinde Kalan KİT'ler*. (2015, Ocak 30). Ocak 1, 2020 tarihinde Memurlar.net: <https://www.memurlar.net/haber/499405/devletin-elinde-kalan-kit-ler.html> adresinden alındı
- Dinler, Z. (2014). *Bölgesel İktisat*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Doğu Karadeniz Belediyeler Birliği. (1992, Aralık 29). *Köyler*. Ekim 16, 2019 tarihinde Doğu Karadeniz Belediyeler Birliği: http://www.dkbb.gov.tr/?page_id=485 adresinden alındı
- Dönmez, M. (2011). *Açıklamalı- İçtihatlı İl Özel İdaresi Kanunu*. Ankara: Mevzuat Yayıncılık.
- DPT. (tarih yok). Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu.
- DPT. (1968). *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- DPT. (1973). *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı(1973-1977)*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- DPT. (1979). *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı(1979-1983)*. Ankara: Yayın No, DPT : 1664 .
- DPT. (1990). *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı(1990-1994)*. Ankara: Yayın No:DPT:2174.
- DPT. (2001). *Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)*. Ankara: Yayın No:DPT:697.

- DPT. (2007). *Dokuzuncu Kalkınma Planı*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Duran, A. (2009). *Geçmişten Günümüze İl Özel İdareleri ve Geleceği*. Çalışma Ekonomisi. sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekonomi*. (2000, 07 5). 07 2019, 19 tarihinde 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Resmi Gazete’de: <http://arsiv.ntv.com.tr/news/15699.asp#BODY> adresinden alındı
- Ekşi, A., & Koçak, S. Y. (2010). Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye’de Yerel Yönetimler. (S. F. Fakültesi, Dü.) *Sosyal Bilimler Dergisi*(21), 295-307.
- Eliçalışkan, M. (2007). *Siirt Tarihi*. Temmuz 2019, 26 tarihinde Coğrafya Dünyası: <http://www.cografya.gen.tr> adresinden alındı
- Elmas, A., & Yılmaz, H. (2018). Siirt İlinin Nüfusu Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(11), 123-136.
- Er, P. H. (2013). Girişimcilik ve Yenilikçilik Kavramlarının İktisadi Düşüncedeki Yeri: Joseph A Schumpeter*. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(29), 75-85.
- Erdoğan, C. (2016). *Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Yönetim Yapısı Ve Teşkilatlanma. (Yüksek Lisans Tezi)*. Tekirdağ: Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erhan, G. (2007). *İl Özel İdarelerinde Yeniden Yapılanma ve İl Özel İdarelerinin Mahalli İdare İçindeki Yeri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erkal, M. (1982). *Bölge Açısından Azgelişmişlik*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Erkan, B. (1999). Türkiyede Nedenleri Ve Boyutlarıyla Bölgesel Dualizm. (D. Üniversitesi, Dü.) *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(2), 119-136.
- Ersöz, C. (2009). *Küreselleşme sürecinde Bölgesel Kalkınma Yaklaşımları: Türkiye’de Köylere Yönelik Bir Uygulama (1975-2001)(Yüksek Lisans Tezi)*. Genel İktisat Programı. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 07 01, 2019 tarihinde Dokuz Eylül Üniversitesi Kurumsal Akademik Açık Arşivi: <http://acikerisim.deu.edu.tr:8080/xmlui/handle/20.500.12397/10983> adresinden alındı
- Eryılmaz, B. (2013). Kamu Yönetiminin Yapısı. S. Sözen(Ed) içinde, *Kamu Yönetimi* (s. 111). Eskişehir: Web-Ofset Tesisleri.
- Fidan, A. (2013). Köy Kanunu Tasarı Taslağına İlişkin İncelemeler İrdelemeler ve Öneriler. (K. Akademisi, Dü.) *Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, 6(1), 1-8.

- Gündüz, A. Y. (2006). *Bölgesel Kalkınma Politikası*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Günege, U. (1984). *Kamu İktisadi Teşebüslerinde Denetim ve Türkiye'deki Kamu İktisadi Teşebüslerin Mali Denetimi*. İstanbul: Fatih Yayınevi.
- Han, E., & Kaya, A. A. (1997). *Kalkınma Ekonomisi*. Eskişehir: Birlik Ofset Yayıncılık.
- İl Özel İdaresi Kanunu*. (2005). Ankara: Resmi Gazete Sayı : 25745, 4 Mart 2005.
- İller İdaresi Genel Müdürlüğü. (2005). *İl Özel İdare*. 07 22, 2019 tarihinde İçişleri Bakanlığı : <https://www.icisleri.gov.tr> adresinden alındı
- İller İdaresi Genel Müdürlüğü. (2019, Ekim 17). Köyler. Ankara, Ankara, Türkiye: İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü.
- Jona, G. (2015). European Spatial Research And Policy. *De Gruyter Open*, 22(1), 101-119.
- Kalkınma Bakanlığı. (2014). *Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı.
- Kaplan, G., & Gözler, K. (2008). *İdare Hukuku Dersleri*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Karabacak, T. (2011). *Türkiyede kalkınma planlarında Yeni Kamu Yönetimin İzleri. (Yüksek Lisans Tezi)*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karacan, A. İ. (2001). Özerk Kurumların Özerkliği. *Rekabet Dergisi*(8), 3-59.
- Karagöl, E. T. (2013, 06 26). Onuncu Kalkınma Planı(2014-2018) Değerlendirmesi. *Seta Perspektif*, s. 1.
- Karluk, S. R. (2015). *Türkiye Ekonomisi*. (A. Üniversitesi, Dü.) Eskişehir: Web-Ofset.
- Kartal, N. (2010). *İl Özel İdarelerinin Yeniden Yapılandırılması: Uygulama Aşaması Üzerine Bir Çözümleme. (Doktora Tezi)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, E. (2007). *Kent Yönetiminde Yeni Yaklaşım Yerel Kalkınma Yönetimi*. İstanbul: Sistem Yayınları.
- Kaya, F. (2017). Coğrafi Potansiyelleri Temelinde Türkiye Jeopolitiği Ve Dünya Siyasetindeki Yeri. (A. İ. Üniversitesi, Dü.) *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 1-14.
- Keleş, R. (1973). *Bölge Kalkınması ve Bölge Planlaması, Şehircilik Sorunları Uygulama ve Politikaları*. Ankara.

- Keskin, O. (2015). *Türkiye’de Belediyelerde Hizmet Sunumu: Sosyal Belediyecilik: Kütahya İl Belediyesi Örneği. (Yüksek Lisans Tezi)*. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kızılboğa, R. (2011, Ocak). Köy İdaresine Yönelik Kanun Tasarısındaki Düzenlemeler. *Öneri*, 9(35), 183-197.
- Koçak, S. Y., & Kavşara, V. (2012). 5302 Sayılı Kanun Sonrasında İl Özel İdarelerinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10(20), 61-92.
- Köseoğlu, M. (2010, Eylül). Yerel Yönetim Birliklerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Türk İdare Dergisi* (468), 85-102.
- Köy Kanunu. (1924). Resmi Gazete 68, 7 Nisan 1924 .
- Kulaksız, Y. (2008). *Türkiyede bölgesel gelişmişlik farkları, İstihdam ve Kurum Hizmetlerin Çeşitlendirilmesi*. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. Ankara: Türkiye İşkurumu Genel Müdürlüğü.
- Kutluay, H. (2018, Şubat 26). *Makaleler.com*. Temmuz 24, 2019 tarihinde Muhtarların Görevleri Nelerdir: <https://www.makaleler.com> adresinden alındı
- Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü. (2018). *2017 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu*. Ankara: İçişleri Bakanlığı .
- Mustafa Durman, M. Y. (2005). Kalkınma Sürecinin Lokomotifini; Doğal Kaynaklar. (M. Üniversitesi, Dü.) *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(14), 61-71.
- Mutlu, M. (2010). *Mahalli İdarelerin Bölgesel Kalkınma Üzerindeki Etkileri:Belediye Örneği. (Yüksek Lisans Tezi)*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Nohutçu, A. (2016). *İdare Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Oktay, T. (2010). *Yerel Yönetim Reformu Sonrasında İl Özel İdareleri*. İstanbul: Hayat Yayın Grubu.
- Özçağlar, A. (2016). *Bölge Kavramı ve Sistematiği*. (A. Üniversitesi, Dü.) Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi.
- Özdemir, V. (2014). Türkiye’de Planlı Kalkınma Deneyimleri. 1-27.
- Özgen, N., & Karadoğan, S. (2009). Siirt Şehrinin Kuruluşu Ve Gelişimi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 61-81.
- Özsaltık, G. (2018). *Mahalli İdarede Finansal Performans Analizi ve Uygulaması*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Polat, H. (2018). *Belediye Hizmetlerinin Sunumunda Mülki Sınıra Dayalı Büyükşehir Belediye Modelinin Etkenliği: Adana Büyükşehir Belediyesi Örneği. (Yüksek Lisans Tezi)*. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rabe, N. S. (2014). A study on the economics of local people-A study on the economics of local people A case study of Iskandar Malaysia. *AMER International Conference on Quality of Life* (s. 1-14). Kota Kinabalu: Elsevier.
- Rietveld, P. (1989). Infrastructure and regional development A survey of multiregional economic models. *The Annals of Regional Science*, 255-274.
- Sakınç, S. (2013). Yerel Kalkınma Politikalarında Yerellik Ve Katılımcılık. G. Ş. Buğra Özer içinde, *Yerel ve Bölgesel Kalkınma: Küresel ve Yerel Bakış Açılıarı* (s. 25). Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Matbaa Birimi.
- Sevinç, H. (2011). Bölgesel Kalkınma Sorunsalı: Türkiye'de Uygulanan Bölgesel Kalkınma Politikaları. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6(2), 35-54.
- Siirt Belediyesi. (2019). *Siirt Belediyesi*. Temmuz 26, 2019 tarihinde Siirt Adı'nın Kaynağı ve Siirt'in Tarihi: <http://siirt.bel.tr/tr-tr> adresinden alındı
- Siirt Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü. (2019). *İlimiz Hakkında*. Ekim 10, 2019 tarihinde Siirt Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü: <https://siirt.esb.gov.tr> adresinden alındı
- Siirt İl Özel İdaresi. (2014, Haziran 20). *2014-2018 Stratejik Planı*. Siirt: Siirt İl Özel İdaresi. Temmuz 27, 2019 tarihinde 2014-2018 Stratejik Planı: <http://siirtozelidaresi.gov.tr> adresinden alındı
- Siirt İl Özel İdaresi. (2014, Haziran 20). *Siirt İl Özel İdaresi*. Temmuz 27, 2019 tarihinde 2014-2018 Stratejik Planı: <http://siirtozelidaresi.gov.tr/stratejik-planlar> adresinden alındı
- Siirt İl Özel İdaresi. (2015). *2015 Yılı Faaliyet Raporları*. Siirt: Siirt İl Özel İdaresi.
- Siirt İl Özel İdaresi. (2015, Kasım 11). *2015-2019 Yılları Stratejik Plan*. Siirt: Siirt İl Özel İdaresi. Temmuz 27, 2019 tarihinde Siirt İl Özel İdaresi: <http://siirtozelidaresi.gov.tr/stratejik-planlar> adresinden alındı
- Siirt İl Özel İdaresi. (2016). *2016 Yılı Faaliyet Raporları*. Siirt: Siirt İl Özel İdaresi.
- Siirt İl Özel İdaresi. (2019, Haziran 20). *Performans Planları*. Siirt: Siirt İl Özel İdaresi. Ekim 10, 2019 tarihinde Siirt İl Özel İdaresi: <http://siirtozelidaresi.gov.tr> adresinden alındı

- Siirt Özel İdaresi. (2018, Haziran 20). *2018 Faaliyet Raporu*. Siirt: Siirt İl Özel İdaresi. Ekim 10, 2019 tarihinde Siirt Özel İdaresi: <http://siirtozelidaresi.gov.tr> adresinden alındı
- Siirt Valiliği. (2019). *Siirt Valiliği Tarih*. Temmuz 26, 2019 tarihinde <http://www.siirt.gov.tr> adresinden alındı
- Siirtliler Dayanışma Vakfı. (1996). *Siirt Adı'nın Kaynağı ve Siirt'in Tarihi*. Ekim 16, 2019 tarihinde Siirtliler Dayanışma Vakfı: <http://sidav.org.tr/index.php/siirt-adinin-kaynagi-ve-siirtin-tarihi> adresinden alındı
- Strateji Ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *Onbirinci Kalkınma Planı 2019-2023*. Ankara: Strateji Ve Bütçe Başkanlığı.
- Szajnowska-Wysocka, A. (2009). Theories of Regional and Local Development - Abridged Review. *Bulletin Of Geography Socio-economic Series*, 75-90.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2019). *2019 Yılı Köylerin AltYapısının Desteklenmesi Projesi Ödeneğinin İller ve İlçeler Bazında Dağılımına, Kullanılmasına, İzlenmesine ve Denetimine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Karar*. Ankara: T.C. Cumhurbaşkanlığı Karar No:1011 .
- T.C. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı. (2011). *TR82 Düzey 2 Bölgesi 2011-2013 Bölge Planı*. Sinop: T.C. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı.
- Travel Terminal. (2019). *Siirt*. Ekim 17, 2019 tarihinde Travel Terminal: <https://www.travelterminal.net/siirt-gezi-rehberi> adresinden alındı
- Türkiye'de 5 Yıllık Kalkınma Planları*. (2015, Aralık 17). Ocak 1, 2020 tarihinde Alonot.com: <https://alonot.com/turkiyede-1960-1980-arasi-planli-kalkinma-donemi/> adresinden alındı
- Türkiye'de 5 Yıllık Kalkınma Planları*. (2015, Aralık 2). Ocak 1, 2020 tarihinde Alonot.com: <https://alonot.com/turkiyede-5-yillik-kalkinma-planlari-ders-notlari/> adresinden alındı
- Tüzüncan, D. (2015). Türkiye'de Uygulanan Beş Yıllık Kalkınma Planlarının istihdam Politikaları Açısından Değerlendirilmesi. *Beyken Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 95-95.
- Uşak İl Özel İdaresi. (2010). *2010-2014 Stratejik Plan*. Uşak: Uşak İl Özel İdaresi.
- Yardımcı, P. (2006, Haziran 9). İçsel Büyüme Modelleri ve Türkiye Ekonomisinde İçsel Büyümenin Dinamikleri. *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi*(10), 96-115.

Yavilioğlu, C. (2002). Kalkınmanın Anabilimsel Tarihi ve Kavramsal Kökenleri. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(1), 59-77.

ÖZGEÇMİŞ VE MAKAM ONAYI YAZISI

KİŞİSEL BİLGİLER	
Adı Soyadı	İlhami BARAN
Doğum Yeri ve Tarihi	Mardin/10.02.1987
EĞİTİM DURUMU	
Lisans Öğrenimi	Mersin Üniversitesi/İktisadi İdari Bilimler Fakültesi/İşletme
Yüksek Lisans Öğrenimi	Siirt Üniversitesi İktisat Ana Bilim Dalı
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	Siirt İl Özel İdaresi
SERTİFİKALAR VE EĞİTİM SEMİNERLERİ	
03.02.2007 Yılı Milli Eğitim Bakanlığı Onaylı Bilgisayar Kursu	
07.06.2008 Yılı Milli Eğitim Bakanlığı Onaylı İngilizce Kursu	
MEBIT(Mevzuat Bilgi Danışmanı) Seminerleri	
VIBEM(Vilayetler Hizmet Birliği) Seminerleri	
2008 Yılı ISO 22000 Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi Katılım Belgesi	
2014 Yılı ISO 9001-2008 İç Tetkikçi Sertifikası	
2014 Yılı Stratejik Yönetim Sertifikası	
2014 Yılı Entegre Yönetim Sertifikası	
2014 Yılı OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Sertifikası	
2014 Yılı ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi Sertifikası	
2014 Yılı ISO 9001-2008 Kalite Yönetim Sertifikası	
2014 Yılı Kişisel Gelişim, NLP, Motivasyon Eğitimi Sertifikası	

T.C.
SİİRT İL ÖZEL İDARESİ
Yazı İşleri Müdürlüğü

Sayı : 98679345-605.01-E.1507
Konu : Tez Araştırma İzni Verilmesi

18/03/2020

İlhami BARAN

İlgi : 16.03.2020 tarihli yazı.

İlgi yazınız ile tez çalışmanızda kullanmak istediğiniz "Bölgesel Kalkınmada İl Özel İdarelerin Rolü" konulu tezinizde idaremizin mali yapısı ve faaliyetlerini (2005-2019) dönemini gösteren verilerin kullanılmasında idaremizce bir sakınca bulunmamaktadır.

Gereğini rica ederim.

Hıfzullah CANPOLAT
Genel Sekreter